13. gada gājums. Maksā 50 sant.

AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

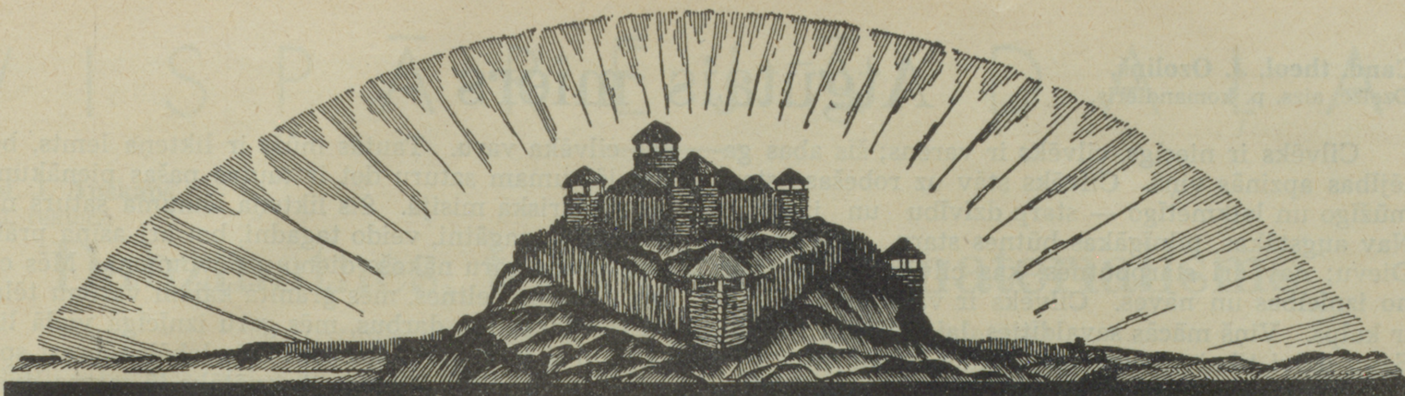

1935 - № 12

SATURS

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—
Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodaš: Rīgā Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tāļrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15
Atbildīgais redaktors runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tāļr. 95315

AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935. gads **15. decembris** **№ 12/150**

Teiciet man zemi plašajā pasaulē,
Kuŗa būtu tik mīļa, kā tu, mana dzimtene.
Plūdonis.

V. Ridzenieka uzņēmums

Cand. theol. J. Ozoliņš,
Dzelzc. aizs. p. komandieris.

Atgūtais miers

Cilvēks ir niecīgs, cilvēks ir varens; šīs abas galējības apzinās viņš. Cilvēks stāv uz robešas starp mūžīgo un laikmetīgo — starp dzīvību un iznīcību. Nav augstākas, pilnīgākas būtnes starp cilvēku un Dievu; nav arī starpbūtnes, kas cilvēku norobežotu no iznīcības un nāves. Cilvēks ir valdnieks, cilvēks ir kalps. Viņš mācās savaldīties, lai mācētu valdīt. Savu dzīvi tikai cilvēks spēj veidot, viņai saturu ielikt, viņu sasist, kā tukšu trauku. Cilvēka dzīves pilnvērtība ir cilvēks pats. Vērtības un vērtību vērtības ir ražojis cilvēka gars; un katra vērtība liecina par viņas darītāju un veidotāju. Garīgas mantas cilvēki krāj, lai cilvēkiem tās novēlētu. Cilvēku paaudzes izmanto agrāko paaudžu atstātās vērtības bez pateicības, bez atlīdzības, bet ar lielu uzņemšanos papildināt viņas, izkopt viņas, nebojāt viņas, bet sargātas un pārveidotas tās atstāt nākamām paaudzēm.

Cilvēks, stāvēdams uz dzīvības un iznīcības robežām, apzinās savā miesā nesam dievišķo nemirstību, bet arī zin un saprot, ka viņu satrieks un pārvērtīs iznīcības negrozāmā likumībā, kas vielu veido un jauc, kas jaunas dzīvības formas sauc, un šī likumība mūžībai līdzi iet.

Cilvēks savā bezspēkā vēro izplatījuma neierobežotību, nespēj to ar savu prātu un saprātu aptvert, nespēj izskaidrot un nezin, ar ko viņu salīdzināt.

Bet cilvēks ir arī viss, viņš veido vielu un apgaro to, viņš vielā atdarina dievību un dievības tikumus, viņš meklē un atrod likumu sakarību un atkarību, viņš saprot lietu maiņas un pārmaiņas, viņa nemiera gars meklē un atsedz pasaulē ap sevi dziļi slēptus noslēpumus.

Cilvēka gars, nemiera un trauksmes rauts, meklē Dievu, grib viņa tuvumā būt. Šo radniecību cilvēka gars jūt un dziļi pārdzīvo. Sāpēs un ciešanās, cilvēks par bērnu kļūst, cenšas piekļauties stiprākam, gaida atbalstu un glābšanu no viņa. Šajos pārdzīvojumos, šajās nevarības jūtās cilvēks aug liels tikai caur ticību.

Savā ikdienas dzīvē, savā mājā un darbā, savās gaitās un atpūtā cilvēks klausās, vai runās uz viņu viņa Dievs. Dieva atklāsmi viņš meklē gan lūgšanās, gan darbā. Klusie bezsaules vakari, dziļa miera pilni, san un skan cilvēkam ausīs, viņš klausās un jūt, ka Dievs pie viņa tuvāk nāk. Slimais, ciešanu māktais vārgulis, kam šīs dzīves stundas jau saskaitītas, liekas, redz viņš Dievu savā tuvumā, redz viņa rokas pēc viņa izstieptas. Aiz kapsētas vaļņa, kur sūnām klātu krustu rindas, kur zemē guldam savus aizgājušos, kur veco koku lapotie zari krēslu auž vasaras karstajās saulainās dienās, kur varenie stāvi krakšķ un brakšķ vētrās un negaisā, kur ziemā sniegputeņi pāri kapu kopām lielā steigā projām griežas, tur paliec uz brīdi tu viens; tur tuvu tu sev jutīsi Dievu esam, še mūžīgais un iznīcīgais sadodas rokas. Spēkā nespēku sadzirdēsi.

Cilvēki mieru meklē pārdzīvoto dienu atmiņās.

Bet likteņa lēmums ir stiprāks nekā laiks, viņš stāv pāri par to. Kas tautai, kas atsevišķam cilvēkam likteņa lemts, tas neatvairāms, negrozāms, tas atnāks un piepildīsies. Likteņa lēmuma fatālais spēks izteic nenovēršamību, izteic varu, kas augstāka par cilvēka varu. Tautas mūžs ir likteņa lemts, bet šim lēmumam saturu dot ir tautas pašas pienākums un vēsturiskā misija. Šis likteņa lēmuma saturs nevien pilda pagātni, veido tagadni, bet arī asina prātu un stiprina garu nākošo dienu uzdevumiem. Mēs ceļam akmeņu celtnes, mēs granītā kaļam varoņu tēlus un rakstām viņu darbus, mēs garu iznīcīgā vielā liekam, jo tā vien gara izpausmi mēs labāk saprast spējam. Jo vairāk vielā gara, jo svētāka tā mums šķiet, tā mūžībai un pašam Dievam liekas tuvināta. Šis granītā cirstais gars laiku laikos runās un pagātni nākotnē cels.

Visuzskatamāki varam garu vielā rādīt. —

Stiprāka par kosmiskiem likumiem, par likteņa lēmumu, par laiku un telpu ir mīlestība pati. Ziemas svētku laiks ir dievišķas mīlestības manifestācijas laiks. Cilvēks meklēja un meklē, cilvēks maldījās un maldās, cilvēks nav atradis ceļu tuvāk pie Dieva kļūt.

Cilvēks gadu tūkstošiem tuvojies Dievam, bet attālums mazāks nav kļuvis. Tik vienīgi Dievs pats tuvojas cilvēku bērniem, velk tos savā tuvumā, tos sargā un vada, un kārto visu viņu dzīvi. Šo Dieva žēlastības iedarbību uz cilvēka dzīvi atceramies ikkatrus Ziemas svētkus. Cilvēks par Dievu nespēja kļūt, bet Dievs nāca pasaulē un kļuva par cilvēku. Šo dievišķās mīlestības varu, kas debesis vaļā ver, sveic eņģeļu bari, un viņu dziesmas skan: „Gods Dievam augstībā, miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts". Dieva un cilvēku satiksmes neiespējamība novērsta, jo Dieva vienpiedzimušais dēls nāk pasauli pestīt, nāk cilvēci glābt. Jo tikai cilvēcei Dievs devis savas dievišķās spējas pestītai kļūt. Dieva dēls kļūst cilvēkdēls, jo neviens cilvēka dēls nespēj dievišķos augstumos kāpt. Dieva tēva žēlīgais prāts izvēlējies cilvēkus nepazudināt, bet viņus pestīt, tos tuvāk pie sevis vilkt, tos dievišķā gara pasaulē vest. Tikai atdzimst tas, kas atdzimšanas ilgās deg.

Kristus ar savu zemes dzīvi pa priekšu mums iet, mums atliek viņam sekot, tā dzīvot un tā mirt, lai Dieva valstībā cilvēce nāktu. Trīs parādības iezīmē pestīšanas sākumu: cilvēkiem labs prāts, miers virs zemes un pateicība Dievam augstībā. Šīs trīs reālās parādības cilvēki jūt un sumina savā ikdienas dzīvē. Šīs trīs parādības padara skaistu cilvēka dzīvi.

Šie trīs noteikumi vajadzīgi katrai tautai, katrai sabiedrībai, kas jaunu dzīves posmu grib sākt. Arī mūsu tauta šajos Ziemas svētkos varēs ar sirdskvēli un dziļā pateicībā dot Dievam godu augstībā. Kopš nepilniem diviem gadiem miers ir iestājies arī mūsu mājās. Cilvēkiem vienam uz otru patiesi labs prāts, jau liekas piemirstas ķildas, naids un skaudība. Visiem vienādi mīļa ir mūsu zeme, dārgi tautas ieguvumi un sasniegumi, katrs apzinās derīgs un nepieciešams kopējās sadzīves ēkas celšanas darbā. Bābeles torņa celšanas laiki un raksturīgais tā laika valodu sajukums ne tikai pagājis, bet aizmirsts un izgaisis. Lai paldies tiem, kas deva to... Gaišā Ziemas svētku plūsma līst pāri lauku sētām un pilsētām. Dievišķais miers pilda cilvēku sirdis, miers ir nemieru uzvarējis, un tāpēc Ziemas svētku vakarā no katras sirds lai izjusti un svēti skan: „Gods Dievam augstībā".

VISPĀRĒJĀ DAĻA

Prof. J. Auškaps,
L. Ū. rektors.

Dabzinātnes, technika un materiālisms

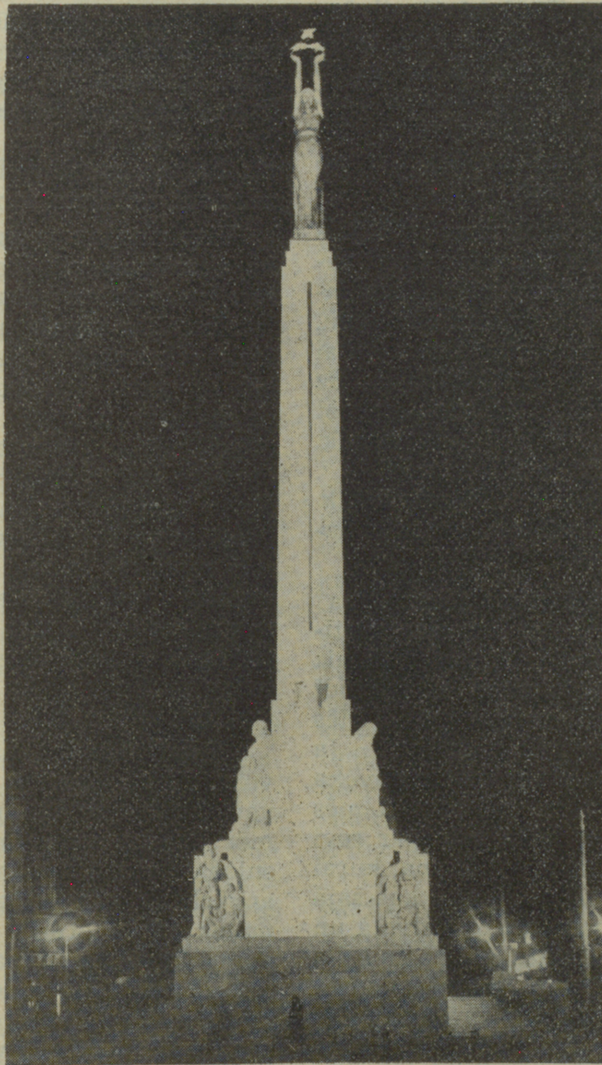
(Armijas virsniekiem 1935. g. pavasarī nolasīts referāts.)

Dziļi satricināta dzīve un cilvēka pasaules uzskats. Trūkst līdzsvara cilvēku un tautu attiecībās. Meklēšanas pilns mūsu laikmets. Bet meklēt var ar gaišu cerību, un meklēšana var arī būt bažu, drūmas nojautas, pat izmisuma pilna. Ja apskatāmies, kā mūsu laikmets atspoguļojas literātūrā, gan zinātniskā, gan daiļliterātūrā, tad šķiet, ka pārsvarā melnā krāsa, ne gaisma. Arī tur, kur dzird dzīves priecīgās skaņas, tās asumu cauraustas. Liels nemiers un savstarpēja apkarošanās vērojama dažādās mācībās, kas mēģina atrast ļaunuma sakni un pavisam pretējās vietās to domā dažādie meklētāji atraduši. Par vienu un to pašu parādību dažādu novirzienu domātāji, pētnieki, dzīves kārtotāji un veidotāji pretējās domās.

Bet dzīve un tās celšana, katra cilvēka apziņa un prasība pēc skaidri saredzama dzīves mērķa necieš nenoteiktību un pretrunas. Tas spiež mūs ar neatlaidību meklēt atrisinājumu sasāpējušiem jautājumiem.

Risinādami sarežģīto parādību pinumu, parasti nonākam pie vecu veciem pretstatiem, gara un matērijas, ideālisma un materiālisma, reliģijas un neticības, iznīcības un nemirstības, racionālā un irracionālā u. t. t.

Par arēnu dažādo ieskatu cīņai mūsu laikmetā ļoti bieži noder tā mūsu kultūras dzīves izpausme, kas saistās ar matēmatiku, dabas zinātnēm, techniku un tā saucamo materiālo kultūru. Šīs parādības it sevišķi bieži apskata sakarā ar pasaules saimniecisko krizi, kurā daudzi redz vēl dziļākas, mūsu kultūras jeb pat cilvēces krizes izpaudumu. Šajā novadā ieskatu preteškība sasniegusi vislielāko asumu: vienā pusē materiālās kultūras dievināšana, otrā pilnīga noliegšana un pat nosodīšana un, šķiet, ka nav izredzes samierināt kaŗotājas puses.

Piemineklis Tēvzemes brīvībai.

Materiālās kultūras noteicošā loma mūsu laikmetā tik acīmredzama, ka par to lieki runāt. Zem tās zīmes katrs mūsu solis. Tā iespiežas katrā vistālākā zemes stūrītī, katrā būdiņā. Tās pamats ir matēmatika un dabas zinātnes, kuŗu jaunais un straujais attīstības posms sākas uz vidus- un jauno laiku robežas, tas pat ir jauno laiku īstenais saturs. Atsegdamas dabas noslēpumus, fizika un ķīmija devusi cilvēkam rokā līdzekļus likt dabas spēkiem sev kalpot, tā pavairodamas simt un tūkstoškārt cilvēka varu pār dabu. Un technika ir svīra, ar kuŗas palīdzību cilvēks liek dabas spēkiem pildīt šo uzdevumu, kas vairo materiālās vērtības un reizē ar to cilvēka labklājību. Tā mēs redzam, ka ar vienu kloķa pagriezienu cilvēks var laist darbā dzinējmašīnu, kas dod tūkstošus zirgu spēku enerģijas. Šī enerģija, saņemta zemē saules staru veidā un gadu tūkstošos uzkrāta ar dzīvās pasaules — augu valsts zaļo lapu, starpniecību. Saules enerģija šeit iemiesojusies ķīmiskās reakcijās, no kā radās tādi savienojumi, kā cukurs un celluloza, kas lielā daudzumā uzkrājušies zemes virsū un, augu atlieku veidā, dažādu ģeoloģisku procesu rezultātā, nokļuvuši zem dziļākiem vai seklākiem zemes slāņiem, kur šī dzīvās dabas kapsēta pārvērtusies akmeņoglēs. Līdzīgi cēlusies kūdra. Tiešs augu valsts darinājums ir malka, ko sadedzinot tāpat dabūjam siltumu. Siltums ir neŗģijas veids, ko tvaika mašīnā, tvaika turbīnā pārveidojam mēchaniskā enerģijā. Tādu pat mēchanisko enerģiju dabūjam no ūdens kritumiem ūdens turbīnā. Bet ūdens kritums ceļas no nokrišņiem, kas nebūtu iespējams, ja saules stari neizgarinātu jūŗas, ezera, upes ūdeni. Vēja turbīnas dotā mēchaniskā enerģija tāpat cēlusies no saules stariem, kas rada temperātūru starpību

gaisā, gaisa blīvuma dažādību un tā kustēšanos. Tā mēs redzam, ka visas kustības sākums ir gaisma, kuŗas pamatā liktās parādības ir arī visa esošā pamats.

Mēchanisko enerģiju savukārt varam pārveidot elektriskajā strāvā, to pēc vajadzības aizvadīt uz lielāku vai mazāku attālumu, un citā vietā atkal pārveidot mēchaniskā enerģijā, siltumā, gaismā pēc vajadzības.

Dzinējmašīnā iegūto enerģiju mēs pieliekam darba mašīnām, kas veic cilvēka roku vietā dažādu darbu: zāģē koku, vērpj, auž, stiepj metala sliedes, sijas, stiepules, urbj un liec metalu, velk vagonus, arklus, ecešas, ceļ kravas u. t. t.

Tā mēs esam sasnieguši to, ka lielāko daļu fiziskā darba, kas vajadzīgs cilvēka eksistences uzturēšanai, veic vairs ne cilvēks pats ar saviem muskuļiem, arī ne dzīvnieks, ko viņš pieradinājis darīt savu darbu, bet veic kalpinātie dabas spēki. Tādā kārtā cilvēce var ražot lielāku daudzumu materiālo vērtību, nekā to varēja cilvēks saviem spēkiem vien. Reizē ar to pieaug cilvēces bagātība un patērējamo vērtību daudzums, kas caurmērā pienākas uz katru cilvēku. Tā lielām iedzīvotāju masām top pieejams tas, kas senāk bij tikai nedaudzu izredzēto daļa.

Bet ar to vien neaprobežojas technikas svētīgais dzīves ietekmējums. Tās attīstība pārveido dzīvi pašos pamatos un atveŗ jaunas, neparedzētas iespējamības. Šo sasniegumu pašā vidū ir uzvara pār telpu, atstatuma pārvarēšana. Pat ne gadu simts, tikai gadu desmiti pagājuši no tā laika, kad no Rīgas līdz Cēsīm bija 10 stundas ko braukt. Šodien, braucot pa dzelzceļu, vajaga 2 stundu, t. i. 5 reiz mazāk. Automobilī atstatumu var veikt arī 1 stundā, t. i. 10 reiz ātrāk, aeroplānā $^1/_2$ stundā, t. i. 20 reiz ātrāk. Es še neņemu rekorda ātrumu skaitļus: tad mēs dabūtu vēl pārsteidzošākas attiecības.

Ko tad nozīmē šāda kustības ātruma pieaugšana? Ja ņemam vērā, ka visa mūsu dzīve izpaužas kustībās un ka liela daļa no tām tagad veicamas daudz īsākā laikā, tad top skaidrs, ka mēs vienā laika sprīdī varam daudzkārt vairāk padarīt, nekā agrāk. Mēs varam reizē ar to daudzkārt vairāk pārdzīvot. Ja apskatām kādu mūsu mūža posmu vai veselu cilvēka mūžu un vaicājam, kas ir tā mērs, tad parasti mēs sakām — nodzīvotais laiks. Bet laiks pats par sevi ir abstrakts jēdziens, parādību uztveres forma, kuŗai kā tādai nav satura. Saturu dod notikumi, kas šajā laikā ietelp. Laiks t a d tikai var būt pārdzīvotā un dzīves satura mērs, ja notikumi risinās ar v i e n ā d u ā t r u m u. Bet ja notikumu ātrums mainās, ja notikumu daudzums vienā laika sprīdī vairākkārt pieaug, tad cilvēks savā 70—80 g. ilgajā mūžā var pārdzīvot četrreiz vairāk, kā agrāk, ja pieņemsim, ka dzīves temps tapis četrreiz ātrāks. Tad iznāktu, ka cilvēka mūža saturs būtu tapis tāds, it kā tas dzīvotu 300 gadu ar agrāko dzīves tempu. Varam, tā tad, teikt: t e c h n i k a i r p a g a r i n ā j u s i c i l v ē k a m ū ž u.

Šo atziņu vēl spilgtāk izceļ citi telpas pārvarēšanas sasniegumi, kas iemiesojas telegrafā, telefonā, bezdrāts telegrafā un telefonā, radiofonā un televīzijā. Tā jau ir praktiskā telpas iznīcināšana, jo še cilvēku garīgās satiksmes līdzekļu pamatā ir kustība ar 300.000 km izplatīšanās ātrumu sekundē, tā kad mūsu zemes lodes atstatumi ar to galīgi iekaŗoti.

Šis atstatuma iznīcināšanas veids skaņām ienes jaunu apstākli cilvēka dzīvē: cilvēces radītāja gara dotās aistētiskās vērtības padarītas pieejamas visai cilvēcei, katrai būdiņai, jo tas jau tikai laika jautājums, lai katrā būdiņā atrastos uztvērējs, kas būdiņas iedzīvotājiem atskaņotu vispilnīgākā lielāko mākslinieku izpildījumā visu, ko radījis mūzikas, rakstnieka, zinātnieka ģenijs, un tuvākā nākamībā lai arī parādītu tēlevīzijas ceļā, kas kuŗā katrā brīdī notiek jebkuŗā zemes stūrī.

Technika, tā tad, cilvēka dzīvi ir padarījusi daudzkārt bagātāku, kā tas bija agrāk. Tas visā spilgtumā top redzams, ja saņemam īsos vārdos, ko šie sasniegumi mums dod. Varētu teikt tā: viss, kas ir uz zemes, ko acs var redzēt un auss var dzirdēt, top katram zemes iedzīvotājam pieejams.

Ja tad nu zinātnes un technikas ieguvumi spēj radīt tikdaudz materiālo vērtību, ka pēc dažu statistiķu aprēķina jau tagad zemes virsū varētu itin labi dzīvot ne tikai faktiskie 2 miljardi iedzīvotāju, bet pat 10 miljardu, un ja katra cilvēka dzīve padarīta tik bagāta un pārdzīvojumu pilna, kāpēc tad SOS saucieni, nemiers, ienaids, izmisums?

Vispirms jau uz dzīves saturu attiecoties jāpiezīmē, ka absolūtais cilvēka pārdzīvojumu daudzums vien nav īstais dzīves satura mērs. Mēs bieži dzirdam no ļaudīm, kas sasnieguši pusmūžu un tam pāri: „cik ātri skrien gadi". Bet bērnībā mums gads liekas ārkārtīgi garš. Tā tad, laika tecējuma ātrums mūsu psīchiskajā uztverē subjektīvs, atkarīgs no tā, kā mūsu psīche katru pārdzīvojumu uztveŗ. Bērnībā viss, ko mēs pārdzīvojam, ir spilgts. Dzīves saturs tāpēc bagāts, zināma laika sprīža kopiespaids liels, „gadi ir gaŗi". Vēlāk pārdzīvojumi atstāj mūsu dvēselē mazākas sekas, saturs pēc notikumu daudzuma varbūt daudzkārt lielāks, kā bērnībā, bet relātīvais saturs mazāks, „gadi skrien ātri". Ja cilvēks ilgi patur spēju spilgti, intensīvi reaģēt uz pārdzīvojumiem, tad viņš ilgi paliek dvēseliski jauns. Ja šīs spējas ātri notrūlinās, dzīve zaudē saturu, cilvēks jūtas vecs.

Šī garīgā notrūlināšanās, kuŗai padots ikviens cilvēks, stipri ierobežo dzīves saturu, kuŗu nevar pavairot neaprobežoti, piegādājot cilvēka psīchei vienmēr lielāku daudzumu ārējo iespaidu. Ja tas pārsniedz zināmu katram individam īpatnējo mēru, gara apvārksnis gan plešas plašumā, bet garīgā pasaule paliek sekla. Tāpēc bieži redzam, ka cilvēks dzīvodams klusumā, dabas tuvumā, jeb iedziļinādamies nelielā parādību aplokā, sasniedz lielāku dvēselisko pilnību, kā cits, kas dzenas pēc vienmēr jauniem iespaidiem. Tāpēc cilvēka garīgā pilnība nebūt neaug līdztekus materiālās kultūras un bagātības augšanai.

Katrā ziņā to dzīves tempu, kāds raksturīgs mūsu laikmetam, to steigu un nemitīgo traukšanos uz priekšu daudzi no mums sajūt kā nogurdinošu, pat mocošu un meklē atpūtu atmiņās par agrāko mierīgo dzīves ritumu. Dzīve liekas zaudējusi savu romantismu, technika iznīcinājusi pirmatnējo dabas skaistumu, dabiskā vietā stājas vienmēr vairāk mākslotais. Izzūd vecās parašas, patriarchālais dzīves raksturs, sadrūp vecās tradicijas, pati tradiciju nozīme it kā izbāl nemitīgo jauno iespaidu plūsmā, kas ar

reibinošu ātrumu nomaina viens otru, it kā izdeldēdams pašu jēdzienu par nemainīgo, pastāvīgo, paliekošo, ticību mūžīgajam un nemirstīgajam.

Tas rada satraukumu cilvēka dvēselē, nemieru un nedrošības sajūtu sirdī. It kā vairs nepaliek pamatu, uz kuŗiem celt savu garīgo dzīvi, it kā zūd pavedieni, kas agrāk novilka dzīves vadošās līnijas. Atskan sauciens: „nost techniku, atpakaļ pie dabas!" Šiem saucieniem arī citi iemesli. Mašīna un technika pārveidoja saimniecisko dzīvi un attiecības ļaužu starpā. Katrs jauns technikas ieguvums, kas ar mašīnas palīdzību ļāva ražot preces lētāk, kā ar roku darinātās, atņēma darbu un maizi amatniekiem. Izveidojās lielrūpniecība un radās lielas strādnieku masas. Saražotiem produktiem vajaga patērētāju. Jāsameklē tirgus, kas dažreiz iegūstams tikai asiņainos kaŗos. Nemitīgā dziņa ražot preces vienmēr lētāk gan veicina technikas attīstību, bet noved arī pie saimnieciskām krizēm un bezdarba. Tā cilvēces aplaimošanas vietā technika noved pie cilvēces posta, kuŗa izpaudumu jo spilgtu posmu pašreiz pārdzīvojam. Atkal atskan lāsti technikai un saucieni: „nost mašīnu".

Ar industrijas attīstību saistās arī citas pārmaiņas dzīves iekārtā, kas atkal noved pie negātīvām sekām. Izveidojas rūpniecības centri lielu pilsētu veidā, kuŗos cilvēki dzīvo mākslotos apstākļos tālu no dabas. Vienmuļīgais, notrūlinošais darbs pie mašīnas veicina cilvēka daudzu spēju atrofēšanos. Pilsētu iedzīvotāji paliek fiziski un morāliski vāji. Tie izdzimst un pēc dažām paaudzēm nedod vairs dzīves spējīgus pēcnācējus. Tā zūd tautas dzīvais spēks. Atskan pilnīgi dibināts sauciens: „ārā no pilsētas, atpakaļ uz laukiem!"

Tā tad, iemeslu noliedzošam noskaņojumam pret techniku šķietami daudz. Reizē ar to rodas arī noraidoša attiecība pret dabas zinātnēm, kas ir technikas attīstības idejiskais pamats, negātīva, pat naidīga attiecība pret dabaszinātnisko izglītību. Ir radusies plaisa starp gara un dabas zinātnēm, kas intelliģenci sašķēlusi divās naidīgās nometnēs. Gara zinātņu pārstāvji, klasiskās izglītības aizstāvji, reprezentē reizē ar to ideālisma sludinātājus, kas asi nostājas pret dabzinātņu atziņām, jo tās cilvēci novedušas pie materiālisma, laupījušas viņam ticību, sagrāvušas ētiskās vērtības, novedušas cilvēces saimniecību un sociālo attīstību strupceļā un radījušas dvēselē tukšumu. Dabzinātnes savukārt vaino gara zinātnes neauglībā, nespējā radīt jaunas atziņas, jaunas kultūras vērtības. Viss to radīšanas laikmets it kā jau secen, tikai retrospektīvi tās visādās variācijās grozās ap sastingušajām, kādreiz radītām atziņām un formām, vai arī aiziet abstraktu jēdzienu iztirzāšanā, kas nespēj ietekmēt cilvēka dzīvi, padarīt to ne labāku, ne ļaunāku. Pēdējā gadu simteņa dabzinātņu pozicija bija sevišķi izdevīga pateicoties to straujai attīstībai, kas nesa cilvēcei gan veselus jaunu atziņu plūdus, aizraujot sev līdz cilvēku prātus, gan praktiskajā dzīvē pa daļai tieši, pa daļai ar technikas starpniecību, neskaitāmus labumus. Dabzinātnes norāvušas nezināšanas plīvuri neskaitāmām parādībām un lietām, un pāršķēlušas tumsu ap tām. Tāpēc likās, tās spējīgas atrisināt visas pasaules mīklas. Pati dzīvība likās, šodien jeb rītu būs salikta pazīstamos fiziskos procesos un ķīmiskās reakcijās un materiālisma pravieši nešaubījās, ka tikai laika jautājums, kad cilvēka dvēsele izskaidrosies kā vienkāršs mēchanisms. Fizikas un ķīmijas likumiem mēģināja pakļaut arī sabiedriskās parādības un tā izauga slavenais vēsturiskais materiālisms, kas materiālo vērtību ražošanā un dalīšanā redzēja visu mūžīgo mīklu atminējumu un cilvēces vēsturē tikai saimniecisko attiecību attīstību. Pakļaujot cilvēka dvēseli fizikas patvaldniekam — kauzālitātes jeb cēlonības principam, radās determinisma mācība, ar ko cilvēkam bija atņemta gribas brīvība. Šīs mācības apgaismojumā cilvēks bija absolūti nevarīgs, padots aklo dabas spēku spēlei, nevarēdams grozīt savu likteni, kā krītošs akmens nevar grozīt savas kustības virzienu. Tāpat visu dabas parādību norise, cilvēces vēsture nevarēja būt citāda, kā tā, ko tai noteikuši fizikas likumi. Ja to sakarība mums pilnībā būtu zināma, tad zemes, kosmosa un cilvēces likteņus varētu izteikt ar vienu matēmatisko formulu, kas aptvertu ne tikai visus notikumus pagātnē un tagadnē, bet matēmatiski pareizi noteiktu visu, kas notiks nākotnē. Diezgan savādi, ka ar šādu vēstures izpratni sociālisti aicināja strādnieku masas uz cīņu ar pastāvošo sociālo kārtību. Ja jau cilvēks vēsturi nevar ietekmēt, tad jau debesu valstība zemes virsū iestātos pati no sevis, kam tad izliet asinis?

Determinisma mācība un līdztekus tam brīvības, brālības un vienlīdzības sauciens bija atņēmis cilvēkam arī viņa īpatnējo seju. Reālizējot šos lozungus, visi cilvēki būtu nolīdzināti vienādi. Tie, stingri sekojot šai mācībai, vairs neatšķirtos viens no otra. Tos vislabāk būtu apzīmēt ar numuriem, jo tikai to skaits spēlē lomu. Personības nozīme padarīta līdzīga nullei. Ja cilvēka griba nav brīva, tad viņš arī nav atbildīgs par saviem darbiem. Ētiskās vērtības, tā tad, pilnīgi zaudē nozīmi. Jāparūpējas tikai par to, lai pie mašīnas par mašīnu palikušais cilvēks būtu savā vietā lielajā sociālisma valstībā — mašīnā. Viss tas, kas līdz šim bija virzījis cilvēci uz priekšu un augšup — dziņa tapt pilnīgākam, tapt par personību, veidot savu īpatnību un ar to teikt savu vārdu, izsludināts par aplamu un noziedzīgu. Tautība — kaitīgs aizspriedums, jo nacionālās īpatnības runā pretim absolūtai vienlīdzībai un traucē sociālās revolūcijas attīstīšanos. Tai vietā likta šķiru cīņa, vispilnīgākā nacionālo spēku iznīcinātāja. Noliegtas individuālās radītājas spējas, to vietā likts daudzgalvainais, no gribas atbrīvotais, pūlis.

Un visa šī mācība izsludināta par pēdējo zinātnes vārdu, par neapgāžami zinātniski pareizu, par teoriju, kas nelaužami loģisku secinājumu virknē it kā noiet līdz savam pamatam — eksaktajām jeb matēmatiskajām dabzinātnēm!

Ja tā tad nu cilvēks padarīts par putekli, tā dvēsele par mēchanismu, tam atņemta sava griba, tā radošam garam apgriesti spārni, par bezvērtīgu izsludināts viss, kas nav prece un neiekļaujas tirgus biļetēnos, viss, kas līdz tam bijis cilvēkam svēts un tā vadītāja zvaigzne, vai tad brīnums, ja pret to uzstājas gara zinātņu pasaule, ideālisma sargi, klasiskās izglītības aizstāvji, kas bija cilvēku nostādījuši savu pētījumu, savas gādības, savas aistētikas, savu dzīves mērķu degpunktā? Un ja šīs gara zinātnes saskatīja sociālisma un materiālisma aizmugurē dabzinātnes, kā visas šīs mācības pamatu, kā tad lai tās nenostātos vienas pret otrām divās naidīgās frontēs?

Tas, ko es nu tālāk gribu iztirzāt un kas mana priekšlasījuma nolūks ir — meklēt atbildi uz jautājumu: vai dabzinātnes var būt par vēsturiskā materiālisma bazi un vai plaisa starp gara zinātnēm un dabzinātnēm nepārejama jeb tikai šķietama?

Šajā ziņā vispirms stingri jāšķiro divi momenti: kā uz dabas zinātnēm skatās paši dabzinātnieki un kā uz tām skatās nedabzinātnieki. Jums visiem pazīstami visvisādi zinātnes un technikas brīnumi, ko ikdienas apraksta dienas prese. 99% no tiem vēlāk izrādās par pilnīgām aplamībām. Lai pēdējos zinātnes sasniegumus varētu pareizi izprast, jābūt pašam zinātniekam. Tas, kas jauns un liels, vienmēr tā izceļas no parasto jēdzienu un parādību līmeņa, ka vajaga ilgāka laika, lai nespeciālisti pierastu pie jaunā un bieži grūti saprotamā. Tāpēc dienas prese gandrīz sistēmatiski atstāsta jaunākos zinātnes sasniegumus aplamā apgaismojumā. Neizprašanai pievienojas vēlēšanās radīt sensāciju, laiž darbā fantaziju un rezultātā izaug nekad neatrasti atradumi vai pilnīgi izķēmotas atziņas.

Presei tas būtu piedodams. Bet nepiedodami, ja arī zinātnieki, kas strādā zināmā zinātnes novadā un grib izmantot kāda cita novada datus, aprobežojas ar pārāk paviršām zināšanām šajā nozarē un pat mēģina spriest par tās kompetencēm, iespējamībām un tālāko attīstības gaitu. Tad nu iznāk, ka hipotēzes un nākotnes cerības, kas ne katrreiz piepildās, izsludina jau par gataviem ieguvumiem jeb negrozāmiem likumiem. Varbūt, viens otrs dabzinātnieks atļāvies arī skaļi sapņot par rožaino nākotni. Bez fantazijas jau nevar radīt. Bet dabzinātnes pašas vislielākā mērā atturīgas savu sasniegumu novērtējumā. Tās māca ne tikai lepnumu, bet arī pazemību. Un šajā pazemībā cilvēce smēlusies vairāk vērtību, nekā lepnumā. Piemēram lai būtu minēts pirmais termodināmikas likums, uz kura balstās visa modernā fizika, ķīmija, technika. Tas izteic, ka enerģija nezūd un nerodas no nekā. Pasaules ritums ir viena enerģijas veida pārvēršanās citā. Kopējais enerģijas daudzums nemainīgs. Citādi šo likumu izteica tā: perpetuum mobile neiespējams. Šajā formulējumā tas ir neskaitāmu mēģinājumu un pārdrošāko sapņu izpildītājs, sapņu — spēka radīšanai no nekā. Bet no šīs atziņas par to, ko cilvēks nespēj, radies simts citu par to, ko cilvēks spēj. Iemiesodams to technikā cilvēks ieguvis neizmērojami vairāk, kā tas domāja sasniegt ar mūžīgi paškustošās mašīnas atrašanu.

Tāpat varas ierobežojums ir otrais termodināmikas likums, kas liecina, ka enerģija tikai tad var veikt darbu, ja pastāv enerģijas līmeņu starpība, potenciālu jeb spriegumu kritums. Tā siltums ir enerģijas veids. Bet šo enerģiju varam pārvērst darbā tikai, ja mums ir temperātūru starpība. Okeana ūdeņi satur kolosālu daudzumu siltuma. Bet ja ūdens temperātūra visur vienāda, mēs nevaram to pārvērst dzinējspēkā. Ūdens kritums arī tikai tāpēc dod mums dzinējspēku, ka šeit ir līmeņu starpība. Citādi šo likumu izteic tā: otrā veida perpetuum mobile neiespējams. To sauc arī par enerģijas vērtības krišanas likumu, jo no tā izriet, ka enerģijai kosmosā tendence pāriet mazvērtīgākā siltuma enerģijā, kas izklīst pasaules telpā, izlīdzinādama tur temperātūru starpību. Kad kosmosā izlīdzināsies temperātūru starpība, tad izbeigsies arī visa kustība un dzīvība. „Izdzisīs zvaigznes un apstāsies pasaules pulkstenis." Tā tad nāvi visam, kas ir, paredz šis fundamentālais dabas likums, kaut arī ļoti tālā nākotnē.

No otrā termodināmikas likuma izriet arī tas, ka fiziskās pasaules norise nav bezgalīga, jo tas paredz tās beigas galīgā laika sprīdī, ja tikai pats kosmoss nav bezgalīgs. Ka tas nav bezgalīgs, mūs spiež domāt modernās astronomijas atziņas. Ja pasaules norisei jāizbeidzas, tad tai jābūt arī sākumam. Ja jau saskaņā ar otro likumu pasaule novalkājas, tad kādreiz bijis mirklis, kad tā bija pavisam jauna, kad tā bija tā organizēta, ka darba spējīgas enerģijas bija maksimums, par kuru vairāk nevarēja būt. Šis mirklis ir aiz mums aprobežota laika atstatumā. Tā tad, pasaules norisi mēs nevaram iedomāties bez sākuma un tāpat bez beigām, kamēr pastāv otrais termodināmikas likums. Bet līdz šim nav izdevies atrast gadījumu, kas tam runātu pretim.

Lai gan sociālās parādības nav tieši atvasināmas no fiziskām, bet ja sekotu materiālistu piemēram un mēģinātu spriest pēc analoģijas, kādas konsekvences izriet no sociālās vienlīdzības deklarācijas, tad būtu jāsecina, ka tā mums sola sastingumu un nāvi, jo sastingumu un nāvi apzīmē termodināmikas valodā izlīdzinājums.

Pašreiz tikai konstatēsim vienu: fizikas likumi nerunā pretim tam, ka pasaulei ir sākums un gals. No bezgalības laikā mums jāatsakās. Aiz citiem iemesliem, kuru pamatā modernās teorētiskās fizikas un astronomijas atzinumi, pasaule arī telpā aprobežota.

Šiem ierobežojumiem pēdējā laikā pienācis vēl viens klāt. Termodināmika izveidojusies jau pagājušā gadu simtenī un gadu simteņu maiņa sastop to pilnīga brieduma stāvoklī. Kā jau minēts, tās atziņas cilvēcei nesušas neaprēķināmi bagātus augļus ar to pielietošanu technikā.

Atziņas, par kurām es vēl gribu šeit runāt, attiecas uz visjaunākiem teorētiskās fizikas sasniegumiem, kas ir pēdējā gadu desmita ieguvumi. Tie saistās ar lielo apvērsumu laika un telpas izpratnē, ko atnesa relātīvitātes fizika un kvantu teorija, kas pašos pamatos apvērsušas agrākos priekšstatus par pasaules uzbuvi un nonākušas līdz tādām abstrakcijām, kas prasa, lai mēs pilnīgi atsakāmies no jebkādiem modeļiem atomu pasaulē. Konkrētu priekšstatu vietā šeit stājas vienīgi matēmatiskie simboli. „Agrāk pasauli būvēja inženieri," saka A. Eddington's, „tagad to būvē matēmatiķi." Atstāstīt šo teoriju būtību vismaz pašreiz nav iespējams nespeciālistiem saprotamā veidā. Var tikai atzīmēt, ka šo teoriju apgaismojumā izvirzās brīnišķīgas attiecības starp cilvēka garu un kosmosu. Tā vien šķiet, ka likumi, pēc kuriem būvēta kosmosa celtne, būtu tie paši, kas ir cilvēka gara likumi.

Es tagad apstāšos pie vienas šīs jaunās fizikas atziņas, kas sacēlusi veselu vētru zinātnieku pasaulē un tik tuvu stāv dažiem jautājumiem, kas mūs pašreiz interesē un cieši saistīta ar lielākām pasaules mīklām. Tā ir tā saucamā nenoteiktības relācija. (Heisenberg's 1927). Viss, ko par dabas

parādībām saka fizika, ir skaitļi un to sakopojumi, kas izteic zināmus mērojamus lielumus. Šie atmērījumi iegūst tikai tad reālu nozīmi, ja mēs tos varam praktiski izdarīt, bet ne tikai teorētiski izdomāt. Nu izrādās, ka mērīšanas ziņā, pie kam mērīšana šeit jāsaprot visplašākā nozīmē, t. i. ka runa iet ne tikai par mērīšanu ar metru, bet ar dažādām optiskām u. t. t. visizsmalcinātākām metodēm, liela starpība starp makrokosmu un mikrokosmu, un ka mērīšanai mikropasaulē ir robežas, kuŗām pāri nevar iet. Ja ņemsim, piemēram, atoma pasauli ar tā kodolu un ārējo elektronu čaulu, kas uzbūvēts līdzīgi saules un planētu sistēmām, un mēģināsim izdarīt mērījumus ar elektronu, kas atrodas kustības stāvoklī, tad izrādās, ka nevaram vienā laikā precīzi noteikt tā atrašanās vietu un kustības ātrumu. Ja precīzi noteiksim vietu, tad ātrumu varēs noteikt tikai ar lielāku kļūdu. Otrādi, ja ātrumu noteiks smalki, tad vieta tikai rupji nosakāma. Lieta tā, ka pati mērīšana ir zināma fiziska akcija, kas uz mikropasaules robežām var šo pasauli sagraut un reizē ar to mērīšana zaudē jēgu, jo kad tā izdarīta, vairs t ā s s i s t ē m a s, kas mērīta, nav. Lai konstatētu, piem., atomā elektronu, uz to jāraida gaismas kvants. Ja izvēlēsimies īsa viļņa gaŗuma starus, piem. Roentgena starus, tad, ja kvants elektronu ķers, tas, kā lielas enerģijas nesējs, izsviedīs elektronu no atoma. Ja mēs uz elektronu raidīsim mazas enerģijas gaŗu viļņu kvantu, tad viļņu gaŗums pārsniegs visa atoma caurmēru un ar tik rupju „mēru" mēs nekādu datu par elektrona vietu atomā neiegūsim, tāpat kā mērīdami adatas caurmēru ar veselu metru, kam nav sīkāku iedaļu, nedabūsim nekādu skaitli, kas izteic adatas resnumu. Ja tad nu mikropasaulē ir robežas tam, ko var mērīt un tam, ko viņā ar tiešu mērojumu var konstatēt, un ja mēs novērošanas līdzekļos esam sasnieguši iespējamības robežas, aiz kuŗām tālāk nevar iet, tad tas nozīmē, ka šīs mikropasaules daļas nav ietveŗamas skaitlisko attiecību likumos un var būt ārpus katras cēloniskas sakarības ar ārieni. Tā tad mikropasaulē mums jāatsakās no stingras cēloniskas sakarības, citiem vārdiem, fizika atsakās sno kauzālitātes principa.

Šim apstāklim ārkārtīgi liela nozīme. Determinisma aizstāvji un gribas brīvības noliedzēji savas teorijas cēla uz fizikas likumiem, ko uzskatīja par visas pasaules, dzīvās un nedzīvās, pamatu, pārliecībā, ka agri vai vēlu izdosies visas parādības salikt elementāros fizikas procesos, kuŗos, likās, neaprobežoti valda cēlonības princips. Un tagad no šī principa atsakās pati fizika, likdama cēloniskās sakarības vietā lielāku jeb mazāku v a r b ū t ī b u, aprēķināmu ar statistisko metožu palīdzību. Šī varbūtība var jau praktiski ļoti tuvoties tādam stāvoklim, it kā starp divām parādībām valdītu stingri kauzāla sakarība, bet tā tomēr nav.

Dzīvības apdrošināšanas biedrības, piem., uz mirstībās tabulu pamata, kas aplēstas uz lielu novērojumu skaitļu pamata, ar apbrīnojamu drošību var paredzēt, cik zināmas profesijas tās klientu 60 gadu vecumā nomirs gada laikā. Bet šīs likumības nevar paredzēt, k u ŗ i no klientiem tie būs. Analogas ir sakarības fizisko parādību pasaulē un tikai jaunākā laikā ir noskaidrojies, ka liela daļa fizikas likumu, kas šķita pamatoti uz cēloniskām sakarībām, savā dziļumā ir tikai statistiskie likumi.

Pie šī jautājuma es kavējos tāpēc ilgāk, ka ar to ciešā sakarā fundametālais jautājums par cilvēka gribas brīvību, no kuŗa atrisinājuma savukārt atkarājas rinda ētisko un sabiedrisko jautājumu. Lai gan pati par sevi nedzīvās pasaules likumību attiecināšana uz dzīvo pasauli un dzīvo būtņu dvēseliskajām parādībām runā pretim stingri zinātniskai pieejai jautājumam un eksaktā, objektīvā zinātne n e k a d nav uz šā viedokļa nostājusies, jo tāds viedoklis ir tikai hipotēžu, minējumu un paviršu vispārinājumu radīts, tad ar kauzālitātes principa nocelšanu no fizikas pasaules patvaldnieka troņa, arī materiālismam g a l ī g i u n u z v i s i e m l a i k i e m i z ņ e m t s p a m a t s z e m k ā j ā m. Līdz ar to sabrūk sociālisms, marksisms un visas dažādās sociālās teorijas, kas teicās esam būvētas uz matēmatisko dabzinātņu pamata. Tāpēc vietā ar visu noteiktību pasvītrot, lai tās turpmāk uz dabas zinātnēm neatsaucas.

Jau tika minēts, ka dzīvai pasaulei fizikas un ķīmijas likumi piemērojami tikai pa daļai. Dzīvības pamatā ir parādības, kas ar fizikas un ķīmijas likumiem vien n a v atrisināmas. Dzīvība zinātnei ir mīkla, kuŗas priekšā tā pagaidām stāv bezspēcīga, reizēm pat zaudēdama cerību to jebkad atminēt, bet tad atkal ar jaunu sparu uzbrukdama tās noslēpumiem, lēnām vienu otru no tiem iekaŗodama, bet bez pilnīgas pārliecības tos kādreiz pilnīgi pārspēt.

Bet dzīvā pasaule, tās stāvoklis kosmosā, tās izcelšanās un likteņi nu ir tie, kas mūs skaŗ vistiešāk. Es jau sākumā atzīmēju, ka dzīvā pasaule krāj enerģiju, ko tik izšķērdīgi šķiež saule izstarojumu veidā. Zemes garozas pārveidošanā dzīvai pasaulei ļoti liela nozīme, ko parasti pietiekoši nenovērtē. Pasaules norise, kā mēs redzējām, iet tādā virzienā, ka darba spējīgas enerģijas daudzums samazinās, kā saka, aug entrapija. Bet dzīvās pasaules darbs izpaužas augstvērtīgās enerģijas uzkrāšanā.

Paceļas jautājums par dzīvības stāvokli kosmosā, vai tā gluži ikdienišķa parādība, cik ticama tāda hipotēze, ka kosmosā bezgalīgs skaits ķermeņu, uz kuŗiem ir dzīvība un pat , varbūt, mums līdzīgi cilvēki.

Es ieminējos par pasaules telpas bezgalību jeb aprobežotību un aizrādīju, ka modernā astronomija nosveŗas uz aprobežotās pasaules telpas pusi. Šie secinājumi izriet no matēmatiskiem pētījumiem, ko šeit nevar apskatīt. Es atzīmēšu tikai dažus novērojumus, kas apstiprina domu par pasaules aprobežotību. Konstruējot vienmēr pilnīgākus tēleskopus, padarām vienmēr jaunus zvaigžņu pulkus pieejamus cilvēka acij, pie kam attiecība, kādā atklājas jaunie zvaigžņāji, sākumā aug, tad sāk krist, pie tam stipri strauji. Citiem vārdiem sakot, zvaigžņu biežums sākumā pieaug, tad sāk krist un, tā tad, telpa paliek vienmēr tukšāka, retāk piepildīta ar zvaigznēm. Ir pat bijuši mēģinājumi uz šo novērojumu pamata aprēķināt varbūtējo zvaigžņu daudzumu pasaules visumā, pie kam pamats domāt, ka šis skaits nav bezgalīgi liels matēmatiskā nozīmē.

Apstājoties pie jautājuma par dzīvības izplatību kosmosā, vispirms jāapskata mūsu pašu saules sistēmas planētas, no kuŗām runa var būt tikai par Venēru un Marsu. Nu izrādās, ka Venēras atmosfairā

līdz šim nav konstatēts skābeklis. Tā tad uz tās virsus dzīvība nav iespējama. Bez tam Venēra mūžīgi tīta miglā un mākoņos un, laikam, tās virsa klāta ar ūdeni. Tā tad še iespējami tikai ūdens dzīvnieki, ja tādi tur būtu. Interesanti šajā sakarībā atzīmēt kādu teoriju, kas rāda, cik dziļi skar debesu ķermeņa dzīvi daži apstākļi, kas liekas būtu pavisam gadījuma rakstura un ļoti tālu no apskatāmām parādībām.

Nevienai planētai nav tik liela pavadoņa, kā mūsu mēnesis, kas sastāda $^1/_{80}$ daļu no zemes svara. Citu planētu pavadoņi ir tikai to tūkstošdaļas lieli. — A. Eddington's tad arī saka, ka, ja viņš satiktos ar kādas citas planētas iedzīvotāju, tad daudz ar ko lepoties tam kā zemes patriotam nebūtu, bet ar mūsu mēnesi varētu droši palielīties, citiem nevienam tāda mēneša nav.

Par šī lielā mēneša izcelšanos pastāv tāda hipotēze, ka saskaņā ar Kanta - Laplasa teoriju no formējošās miklveidīgās zemes masas atrāvusies samērā liela pika, pateicoties ārkārtīgi reti iespējamai debesu ķermeņu sakārtošanai telpā, to gravitācijas un rotējošās zemes centrbēgu spēku ietekmē. No bedres zemē, kas ar to radusies, izveidojies Klusais okeans. Tas nu savukārt uzņem tik daudz ūdens, ka tikai pateicoties šim apstāklim ne visa zeme pārklāta ar ūdeni. Ja tādas bedres nebūtu, zemes virsa būtu segta ar ūdeni, kā tas ir uz Venēras, tā tad še sauszemes dzīvnieku un arī cilvēku nebūtu.

Iepazīstoties tuvāki ar Marsu, jākonstatē, ka tur tādi temperātūras apstākļi, kas atļauj tur, varbūt, pieņemt augu pasauli, bet dzīvnieku eksistence liekas izslēgta.

Pārejot tālāk uz citām saulēm, atklājas pārsteidzoša parādība, ka līdz šim nav atrasts nevienas citas tādas, kam būtu planētas, izņemot mūsu pašu sauli, kas citādi ne ar ko citu neizceļas. Ir milzīgs skaits dubultzvaigžņu, ko var izskaidrot ar to, ka zvaigznes masai, no miglāja sablīvējoties un samazinoties, pieaug rotācijas ātrums un tā rodas tendence sadalīties. Visdabiskākais sadalīšanās veids te nu ir, ka tā pārdalās uz pusēm un tā rodas dvīņu zvaigzne. Vairāku atsevišķu masu atdalīšanās iespējama tikai ļoti īpatnējos apstākļos. Tā var notikt tādā gadījumā, ja zvaigzni ar paškidro masu, kas atrodas tādā iekšējo spēku stāvoklī, ka neizbēgama sadalīšanās, iespaido kāds cits debesu ķermenis ar savu gravitācijas lauku. Vajadzīga tāda ārkārtīgi reti iespējama sagadīšanās, lai mūsu saulei pienāktu pietiekoši tuvu kāda cita saule, kas tad izsauktu šādu atsevišķu masu atraušanos vispirms gredzenveidīga ķermeņa veidā, no kura vēlāk izveidojas planētas lode.

Ja ņem vērā, ka izplatījumā zvaigznes atrodas tādā relātīvā atstatumā, kādā atrastos zemes lodes tilpumā ievietotās 20 tenisa bumbas, tad top skaidrs, cik maza iespēja uz aprakstīto sauļu sastapšanos. Ir par maz datu, lai šo varbūtību precīzi aplēstu, bet aptuveni astronomi vērtē tā, ka uz ik simtu miljonu kosmosa zvaigžņu varētu būt viens tāds gadījums.

Lai nu planēta būtu apdzīvojama, vajadzīga vēl veselas rindas citu apstākļu sakrišana. Tā temperātūras svārstības uz tās nedrīkst pārsniegt dažu desmitu gradu robežas, pie tam tā, lai ūdens atrastos šķidrā veidā. Bet temperātūra svārstās kosmosā no —273°C, tā saucamās absolūtās nulles, līdz vairāk desmit miljoniem gradu dažu zvaigžņu iekšienē. Tā tad atkal vajadzīga ārkārtīgi reta apstākļu sagadīšanās, lai temperātūra noturētos tajās robežās, kurās iespējama dzīvās šūniņas eksistence. Šai dzīvai šūniņai tālāk vajadzīgas uztura vielas. Tas savukārt prasa, lai materija būtu uz attiecīgās planētas noteiktu ķīmisku savienajumu veidā.

Ja nu pieņem, ka visā pasaules visumā būtu dažas saules, kam apdzīvojamas planētas, tad pavisam maza paliek varbūtība, ka tur vienā laikā būtu reālizēti arī visi citi dzīvības eksistencei piemērotie nosacījumi. Un ja vēl ņem vērā, ka planētās tikai zināmā mūža posmā var visi minētie apstākļi rasties, tad dzimst pārdrošā doma, ka laikam mūsu zeme ir pašreiz vienīgais debesu ķermenis, visā 4000 miljonu gaismas gadu lielajā kosmosā, uz kura dzīvo cilvēks.

Pasaules norises un cilvēka lomas izpratnei šai atziņai gandrīz neaptverami liela nozīme. Tā jo spilgti izceļas uz sagruvušā materiālisma drupām. Materiālisms zemi bija padarījis par putekli kosmosā un cilvēkam atņēmis seju un personību. Visas dzīvības parādības un cilvēka dvēsele bija pārvērstas par aklo dabas spēku spēli, nodzēsta cilvēkā dievišķīgā dzirkstele. Visu nolīdzinošais sociālisms neatstāja vietas nekam, kas izceltos pāri vienmuļīgajam līdzenumam.

Un nu ne sapņotāji, ne vecās pasaules pravieši, ne spekulātīvo gara zinātņu bruņinieki, bet aukstās un nesaudzīgās dabas zinātnes, kuru ierocis pieredze un matēmatika, un kuru materiāls sausie skaitļi, — pasludina, ka vienīgais apziņas nesējs pasaules visumā un šī visuma un pasaules norises vienīgā jēga ir cilvēks. Un lai taptu šis cilvēks, pasaules Radītājam bija jāsviež izplatījumā trīs miljardi sauļu, lai viena no tām vinnētu lielo lozi un dzemdētu planētu, uz kuras gadu miljardos rodas tādi apstākļi, ka tur izveidojas vislielākā misterija — dzīvība. Ar to par mēchanismu izsludinātais bezsejas cilvēks pacelts vēl neredzētā augstumā un apmulsis no šā augstumu spožuma, svētu trīsu pārņemts, raugās uz tam uzliktā uzdevuma lielumu. Jauna rīta blāzma apspīd cilvēka atdzimšanu, ko cilvēce pārdzīvo asas sāpes ciezdama. Šo atdzimšanu iezīmē personības izcelšanās no pūļa, un tautas izcelšanās no internacionālās masas. Personības saturs ir īpatnība un īpatnības avots un sakne — līdz pilnībai izveidotā tautība. Tā var elpot, augt un tapt pati tikai nacionālā valstī. Nacionālā valsts ir forma, kurā veidojas tautas organisms. Tas ir kā liela koka augums, kam dziļi zemē saknes, ar kuru cieši saistīts celms un ar to saaudzis kronis. Tur katrai lapiņai sava vieta un savs uzdevums.

Tad nu iznāk, it kā materiālā kultūra būtu novedusi cilvēci strupceļā, padarījusi cilvēci nelaimīgu. No tās tad nu būtu jāatsakās, lai cilvēce atgūtu agrāko, nosvērto, kā daudziem šķiet, laimīgo dzīves ritumu. Bet teiciens „vēsture atgriežas" ir aplams. Atpakaļ mēs netiekam, mūsu liktenis — mūžīgi uz priekšu. Un atgriešanās arī nav vajadzīga. Kultūras krize radusies nevis no dabas zinātņu un technikas attīstības, jo mēs jau redzējām, kādu svētību cilvēcei nesusi technika, tā tad arī tās radītāja, dabzinātne, un redzējām arī, ka dabzinātne nav pazudinājusi cilvēka dvēseli un personību, bet gan savos

pēdējos sasniegumos atdevusi cilvēkam gribas brīvību un to cēlusi vēl neredzētā godā starp zvaigznēm.

Aplama tikai dabas zinātņu izpratne un tās atziņu patvaļīgais un aplamais tulkojums, kas kultūru bija novedis strupceļā. Nevis materija uzkundzējusies pār garu, bet gan zinātne ir materiju apgarojusi un likusi tai garam klausīt. Katra mašīna, katrs technikas veidojums ir cilvēka ģenija un iedvesmes radīts, nemitīgās meklēšanas un zinātgribas auglis. Daikts cilvēka rokā bija pirmais solis no dzīvnieka uz cilvēku. Technikas veidojumi var tāpat būt daiļuma pilni, kā kurš cits cilvēka gara darinājums. Bet šī daiļuma izprašanai cilvēkam jāseko zinātnes attīstības gaitai.

Tas liek atsacīties no ieskata, ka tikai vecās pasaules radītās vērtības ir īstas, paliekošas, mūžīgas un aplaimo cilvēci. Vecā pasaule ir sastingusi formu, statikas pasaule. Bet īstenība ir nemitīga maiņa, mūžīga plūsma. Vecā pasaule varēja saskaitīt tikai gabalus. Mainīgais tai bija nepieejams. Mainīgo mācīja skaitļos tvert tikai uz jauno laiku robežas izaugusē bezgalīgi mazo lielumu matēmatika, kas tad arī ir visskaidrākais jauno laiku robežstabs.

Kultūras krizes atrisinājums meklējams gara zinātņu un dabas zinātņu atziņu s i n t e z ē. Gadu desmitus starp tām pastāvēja plaisa, kas šķita nepārejama, bet šodien tā pārvarēta. Dabzinātņu un matēmatikas atziņām jāsakūst ar gara zinātņu pasauli. Pasaules centrā nostājas dzīvība un tās vaiņagojums — cilvēks. Cilvēka radītājs gars saskata pasaules veidojumā savu atspīdumu, un apzinās savu dievišķīgo misiju: s e v i v e i d o j o t l ī d z v i s a u g s t ā k a i p i l n ī b a i i z p i l d ī t p a s a u l e s j ē g u u n l ī d z a r t o p a s a u l e s R a d ī t ā j a g r i b u.

Pārejošās grūtības, kas radušās sekojot maldu mācībām sabiedrības iekārtas veidošanā un, kas neizbēgamas cilvēces vēstures lūzuma brīdī, ko šodien pārdzīvojam, nevar apturēt cilvēka lidojumu augšup. Jaunas attiecības rodas cilvēku un tautu starpā. Lielās pārvērtības iezīmējas ar tautu atbrīvošanos no sveša jūga un nacionālo valšķu nodibināšanos. Šo valšķu iekšienē jaunā kārtība izpaužas nacionālo spēku koncentrācijā un to skaldītājas varas pārvarēšanā. No vēstures skatuves noiet šķiru cīņas mācība. Tautās atdzimst apziņa, ka tās viena nedalāma vienība, viens organisms, kuŗa atsevišķie locekļi nevar viens otru apkaŗot, bet šiem locekļiem jāatrod sava vieta un savs uzdevums, lai tie saskaņoti darbodamies radītu iespējami lielāko daudzumu kultūras vērtību un tā izpildītu savas tautas vēsturisko aicinājumu

No vēstures skatuves noiet tautas, kuŗu dzīvības spēks izsmelts un kas vairs nav radītspējīgas. To vietā stājas jaunas, kas dzīvības spēka pilnas. Zīmes, kas rāda, vai tauta dzīvotspējīga, ir divējādas. Tautas spēks, pirmkārt, izpaužas spējā savas vēstures lūzuma brīžos apvienoties vienā nesalaužamā gribā un salauzt ar varu, kuŗai nekas nevar pretim stāvēt, visus šķēršļus, kas ceļā tās vēstures gaitā. Šo spēku parādīja Latvijas armija tautas brīvību izcīnot.

Otrais nācijas dzīvotspējas izpaudums ir tās spēja dzemdēt nacionālos varoņus, kas modinādami, vienodami un pareizās sliedēs vadīdami tautas dziļumos slēptos spēkus, top par tautas vadoņiem.

Šie vadoņi mums ir.

Ja tautas radītāja spēka uzplūduma laikmetā tās priekšā nostājas vadoņi, kuŗu apskaidrotais skats redz tālumā vijamies ceļu, pa kuŗu tautai lemts iet pretim sava vēsturiskā aicinājuma piepildījumam, tad sākas tās lidojums pretim savas pusdienas saulei.

Šodien šis posms iestājies latviešu tautas dzīvē. Un latvju tauta, kā nesaliecās zem neapzināmi smagās atkarības nastas, nesalieksies arī zem tā vēsturiskā uzdevuma svara, ko tā šodien saņem tautu priekšā. No tā to sargās Latvijas armija, kuŗas uzvaru spožumam līdzīga nezina vēsture.

E. Blanks.

XIX. gadu simta latviešu garīgie vadoņi

Zem šāda virsraksta „Aizsargs" ik burtnīcā sniegs apcerējumus par latviešu pirmajiem garīgiem vadoņiem pagājušā gadu simtā. Šo rakstu sēriju mēs iesākam ar K r i š j ā n i K a l n i ņ u, pārkāpjot izņēmuma pēc vēsturisko kārtību aiz tā iemesla, ka šajās dienās paiet 50 gadi no šī latviešu vadoņa nāves dienas. Nākošos rakstus sniegsim vēsturiskā kārtībā, t. i. tādā, kādā vadoņi radās latviešu sadzīvē. Janvāra burtnīcā būs raksts par Krišjāni Valdemāru. Redakcija.

Krišjānis Kalniņš.

I.

Dēmokratiskā un vadonības principu cīņa latviešu tautiskās atmodas laikā.

Politiskās un sadzīves formas nav sastopamas tik „lielā izvēlē", ka tās vēstures gaitā nāktu tikai reizi un pēc tam nekad vairs neatkārtotos. Nē, — jo vairāk pētām mūsu tautas un cittautu pagātni, jo gaišāk redzam mūsu laikam līdzīgas un radniecīgas sadzīves formas, jeb kā saka, „vēstures atkārtošanos". Vēsturisko notikumu saturs, zināms, neatkārtojas, bet likumībā un ārējā formā, kuŗos norisinās jaunais saturs, gan redzama liela vienādība. Tas liecina, ka šajā pasaulē tomēr viss nav mirstīgs, un tautu sadzīvē un likteņos lielu lomu spēlē kāda dziļa likumība, kas līdzinās dabas likumiem.

Latviešu apzinīgās nacionālās dzīves laikmets vēl neaptveŗ pilnu gadu simtu. Tikai kādi astoņdesmit gadi pagājuši no mūsu pirmo modinātāju lielā darba cēliena sākuma. To parasti sāk skaitīt ar 1855. gadu, kad Krišjānis Valdemārs nodibināja Tērbatā latviešu studentu pulciņu, un kad sāka rīkot „latviešu vakarus". Lai redzētu, cik milzīgu attīstību nogājusi tauta un kultūra šajos astoņdesmit gados, jāievēro, ka tos laikus Tērbatā pavisam studējuši tikai 10 līdz 12 latvieši, kuŗi savu tautību nenoliedza. Tā tad tikai kādi divpadsmit mācekļi bija mūsu tautas pirmajam modinātājam Krišjānim Valdemāram, kad viņš uzsāka lielo atbrīvošanas cīņu. Šī pirmā latviešu studentu pulciņa darbība bija sekmīga — pulciņa darbinieki apsprieda latviešu sadzīves jautājumus un meklēja ceļus, kā ierosināt un pulcēt latviešus nacionāliem centieniem. Pulciņa dvēsele, zināms, bija Kr.

Valdemārs. Bet raksturīgi, ka tas darbojās tikai īsu laiku. Tikko viņu vadonis Kr. Valdemārs (un arī Juris Alunāns) aizbrauca no Tērbatas, tā pulciņš izklīda un vairs nesanāca. Izrādījās, ka nevis visi divpadsmit „mācekļi", bet tikai viens vai daži bijuši izšķirošais un vadošais faktors tautas modināšanas agrajā rīta stundā. Vadonis bija iemetis dzirksti masā, un kad viņš aizbrauca, kaut kur uguns kvēloja, bet spožas liesmas vairs neredzēja. Tās uzšāvās jaunā spožumā tūlīt tur, kur bija vadonis, proti, Pēterpilī. Tērbata, turpretim, nogrima atkal savā pirmatnējā kūtrībā līdz pašam 1870. gadam, kad tur radās jauns, dedzīgs vadonis — Kronvalda Atis, kuŗš atjaunoja latviešu studentu vakarus, un deva jaunu nacionālu garu.

Ar Krišjāņa Valdemāra pārcelšanos Krievijas galvaspilsētā, Pēterpils paliek visas latviešu atdzimšanas kustības centrs un dvēsele. Viņš, vispirms, pulcē atkal ap sevi spējīgākos palīgus — Juri Alunānu, Krišjāni Baronu u. c. latviešu studentus, un vēl plašākos apmēros turpina Tērbatā iesākto tautas modināšanas darbu. Pirmais latviešu vadonis izdod slavenās „Pēterburgas Avīzes", nodibina ciešus sakarus ar krievu vadošām aprindām un sabiedrību, un organizē latviešu spēkus cīņai pret Baltijas feodālo muižniecību. Tas turpinās līdz 1865. gadam, kad „Pēterburgas Avīzes" slēdza, un kad Valdemārs ar savu uzticīgo pulciņu atstāja arī šo pilsētu. Tikko tas ir noticis, Pēterpils uzreiz pazaudē savu vadošo lomu latviešu tautiskās kustībās. Pēterpils vairs nav latviešu centienu un kustības centrs, bet pilsēta, kur studē arī daži latviešu studenti. Nekādas lielas dzīvības tie vairs neparāda. Mēs redzam, ka notiek gluži tas pats, kas bija Tērbatā — nacionālais ugunskurs apdziest, tikko to atstāja tā dvēsele un vadonis.

Krišjānis Valdemārs 1866. gadā dodas uz Maskavu. No šī brīža latviešu atmodas kustība dabū jaunu, pēc skaita jau trešo „galvas pilsētu". Nav noliedzams, ka ar šo laiku latviešu kustības centrs ir Maskava, kur Krišjānis Valdemārs vērš krievu presē uzmanību Baltijas jautājumam un uzņem jaunus sakarus iespaidīgās aprindās. Latviešu vadonis no Krievijas sirds turpina dragāt Baltijas feodālisma mūŗus un ap viņu ir atkal pulciņš spējīgu, apdāvinātu mācekļu, kas uzticīgi seko nacionālai vadībai. Un viņa darbībai ir panākumi. Latvieši bija modušies „jaunai, jaukai dzīvei", viņus bija modinājis „laika gars".

Modusies bija arī Rīga. 1868. gada rudenī nodibināja Rīgas latviešu biedrību. Kamēr latviešu atmodas kustība izpaudās tikai principiālās literāriskās cīņās, tikmēr tās centrs varēja būt Tērbata, Pēterpils, Maskava. Bet tikko kustībai bija jau masas raksturs, tai nepieciešams bija dabīgais centrs pašu zemē, zemes sirdī. Un tāda bija Rīga.

Ar Rīgas latviešu biedrības nodibināšanu tautiskā kustība ieiet plašākā gultnē. Nacionālā ideja latviešiem bija dota, tagad bija arī sava organizācija, bet Rīgā trūka vadoņa. Neviens no Rīgas latviešu biedrības pirmajiem dibinātājiem un darbiniekiem nepacēlās pāri citiem. Rīgas latviešu biedrība nodibinājās uz „dēmokratiskiem pamatiem". Katrs, kas bija samaksājis biedru naudu, varēja izrunāties par visām biedrības lietām, arī par tām, kuŗās viņam nebija nekādas saprašanas. Rezultātā — biedrība juka laukā, biedrībā sākās partējības un personīgas rīvēšanās. Divas galvenās partijas — saimniecības vīri un inteliģence atradās pastāvīgā savstarpējā cīņā. Saimniecības vīri gribēja pilnīgi norobežot literātus no biedrības saimnieciskām lietām un atstāt viņiem rūpēties par idejisko darbību. Literātu vadoņi bija Fr. Veinbergs un B. Dīriķis, saimniecības vīru — J. Baumanis, R. Tomsons un K. Stālbergs. Nesaskaņas starp viņiem lielā mērā vēl pavairoja personības, kas nereti spēlēja galveno lomu. Jukas turpinājās visu 1872. gadu, un noveda līdz tam, ka B. Dīriķi izslēdza no biedrības, bet citi literāti atrāvās no darbības, vai to boikotēja. Radās neuzticība biedrībai, biedru skaits ārkārtīgi gāja mazumā, kreditori, kuŗi bija aizdevuši naudu biedrības nama būvei, taisījās parādu atprasīt. Pilnās biedrības sapulces bija trokšņainas un nekārtīgas. Literāti pat mēģināja nodibināt jaunu biedrību, kuŗai jau izstrādāja statūtus.

Citiem vārdiem — latviešu jaunā sabiedrība sava pirmajā dēmokratiskā parlamentā piedzīvoja tādas pašas jukas, kādas mūsu paaudzes piedzīvoja pēdējās saeimās. Tā nebija vadoņa vadīta apzinīga sabiedrība, bet nedisciplinēts pūlis, kas nevienam negribēja padoties, nevienas autoritātes neatzina, bet visu centās pats izšķirt savās pārgudrībās. Bez vadoņa tā lieta negāja.

Drīz radās arī vadonis. Tas bija jaunais advokāts Krišjānis Kalniņš. 1875. gadā viņš uzņēmās biedrības vadību un tanī valdīja veselus desmit gadus, līdz savai nāvei. Krišjānis Kalniņš latviešu kultūras vēsturē ir pirmais organizātoriskais vadonis. Viņš nav ideologs, bet savu pulku viņš stingri tura rokās. Neviens latvietis līdz Kr. Kalniņam nav vadījis tik lielu pulku un tik ilgi kā viņš. Kad Kalniņš uzņēmās biedrības vadību — 1875. gadā, tanī 868 biedri, bet pēc trim gadiem jau — 1089 biedri. Viņš atmeta dēmokratisko vaļību un rīkojās kā īsts vadonis. Kalniņa rīcība esot bijusi bieži vien diktātoriska, liecina viņa laikmeta biedri un līdzgaitnieki.

Mēs redzam, ka dēmokratskais parlamentārisms jeb pūļa princips latviešu sadzīvē bankrotējis jau 1875. gadā, sešdesmit gadus pirms ceturtās saeimas likvidēšanas un ka vadonība mums arī nav tik jauna. Krišjānis Kalniņš uzlūkojams par pirmo vadonības principa piepildītāju latviešu sadzīvē. Viņa pēdās cieši sekoja citi.

Latviešu kultūrvēstures vēlākie laikmeti apstiprina tautiskās atmodas laikmeta mācības. Mēs arī vēlāk esam uz priekšu gājuši tad, kad mums bija lieli vadoņi, un kad tauta padevusies viņu vadībai. Un mēs esam stāvējuši uz vietas vai gājuši pat atpakaļ tad, kad tautai trūka vispāratzītu vadoņu, un kad vadonības principa vietā iestājās „dēmokratiskās jukas", resp. anarķisms. To rāda visa mūsu kultūras attīstība un sadzīve līdz pat pēdējam laikam.

Tagadējais laiks atjaunojis mūsu sadzīves labākās tradicijas — vadonības principu, un tas ir mūsu spēks un laime.

Aprindas, uz kuŗām dibinājās tautiskie centieni, bija plašas, un tās bija sabiedriskā kultūrā bez piedzīvojumiem. Arī izglītības ziņā tās nestāvēja uz augsta līmeņa. Vajadzēja sevišķi daudz izveicības un organizātora talanta, lai šos dažādos elementus saturētu kopā un apvienotu zem viena karoga. Ka tā ir ļoti grūta lieta, tas pierādījās jau Rīgas latviešu biedrības pirmajos gados, kad savstarpējās ķildas gandrīz no-

veda biedrību bankrotā. Intelliģence — „literāti jeb zinātnieki", vienā pusē, „saimniecības vīri" — turīgie tirgotāji un amatnieki, otrā pusē, šķēla biedrību pušu. Viena partija skatījās uz otru ar neuzticību un izlīgšana varēja notikt tikai ap kādu jaunu personību, kas nepiederēja nevienai no naidīgām partijām, un kas spēja dot biedrībai stingru un noteiktu virzienu. Tas bija jaunais advokāts Krišjānis Kalniņš, kuŗš nāca latvju sabiedrībā, kā tautiskas kustības apvienotājs. Jau pirms savas iecelšanas biedrības priekšnieka amatā, Kalniņš bija pierādījis biedrībai taisnu raksturu, enerģiju un lielas organizātora spējas. Viņam bija ozola raksturs, un biedrības vadībā tas rīkojās daudz reiz pat diktātoriski, lai šo masu saturētu kopā un vadītu. Pēc juku laikmeta 1875. gadā Kalniņu ievēlēja par Rīgas latviešu biedrības priekšnieku. Veselus desmitus gadus viņš palika par latviešu centienu vienotāju un kopotāju šai biedrībā.

Krišjāņa Kalniņa garīgā seja mūsu paaudzei daudz grūtāki saskatāma par citu latvju pirmo patriotu tēliem, tādēļ ka viņš maz rakstījis, un pat viņa runu labākais kodols daudz reiz neuzrakstīts gājis nākamām paaudzēm zudumā. Aiz šī iemesla arī Krišjāņa Kalniņa personības lielums ar katru nākošo paaudzi mūsu apziņā mazinājas, sevišķi tādēļ, ka mūsu vecākās paaudzes par viņa personību un darbību nav atstājušas tik daudz materiālu, kā viņš patiesi to pelnījis.

Apsverot laikmetu vien, kuŗā sāka savu darbību Krišjānis Kalniņš, redzama liela atbildība un nastas smagums, kas krīt uz viņa jaunajiem pleciem. Valdemārs bija pieteicis cīņu Baltijas muižniecībai, devis lielus ierosinājumus un virzienu latvju sociāliem centieniem un pēc tam atstājis Latvijas sabiedriskās cīņas lauku, darbodamies Krievijā. Kronvalds metis uguns liesmas vēl neizveidotā latvju intelliģencē, agri aizgāja mūžībā. Valdemāra kolosālos tautsaimniecības plānus un Kronvalda nacionālās idejas vajadzēja apvienot un piepildīt nenogurstošā reālā darbā. Šai momentā Kalniņš uzņēmās latvju tautiskās kustības vadoņa lomu.

Kā viņš izpildīja savu pienākumu? Vēsturiski viņš nāca kā Kronvalda mantinieks un tā misija turpinājās, bet idejiski Kronvalda iespaids uz Kalniņu ir maz jūtams.

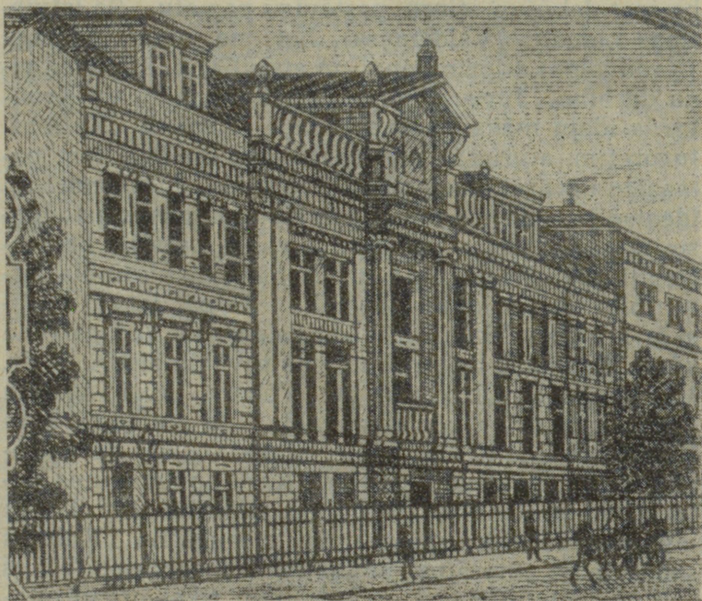
Kalniņam, tāpat kā Kronvaldam, bija lielas organizātora dāvanas. „No viņa izplūda kāds spēks", teica par Kalniņu viņa pretinieki. Tas bija Kalniņa lielais pārliecības spēks. Viņš tomēr valda par tautu nevien ar savu straujo temperāmentu, bet arī ar loģiska prāta aukstumu. Kalniņš stāv daudz tuvāku Valdemāram, no kuŗa viņš Maskavā studenta gados saņēmis svētību savai nākošai sabiedriskai darbībai. Valdemāra prakticisms paliek arī par Kalniņa darbības pamatu. Tas parādās nevien jaunā studenta Kalniņa Maskavas vēstulēs „Baltijas Vēstnesī" 1871. gadā, kuŗās viņš raksta par saimnieciskiem un sabiedriskiem jautājumiem, bet arī viņa tālākā sabiedriskā darbībā Rīgas latviešu biedrībā un ārpus tās. Kalniņa dzīvā dalība latviešu pirmās kuģniecības biedrības „Austra", Rīgas kalpotāju arteļa un citās saimnieciskās organizācijās, liecina viņa darbības virzienu. Kad 1881. gadā Krišjānis Kalniņš kopā ar advokātu Zaķīti un Kr. Bergu vadīja cīņu dēļ latvju pielaišanas hipotēku biedrībā, vācieši atklāti pārmeta Kalniņam un viņa biedriem, ka tie tautības jautājumu pārnesot praktiskās darīšanās. Rīgā no apmēram 160 tūkst. iedzīvotājiem puse bija latvieši un starp tiem jau daudzi namsaimnieki. Viņi gan nepanāca savu pārstāvju pielaišanu hipotēku biedrībā, bet tikai revīzijas komisijā.

Krišjānis Kalniņš.

Krišjānim Kalniņam Valdemāra stiche — sociālā un saimnieciskā, bija daudz tuvāka par Kronvalda nacionālo entūziasmu. Par Rīgas latviešu biedrības dibināšanas dienu Kalniņš raksta, ka šai dienā latvietība esot dabūjusi stipru, pastāvīgu pamatu. Šo latvietības pamatu (Valdemāra), bet ne viņa vaiņaga (Kronvalda) stiprināšanai un attīstīšanai ir vērsta viņa darbība. Juris Alunāns bija Valdemāra un Kronvalda ideju mākslīgs kopojums, Krišjānis Kalniņš, turpretim, atgriezās pie Valdemāra un ļauj tam pamazām uzvarēt Kronvalda nacionālo ideālismu un ideoloģiju, līdz tas neilgi pēc Kalniņa nāves astondesmito gadu beigās jau pilnīgi valda Latvijā, kā materiāli nodrošināta un šaurpilsoniski apmierināta latvju pilsētas un lauku pilsonība. Ja par latvju tautiskās kustības liktenī ir kāds vainojams, tad galvenā kārtā, Krišjānis Kalniņš un viņa tuvākie biedri — Fr. Veinbergs, B. Dīriķis un A. Vēbers, kuŗi valdīja latvju sabiedrībā pēc Kronvalda. Ja Valdemārs un Kronvalds bija devuši nepieciešamo sociālo un nacionālo saturu tautiskai kustībai, kuŗu apvienojums dotu latvju nacionālās ideoloģijas attīstību un latvju tautas sabiedrisko spēku lielu pieaugšanu. Kalniņš samierināja „literātus" ar „saimniecības vīriem", viņš apvienoja intelliģenci un pilsonību tikai organizātoriski, mēchaniski, bet ne idejiski zem pilsonības virs-

kundzības (saprot to augstākā nozīmē), un ļāva Valdemāra materiālisma un prakticisma garam pārspēt latvju sabiedrībā Kronvalda nacionālo ideālismu. Arī kā cilvēks Kalniņš bija ārkārtīgi skops un praktisks. Ar šādu taupību viņš vairojis biedrības mantu un tāpēc „saimniecības vīri" to vēlējuši par priekšnieku. Šo savu rakstura īpašību Kalniņš būs iedzimtības ceļā mantojis no sava tēva, kurš arī skopodamies ticis pie lielas turības, un bijis visā apkārtnē kā tāds visai populārs. No šādas vājības nav bijis pasargāts arī Juris Alunāns un, vispāri, daudzi citi tautiskās kustības darbinieki, tā kā prakticisms būtu pieskaitāms mūsu redzamākām nacionālā rakstura īpašībām. Tas, saprotams, bija kā lemts Valdemāra prakticisma uzvarai par Kronvalda ideālismu. Tas nenācās grūti, jo vergu gars, par kuŗu Kronvalds vienmēr žēlojās, bija stiprs kā latvju jaunā pilsonībā, tā intelliģencē, kuŗas abas izaugušas no vienas saknes un vienā un tai pašā laikā. Šo lielo uzdevumu — sakausēt sociālo un nacionālo kustību, Kalniņš neizpildīja. Kad tautiskā kustība bija nonākusi šai vēsturiskā krustceļā un spēra bīstamo soli, t. i. atkal atpakaļ pie Valdemāra, it kā Kronvalda Ata latviešiem nemaz nebūtu bijis, kāda spēcīga balss no tam brīdināja. Tas bija Māteru Juris, bet viņš palika neievērots. Tautiskā kustība gāja savu negrozāmo gaitu Valdemāra ierautā virzienā. Kronvalda nacionālā ideoloģija un latvju vispārīgais patriotisms vairs nedabūja tālākas attīstības. Kronvalda lielā cīņa par nacionālām skolām pamazām apklūst, un tai vietā latvju sabiedrībā dzirdamas stipras balsis par krievu valodas ciešāku mācīšanos visās skolās. No Kalniņa astoņdesmito gadu latvju sabiedrība saņēma gandrīz vienīgi viņa dzīves principus, kuŗus tas izteica savos 10 gadu priekšniecības amata svētkos 1885. gadā: „kārtību, taupību, cītību". Šie principi gan veicināja latvju nacionālā kapitāla pieaugšanu un sociālo neatkarību no vāciem, bet tie bija par vienpusīgiem latvju nacionāliem un sadzīves centieniem. Krišjāņa Kalniņa, tāpat kā Valdemāra darbībā ir lieli sabiedriski centieni — vietējās pašvaldības un c. reformas, tiesiskā vienlīdzība, vispārīgā nacionālā atmoda, bet viņa pēcnācēji arī šo centienu plašumu neuzņēma. Tie mantoja no Kalniņa galvenām kārtām tikai „kārtības, taupības un cītības" principus. 80-to gadu reformas, resp. pārkrievošanas politika palīdzēja iznīcināt tautiskās kustības sabiedrisko un nacionālo saturu, t. i. to likvidēt, un atstāja lielāku iespēju vienīgi saimnieciskai darbībai.

Rīgas latviešu biedrības pirmais nams. (Celts 1869. gadā.)

Septiņdesmito gadu beigās un astoņdesmito gadu sākumā Baltijas dzīvē uz dienas kārtības bija vietējās pašvaldības jautājums. Kalniņš to aizstāvēja ar lielu enerģiju un taktu. Kad nacionālie vadoņi Baltijas reformu jautājumā saskaldījās divos pulkos, vieni stāvēja par Baltijas landtāgu reformēšanu, otri — par krievu zemsti, Rīgas latviešu biedrība šai polemikā neiejaucās un izturēja ciešu biedrības vienību. Kalniņš vairākās savās runās biedrības gada sapulcēs uzsveŗ pašvaldības reformas nepieciešamību un to izveicīgi aizstāv. Viņa politiskā programa ir — panākt saprašanos vietējo tautību starpā uz tiesiskās vienlīdzības un savstarpējās cienīšanas pamatiem. Viņa cīņa pret vāciešiem ir politiski gudra un diplomātiska, tas pie viņa straujā temperamenta sevišķi ievērojams. Kalniņam ir liela politiska takta sajūta, kas nekad nenoiet līdz principa liekšanai spēcīgākā pretinieka priekšā. Krišjānis Kalniņš ir cienīgs pirmā latviešu parlamenta — Rīgas latviešu biedrības — prezidents. Viņš prata ap Rīgas latviešu biedrību pulcēt arī pārējās Rīgas un lauku biedrības, kuŗas pēc Kalniņa nāves viena pēc otras no tās atsvešinājās.

Krišjānis Kalniņš ņēma arī dzīvu dalību pirmās Rīgas pilsētas pašvaldības vēlēšanās. Viņa vadībā notika otrie vispārīgie dziesmu svētki. Kalniņa nopelni latvju sabiedrības organizēšanā ir sevišķi lieli, tāpat arī latvju nacionālā avīžniecībā, ar kuŗu Rīgas latviešu biedrība un viņš pats uzturēja visciešākos sakarus, jo „Baltijas Vēstnesis" bija faktiski biedrības organs.

Krišjānis Kalniņš atstājis šādu savas dzīves aprakstu, kas atrasts starp viņa papīriem. Nav zināms, kad un kādam nolūkam tas rakstīts.

„Dzimis 1847. gada 26. jūlijā Derpeļu Mēmeļu muižas Kalniņu mājās, kur mans tēvs jau ilgus gadus bija par saimnieku. Lasīt mācījos mājās pie mātes un ar devīto gadu uzsāku skolas gaitas. Pirmo gadu apmeklēju Bauskas latviešu mācītāja muižas tautas skolu, tad pusotra gadus Bauskas pirmmācības skolu un pēc tam Bauskas apriņķa skolu. Šī skola toreiz bija vienklasīga, tāpēc es viņu pēc diviem gadiem biju beidzis. Tā kā nezināju ko uzsākt, tad paliku vēl vienu gadu skolā, pēc izstājos un paliku pusgadu mājās. Pa tām starpām man prāts nesās palikt par aptiekāru, un atkal iestājos apriņķa skolā un sāku ņemt privātstundas latīņu valodā. Atkal paliku apriņķa skolā veselu gadu; izstājies un pusgadu mājās palicis, 1864. gada janvārī iestājos Jelgavas ģimnazijas kvintā. 1867. gadā izstājos no sekundas, kur biju gandrīz gadu, un aizbraucu uz Maskavu. Še 1867. gada augustā ietsājos turienes 3. ģimnazijas 7. klasē un 1868. gadā nobeidzu ģimnazijas mācību. No 1868. gada augusta līdz 1872. gada jūnijam apmeklēju Maskavas ūniversitātes juridisko fakultāti un beidzu kursu ar kandiāta grādu. Jūlija beigās es nometos Rīgā uz dzīvi un 15. novembrī dabūju apstiprinājumu par Rīgas rātes advokātu, bet 1873. gadā

27. martā — par Vidzemes hoftiesas advokātu. No tā laika es pastāvīgi nodarbojos ar advokātūru. Valsts amatos es neesmu stāvējis. Dažādās sabiedrībās, palīdzības komitejās u. t. t. ņēmis pastāvīgu dalību. Par pūliņiem beidzamajā krievu-turku karā ievainotiem kareivjiem par labu, mani pagodināja ar „Sarkanā Krusta" nozīmi. No 1875. gada janvāra sākot es ikgadus esmu ievēlēts par Rīgas latviešu biedrības priekšnieku. Šai biedrībai esmu ziedojis gandrīz visu savu „brīvo laiku".

Šī Kalniņa īsā pašbiografija papildināma sekojošiem datiem. Par Rīgas latviešu biedrības priekšnieku viņš bija līdz pat savai nāvei 1885. gadā, kas viņu pārsteidza 38 gadu vecumā. Kalniņam ir nopelni arī latviešu tautas iepazīstināšanā ar Vakareiropu. 1883. un 1884. g.g. viņš sarakstījās ar Visendorfu, kurš toreiz dzīvoja Parīzē, un ar franču etnografu un vēsturnieku Eduardu Marbo, kas bija nodomājis sarakstīt kādu grāmatu par latviešiem. Šim nolūkam Kalniņš sūtīja viņiem attiecīgos materiālus. Vai šī grāmata iznākusi — nav zināms. Krišjāņa Kalniņa rakstos par šo lietu atrastas divas vēstules un trīs kartiņas no E. Marbo, un trīs vēstules no Visendorfa.

1885. gada jūnijā Kalniņš vadīja Rīgas latviešu biedrības sarīkoto izbraukumu uz Jelgavu. Toreizējais Kurzemes gubernātors Lilienfelds bija denuncējis krievu valdībai Rīgas latviešu biedrību, pēdējā iesūdzēja to senātā. Senāts izteica Lilienfeldam rājienu. Par Rīgas latviešu biedrības un gubernātora Lilienfelda konfliktu interesantas ziņas savās atmiņās sniedz G. Pasīts.

„Kad 1883. gada pavasarī Krievija taisījās apsveikt Aleksandru III viņa kronēšanas svētkos," saka Pasīts, „ķeizars bija atļāvis arī latviešiem nosūtīt delegāciju uz Pēterburgu. Par delegācijas locekļiem ievēlēja Krišjāni Kalniņu, G. Pasīti, B. Dīriki, O. Pelēko, R. Kaudzīti un O. Sietiņsonu. Delegācija ieradās Pēterburgā 19. jūnijā, bet iekšlietu ministrijā tai paziņoja, ka ķeizars delegāciju laikam nepieņemšot, jo Kurzemes gubernātors Lilienfelds iesniedzis ministram sūdzību, ka „starp latviešiem un leišiem jau vairākus gadus notiekot intensīvas sarunas par leišu-latviešu karaļvalsts dibināšanu, un ka deputāti, kas sūtīti uz Pēterburgu, esot nākamās leišu - latviešu karaļvalsts pārstāvji." Lilienfelds šo denunciācijas rakstu bija sūtījis aiz atriebības — viņš agrāk bija Rīgas latviešu biedrības goda biedrs, bet ar pilnas sapulces lēmumu viņam šo godu atņēma „par meliem un apmelošanu", kā tas protokolā teikts. Iekšlietu ministrijas ierēdnis paskaidrojis, ka iekšlietu ministrs grāfs Tolstojs esot pret delegācijas pieņemšanu, bet slepenpadomnieks Plēve gribot, lai to pieņemot. Tā kā ķeizars uzticoties pēdējam, tad cerības vēl esot. Pēc pāris dienām delegācijai paziņots, ka pēdējā apspriedē domas atkal dalījušās, bet ķeizars taisījis galīgo lēmumu, teikdams: „Lilienfelds ir ierēdnis. Šodien viņš ir Jelgavā, rīt varbūt citā pilsētā, bet latvieši ir vesela tauta, ar viņiem nevar tā apieties. Delegāciju pieņemt!" Vienīgi Kr. Kalniņu nepielaida, it kā par to, ka viņš atļāvis Rīgas latviešu biedrībai lemt par Lilienfelda izslēgšanu ar tik asu motīvējumu „par meliem un apmelošanu". Pēc visa tā tomēr vācu prese rakstīja, ka latvju delegācija un viņas adrese neesot pieņemta, un ka ar to esot dots „stiprs trieciens latvju nācijai". Vāci apklusa tikai tad, kad Vidzemes gubernātors oficiāli paziņoja Rīgas latviešu biedrībai, ka latvju tautas adrese labvēlīgi pieņemta."

Tā apraksta šo notikumu savās atmiņās G. Pasīts.

Lai demonstrētu savu uzvaru pār Lilienfeldu, Latviešu biedrība izbrauca uz Zemgales galvas pilsētu, Zemgales dēla, tautas vadona Kalniņa vadībā.

1885. gada augustā Kalniņš brauc uz ārzemēm ārstēties, bet viņa veselības stāvoklis paliek ļaunāks. Viņš steidzas atpakaļ uz dzimteni un nomirst Rīgā 1885. gada 25. decembrī. Ārkārtīgi lielais pavadītāju pulks Kalniņa bērēs, kāds Rīgā reti kad pieredzēts, liecināja par lielo uzticību un cienību, ko viņš bija sasniedzis latvju sabiedrībā ar savu darbu un lielām vadoņa dāvanām.

Dr. phil. J. Students.

Latviešu raksturs

Par tautu raksturiem pētnieki interesējušies tāpat kā par atsevišķu cilvēku raksturu īpatnībām. Tomēr sasniegumi tautu raksturu studijās nav tik lieli kā atsevišķu cilvēku rakstura izpratnē. Izskaidrojums šai parādībai meklējams tai apstāklī, ka pazīt tautu visā tās visumā nesalīdzināmi grūtāk kā izdibināt katru cilvēku par sevi. Tauta savā kopumā ir daudz sarežģītāks pētīšanas priekšmets, nekā atsevišķs cilvēks. Tamdēļ nav brīnums, ka līdz pat mūsu dienām nav parādījušies izsmeļoši darbi par vienas vai otras tautas raksturu. Ir, protams, daudz strādāts, bet vēl vairāk šai virzienā jāstrādā. Agrāk pētnieku interesi vairāk saistījušas citas lietas. Tikai pēdējos gados, sakarā ar dziļas intereses mošanos par tautas un valsts problēmām, radusies nepieciešamība pazīt tautu būtību, atklāt un nostiprināt ceļus, pa ko virzoties ikviena tauta labāk varētu pildīt savu vēsturisko misiju. Šai apstāklī meklējamas arī saknes lielajai interesei par rases higiēnu, kas Vakareiropā pēdējos gados izvirzījusies gandrīz vai visu citu meklējumu un pētījumu centrā. Par savu raksturu arī mēs, latvieši, neesam un nebūsim vienaldzīgi. Mums jāpazīst pašiem sevi, lai zinātu, kas mūsos labs un tālāk veicināms, un tāpat lai zinātu, kādas mūsu īpašības negātīvi vērtējamas, reizē ar to ne mirkli nekavējoties darīt visu šo slikto īpašību pārvarēšanai. Iekams pakavējamies pie jautājuma par latviešu rakstura labajām un sliktajām īpašībām, vispirms dažus vārdus par rakstura būtību.

Par raksturu plašākā sajēgumā jāuzlūko cilvēka psīcholoģiskās struktūras kodols, kas noteic cilvēka dzīves pamatvirzienu. Tas mūsu būtības pamats un serde, kas liek mums darboties taisni tā un ne citādi, ir mūsu raksturs. Šaurākā sajēgumā raksturu var uzlūkot it sevišķi par gribas pamatvirzienu, kas visspilgtāki izpaužas izšķiršanās, t. i. lemšanas brīžos.

Kā cilvēks izšķiras vairāk vai mazāk svarīgos dzīves brīžos, kādu viņš izrāda noteiktību un aukstasinību, tāds ir viņa raksturs. Kaučv gan rakstura ņem dalību arī prāts un jūtas, tomēr griba ir svarīgākais rakstura elements. Rakturs ir gribas reakcija attiecībā pret iespaidiem un ierosinājumiem. Kāda griba, tāds raksturs. Raksturs kā gribas reakcija pa daļai atšķiras no temperāmenta, kas galvenām kārtām izteic jūtu un efektu reakciju. Kāds cilvēks jūtu un efektu ziņā, tāds arī viņa temperāments. Mūslaiku psīcholoģija pierāda, ka raksturs vairāk atkarīgs no audzināšanas, kamēr temperāmenta pamati vairāk iedzimti. Raksturu pa daļai var grozīt, to pārveidojot, temperāments turpretim audzināšanai pakļaujas ļoti maz. Ņemot raksturu ētiskā skatījumā, iegūstam personību. Personība ir tikumiskais raksturs. Ikviena spēcīga personība ir reizē stiprs raksturs, bet ne ikkatreiz stiprs raksturs ir personība. Stiprs raksturs vairāk atkarīgs no audzināšanas, sevišķi pašaudzināšanas. Personībā galvenais ir tikumiskā griba, kas nav iespējama bez tikumiskas audzināšanas.

Atgriežoties pie rakstura, pasvītrosim, ka raksturam, kas, protams, vairāk cilvēka garīgās pasaules īpatnība, tomēr ciešs sakars ar ķermeni. Ķermenī atspoguļojas raksturs. Vērojot ķermeņa formu, iespējams noteikt raksturu, pie kam tikpat neapšaubāms, ka rakstura īpatnības izteicas arī ķermeņa kustībās. Tamdēļ ikvienas tautas rakstura pētīšanā jāpievērš uzmanība arī šās tautas ķermeņa formai. Psīcholoģijai jāņem palīgā antropoloģija. Kas sakāms par latviešu antropoloģiskajām īpatnībām? — Līdzšinējie pētījumi (sk. literātūru manā grāmatā „Vispārīgā paidagoģija" 608. lapp.) rāda, ka ķermeņa uzbūves ziņā latviešu vīrieši ir spēcīgi, proporcionāli un harmoniski veidoti, 53,1% gadījumos viņu ķermeņa garums sasniedz 170—185 cm, kas uzlūkojams par ļoti augstu, un no Eiropas tautām par latviešiem garāki ir vienīgi norveģi. Tāpat arī latviešu sieviešu augums stalts, simmetriski veidots, 48,9% gadījumos sasniedz 158,5—172,4 cm garumu. Vīriešu matu krāsa gaiša (blonda), nereti iepelēka un gaiši brūna, pie kam mati ir tievi un taisni, samērā retos gadījumos viļņveidīgi. Ķermeņa virskārta ar matiem pārklāta reti. Acis — zilas, retāk pelēkas, vēl retāk brūnas. Sieviešu mati caurmērā tumšāki un vairāk kā vīriešiem viļņveidīgi. Arī acu krāsa sievietēm tumšāka. Latvieši ir īsgalvaini (brachikefāli); viņu piere augsta, mazliet ieslīpa un plata; seja iegareni apaļa (ovāla); deguns caurmērā taisns, kaut gan nāk priekšā (20,7%) mazliet ieliekts vai arī (18,8%) nedaudz izliekts; mute vidēji liela; lūpas vidēji biezas; zobi vidēji lieli un taisni. Visas šās pazīmes runā latviešiem labvēlīgu valodu. Tas pats sakāms par galvas smadzeņu svaru. Latviešu galvas smadzeņu svars, salīdzinot ar citu Eiropas tautu galvas smadzenēm, visai ievērojams: sievietēm 1243 gr., vīriešiem 1378 gr. Vissmagākās latviešu smadzenes, pēc līdzšinējiem pētījumiem, svērušas — sievietēm 1488, vīriešiem 1541, un, salīdzinājot ar citām Eiropas tautām, latvieši, ņemot vērā vidējo smadzeņu svaru, stāv šādā rindā: vācieši (1425), skoti (1423), zviedri (1399), latvieši (1378), čechi (1368), krievi (1349), angļi (1346), ungāri (1323), itaļi (1301), franči (1280). Galvas smadzeņu svars, protams, nav vienīgais cilvēka garīgās apdāvinātības noteicējs, bet viens no šiem noteicējiem tas tomēr ir, un caurmērā ņemot var teikt, ka ļaudis ar smagākām galvas smadzenēm gara dāvanu ziņā stāv augstākas attīstības pakāpē. Arī tas apstāklis, ka latviešu piere ir augsta, ieslīpa un plata, liecina, ka šai pierē atrodas lielāks smadzeņu kvantums, kas pārzina augstāko garīgo darbību, un tamdēļ latvieši, pēc visām šām antropoloģiskajām pazīmēm spriežot, Eiropas kultūrtautu vidū ieņem izcilu vietu. Tā tad antropoloģiskās latviešu īpatnības, galvenos vilcienos ņemot, augsti vērtējamas. Latvieši savā ķermenī slēpj labas pazīmes, ir stipras rases glabātāji un veicinātāji. Nav divu domu, ka šās savas antropoloģiskās īpatnības mums jāsargā un jātur svētas.

Piegriežoties tieši latviešu rakstura labajām īpašībām, vispirms gribētos pasvītrot latviešu domu, darbības un visas dzīves individuālo gaitu. Latvieši ir individuālisti. To no savas speciālitātes viedokļa pierāda arī mūsu archaiologi un vēsturnieki, apstiprinādami domu, ka senie latvieši, it sevišķi latgaļi, dzīvojuši viensētās. Saimniekošana un dzīve viensētās neapšaubāmi zīmīgs fakts, kas norāda uz latviešu individuālajām tieksmēm un interesēm. Tāpat arī cīnīšanās pret ienaidniekiem atsevišķi, negaidot citu palīdzību, liecina par stipru paļaušanos tikai uz sevi. Nesenajos polītisko partiju laikos latvieši bija tā sadrumstalojušies, ka nelielas ļaužu grupiņas dibināja savu partiju. Tas atkal liecina par stipri personīgiem ieskatiem un nolūkiem. Tas viss nevarēja palikt bez ietekmes arī latviešu jauniešos. Par jauniešu individuālismu liecina daudzās jauniešu organizācijas, piem., Latvijas ūniversitātē daudzās studentu korporācijas un biedrības. Te varbūt varētu iebilst, ka šās daudzās organizācijas apliecina taisni latviešu sabiedriskumu. Jāatbild, ka no vienas puses sabiedriskums neizslēdz individuālismu, bet no otras — daudzās organizācijas norāda uz apvienošanos pēc līdzīgām interesēm un grūtu iekļaušanos citu uzskatu, un interešu plāksnē. Tepat arī meklējams izskaidrojums tam, ka latviešos sociālisms, lielinieciṡms, komūnisms nevarēja iesakņoties; latvietis kā individuālists ir pretstats sociālistam. Būdams individuālists, latvietis uzglabājis savu, ja tā varētu izteikties, pirmatnību; viņš ir stipri konservātīvs, un tāpēc nekādas svešas varas viņu līdz šim nav varējušas salauzt vai uzsūkt sevī. Latvietis kā stiprs celms stāv savā vietā. Viņš saaudzis ar savu zemi un savu sētu. Sevišķi sabiedrisks arī viņš nav, bet cenšas dzīvot sevī un ar sevi iztikt. Nemiera, nenoteiktības un juku laiki gan latviešu jauniešus ir padarījuši lokanākus, un viņi nav gluži tik stūraini kā vecie, tomēr arī latviešu jaunietis nes sevī zināmu pašapziņu un patstāvību, kas viņam neļauj tik viegli pakļauties svešai ietekmei. Caurmērā ņemot, laikam būs pareizi apgalvot, ka latvietis — vai tas būtu vecs vai jauns, — mīl sevi vairāk nekā otru, un ir visai nepieļāvīgs, ja svešnieks grib ieskatīties viņa dvēselē.

Ap spēcīgajām latviešu individuālajām tendencēm grupējas dažas citas viņa rakstura pazīmes, starp kurām visai skaidri izceļas izturība un neatlaidība savu uzdevumu veikšanā. Visu mūsu tautu, kas tik daudz smagumu pieredzējusi un pārdzīvojusi pagātnē un tomēr nav lūzusi, var droši uzlūkot par izturīgu, stipru. Piem., pasaules kaŗa laikā neviena zeme, izņemot, varbūt, tikai Beļģiju, nav tik smagi cietusi kā

Latvija, un ja Latvijā dzīves atspirgšana noritējusi tik strauji kā reti kur, tas neapšaubāmi pierāda latvieša centību, darba prieku, izturību un neatlaidību savu pienākumu pildīšanā. Tāpat tas ar mūsu jauniešiem: latviešu jaunieši parasti paši pelna un iet skolā, iemācīdamies jau laikus paši par sevi rūpēties un gādāt. Starp latviešu studētājiem ne mazāk kā 80% paši sev sagādā līdzekļus. Tā ļoti zīmīga parādība. Tas liecina, ka latviešu jaunietis negrib otru izmantot, bet jau laikus uzņemas rūpes pašam sava likteņa kaldināšanā un nākotnes celšanā. Strādāt praktisku darbu un mācīties, — tas latvieša princips, censties arvien uz labāku nākotni un pašam būt savas laimes kalējam, — tā viņa devīze.

Domu un darba gaitā latvietis drīzāk gauss nekā ātrs. Latvieša raksturs nav „viegls", bet drīzāk „smags". Teiktais jāsaprot tā, ka latvietis, reiz ieņēmies savā pārliecībā, no tās arī neatkāpjas; reiz uzsācis savu gaitu zināmā virzienā, to vairs negroza. Saprotams, ka latviešu jaunieši šai ziņā tik pastāvīgi nav, jo viņos vienmēr vairāk viegluma, bet tomēr arī tie neuzrāda sevišķu veiklumu. Raugoties no temperāmentu viedokļa, latvietī grūti saskatīt ātru domāšanu, veiklu izšķiršanos, strauju rīcību, bet gan drīzāk zināmu kūtrumu; citiem vārdiem, latvietis mazākā mērā ir cholēriķis, bet gan vairāk melancholiskā un flegmatiskā temperāmenta apvienojums. Tā nebūt nav negātīva īpašība, bet gan sevišķa rakstura īpatnība. Melancholiskais temperāments liecina par skumju noskaņu, dažkārt pat grūtsirdību, bet flegmatiskais — par lēnumu, gausumu, reizē ar to par iekšēju mieru, neuztraukšanos un stabilitāti. Flegmatiskais temperāments nebūt nav jāuzlūko par slikta vai vāja rakstura pazīmi. Mūslaiku psīchologi, piem., G. Heimanss, flegmatisko temperāmentu saskata daudzos ievērojamos cilvēkos, piem., fon Bērā, Bifonā, Franklinā, Jūmā, Lokā u. c., kas slēpj sevī lielu aktīvitāti, mierīgumu un mērenu emocionālitāti. Saprotams, ka tādā gadījumā no flegmatiķiem jānorobežo apatiskie tipi, kam nav ne aktīvitātes, ne emocionālitātes, un speciālisti to arī dara. Latvietis smagi un dziļi strādā, tāpat dziļi, nevis skaļi pārdzīvo. Grūtos, izšķirošos apstākļos un brīžos latvietis gan nereti ir saņēmies un meties straujā rīcībā, bet lielāko tiesu — sevišķi miera laikos — viņā strādājis nesteigdamies, apsvērdams, pie kam dažkārt domādams tur, kur nebūtu tik ilgi, ko domāt. Tamdēļ ārzemniekiem, piem., vāciešiem, frančiem u. c. mūsu rīcība ne vienreiz vien izliekas tūļīga. Tā, piem., diezgan pazīstams fakts, ka latvietis neakurāti atbild uz vēstulēm, un tā bieži vien palaiž secen izdevīgus momentus un labvēlīgus gadījumus. Par mūsu skolu jaunatni jāsaka, ka tā mīl atlikt uzdevumus pēdējā brīdī, beidzot tad steidz, cik var, un darbs nereti iznāk paviršs un sasteigts. Tas nav izskaidrojams citādi kā ar zināmu rakstura aktīvitātes gausumu.

Būdams liels individuālists un diezgan aizklāts pret svešniekiem, latvietis ir apbrīnojami vaļsirdīgs pret draugiem; citādi sakot, izturēdamies vēsi pret nepazīstamiem, latvietis ļoti labvēlīgs pret saviem paziņām. Saviem draugiem latvietis dažkārt pat vairāk uzticas nekā saviem tuviniekiem. Šai ziņā nav nekādas starpības vecākās paaudzes latvietī un latviešu jaunietī. Reiz kāds latvietis iegūst otra savas tautas brāļa uzticību, pēdējais to pirmajam dāvā neaprobežoti un atjēdzas tikai tad, kad notikusi vai nu piemuļķošana, vai ļaunprātīga izmantošana. Ir arī tādi gadījumi, kur nav ļaunprātīgas izmantošanas, bet neapdomīga rīcība, neveiksmes vai nelaimes gadījumi, un arī otrajam, kas savu uzticību dāvājis un palīdzību devis, smagu sirdi jācieš. Tāpat dažreiz iziet jauniešiem, kas draugu stāvoklī viens otram pilnīgi izstāsta visus savus noslēpumus, pēc kam, rodoties domstarpībām, saņem nievājumus, kas teikti, dusmu izsaukti. Visvairāk uzticības un vaļsirdības latvietis dāvā otram lirisku pārdzīvojumu un bēdu brīžos, it īpaši sēžot pie alus glāzes, ko sevišķi mēdz jaunekļi, piedzīvodami neizdošanos mīlestībā, studijās u. j. pr. Liriski - romantiskajos pārdzīvojumos latvieši radniecīgi krieviem, kamēr darba, cītības un izturības ziņā viņi stāv tālu priekšā krieviem un nereti pārspēj pat vāciešus.

Latvieša rakstura individuālajā virzienā, spēcīgas darbības iespējās, zināmā rīcības gausumā, bet it īpaši melancholijā un uzticībā draugiem, slēpjas nevien darba panākumi, bet arī zināms traģisms. To sevišķi gribētum pasvītrot, taisni runājot par latviešu jauniešiem. Latvietis — it īpaši savās jaunības dienās un garīgā nobrieduma posmā — nes sevī traģisma dīgļus. Kur un kā tas redzams? — Tas vērojams tai zīmīgajā apstāklī, ka daudzi latviešu jaunekļi un jaunavas paliek savu centienu piepildīšanas pusceļā. Tā ir parādība, kas modina skumjas un rūpes. Mums, latviešiem, ir bijuši daudzi ievērojami jaunekļi, it īpaši dzejas, literātūras, mūzikas, glezniecības, zinātnes laukā, kas pamirdzējuši kā spoži meteori, lai pēc tam, radot ievērojamas vērtības, ātri pazustu. Daži no viņiem gan nodzīvojuši līdz pusmūžam vai nedaudzi pāri tam, bet tomēr visi miruši vēl jauni un zaļoksnēji, kur viņi vēl savai tautai un visai cilvēcei, varētu dot vērtīgu gara mantu nesalīdzināmi vairāk nekā devuši. Lai minam tik Jāni Esenberģi, Eduardu Veidenbaumu, Arturu Baumani, Emīlu Dārziņu, Jāni Poruku, Frici Bārdu, Eduardu Vulfu, Jāzepu Grosvaldu, Jāni Ezeriņu, stud. Kioru, Jāni Ziemeļnieku, Austru Skujiņu, Liliju Kalniņu - Ozoliņu. Šo rindu varētu pagarināt ar vēl daudziem citiem ievērojamiem latviešu vārdiem. Visu šo cilvēku dzīvē ir spilgti traģisma pavedieni un momenti. Dažus no viņiem grauzusi slimība, sevišķi tuberkuloze, citiem darījusi pāri sabiedrība, vēl citus pārāk savaldzinājis bohēmas kults u. t. j. pr. Ir, protams, arī citām tautām spilgtas personības, kas pārāk agri mirušas, bet relātīvi mums, latviešiem, tādu nesalīdzināmi vairāk. Daudz ir arī tādu starp mūsu jauniešiem, kas plašākām sabiedrības aprindām ar saviem darbiem nav kļuvuši pazīstami, bet tomēr bijuši centīgi, apdāvināti un gājuši bojā, tādējādi atlikdami pusceļā: šī palikšana pusceļā ir daudzu latviešu traģēdija.

Pēdējā laikā mūsu sabiedrība sāk piegriezt vērību latviešu varonībai. Latviešu raksturs nes spilgtas varonības pazīmes, un latviešu tauta pieder varoņtautām. Latviešu tautas vēsture ir pilna varoņgaitām. Vai tas būtu karā, parastajās darba gaitās vai savas pārliecības apstiprināšanā, — visur vērojams varoņgars. Ja latvieši nebūtu varoņi, viņi bezgala grūtajos savas vēsturiskās attīstības apstākļos nebūtu izturējuši un neiznāktu kā uzvarētāji. Visa mūsu vēsture ir spilgts apliecinājums tam, ka lat-

vieši nav gļēvuļi, nav bailīgi un savas drošsirdības dēļ stāv tālu no neuzņēmīgajām un bailīgajām, kara psichologa R. Šteinmeca vārdiem runājot, „zaķa tautām". Sevišķi jāpateicas rakstniekam Aleksandram Grīnam, kas savos vēsturiskajos romānos, bet it sevišķi darbā „Varoņu grāmata" pārliecinoši un spilgti izceļ latviešu varoņdarbus kaŗa laukos. Grīns rāda arī, ka latvieši varoņgaitās nezaudē humoru un ironizē par savu pretinieku, kas atkal jāuzlūko par tipisku latvieša rakstura pazīmi. Tāpat pretinieka uzmeklēšana naktīs un naktskauju izvēle pieder īpatnējai latviešu kaŗa taktikai, kam saknes meklējamas latviešu rakstura attiecīgā īpatnībā.

Varonības īpašībai dažkārt piebiedrojas tieksme doties tālumā un uzņemties grūtus, briesmu pilnus uzdevumus. Šo īpatnību varētu nosaukt zināmā mērā par latviešu tieksmi meklēt dēkainus piedzīvojumus. Ir tiesa, ka latvietis visā visumā stipri pieķēries savai zemei un nav uzlūkojams par dēku meklētāju parastajā nozīmē, bet patiesi, kā liekas tas, ka latvietis agrākajos laikos, kad viņam bija pārāk smagi apstākļi savā dzimtenē, nereti devies meklēt laimi svešumā. Lūk, kamdēļ latvieši gandrīz vai vienmēr sastopami visās pasaules malās gan kā drošsirdīgi jūŗas braucēji, gan varonīgi kaŗotāji, gan mierīga darba darītāji. Nomirt latvietis tomēr vienmēr vēlējies savā tēvzemē, un šis fakts liecina, ka tēvzemes mīlestība latvietim nesalīdzināmi stiprāka par dziņu meklēt raibus piedzīvojumus.

Visbeidzot par labām latviešu rakstura pazīmēm jāuzlūko garīgā apdāvinātība un viņu apziņas ētiski-reliģiskais noskaņojums. Apdāvinātības ziņā latvieši uzrāda teicamus panākumus mākslā, zinātnē u. c. garīgās dzīves novados. Jāpasvītro latviešu sieviešu apdāvinātība. Latvietes apdāvinātības ziņā stāv kā līdzvērtīgas būtnes blakām latviešu vīriešiem, pie kam it sevišķi nav jāaizmirst, ka (pēc Bichera) lielais vairums — ⅔ latvju dainu — latviešu sieviešu sacerētas. Lielais spēks ētiskajā un reliģiskajā apziņā latviešiem palīdzējis pārvarēt visus grūtumus, ar ko viņiem savas vēsturiskās attīstības gaitā pašiem pret savu gribu vajadzēja sastapties.

Apstājoties pie latviešu rakstura sliktajām īpašībām, vispirms piezīmēsim, ka svarīgi konstatēt tādas sliktas īpašības, kas samērā grūtāk labojamas, un tādas negātīvas pazīmes, ko izredzes vieglāk pārvarēt. Pirmās rakstura guļ dziļāk un iezīdušās ciešāk, otras vairāk ar gadījuma nokrāsu un tādēļ vieglāk atmetamas.

Visai dziļi ietvērusies latviešu rakstura skaudība, nenovīdība, neiecietība, kas bieži vien pāriet nelabvēlībā pret savu tautas brāli. Jādomā, ka šai īpašībai ir dziļš organisks sakars ar iepriekš aplūkoto individuālismu. Jo individuālāk cilvēks noskaņots, jo vairāk viņa skats vērsts sevī; jo vairāk viņš tikai sevi vērtē, jo tuvāk viņš stāv egocentrismam un pat egotismam. Nenovīdības gars latviešos izmanāms sevišķi tur, kur viņiem iznāk strādāt vienam ar otru blakām vai arī pretendēt uz vienu un to pašu darba vietu. Visvairāk faktu šai ziņā dod mākslinieku dzīve: tie gadījumi latviešu māksliniekos, — vai viņi piederētu vecākajai vai jaunākajai paaudzei, — kur viens izteiktos par otra dāvanām un panākumiem atzinīgi, gaužam reti. Ar nenovīdību saistās arī intrigas, kā sevišķi daudz starp teātŗa un operas darbiniekiem. Ir intrigas un nenovīdība arī citu speciālitātu ļaudīs, bet tomēr retāk. Vispār jāatzīst, ka latvietis labajos spriedumos par sava tautas brāļa panākumiem ja ne vienmēr nelabvēlīgi, tad vismaz atturīgi noskaņots, un bieži vien cittautībniekus vērtē augstāk par savējiem. Daudz prātīgāki šai ziņā par latviešu pilsētniekiem mūsu lauciniek', kas savos spriedumos par cittautībniekiem daudz mazāk izšķērdīgi.

Sevišķi pēc pasaules kaŗa mūsu tautas rakstura iezīdies viens sevišķs trūkums, ko var saukt pat par ļaunumu, un tas ir — ticības trūkums dzīvības un dzīves vērtībai. Nav mazums individu mūsu tautā, kam nav skaidra skata jautājumā par dzīves nozīmi, vērtību un jēgu. Lūk, kamdēļ, it sevišķi saduroties ar dzīves grūtumiem, daudzi atsakās no dzīves cīņas, krīt izmisumā un pat dodas pašnāvībā. Mūsu tēvi un tēvu tēvi šai ziņā bija stiprāki. Viņi apzinājās dzīvības svētumu un dzīves vērtību. Tagadējai latviešu paaudzei izturības ziņā raksturs trauslāks, nevarīgāks. Tepat meklējamas saknes arī diezgan bieži sastopamai noklīšanai no tikumības ceļa, nododoties dzeršanai, izlaidībai dzimumziņā, azarta spēlēm, dauzonībai un visāda veida palaidnībām. Saprotams, ka visi šie tikumisko pārkāpumu soļi, kam bieži vien sakars ar kriminālnoziegumiem, raksturu ļoti vājina, un cilvēks, kas iestieg netikumos, arvien vairāk zaudē ticību dzīves vērtībai.

Latvieši ir gan darbīga tauta, bet viņiem vēl ir lieli trūkumi darba metodē un idejiskā darba veicināšanā. Mēs, latvieši, visumā ņemot, vēl neprotam pietiekoši metodiski labi strādāt, mums vēl trūkst darba disciplīnas un idejiskā darba vērtības atzīšanas. Materiāls ir labs, jācenšas tikai to labi apstrādāt. Te daudz vēl jādomā un jāgudro. Skaisti, ka mums ir darba griba, bet vēl nepieciešama izturība un neatlaidība savu dzīves mērķu pildīšanā. Te var līdzēt laba gribas skola ar skaidrām metodēm.

Ar iepriekš minēto trūkumu stāv sakarā cita, proti, nereti sastopamā darbu novelšana uz citu pleciem. Dažkārt novērojams, ka tos darbus, kas mums pašiem jāveic, mēs labprāt atbīdām no sevis nost, lai dara citi. Visvairāk šis fakts konstatējams tur, kur zināma uzdevuma pildīšanu varētu uzņemties arī cita persona vai iestāde. Te tad bieži vērojams, ka viens veļ darbu uz otru, otrs uz trešu vai atpakaļ uz pirmo, un rezultātā — darba veikšana stipri nokavējas. Laikam gan šī parādība visbiežāk novērojama kancelejas darbos valsts, pašvaldības u. c. tml. iestādēs, un tamdēļ nava brīnums, ka kancelejās, izdarot neproduktīvu sarakstīšanos, aizkavējas svarīgu lietu izpildīšana, kam par iemeslu nav tikai darba organizācija vien, bet vaina darītāju rakstura. —

Šeit izteiktās domas par latviešu rakstura nav jāuzlūko kā negrozāmas atziņas. Tas ir tikai mēģinājums raksturot latvieti, kas prasīs pārlabojumus un papildinājumus. Neapšaubāms tomēr liekas tas, ka latviešos ir daudz labu iespējamību, ir izdevīgas ķermeņa īpašības, gribas izturība un labas gara dāvanas, jāpiegriežas tikai metodei darba disciplīnas izkopšanā un savu dāvanu racionālā izmantošanā. Jāmēģina arī ātrāk tikt vaļā no tiem netikumiem, kas latviešu rakstura nav būtiski, bet mūsos iezīdušies dažādos nelabvēlīgos vēsturiskās attīstības apstākļos. Skaidri apzinoties, kas mūsos ir labs un kas slikts, ātrāk varēsim sevī labu celt un sliktu pārvarēt.

MILITĀRĀ DAĻA

Kaŗa skolas 16. gada svētki

1. decembrī mūsu Kaŗa skola atskatījās uz nostaigātiem 16 gadiem. Taisni 1. decembrī 1919. g. atvērās šīs mācības iestādes durvis, lai sāktu gatavot mūsu armijai virsniekus. Tad Latvijā vēl plosījās kaŗa vētras, bija gan jau padzīts Bermonts no Kurzemes, tomēr Latgalē vēl sēdēja lielinieki, ar kuŗiem stāvēja priekšā grūtas cīņas. Armijā bija jūtams virsnieku trūkums, tāpēc pirmo izlaidumu ir domāts pasteidzināt, pēc saīsinātas kaŗa laika programmas ar tikai 5 mēnešu ilgu mācību periodu. 1920. g. maija mēnesī notiek pirmais virsnieku izlaidums, dodot mūsu armijai ap 300 jaunu leitnantu. Šim pirmajam izlaidumam seko turpmākie jau pēc miera laika programmas, vienu laiku ar 2-gadīgu kursu, pēc tam kādu laiku pēc 3-gadīga kursa, lai beidzot atkal atgrieztos pie 2-gadīga kursa. Pēc 1929. g. uz 6 gadiem uzņemšana Kaŗa skolā tiek pārtraukta, jo Kaŗa skola bija ieplūdinājusi armijas rindās daudz vairāk virsnieku, kā to atļāva armijas štāti, un tikai šinī gadā virsnieku sagatavošana tiek atjaunota.

Pirms sāk savas mācības iestādes gaitas 1919. g. 1. decembrī, mūsu Kaŗa skola nostaigā slavenas cīņu gaitas. Lieta tā, ka Kaŗa skolas nodibināšana un mācību sākums tanī bija domāts drusku agrāk un proti jau 8. oktobrī 1919. g., kad arī skolas telpās sāka pulcēties pirmie kadeti. Bet tanī pat dienā sākās arī Bermonta uzbrukums Rīgai. Armijas vadībai šinī kritiskajā brīdī bija frontē dārgs katrs kaŗavīrs, kāpēc arī mācības Kaŗa skolā netiek uzsāktas, bet tā saņem kaujas uzdevumu — traukties uz Pārdaugavu pretim naidniekam. Jau 9. oktobŗa vakarā Ziepniekkalna kāpās Kaŗa skola sekmīgi cīnās ar Bermonta daļām, kuŗas sparīgi laužas uz priekšu ar nolūku pieklūt Daugavas tiltiem, lai tā atgrieztu mūsu armijai vienīgo atkāpšanās ceļu. Kaŗa skolas un citu kaŗaspēka daļu izturības priekšā visi šādi pretinieka mēģinājumi sabrūk. Pēc cīņām Pārdaugavā zem Bermonta spiediena mūsu armija atkāpjas uz Daugavas labo krastu, — sākas Rīgas aizstāvēšanas periods. Kaŗa skolas rokās tiek nodots svarīgākais Daugavas

Kaŗa skolas kadetu nodaļa.

krasta iecirknis — abu tiltu gali un viss Iekšrīgas rajons līdz muitas dārzam. Ieņemot šo iecirkni, 13. oktobrī Kaŗa skola, bez kādas nomaiņas, nostāv šinīs pozicijās līdz pat 11. novembrim, kad Bermonts tiek no Torņkalna galīgi padzīts, nosargājot mūsu metropoli turpat veselu mēnesi no ienaidnieka draudiem. Dienests Daugavmalas ierakumos pirmajiem kadetiem ir pilns pašaizliedzības un liels viņu izturības pārbaudījums. Nepaiet taču neviena diena, kad kadetu ierakumi netiktu bombardēti no pretinieka artilerijas. Pretinieks pielieto arī gāzes, bet sākumā kadetiem nav nemaz gāzu masku. Tiek izvesti daži pārdroši izlūku gājieni pāri Daugavas tiltiem. Šis cīņu posms tomēr laimīgā kārtā no Kaŗa skolas lielus upuŗus neprasa, jo krituši ir 2 kadeti un ievainoti 1 virsnieks un 9 kadeti. Beidzot tiek sagaidīta arī 11. novembŗa diena, kad Kaŗa skola var atstāt savus ierakumus Daugavmalā un traucas pāri Daugavas tiltiem pretinieku vajāt. Liekas, ka Bermonts ir sakauts un tagad jau to varēs viegli padzīt no Kurzemes, tāpēc Kaŗa skola no kaujas lauka tiek aizsūtīta uz savu mītni, bet tas izrādās ir noticis stipri par agru. Bermonts ir nostājies jaunās, stiprās pozicijās starp Rīgu un Jelgavu, vajaga reiz sakopot pret to lielus spēkus, lai dotu beidzamo izšķiŗošo triecienu. Kaŗa skola tiek no jauna izsaukta uz fronti un saņem uzdevumu forsēt Lielupi D. R no Jelgavas, Garozas muižas rajonā, lai pēc tam, strauji ievirzītos pretinieka aizmugurē, pārkertu tā atkāpšanās ceļus. Kaŗa skolai sasniedzot frontes līniju, tā pašreiz gāja pa Iecavas upi, pārsviežoties Garozas muižas rajonā uz Lielupi. Pretinieks bija ieņēmis iepretim Kaŗa skolas darbības virzienam abus Lielupes krastus. 7. novembrī Kaŗa skola notīra no ienaidnieka visu Lielupes labo krastu, ieņemot Vareļu un Plāņu mājas. Grūta cīņa norisinājās ap Vareļiem, kuŗiem uzbrūk viens kadetu vads vltn. Veckalniņa vadībā, tagadējā pulkveža-leitnanta un mūsu militārā pārstāvja Igaunijā. Klajais lauks nedod iespēju pretiniekam piekļūt klāt, kāpēc jānogaida tumsas iestāšanās, kad straujā triecienā kadetu vads ielaužas Vareļos. Viens cits kadetu vads ieņem Plāņus un tumsā pārceļas arī pār Lielupi uz otro krastu, kur gan nenoturas.

18. novembrī vajadzēja notikt izšķiŗošam mūsu armijas uzbrukumam, lai uz valsts proklamēšanas svētkiem atbrīvotu Jelgavu. Dažādu apstākļu dēļ šis uzbrukums tiek uz vienu dienu atlikts. Uzbrukuma atlikšana, kaut arī uz vienu dienu, ir liktenīga, jo pretinieks pats pāriet uzbrukumā. Viens pretinieka bataljons uzbrūk ar rīta gaismu kadetu vadam Vareļos. Vads mēģina gan turēties, bet viņa stāvoklis paliek drīz vien ļoti bīstams — bermontieši draud vadam ar ielenkšanu. Neatliek nekas cits kā atkāpties. Atkāpšanās ir sevišķi grūta un prasa lielus upurus, jo krīt 12 kadeti, ievainoti tiek 13 kadeti. Neskatoties uz šādu neveiksmi, Kaŗa skolas kaujas iecirknī pretinieks tālāk par kādiem 2 klm. uz priekšu netiek, vienīgi kaimiņu atiešana piespiež arī Kaŗa skolu naktī atkāpties. — 20. novembrī mūsu uzbrukums atkal turpinājās. Kaŗa skola tiek pavirzīta tagad drusku tuvāk Jelgavai un viņai jāuzbrūk dažos kilometros R. no Jelgavas pretinieka pozicijām uz Iecavas krastiem. 21. novembrī krīt Jelgava, kuŗā Kaŗa skola tiek atstāta kā garnizons līdz 30. novembrim, kad tā atgriežas Rīgā mācību uzsākšanai. Ne visi ieraudzīja savu alma mater. Rindas bija par 14 kadetiem palikušas retākas. — Tā īsumā iepazinušies ar Latvijas Kaŗa skolas cīņu gaitām, mēs redzam, ka pirmie kadeti ir devuši lielākos pierādījumus kā jākalpo savai Tēvijai, dodami līdz ar to dziļāko spēka avotu saviem pēcnācējiem. Un tikai pēc tāda slavena sākuma, pēc izturētā pārbaudījuma uz kaujas lauka, sāk Kaŗa skolas audzēkņi savas kadetu gaitas.

Kaŗa skolas organizētājs un pirmais vadītājs ir bijis pulkvedis Klinsons, tagadējais 6. Rīgas kājnieku pulka komandieris. Viņš izvada Kaŗa skolu cauri visām cīņām, un nobeidz arī kaŗa laika virsnieku izlaiduma sagatavošanu, pēc kam uz 4 gadiem no Skolas aiziet, sākot to no jauna vadīt no 1924. līdz 1930. gadam. No 1920. gada oktobŗa mēneša līdz 1923. gada augustam — 3 gadus, skolas priekšnieks ir pulkvedis Ceplītis, vēlākais 1. jātnieku pulka komandieris un armijas sakaru priekšnieks, tagad pensionēts, bet no 1923. gada augusta mēneša uz 1 gadu — ģenerālis Kalējs, vēlākais armijas štāba priekšnieks, tagad miris. 1930. gadā Kaŗa skolas priekšnieka amatā nāk pulkvedis Kārkliņš, bet kopš 1935. g. 6. septembŗa Kaŗa skolas vadība ir uzticēta pulkvedim Krīpenam. Skolas priekšnieka palīga pienākumus pašreiz pilda pulkvedis-leitnants Meija, kadetu nodaļu vada pulkvedis-leitnants Rozentāls, bet virsnieku vietnieku nodaļu — pulkvedis-leitnants Tirzītis.

Kaŗa skolas svētāko relikviju — skolas karogu skolai ir uzdāvinājusi Latvijas dzelzceļnieku biedrība 1924. gadā. Uz karoga devīze — latīņu sakāmvārds „Per aspera ad astra", kas tulkojumā nozīmē — caur grūtībām pie zvaigznēm.

Kaŗa skolas audzēkņi ir rūpējušies arī par savu periodisko literātūru un jau 12 gadus iznāk žurnāls „Kadets", kuŗu abonē un līdzdarbojas kadeti un arī skolu beigušie virsnieki.

Savus sešpadsmitos gada svētkus Kaŗa skola ievadīja vēl 30. novembrī ar kopēju gājienu uz Brāļu kapiem, noliekot vaiņagu, bet uz savu kritušo kollēģu cīņu vietu pie Vareļiem vaiņaga nolikšanai pie pieminekļa izbrauca skolas virsnieku un kadetu delegācija. Vakarā notika dievkalpojums skolas telpās, kuŗu noturēja armijas mācītājs Apkalns. Pēc dievkalpojuma kadeti piedalījās tradicionālā gājienā gar Daugavmalu un pāri Daugavas tiltiem, atceroties bijušos cīņu laikus un uzvarām vaiņagoto gājienu pāri Daugavas tiltiem 1919. gada 11. novembŗa dienā. Pēc gājiena vakariņās tika pasniegta tā pati maltīte, kuŗu baudīja pirmie kadeti 1919. gadā, atgriežoties skolas telpās pēc nobeigtām kaujām — rupjmaizi, marmelādi un melnu kafiju bez cukura. Tēvijas grūtos laikos tai kalpojot ir jābūt pieticīgam, iztiekot ar to, ko Tēvija spēj dot, tāda ir šīs vienkāršās maltītes morālā nozīme. Dienas noslēgumā — svinīga junda, vēl reiz godam minot cīņās kritušos kadetus. 1. decembrī plkst. 12,30 notika parāde uz Armijas sporta kluba laukuma, kuŗu pieņēma kaŗa ministrs, pēc parādes — kopējais viesu un skolas saimes mielasts skolas telpās. Mielastā ņēma dalību arī daudzi skolu beigušie virsnieki. Vakarā no plkst. 19 notika koncerts-balle Virsnieku klubā. Koncerta daļu izpildīja kadeti un virsnieku vietnieku nodaļas audzēkņi. Dziedāja arī kadetu koris, kuŗā ņēma dalību ap 100 kadetu.

Paaugstinājumi armijā

Augstākās kaŗa skolas priekšnieks ģenerālis Rozenšteins.

Robežsargu brigādes komandieris ģenerālis Bolšteins.

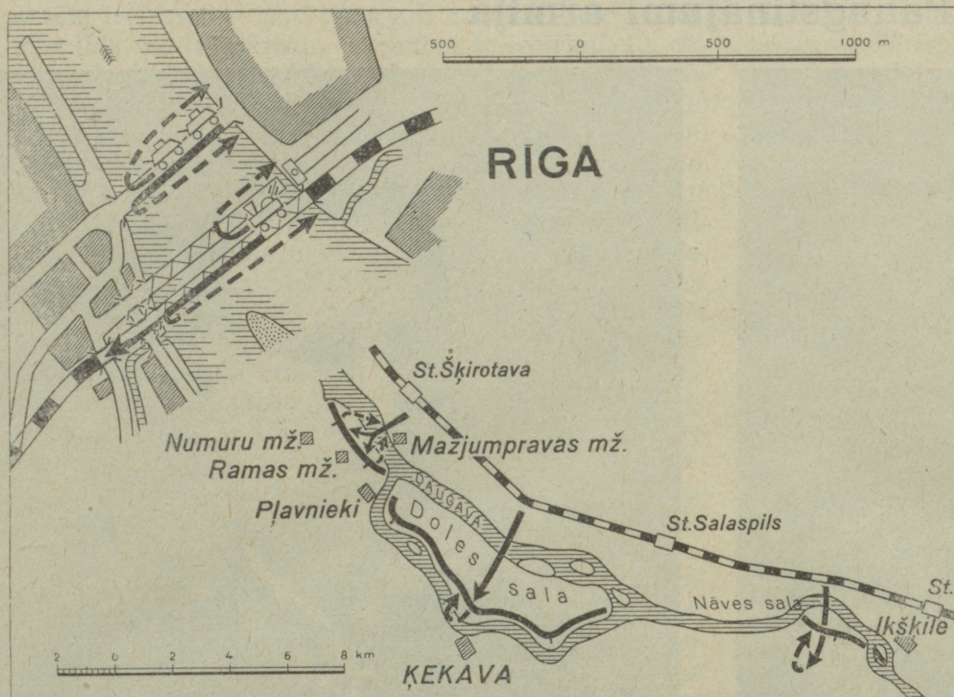
Kapteinis V. Deglavs.

Bermontiāde

1. Kaujas darbība augšpus Rīgas tiltiem.

Ja mēs nekā nedarām — ienaidnieks ir brīvs, var sagatavot un uzsākt tādu darbību resp. manevru, kādu atzīst par izdevīgāku. Kas ienaidniekam ir izdevīgākais — tas mums ir neizdevīgākais, jo abu kaŗotāju pusu intereses ir gluži pretējas. Bez tam: ko ienaidnieks pašreiz atzīst par izdevīgāko — mēs nezinām, jo viņš savus īstos nolūkus un to reālizēšanas paņēmienus slēpj un tos uzminēt ir grūti. Pat tad, ja esam uzminējuši — nevaram būt pārliecināti vai tas tā tiešām arī ir. Turpretim, ja mēs darbojamies un ienaidnieku nodarbinām — ienaidnieka rīcības brīvība tiek ierobežota, jo tas vispirms ir spiests pretdarboties, kādēļ ir nesalīdzināmi vieglāk arī paredzēt ko tas darīs, nekā pirmā gadījumā. Tādā gadījumā, kad mēs darbojamies uz ienaidnieka tieši neietekmēta lēmuma pamata, bet ienaidnieks vispirmā kārtā spiests rūpēties par pretdarbību, mēdz teikt, ka iniciātīva vai (lai nelietotu svešvārdu) ierosme ir mūsu rokās. Ja ierosme ir mūsu rokās — no ienaidnieka gribas esam daudz mazāk atkarīgi, nekā ienaidnieks no mūsu gribas, un protams, ka tāds stāvoklis kaŗā ir augstākā mērā vēlams un pēc tā jācenšas. Ierosmes vaiņagojums ir uzvara. Ienaidnieku vajaga nodarbināt arī tādēļ, ka tādā kārtā mēs viņu terorizējam un nolietojam.

Arī mums, pēc tam kad operātīvā līdzsvara panākšanai bijām upurējuši Torņakalnu, bez liekas kavēšanās vajadzēja sākt ienaidnieku nodarbināt un, līdz ar to, saistīt un nolietot. Vēl vairāk tādēļ, ka pēc mūsu ziņām jau 11. oktobrī ienaidnieks sāka daļu no saviem spēkiem (vācu leģionu) pārvietot uz dienvidaustrumiem no Rīgas. Bija arī zināms, ka ienaidnieka rīcībā ir tiltu materiāls un stipra artilerija. Tādēļ bija sagaidāms, ka pāri Rīgas tiltiem netikušais ienaidnieks mēģinās nākt pāri Daugavai kādā citā vietā, jo no Bermonta viedokļa būtu pilnīgi nepareizi apmierināties ar Torņakalna ieņemšanu. Vēl mazāk pamatots no mūsu viedokļa būtu pieņēmums, ka bermontieši tieši tagad, kad zināmi, kaut arī nepietiekoši panākumi jau gūti, Latviju labprātīgi atstās, un tadēļ bija tikai dabīgi un pareizi, ka mūsu virspavēlnieks uz Bermonta 10. oktobŗa radiogrammu ar pamiera piedāvājumu nemaz neatbildēja. Pamieru Bermonts būtu izmantojis ērtai, netraucētai spēku pārgrupēšanai un sakārtošanai (precedents jau bija — Strazdumuižas pamiers), un pēc tam, kā jau teikts, mēģinājis forsēt Daugavu kādā citā vietā. Bet kur? Pie Salaspils, Ikšķiles, Jaunjelgavas vai citur — to zināt nevarēja un būt visur pietiekoši stipriem ienaidnieka atvairīšanai mums arī nebija iespējams. Tādēļ vajadzēja kaut ko darīt, lai ienaidnieku saistītu priekš mums iespējami izdevīgākā stāvoklī resp. pie Rīgas un tādā kārtā bermontiešus atturēt uzsākt kādu lielāku operāciju tur, kur tas viņiem būtu izdevīgi un mums, līdz ar to, neizdevīgi. Bet atkārtosimies — lai noskaidrotu vēl pamatīgāk: kadēļ bija no svara ienaidnieku saistīt un, tā sakot „noturēt" tieši Rīgas rajonā? Tādēļ, ka šeit stāvoklis bija jau pilnīgi skaidrs un gandrīz pilnīgi drošs. Skaidrību un drošību deva Daugava, kas abas kaŗotāju puses nošķīra, un gar Daugavu pozicijā novietots mūsu kaŗaspēks. Turpretim citur, pēc tikko notikušās atkāpšanās jaunas lielas kaujas sākums un iznākums būtu pilnīgi neskaidrs un nedrošs, jo pārsviest lielākus spēkus un paspēt laikā uz kādu jaunu, vēl nezināmu izšķirošas darbības rajonu, mums būtu bijis techniski ārkārtīgi grūti un arī ļoti bīstami, jo visu iedomājamo iemeslu dēļ mums bija no vislielākā svara par katru cenu nosargāt Rīgu. Tādēļ, cik dīvaini tas arī neliktos, vajadzēja saistīt arī ienaidnieku pie Rīgas. Saistīt var vienīgi ar aktīvitāti. Tā tad, cik drīzi vien iespējams, mums vajadzēja pāriet uz aktīvi-

Kaujas darbība augšpus tiltiem un tiltu kaujas.

tāti vai, vismaz, izrādīt aktīvitāti un, pie tam, nekur citur, kā tieši Rīgas rajonā.

Kā nupat teikts — mums vajadzēja pāriet uz aktīvitāti vai, vismaz, izrādīt aktīvitāti. Protams, sākumā vajadzēja aprobežoties ar to, ko esam apzīmējuši ar vārdiņu „vismaz", vai citiem vārdiem — vēl nebijām spējīgi pāriet uz īsti aktīvu darbību un tādeļ vajadzēja apmierināties ar mazākiem, ierobežotākiem pasākumiem un panākumiem ar nolūku ienaidnieku nevis sakaut, bet, kā jau teikts, saistīt pie Rīgas. Jo, lai nu kā, Torņakalnu tomēr bijām zaudējuši un šis zaudējums, tā sakot, mums vēl „gulēja" kaulos. Tādeļ pirms pamatīgas, vispusīgas sagatavošanās izšķirošai darbībai iespējami labākos apstākļos, ar vislielākām izšķirošas uzvaras izredzēm, vajadzēja pieradināt un pierādīt karaspēkam un tautai, ka cīņās pret bermontiešiem esam spējīgi apvidu netikai zaudēt, bet arī iegūt un ka Rīga ir pilnīgi droša. Citiem vārdiem: neatlaidīgi un plānveidīgi gatavojoties lielākam, vispārējam uzbrukumam, līdz viņa sākumam vajadzēja pieradināt karaspēku un tautu pie uzvarām un, bez tam, vēl vairāk nodrošināt, kaut arī jau līdzsvaroto stāvokli Rīgas frontē.

Mūsu aktīvitātes sākums nebija grūts, bet tomēr pietiekoši svarīgs, pie kam pirmā objekta izvēli noteica sekošais: nepatīkami bija, ka Doles sala neatradās vairs mūsu rokās, jo skaidrs, ka šauru upi pārvarēt ir vieglāk nekā platu, un tikpat skaidrs, ka Daugavas atzarojums pie Doles salas ir šaurāks nekā Daugava viņpus un šaipus Doles salai. Tādeļ briesmu mazināšanai — lai neļautu bermontiešiem no Doles salas, tā sakot, pārlekt Daugavas labā krastā, bija no svara atgūt Doles salu. To arī bez seviškām grūtībām izdarīja jau 13. oktobrī 4. Valmieras kājnieku pulka vienības. Caur Doles salas ieņemšanu mūsu stāvoklis jūtami uzlabojās, jo vismaz Doles salas resp. Salaspils rajonā ienaidniekam pāri tikšana Daugavai (ja tas šeit gribētu Daugavu forsēt) tagad būtu bijusi jau daudz grūtāka un mums, turpretim, vieglāka. Bet mēs ar Doles salas ieņemšanu neaprobežojāmies un gājām tālāk, jo virspavēlnieks mūsu karaspēka vienībām pavēlēja 14. oktobŗa rītā forsēt Daugavu: 1) Mazjumpravmuižas resp. tieši Doles salas rajonā, 2) pie Ikšķiles, 3) pāri Rīgas tiltiem un 4) pie Bolderājas. Vispirms aplūkosim to vienību darbību, kas pārcēlās pāri Daugavai Mazjumpravas muižas rajonā: —

Pārcelšanās sākās tieši tad, kad bija pavēlēts, proti 14. oktobŗa rītā, bet, par nožēlošanu, mūsu rīcībā speciālu pārcelšanās līdzekļu nebija. Vajadzēja apmierināties un iztikt ar dažām nelielām zvejnieku laiviņām. Caur to pārcelšanās gaita kļuva ļoti gausa un ienaidniekam atlika daudz laika sagatavoties pretdarbībai. Bez tam pārcelšanās rajonā tikpat kā nebija arī artilerijas un tai pašai, skaitliski vājai artilerijai trūka municijas. Tādeļ nav grūti iedomāties, ka pārcelšanās pār tik platu upi, kāda ir Daugava, kas jau vispār ir riskanta operācija, bija vēl nesalīdzināmi grūtāka un riskantāka toreizējos, no tīrās kaŗa mākslas un kaŗa technikas viedokļa nenormālos apstākļos. Šādu, uguns gandrīz neatbalstītu pārcelšanos varētu salīdzināt un tā ir pat bīstamāka par jātnieku triecienu pret ienaidnieka poziciju un, kā zināms, šādi triecieni modernā kaŗā (arī atbrīvošanas kaŗš bija moderns kaŗš, jo bermontieši bija moderni un bagātīgi apbruņoti) notiek tikai ārkārtīgi retos gadījumos un pat tad vai vienīgi pret transportiem, demorālizētiem vai, labākā gadījumā, galīgi pārsteigtiem kājniekiem un citos tamlīdzīgos, sevišķi izdevīgos izņēmuma gadījumos. Tādeļ mēģināsim, cik vien tas abstraktos un toreizējiem apstākļiem bezgalīgi tālos miera laika apstākļos būtu iespējams, iedzīvoties to kareivju stāvoklī un pietiekoši novērtēt viņu morāli, kuŗiem tumšā, aukstā, drēgnā oktobŗa rītā, vai pareizāk sakot, naktī bija jāsēžas mazās, apšaubāmas drošības laiviņās un, artilerijas uguns neatbalstītiem (jo dažus šāviņus visas dienas laikā nevar uzskatīt pat par daudz maz apmierinošu pabalstu), jāairējas pāri platai Daugavai — pa daļai pat ar mietiem (jo trūka airu), pie tam mazās partijās (jo laivu, kā jau teikts, bija maz un tās pašas bija nelielas zvejnieku laiviņas) un ļoti lēnā gaitā (jo airēšana, it sevišķi cīnoties ar Daugavas stipro straumi un lietojot airu vietā mietus ir daudz lēnāka un grūtāka lieta nekā jāšana zirgā). Tādos apstākļos sajūta uz ūdens bija ārkārtīgi nepatīkama, jo kareivji jutās un patiesībā arī bija — citu neapsargāti un paši bezspēcīgi savas drošības labā ko darīt, un kam tad patīk izredzes tikt nogremdētam bez jebkādas pretošanās iespējamības? Lai šos nepatīkamos pārdzīvojumus pārvarētu, nepieciešama ārkārtīgi stipra morāle un ārkārtīgi stipras paklausības jūtas. Kā viens, tā otrs mūsu toreizējiem, ne tuvu tik labi kā tagad pabaŗotiem, apģērbtiem un apbruņotiem kaŗavīriem bija pilnā mērā. Tādeļ cerēsim un, lai cerībai būtu pārliecības pamats un vērtība, arī darīsim visu — citu un sevis audzināšanai tādā garā, lai mēs visi un arī nākamās paaudzes tamlīdzīgos apstākļos, ja tādus nāktos piedzīvot, varētu izrādīt un pierādīt ne mazāku dvēselisku spēku kā toreiz.

Vēl piezīmēsim, ka uz pārciestām grūtībām konkrētā gadījumā, starp citu, norāda arī tas, ka 5. Cēsu kājnieku pulka vienībām vajadzēja pārcelties ar 4 laiviņām, kurās vienā reizē varēja pārbraukt tikai 28 cilvēki. Ienaidnieks pārcelšanās vietu apdraudēja ar artilerijas un ložmetēju uguni, uz kuŗu mēs tikpat kā neatbildējām, jo vajadzēja taupīt artilerijas municiju un, bez tam, sakaru līdzekļu trūkuma dēļ, nevarēja noorganizēt arī pienācīgu artilerijas novērošanu.

Daugavas kreisā krastā mums izdevās izveidot apmēram 2,5 km. platu fronti. Tomēr ienaidnieka pretdarbības dēļ tālu no krasta netikām un pat tuvākus uzbrukuma mērķus — jau no 8. un 9. oktobŗa kaujām mums pazīstamos Pļavniekus, Rudzumuižu un Ramas muižu ieņemt neizdevās. Pret vakaru ienaidnieks pats enerģiski uzbruka. Tomēr uzbrukumu atsitām — neraugoties uz to, ka vāciešiem bija pienākuši pastiprinājumi no Torņakalna.

Visu nakti ienaidnieks mūsu rotas apšaudīja ar artilerijas, ložmetēju un šauteņu uguni, bet uzbrukumā pārnākt vairs neuzdrošinājās, jo dienas uzbrukumā tas bija cietis stiprus zaudējumus. Nākošā rītā (15. oktobrī), savukārt, uzbrukumā pārgājām mēs, bet arī mūsu uzbrukums nesekmējās, jo ienaidnieka ložmetējus nebija ar ko neutrālizēt, un tādeļ tie varēja netraucēti darboties. Ienaidnieka pusē, starp citu, strādāja arī viens bruņotais automobilis. Bez tam ienaidnieks varēja šaut flankējoši (no sāniem) un, kā zināms, flankējošā uguns ir sevišķi iedarbīga.

Pienāca 15. oktobŗa vakars un nakts no 15. uz 16. oktobri. Kā vēlāk redzē-

sim, pēc vispārējā stāvokļa nebija vairs nozīmes atstāt mūsu vienības ļoti apdraudētā un bīstamā stāvoklī Daugavas kreisā krastā ar izredzēm tikt iesviestām Daugavā, un tādēļ tās naktī uz 16. oktobri, ienaidnieka netraucētas, atgriezās Daugavas labajā krastā. Atzīmēsim vēl, ka aprakstītā darbība attiecas uz 5. un 6. pulka vienībām.

Tagad, vispārējos vilcienos, aplūkosim 4. pulka darbību: —

Vispirms atzīmējami daži reti pārdroši izlūku gājieni ienaidnieka krastā. Tām vienībām, kas bija ieņēmušas Doles salu un mēģināja pārcelties Daugavas kreisajā krastā pie Ķekavas, ienaidnieka stiprās uguns dēļ tas neizdevās. Turpretim Ikšķiles rajonā pārcelšanās izdevās labi un, bez tam, šeit sākumā guvām arī diezgan ievērojamus teritoriālus panākumus, bet ienaidnieks ar pretuzbrukumu palīdzību tos samazināja. Tomēr, tā saucamā, Nāves salā noturējāmies — tādā kārtā radot un uzturot draudus ienaidnieka krastā (jo Nāves sala faktiski nav sala, bet gan ilgi un sekmīgi latvju strēlnieku pasaules karā aizstāvēts zemes gabals Daugavas kreisā krastā). Pēc tam visu oktobri Ikšķiles rajonā Daugavas kreisā krastā notika ļoti dzīva un sekmīga izlūku darbība — līdz arī 4. Valmieras kājnieku pulkam pienāca laiks kopā ar citiem mūsu varonīgās armijas pulkiem dzīt bermontiešus no Zemgales un Kurzemes laukā.

2. Tiltu kaujas.

a) Uzbrukums 14. oktobra rītā.

Uzbrukums pāri tiltiem ir apmēram tikpat grūta lieta kā jau aprakstītā pārcelšanās laiviņās, jo, no vienas puses, uz tilta nav nekādas manevrēšanas iespējamības, nav arī aizsegu, bet, no otras puses, ienaidnieks var ļoti viegli un ērti pretdarboties, jo uzbrucēja fronte ir ļoti šaura, tilta galu var nosprostot ar kavēkļiem un kavēkļu priekšā sakoncentrēt ļoti stipru uguni. Šoreiz šis ļoti grūtais uzbrukums bija uzticēts 7. Siguldas kājnieku pulka vienībām. Bez tam uzbrukumā piedalījās un to pabalstīja 2 bruņotie automobiļi („Zemgalietis“ un „Kurzemnieks“), igauņu bruņotais vilciens un artilerija (gan tikai 5 lielgabali).

Uzbrukuma priekšdarbi aizkavējās un tādēļ uzbrukums sākās nevis paredzētā laikā — plkst. 04,00, bet gan ar novēlošanos un, samērā, vēlu — ap plkst. 07,00. Priekšā gāja 7. pulka 1. rotas izlūki, kas konstatēja un ziņoja, ka ienaidnieks (kā jau tas bija paredzams) tilta galā ierīkojis dzeloņdrāšu kavēkļus. Izsauca sapieŗus (no rezerves inženieŗu rotas) ar drāšu griežamām šķērēm. Nav grūti iedomāties, ka drāšu griešana dažos desmit metros no ienaidnieka stobriem ir ļoti bīstama lieta. Tā jāizdara cik vien klusi iespējams, lai ienaidnieks mūsu klātbūtni un griešanas troksni nesadzirdētu. Tādēļ darbs sākās ļoti lēnām un tā izpildītājiem - griezējiem nekad nelikās pietiekoši kluss. Vēl lēnāka drāšu griešana liekas tiem, kas gaida uz tās beigām, resp. priekšniekiem un iebrukumam nozīmētām vienībām. Gaidītājiem liekas, ka laiks ir apstājies, dvēseles un ķermeņi ir līdz pēdējam sasprindzināti, un tādās reizēs nedaudzu minūšu laikā pārdzīvo daudz vairāk, nekā citreiz mēnešiem un gadiem un, bez tam, pārdzīvojumi ir ārkārtīgi asi. Maza neveiklība, pat nejauši izsauta raķete vai nejaušs šāviens no vienas vai otras puses var izjaukt visu.

Kaut gan šoreiz drāšu griešana mums veicās diezgan labi, beidzot ienaidnieks tomēr atjēdzās un kad piebrauca „Zemgalietis“ un „Kurzemnieks“, tas atklāja stipru ložmetēju un šauteņu uguni. — Mūsu bruņotie automobiļi un 7. pulka 1. rota arī atklāja uguni, bet par nelaimi „Kurzemniekam“ ievainoja šoferi un sabojājās abi ložmetēji, kādēļ palicis cīņas nespējīgs, tas sāka braukt atpakaļ. Tas, savukārt, radīja zināmu apjukumu kājniekos. Bez tam: bija jau pilna diena, ienaidnieku pārsteigt vairs nevarēja un citādi nekādu izredžu uz panākumiem nebija. Tādēļ mūsu rotas (7. pulka 1., 3. un 4. rota) un arī „Zemgalietis“ atgāja. Pievāca arī ievainotos.

Viss aprakstītais notika uz koka tilta.

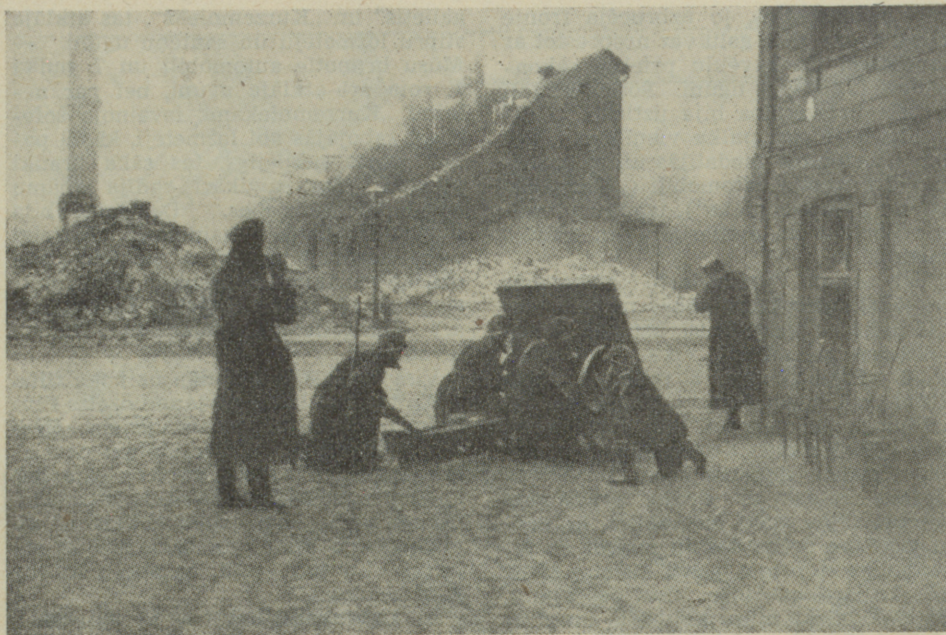
Ap to pašu laiku pa jauno dzelzs tiltu brauca igauņu bruņotais vilciens. Nebija pārliecības, vai ienaidnieks nav izjaucis sliedes. Tādēļ vilciens gāja ļoti apdomīgi un lēnām. Nonācis tilta vidū, tas nokļuva zem vācu artilerijas un mīnumetēju uguns un sāka braukt atpakaļ. Tā tad — 14. oktobrī pāri tiltiem netikām.

b) Uzbrukums naktī uz 15. oktobri.

Pēc tam, kad mūsu pirmais uzbrukums pāri tiltiem nebija izdevies, to nolēma atkārtot nākošā naktī. Šoreiz izpildīšana bija uzdota 8. Daugavpils kājnieku pulkam. Divas rotas (2. un 3. rota) gāja pāri koka tiltam. Šeit nekādus panākumus neguvām, jo ienaidnieks iepriekšējā naktī sagrieztos kavēkļus tilta galā jau bija izlabojis un tos nemanīti no jauna sagriezt vairs neizdevās. Par to nav arī ko brīnēties, jo dabīgi, ka ar mūsu pirmo uzbrukumu izbiedētais ienaidnieks tagad bija daudz uzmanīgāks. Dzīvē, pa lielākai daļai, gan atkārtot ir vieglāk nekā izdarīt pirmo reizi. Ne tā tas ir ar uzbrukumu, jo tas līdzīgos apstākļos jāatkārto tanī pašā vietā, kur iepriekšējais uzbrukums neizdevās. Tādā gadī-

Ruba glezna. **Pārcelšanās pāri Daugavai.** (5. Cēsu kājnieku pulka virsnieku kluba īpašums).

Bermontiešu artilerija Torņakalnā.

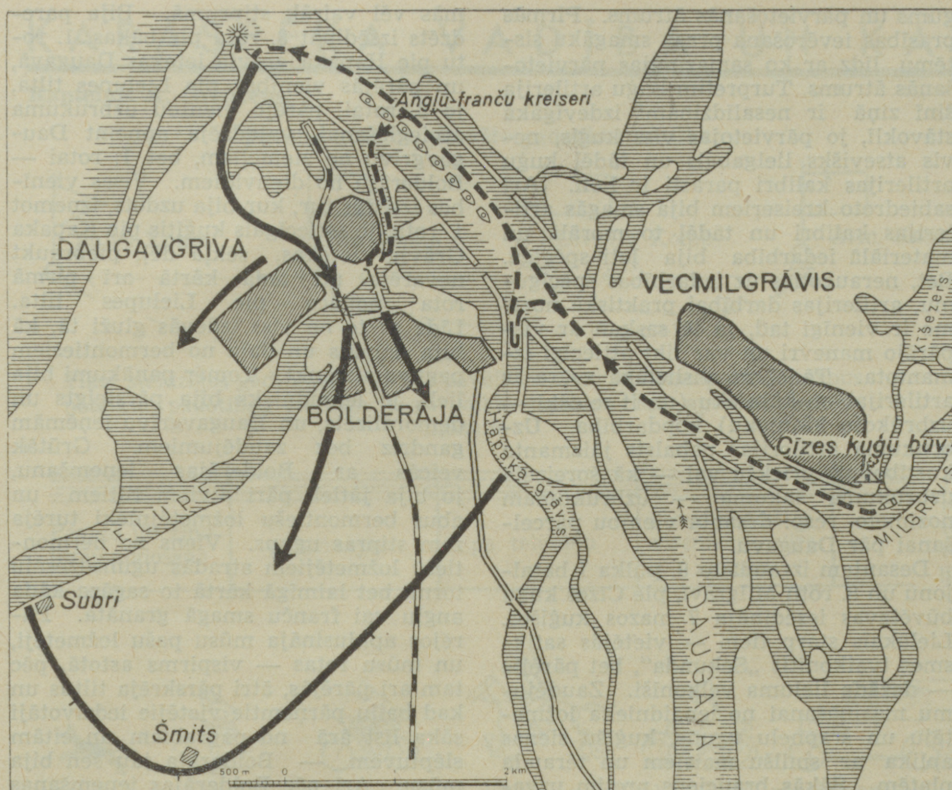
jumā pirmo, nesekmīgo uzbrukumu varētu pielīdzināt brīdinājumam, un skaidrs, ka mūsu uzbrukumu atsitušam un tādā kārtā jau brīdinātam, jaunu uzbrukumu gaidošam ienaidniekam, otru reiz uzbrukt ir nesalīdzināmi grūtāk, nekā pirmo reizi. Tādēļ arī 8. Daugavpils kājnieku pulka uzdevums bija daudz grūtāks, nekā 7. pulkam, un uzbrukums pāri koka tiltam jau pašā sākumā neizdevās. Toties daugavpiliešu 3 vadi (pa vienam no 9., 10. un 11. rotas), kas uzbruka pāri jaunajam dzelzs tiltam, tika pāri tiltam. Par to, kā tas norisinājās, ģenerālis Peniķis raksta: „Sabojātā mēchanisma dēļ vecā dzelzs tilta galu nevarēja iegriezt un tāpēc kolonnai nācās virzīties pa jauno dzelzs tiltu, igauņu bruņotā vilciena priekšā. Sākumā gāja ļoti klusi, bet enerģiski un strauji uz priekšu. Rotu vadi jau tuvojās tilta otram galam, kad ienaidnieks sāka apšaudīt kolonnu ar ne visai stipru šauteņu uguni, ievainojot dažus kareivjus, kas uz īsu brīdi radīja nelielu apjukumu priekšējā vadā. Tanī laikā koka tilta kreisajā galā uzlidoja gaisā sarkana un zaļa raķete. Tādas bija norunāts izlaist, ja mūsējie sasniegs tilta galu. Patiesībā tās izlaida pretinieks, paziņodams ar to savai artilerijai par mūsu iesākušos uzbrukumu. Tagad notika pārpratums un otra (pa dzelzs tiltu uzbrūkošā) kolonna, domādama, ka tās ir mūsu raķetes un, tā tad, pirmā (pāri koka tiltam uzbrūkošā) kolonna jau ieņēmusi koka tilta galu, ar skaļiem „urrā“ kliedzieniem devās uz priekšu, lai katrs vads ātrāk sasniegtu savu nozīmēto vietu. Tilta galā vēl norībēja daži šāvieni, bet tad bija redzams, ka pretinieka karavīri no tilta gala bēg uz visām pusēm.“ Tiktālu viss būtu labi: pārpratums ar raķetēm nāca mums par labu; vienīgi pareizā izeja bija arī pāriešana triecienā pēc tam, kad ienaidnieks mūs bija atklājis, un trieciens, kā nupat redzējām, bija sekmīgs. Toties kaujas turpinājums kļuva traģisks: „Virsleitnants Miķelsons (uzbrukuma vadītājs),“ raksta ģenerālis Peniķis, „redzēdams, ka pa koka tiltu pirmā kolonna atiet, bet bruņotais vilciens un rezerves nepienāk, aizsūtīja uz pulka štābu vairākus ziņnešus ar ziņojumiem par stāvokli. Izrādījās, ka pretinieks tik stipri apdraudēja tiltu, ka visi ziņneši vai nu krita, vai tika ievainoti. Vienīgi kareivis Skabards, lai gan ievainots elkonī, aiznesa uz pulka štābu savu ziņojumu un no turienes atgriezās ar pulka komandiera pavēli atiet.“ Bet ne visiem tas vairs bija iespējams. — 10. rotas vads, kas bija aizskrējis vistālāk un, saskaņā ar uzdevumu, ieņēmis poziciju pie otrās dzelzceļa caurbrauktuves, atiet vairs nevarēja, jo vācieši pēc pirmā apjukuma bija jau attapušies un paguvuši ieņemt apkārtējos namus. Caur to mūsu vads nokļuva zem ārkārtīgi stipras uguns un zaudēja jebkādas kustības iespējamību. Mūsu bruņotie vilcieni ar savas artilerijas uguni no Rīgas stacijas gan mēģināja atvieglot 10. rotas vada stāvokli, bet pabalsts bija pavisam niecīgs, jo artileristi nezināja to mērķu atrašanās vietas, kas visvairāk kaitēja mūsu kājniekiem. Citiem vārdiem — pa dienu mūsu vads atiet nevarēja, bet priekš tam, lai noturētos pret pārspēku no paša rīta līdz vakara tumsai, tas bija pārāk mazs. Vēl vairāk tādēļ, ka gandrīz ar katru brīdi vads cieta zaudējumus un tāpat ar katru brīdi jau tā ierobežotie municijas krājumi saplaka arvien vairāk un vairāk. Tomēr varonīgā cīņā apmēram līdz pusdienai vada pretestība vēl nebija lauzta, līdz bermontiešu nepārtraukta, nāvējoša uguns ļāva vācu kājniekiem pievirzīties gar dzelzceļa uzbērumu pavisam klāt mūsu pozicijai un apmētāt to ar rokas granātām. Tādēļ vada atliekas ierakumā vairs palikt nevarēja un vads (vai pareizāk, kā jau teikts, vada atliekas) izmisuma pilnā, aizmugures neatbalstītā cīņā pret pārspēku gāja bojā tā, kā bojā iet īstiem karavīriem pienākas. —

Vispār 8. pulka zaudējumi 15. oktobra uzbrukumā bija prāvi, jo uzbrūkošās vienības (2. un 3. rota un pa vadam no 9., 10. un 11. rotas) zaudēja apmēram 80 cilvēkus. Uz kaujas lauka palikušos mūsu ievainotos bermontieši bija nežēlīgi mocījuši un pēc tam nogalinājuši. Piemēram 8. pulka 2. rotas vada komandieri leitnantu Fichtenbergu 11. novembrī, kad atbrīvojām Torņakalnu, atradām sasietu dzeloņdrātīm un iesaldētu Daugavā.

Tā tad — 15. oktobra rīts bija priekš mums un, it sevišķi 8. pulkam, dziļu skumju rīts, jo zaudējumi prāvi un paliekošu panākumu — nekādu. Un tomēr — 14. un 15. oktobra, kaut arī nesekmīgiem uzbrukumiem sava nozīme un, pie tam, ļoti liela nozīme nav noliedzama, jo: mēs izrādījām aktīvitāti, ienaidnieku saistījām un tādā kārtā neļāvām bermontiešiem pastiprināt savus spēkus tur, kur šāda pastiprināšana ienaidniekam, kā vēlāk redzēsim, bija no ārkārtīga svara, proti, pret Daugavgrīvai uzbrūkošo 9. Rēzeknes kājnieku pulku. Karot, resp. censties pēc uzvaras bez zaudējumiem nav iespējams, un kaut arī bieži zaudējumi liekas nevajadzīgi, veltīgi un pārāk smagi, tomēr, ja ieskatās notikumu kopsakarībā (un tas jādara vienmēr) — tiem sava pozitīva nozīme parasti ir, un arī šoreiz neapšaubāmi bija, jo: bez 7. un, it sevišķi, 8. pulka, kaut arī nesekmīgā uzbrukuma, laikam, Daugavgrīvas ieņemšana un ieņemtā rajona nodrošināšana būtu bijusi daudz grūtāka. Bez tam, 8. pulka 10. rotas vada traģiskai kaujai ir ārkārtīgi liela morāla vērtība, jo tā vēl vairāk nostiprināja bermontiešos pārliecību par mūsu augstvērtību. Šī kauja, kaut arī traģiska, bet varonīga, uzskatāma kā viena no mūsu vēlāko uzvaru raženākām sēklām. Vispār, bez grūtībām un upuriem nav uzvaras. Tādēļ par karaspēka vērtības mērogu jāuzskata tā spējas panest grūtības un upurus. Ne jau velti kāds kara filozofs saka: „Karaspēks, kas visiznīcinošākā ugunī uztur savu parasto kārtību, kas nekad nezaudē spēkus paklausībai un uzticību priekšniekiem, kas nekad nepadodas iedomātām briesmām un patiešām apstrīd katru soli, kas visas grūtības un trūkumus uzskata nevis kā lāstu, sietu pie viņa karogiem, bet gan kā līdzekli uzvarai; karaspēks, kura fiziskie spēki trenēti līdzīgi atlēta muskuļiem, kas par visu augstāk stāda savu ieroču labo slavu, — par tādu karaspēku var teikt, ka viņā mājo kareivisks gars.“ Būsim pateicīgi, — kā šinī, tā arī daudzās citās kaujās bojā gājušiem latvju lielā debesu pulka karavīriem, kas augšminētos, dziļi pārdomātos vārdus pilnā mērā ļauj attiecināt uz mūsu lielā, heroiskā atbrīvošanas laikmeta un, līdz ar to, arī tagadējo armiju, jo ir absolūts pamats pārliecībai, ka tā daudzos miera laika gados sliktāka nav kļuvusi un arī nekļūs. Atcerēsimies vienmēr, ka svētīgi ir tie, kuriem pienākumu pildīšanu pārtrauca ienaidnieka lodes nestā nāve. Dzīvība mums katram dota nevis tādēļ, lai to uzturētu un saglabātu par katru cenu, bet gan tādēļ, lai vajadzības gadījumā, liekot to ķīlā, nicinātu nāvi un pārvarētu bailes no tās.

3. Daugavgrīvas ieņemšana.

Vēl armijā un tautā nebija paspējusi izplatīties ziņa par notikumiem pie tiltiem un augšpus tiem, kad to jau pār-

Daugavgrīvas ieņemšana.

steidza jauna, šoreiz prieka pilna vēsts par 9. Rēzeknes kājnieku pulka spīdošu uzvaru pie Daugavgrīvas. Šī mūsu pirmā, lielā, paliekošā uzvara pret Bermontu, mūsu vadības apsvērta un izlemta un karaspēka izcīnīta šādi: —

Mēs jau zinām, ka mūsu, jau apskatītiem Daugavas forsēšanas mēģinājumiem bija saistīšanas vai, kā mēdz teikt, demonstrātīvs raksturs. Kā demonstrācijas tās izdevās pietiekoši labi un, līdz ar to, mūsu tuvākais nolūks bija sasniegts: ierosme bija pārgājusi mūsu rokās un ienaidnieka uzmanība bija ne tikai saistīta, bet pat saskaldīta, jo bermontiešiem nācās mums pretdarboties vairākās vietās — pie Ikšķiles, Ķekavas - Katlakalna rajonā un arī pie tiltiem. Tomēr — ar ienaidnieka saistīšanu nedrīkstējām apmierināties, jo pati par sevi tā nekā pozitīva nedod. Saistīšanai nozīme ir vienīgi tad, ja to izmanto lielāku nolūku reālizēšanai, resp. izšķirošai darbībai. Tas un, pie tam, pēc iespējas drīzāk, bija jādara arī mums, bet kur un kā? Tur, kur bija izredzes visdrošākas, ka izšķirošā darbība resp. uzbrukums izdosies. Un, bez tam, bija jāņem vērā arī pirmatnējo sekmju palielināšanas iespējamības. Tādēļ — neraugoties uz to, ka mūsu pirmais mēģinājums tikt pāri Daugavai 14. oktobrī arī Daugavgrīvas rajonā, — tāpat kā uzbrukums pāri tiltiem, — neizdevās (jo laiviņās izsūtītās 9. pulka izlūku vienības ienaidnieks saņēma ar stipru uguni un tās bija spiestas atgriezties), tomēr mūsu skati vērsās uz Daugavgrīvu. Viens no iemesliem — šeit varējām izlietot samērā prāvus un drošus pārcelšanās līdzekļus (galvenā kārtā dažāda lieluma velkonīšus), bet, galvenais, — Daugavgrīvas rajonā bija izredzes uz sabiedroto karakuģu artilerijas pabalstu un šo pabalstu varējām izmantot arī pēc Daugavgrīvas ieņemšanas, — līdz kuģu artilerijas sniedzamības robežām un, tā tad, samērā tālu, jo kuģu artilerijas tālšāvība ir liela. Bez tam Daugavgrīvas atgūšana bija no svara arī tādēļ, ka, runājot ģenerāļa Radziņa vārdiem: „kamēr Daugavgrīvas cietoksnis atradās ienaidnieka rokās, neviens kuģis nevarēja ienākt Daugavā — tā tad, tiešā jūras ceļā itin neko nevarējām dabūt no ārzemēm un nevarējām arī uzturēt sakarus ar ārzemēm." Un tad vēl viens iemesls: Daugavgrīva atrodas Rīgas tuvumā un tādēļ pārnesot darbības smagpunktu uz Daugavgrīvas rajonu, mēs tomēr pārmērīgi neattālinājamies no Rīgas un neriskējām ar Rīgu.

Kā redzams, augšējos apsvērumos ļoti lielu lomu spēlēja sabiedroto kuģu artilerijas pabalsts, bet tas mums vēl nebija drošs. Tādēļ vajadzēja to nodrošināt un šim nolūkam sabiedrotiem vispirms pierādīt, ka mēs viņu palīdzību, resp. pasaules kaŗa uzvarētāju ieroču labo slavu nesakompromitēsim vai, citiem vārdiem, — tiem pierādīt, ka mēs esam palīdzības cienīgi, jo: veca patiesība, ne tikai kaŗā, bet visās dzīves nozarēs, ir, ka palīdzēt mēdz tikai tam, kam palīdzēt ir vērts. Tas, starp citu, pierādījās arī 8., 9. un 10. oktobrī, resp. tad, kad mūsu uzvaras izredzes ārzemnieku un, līdz ar to, arī sabiedroto vērtējumā, līdzinājās nullei vai, labākā gadījumā, gandrīz nullei. Turpretim tagad bijām jau paspējuši pierādīt, ka esam spējīgi ne tikai Rīgu noturēt, bet pat uzbrukt, un tādēļ palīdzības jautājums kļuva tāds, kuŗu sabiedrotiem bija vērts apsvērt, vēl vairāk tādēļ, ka šinī gadījumā viņu intereses pilnīgi sakrita ar mūsējām un pati palīdzība, salīdzinot ar sabiedroto iespējamībām, nebija tāda, kas prasītu lielus upuŗus. Tomēr — parasti tamlīdzīgos gadījumos apsvēršana turpinājas ilgi un tāpat varēja notikt arī šoreiz. Mums, turpretim, no vislielākā svara bija vislielākā steidzamība, un tādēļ: „14. oktobrī virspavēlnieks ģenerālis Sīmansons," raksta ģenerālis Radziņš, „uzsāka pierunāt Anglijas militārās misijas priekšnieku ģenerāli Bertu, lai sabiedroto flotes artilerija sniegtu mums palīdzību ar savu stipro uguni. Pierunāšanu dibināja galvenā kārtā spēlējot uz angļu patmīlības jūtām. Virspavēlnieks aizrādīja ģenerālim Bertam uz to, ka Bermonta uzbrukuma dēļ sabiedroto flote stāv nevis Rīgas ostā, bet atklātā jūrā, tā tad iznāk, ka Bermonts ir izdzinis Lielbritanijas un Francijas floti no Rīgas; vai Lielbritanijas gods var to pielaist? Zināms — nē. Šis motīvs atstāja savu iespaidu. Ģenerālis Berts teica, ka pieprasīšot sabiedroto Baltijas jūras flotes komandieri, kuŗš atradās Tallinnā, un ka motivēšot šo lietu tādā veidā, ka atbilde bez šaubām būšot labvēlīga, tas ir, ka flote sniegs mums palīdzību. Nākošā dienā — 15. oktobrī, pl. 11 ģene-

Koka tilts 1919. gadā.

rālis Berts paziņoja, ka sabiedroto flote tagad ņems dalību karā pret Bermontu."

Sabiedroto pozitīvā atbilde, resp. apņemšanās mums palīdzēt, ar 8 vieglo kreiseŗu (no tiem 4 franču un 4 angļu) artilerijas uguni bija ļoti liels ieguvums, jo, kā jau no 14. un 15. oktobŗa piedzīvojumiem zinājām, forsēt Daugavu bez pienācīga artilerijas pabalsta ir ārkārtīgi grūti. Piemēram — divi, kaut arī demonstrātīvi, uzbrukumi pāri tiltiem neizdevās[1]); pie Mazjumpravas muižas, kaut arī zināmi panākumi gūti, tomēr paliekoša nozīme tiem nevarēja būt, jo sekmes bija mazas un tās attīstīt nebija nekādas izredzes. Tāpat panākumiem Ikšķiles rajonā bija ierobežots, vietējs raksturs. Un tomēr — mums vajadzēja tikt pāri Daugavai un droši nostāties Daugavas kreisā krastā, lai, runājot ģenerāļa Radziņa vārdiem, „nostiprinājoties un turot savās rokās zināmu rajonu Daugavas kreisā krastā, mēs iegūtu iespēju sagatavot tālāku uzbrukumu pret Bermontu no šā rajona tā, lai vairs nav jāforsē Daugava zem ienaidnieka uguns." Pateicoties sabiedrotiem, par tādu rajonu tagad bez šaubīšanās varējām izraudzīties Daugavgrīvas rajonu.

Uzbrukuma priekšdarbi bija ne tikai jau sākti pirms sabiedroto piekrītošas atbildes saņemšanas, bet gandrīz jau nobeigti un tādēļ uzbrukums varēja notikt tanī pašā dienā. Sabiedroto karakuģi, franču jūŗas kapteiņa Brisona vadībā, iebrauca Daugavā, nostājās Daugavas vidū iepretim Daugavgrīvas cietoksnim un plkst. 13,40 atklāja uguni, apšaudot Daugavgrīvu, Bolderāju un no Bolderājas izejošos ceļus. Uguns turpinājās apmēram vienu stundu.

Garāmejot atzīmēsim, ka kustīgā sauszemes artilerijā saduras divas konkurējošas prasības — iedarbības spēcīgums un pārvietošanās ātrums. Pirmās prasības ievērošana prasa smagāku sistēmu, līdz ar ko samazinājas pārvietošanās ātrums. Turpretim kuģu artilerija šinī ziņā ir nesalīdzināmi izdevīgākā stāvoklī, jo pārvietojas viss kuģis, nevis atsevišķs lielgabals un tādēļ kuģu artilerijas kalibri parasti ir lieli. Arī sabiedroto kreiseŗiem bija smagās artilerijas kalibri un tādēļ to morālā un materiālā iedarbība bija ļoti spēcīga. Bet, neraugoties uz iedarbības spēcīgumu, artilerijas darbībai praktiska nozīme ir vienīgi tad, ja tā saskan ar vispārējo manevri un var tikt attiecīgi izmantota. Tādēļ no vislielākā svara ir artilerijas un kājnieku (un it sevišķi — uzbrūkošo kājnieku) kopdarbība. Uzbrukumā artilerijas pabalsts jāizmanto kustībai uz priekšu vai — kā šoreizējā uzbrukuma sākumā — uzbrukumam nozīmēto, resp. desanta vienību pārcelšanai pār Daugavu.

Desantam izraudzīto 9. pulka I bataljonu un 8. rotu Mīlgrāvī, pie Cīzes kuģu būvētavas iesēdināja 7 mazos kuģīšos. Lielākais starp tiem — vietējās satiksmes tvaikonītis „Sekunda", bet pārējie — dažāda lieluma velkonīši. Zaudējumu mazināšanai no ienaidnieka ložmetēju un šrapneļu uguns, kuģīšu sienas aplika ar smilšu maisiem un tērauda platēm. Sākās brauciens pretim uzvarai. Pirmā kuģī atradās arī 9. pulka komandieris pulkvedis - leitnants Bolšteins[1]). Desanta kareivji bija sajūsmināti un bezgalīgi lepni uz tiem uzticēto svarīgo un slavas pilno uzdevumu, kā arī uz saviem jaunajiem, vareniem sabiedrotiem. Visaugstāko pakāpi sajūsma sasniedza tad, kad braucām garām sabiedroto kuģiem. Artilerijas uguns dunoņa sajaucās ar mūsējo un angļu - franču jūrnieku skaļiem, gavilējošiem „urrā" saucieniem. Kā jūrnieku, tā arī mūsējo cepures lidoja pa gaisu un jau tā stiprā flotes uguns pieņēmās vēl vairāk stiprumā. Bija paredzēts izsēdināt 8. rotu pie bākas, 1. rotu pie Hapaka grāvja ietekas Daugavā, un pārējās vienības pie Lielupes tilta, jo 8. rotai, pārējo vienību uzbrukuma atvieglošanai, vajadzēja apņemt Daugavgrīvu no ziemeļiem, bet 1. rotai — Bolderāju no dienvidiem. Visas vienības izsēdās tur, kur bija uzdots, izņemot 1 rotu, jo attiecīgais kuģītis pie Kapaka Grāvja ietekas, sēkļa dēļ, piebraukt nevarēja un tādā kārtā arī pirmā rota nonāca pie Lielupes tilta. Līdz ar to ne viss izdevās gluži tā, kā bija domāts un daļa no bermontiešiem paguva aizmukt. Tomēr panākumi bija lieli, jo ienaidnieks bija pārsteigts un demorālizēts, un Daugavgrīvu ieņēmām gandrīz bez zaudējumiem. Grūtāk veicās ar Bolderājas ieņemšanu, jo bija jātiek pāri diviem tiltiem un abus bermontiešu ložmetējnieki turēja zem stipras uguns. Viens no bermontiešu ložmetējiem atradās ugunsdzēsēju tornī, bet laimīgā kārtā to sagāza kāda angļu vai franču smagā granāta. Pārējos apklusināja mūsu pašu ložmetēji, un mūsu rotas — vispirms astotā, pēc tam arī pārējās, ātri pārskrēja tiltus un kad baiļu pārņemtie vietējie iedzīvotāji sāka līst ārā no pagrabiem un citām slēptuvēm — Bolderāja jau sen bija mūsu. Arī pēc Bolderājas ieņemšanas mūsu zaudējumi bija niecīgi, bet trofejas lielas. Piemēram: pāri par 300 gūstekņu (tā tad apmēram tikpat, cik uzbrucēju, jo uzbrūkošās rotas skaitliski bija mazas), 1 lielgabals, 2 mīnumetēji, 20 ložmetēji, radiostacija un citi kaŗa materiāli. Daugavgrīvas un Bolderājas ieņemšana radīja vispārēju lielu sajūsmu, jo šai uzvarai piemita visas spīdošas uzvaras īpatnības un tā, savukārt, noderēja par spīdošu priekšspēli turpmākām, kaut arī daudz grūtākām, toties vēl lielākām uzvarām. Bet pirms domāt par tām — vispirms vajadzēja nodrošināt jau iegūto un tādēļ: „Kuģīši," raksta ģenerālis Peniķis, „tagad turpināja pārvest 9. pulka II bataljonu, Jelgavas rotu un Jūrmalas komandantūras komandu. Pēdējā iztīrīja Buļļu salu, saņemot 15 gūstekņus, un vakarā novietojās pozicijās vasarnīcu rajonā, iepretim Subru mājām. Arī I bataljons un 8. rota turpināja vajāt atejošo pretinieku pa smilšu kāpām līdz Subru un Šmita mājām. Pulka komandieris gribēja pilnā mērā izmantot uzvaru un tamdēļ pavēlēja rotām aizvirzīties līdz Vārnas krogam un Cakaru mājām. Par nožēlošanu iestājusies tumsa pulka komandieŗa nodomu izjauca. Cakaru mājas izrādījās nopostītas un 5. rota, kuŗai bija uzdots šīs mājas ieņemt, tumsā pagāja tām garām un drīzi pēc tam uzdūrās uz svaigām dzelzs divīzijas vienībām, kas rotu atspieda atpakaļ. Tagad, lai tumšā naktī tamlīdzīgi starpgadījumi neatkārtotos, pulka komandieris pavēlēja ieņemt pozicijas no Subru māju meža rietumu nomales pa kāpām līdz Šmita mājām un tālāk līdz Daugavai. Tas tad tika arī izpildīts.

Beidzot, lai Daugavgrīvas un Bolderājas ieņemšanas nozīme klūtu vēl skaidrāka, piezīmēsim, ka turpmāk, atskaitot ikvienā karā neizbēgamas, galīgu uzvaru novilcinošas kaujas svārstības, mums nāksies runāt vienīgi par mūsu — kaut arī grūtām — uzvarām.

[1]) Izpildīšanas ziņā starp demonstrātīvu un izšķirošu uzbrukumu starpības nav, jo karaspēkam ikviens uzbrukums ir izšķirošs — arī tas, kas no vadības viedokļa ir demonstrātīvs.

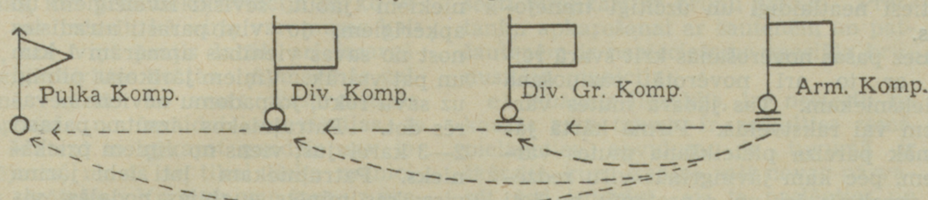
[1]) Tagad — ģenerālis un robežsargu brigādes komandieris. (Skat. fotografiju 795. lpp.)

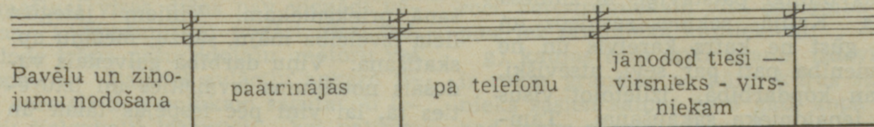
Kauja Bolderājas kāpās.

Kapteinis A. Gredzens. **9. TABULA.**

Pavēles nosūtot, jāievēro padotības kārtība.

Tikai steidzīgos gadījumos var dot pavēli vienībai vai amatpersonai ārpus noteiktās padotības, pie kam tai pat laikā jāpaziņo arī apietam priekšniekam

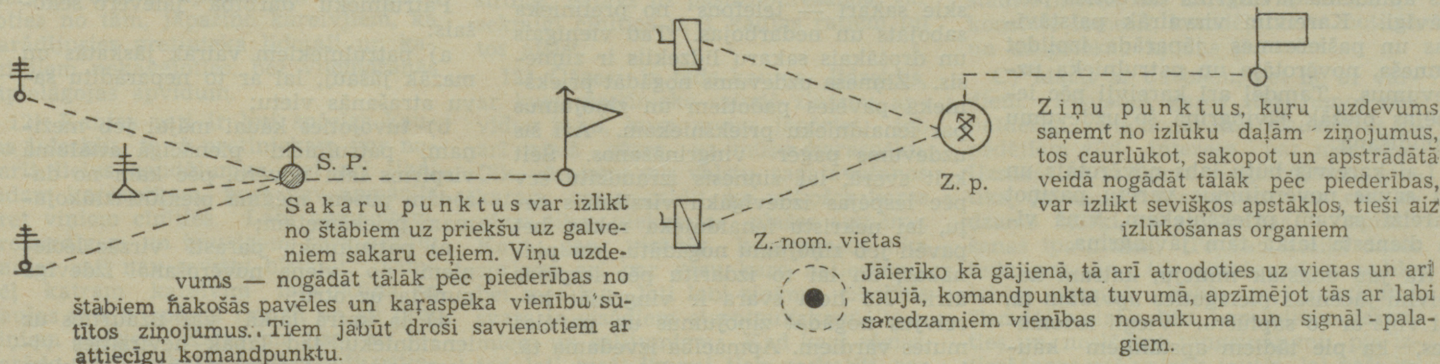
Pavēļu un ziņojumu nosūtīšanai pirmā kārtā izlietojami pieejamie techniskie sakaru līdzekļi: telefons, telegrafs, radiotelegrafs.

Svarīgas pavēles un ziņojumus vajaga sūtīt ar virsniekiem, kuŗi pārzin apstākļus, jāšus, automobiļos vai lidmašīnās; pārējās rakstiskās pavēles var sūtīt ar raitniekiem, riteņbraucējiem, motociklistiem vai kājnieku ziņnešiem

Pavēļu nosūtīšanai izlietojami arī pasta baloži, optiskā signālizācija un aviācija.

Sakaru punktus var izlikt no štābiem uz priekšu uz galveniem sakaru ceļiem. Viņu uzdevums — nogādāt tālāk pēc piederības no štābiem nākošās pavēles un kaŗaspēka vienību sūtītos ziņojumus. Tiem jābūt droši savienotiem ar attiecīgu komandpunktu.

Ziņu punktus, kuŗu uzdevums saņemt no izlūku daļām ziņojumus, tos caurlūkot, sakopot un apstrādātā veidā nogādāt tālāk pēc piederības, var izlikt sevišķos apstākļos, tieši aiz izlūkošanas organiem

Jāierīko kā gājienā, tā arī atrodoties uz vietas un arī kaujā, komandpunkta tuvumā, apzīmējot tās ar labi saredzamiem vienības nosaukuma un signāl-palagiem.

Plkv.-ltn. Penčuks.

Savrūpējā kaujas apmācība[1]

(Turpinājums)

7) Līdztekus apmācībai apvidus uzlabošanā iet arī apmācība maskošanā. Maskošanas nolūks ir padarīt pašu strēlnieku un strēlnieka ierakumu pēc izskata līdzīgu tai vietai, kur tie atrodas, lai strēlnieks saplūstu ar apvidu un ienaidnieks viņu nevarētu ieraudzīt un tā tad nevarētu uz viņu atklāt uguni. Katram būs skaidrs, ka maskošanās ir ļoti svarīga. Ja kareivis būs pielāgojies apkārtējai vietai tā, ka pilnīgi saplūdis ar to, ienaidnieks viņu nevarēs ieraudzīt un arī nešaus uz viņu, jeb arī ja ienaidnieks uz to pusi šaus, viņa uguns nebūs mērķēta un strēlniekam no tā nav jābaidās. Strēlniekam jāmaskojās pašam un jāmasko savs ierakums, pie kam jāņem vērā sekojošais:

A) ierakumam jāsaplūst ar apkārtni. Ja ierakums ir izrakts tādā vietā, kur visapkārt ir zaļa zāle, tad arī pats ierakums un sevišķi uzbērums jāmasko zaļā krāsā. Turpretīm, ja ierakums ir izrakts, kur visapkārt ir dzeltena smilts, tad nekādā ziņā to nevar maskēt ar zaļu zāli, bet ar tādu pašu dzeltenu smilti. Slikti jeb nepareizi maskots ierakums ir sliktāks, nekā pavisam nemaskots; slikta maskošana vairāk uzkrīt, vairāk atšķiras no apkārtnes un ienaidnieks to vieglāk uztvers, ieraudzīs. Tamdēļ arī nav izdevīgi ieņemt poziciju pie uzkrītošiem, tālu un labi saredzamiem priekšmetiem, piem. pie atsevišķiem kokiem, krūmiem, uz atsevišķa uzkalniņa. Tādas vietas ir labi saredzamas, ienaidnieks tās vairāk novēros.

B) maskošana ir svarīgāka par pašu ierakumu. Ja strēlnieks būs pagatavojis ļoti labu ierakumu un atbalstu šautenei, bet nebūs to maskojis, ierakums būs labi saredzams ienaidniekam un ienaidnieks to apšaudīs; turpretim, ja strēlnieks nevar paspēt izrakt sev ierakumu, bet viņš pielāgojas apvidum un labi masko sevi, ienaidnieks viņu neieraudzīs.

C) no augstāk teiktā izriet, ka ar maskošanos jāiesāk vispirms un pēc tam ar ierakšanos. Pagatavojot ierakumu jeb atbalstu šautenei, strēlniekam jābūt skaidrībā par to, kā viņš maskos un jāsagatavo maskošanas līdzekļi.

D) maskošana nedrīkst traucēt šaušanu. Jāmasko pats strēlnieks un ierakums ar šautenes atbalstu, bet tas jādara tā, lai strēlnieks no ierakuma varētu šaut kā uz priekšu, tā arī uz sāniem; katram strēlniekam jābūt iespējai vest arī flankējošu uguni. Šeit jāaizrāda arī uz šaujlauka iztīrīšanu. Tā-

---

[1]) Skat. „Aizsarga" š. g. Nr. Nr. 10. un 11.

pat kā miera laikā šautuvēs un šaujlaukos iztīra šaušanas virzienus, nocērtot kokus un krūmus, tāpat arī kaujas laukā jāiztīra šaušanas virziens, nocērtot vienu otru krūmu un koku, tikai tas atkal jādara tā, lai tas nebūtu uzkrītoši un ienaidnieks to nemanītu. Kaujas laukā nevar iztīrīt šaušanas virzienu tā, kā to dara miera laikā šaujlaukā, tam nav nedz laika nedz arī tas ir vajadzīgs, bet pa lielākai daļai pietiks ar to, ka nolauzīs kādu zaru, ja nocirtīs kādu krūmu, kas traucē šaušanu.

8) Kad grupa jeb vads nostādīti slēgtā ierindā un izdara ierindas mācības, kareivim pašam tur nav nekas daudz jādomā. Viņam tikai uzmanīgi jāklausās un jāizpilda komandiera pavēles; pašam kareivim nekas nav jāizdomā. Kaujā tas ir pavisam citādi. Kaujā vienības nav slēgtā ierindā, viens kareivis blakus otram, bet vienības izvēršas plaši pa fronti un dziļumā, un katram kareivim uz savu roku jāpielāgojas apvidum. Tādā gadījumā bieži vien būs tā, ka kareivis nevarēs dzirdēt un redzēt savu komandieri un nesaņems no viņa pavēles, kā katrā gadījumā rīkoties, bet kareivim pašam būs jāaptver stāvoklis, kādā viņš atrodas, un jānolemj pašam uz savu roku, kā viņam visizdevīgāki katrā stāvoklī rīkoties.

Tamdēļ kareivis jau savrūpējā kaujas apmācībā jāvingrina darboties patstāvīgi. Kareivim visvairāk patstāvības un pašierosmes jāparāda izpildot ziņneša, novērotāja un patruļnieka uzdevumus. Tamdēļ arī kareivji pēc iespējas biežāk jāvingrina šo uzdevumu izpildīšanā.

Lai kareivis būtu labs novērotājs un lai savus novērojumus varētu paziņot pareizi savam priekšniekam, viņš visā dienesta laikā tam jāvingrina.

Kā jau augstāk minēju, katram kareivim jācenšas pielāgoties apvidum tā, lai viņš ar to saplūstu. Viegli iedomāties, ka pie tādiem apstākļiem kaujas laukos no pirmā acu uzmetiena un nepieradušam novērotājam izliksies pavisam tukšs, un vajadzīga pastāvīga un neatlaidīga trenēšanās, lai, novērojot apvidu, uz ta atrastu ienaidnieku, pats paliekot ienaidniekam apslēpts, neredzams.

Apmācību novērošanā var organizēt tā, kā tas būs apmēram īstenībā. Apmācītājs uzdod katram kareivim novērot zināmu sektoru, un šinī sektorā novieto mērķus vai kareivjus dažādos stāvokļos. Kad kareivis zināmu laiku savu sektoru novērojis, apmācītājs pārbauda un noprasa, ko viņš ievērojis. Šinīs pašos vingrinājumos paralleli var ņemt arī attālumu noteikšanu. Novērojot savu sektoru, kareivis uzskatāmi pārliecināsies, cik veikli un cik pamatīgi var pielāgoties apvidum. Vingrināties novērošanā var arī ejot uz apmācībām un atgriežoties. Kareivjiem uzdod novērot un griest vērību uz visu, ko viņi ceļā sastaps jeb kam viņi ies garām. Pēc pārgājiena apmācītājs noprasa, piemēram: cik stāvu bij tai dzeltenai mājai, kuŗai pagājām gaŗām?, kāds zirgs bij tam ormanim, kas nogriezās pa kreisi?, kāda cepure bij vīrietim, kas nāca pretim? u. t. t.

Sākot apmācības katrs priekšnieks redzēs, ka šāda novērošana nav nemaz tik vienkārša, kā varbūt no sākuma izliekas un labas sekmes var sasniegt un palikt par labu novērotāju var tikai patiesi neatlaidīgi un uzcītīgi trenējoties.

Bez pašas novērošanas krīt svarā reizē ar to arī novērotā paziņošana priekšniekam. Tas jādara mutes vārdiem vai rakstveidā. Pirmā kārtā jāpanāk pareiza pieteikšana mutes vārdiem, pēc kam jāvingrinās visu redzēto uzrakstīt īsi un saprotami; no ļoti liela svara ir iemācīt kareivjiem arī pārskata kārtiņas sastādīšanu.

9) Otrs uzdevums, kad kareivim būs jārīkojas pilnīgi patstāvīgi, ir ziņneša dienests. Kaujā sekmes sasniedz un uzvaru gūst ne katrs kareivis un ne katra vienība pati par sevi, atsevišķi, bet gan kopdarbībā, izlietojot visus spēkus ienaidnieka sakaušanai. Tamdēļ viegli saprotams, ka priekšniekam jābūt vienmēr skaidrībā par to, ko dara un kādā stāvoklī atrodas viņa padotie un kaimiņi pa labi un pa kreisi. Tam nolūkam katram priekšniekam jāuztur vienmēr sakari, kā ar padotiem, tā arī ar kaimiņiem, citiem vārdiem, viņam ar tiem jāsazinās. Sakaru uzturēšanai ir dažādi līdzekļi, bet priekšējās kaujas līnijās un mazākās vienībās bieži var gadīties, ka techniskie sakari — telefons no pretinieka sabojāts un nedarbojas. Tad vienīgais un drošākais sakaru līdzeklis ir ziņnesis. Ziņneša uzdevums nogādāt priekšnieka pavēles padotiem un ziņojumus par ienaidnieku priekšniekam. Arī šis uzdevums pağēr vingrināšanos. Šeit krīt svarā, lai ziņnesis izraudzītu sev pēc iespējas izdevīgāku virzīšanos ceļu, lai nekristu ienaidnieka rokās, bet pavēli jeb ziņojumu nogādātu, kur pienākas, un lai to izdarītu pēc iespējas ātri. No liela svara ir vingrināt kareivjus nogādāt ziņojumus un pavēles mutes vārdiem. Apmācība izvedama tā, ka kareivim jāiet uz noteiktu vietu un jāpaziņo kādam priekšniekam jeb kādam citam kareivim kāds uzdevums. Sākumā pavēle jeb ziņojums ir īss, un izteikts vienkāršiem vārdiem, vēlāk arvienu gaŗāks. Šinīs vingrinājumos galvenais nolūks ir, lai kareivis pa ceļam pavēli neaizmirstu un nesagrozītu, citiem vārdiem — nesaputrotu, bet nodotu mutes vārdiem pavēli jeb rīkojumu saņēmējam pilnīgi tādā pat veidā, kā viņš to dzirdējis no tā, kas viņam šo uzdevumu devis. Kareivim jāaizrāda, ka vienmēr, saņemot pavēli, ta jāatkārto, lai pavēles devējs pārliecinātos, ka kareivis to sapratis.

10) Ja kāda vienība atrodas kaujas laukā tādos apstākļos, ka ir iespējama sastapšanās ar ienaidnieku, komandierim sava vienība jānodrošina no pārsteigumiem. To sasniedz ar apsardzību un izlūkošanu. Vienības komandieris ar savu vienību jutīsies visdrošāk tad, ja viņš zinās, ko dara ienaidnieks. Bez šaubām, pilnīgi noteiktas ziņas par ienaidnieku mēs gandrīz nekad neiegūsim, tāpat, kā ienaidnieks to neiegūs par mums, bet mums jācenšas ar izlūkošanu iegūt pēc iespējas vairāk un noteiktākas ziņas. Ja ienaidnieks ir tālu, tad izlūkošanu izdara izlūku vienības, bet tuvizlūkošanas izpildītāji ir patruļnieki. Patruļnieku uzdevums ir ļoti svarīgs, jo viņi patiesībā ir tie, kas apsargā vienību un neļauj ienaidniekam mūs pārsteigt. Patruļniekiem jābūt sevišķi izveicīgiem un apķērīgiem, jo viņi parasti atradīsies nost no savas vienības apmēram 1 klm un pat vairāk. Viņiem jārīkojas pilnīgi uz savu roku, jo padomu neviens nevarēs dot. Patruļniekos izsūta parasti 2—3 kareivjus; viens no viņiem priekšnieks. Patruļniekam ļoti labi jāzina viss, kas minēts augšējās nodaļās; viņiem jābūt sevišķi labiem novērotājiem un ziņnešiem.

Patruļnieki vēl sevišķi jāvingrina apvidus novērošanā un novērotā paziņošanā priekšniekam. Viņiem jāiegūst liela izveicība māju, sādžu, mežiņu apskatīšanā. Viņu darbībā galvenais vadošais noteikums izvairīties un izturēties tā, lai viņi pēc iespējas tālāk un vairāk varētu redzēt, paši turpretim paliekot ienaidniekam neredzami.

Apmācību patruļnieku dienestam var izvest tā, ka daži kareivji izpilda uzdevumu, bet pārējie ar apmācītāju seko patruļnieku darbībai un virzās aiz tiem, jeb arī novietojas ar apmācītāju tanī vietā, pie tās mājas, kur patruļniekiem uzdots virzīties, un uz apmācītāja jautājumu izsaka savas piezīmes par patruļnieku izturēšanos.

Patruļnieku darbībā jāievēro sekošais:

a) patruļniekiem vairāk jāskatās un mazāk jāšauj, lai ar to neparādītu savu atrašanās vietu;

b) tuvojoties kādai mājai jeb mežiņam, patruļnieki pienācīgā attālumā vispirms labi novēro, pēc kam no dažādām pusēm mēģina piekļūt izlūkojamam priekšmetam;

c) patruļnieki parasti virzās lēcieniem no viena novērošanai izdevīga punkta uz otru;

d) ja katrā laikā var uzdurties uz ienaidnieku, tad labāk nevirzīties visiem reizē, bet viens no patruļniekiem izdevīgā vietā novēro, kamēr pārējie virzās uz priekšu;

e) patruļniekam steidzīgos gadījumos ar norunātām zīmēm jāprot paziņot vienībai par saviem novērojumiem;

f) patruļniekiem jāprot rīkoties ar kompasu, uzrakstīt ziņojumu par novēroto, pārvarēt dažādus šķēršļus, uzkāpt kokos u. t. t.;

g) sevišķi no svara, lai patruļnieki konstatētu, vai kādas vietas uz ceļiem nav minierētas, saindētas u. t. t. To var sagaidīt sevišķi tad, ja ienaidnieks atkāpjas.

Patruļniekam vienmēr jāpatur vērā tas, ka viņi ir savas vienības acis un ausis. No viņa izveicības un modrības atkarājas, cik droši var justies ta vienība, no kuŗas viņš izsūtīts.

11) Tālākā savrūpējā kaujas apmācībā kareivji jāiepazīstina ar mūslaiku modernākiem kaujas līdzekļiem. Tie ir aviācija, kaujas rati un gāzes.

Aviācija ir ļoti svarīgs kaujas ierocis; tā izpilda izlūkošanas uzdevumus, izlūkojot no gaisa, un arī uzbrūk pretiniekam ar ložmetējiem un aviācijas bumbām. Iepazīstināt ar aviāciju kareivjus var tikai teorētiski, jo prakti-

ski tas pa lielākai daļai nebūs iespējams. Bet kareivjiem tomēr jādod jēdziens par šo moderno un spēcīgo ieroču šķiru, lai nākot sakaros ar to, kareivji nebūtu pārsteigti. Ja kareivis zinās, kas pretinieka aviācija ir, ko viņa var izdarīt, kā viņa var mums kaitēt, tad viņš pratīs labāk arī izsargāties, izvairīties no tās. Apmācībās galvenā kārtā no svara aizsargāšanās, slēpšanās no ienaidnieka aviācijas, jo ar šauteni to apkarot gandrīz nav iespējams, un ta ir tikai lieka municijas tērēšana. Kareivis var šaut uz pretinieka lidmašīnu tikai tādā gadījumā, ja viņa lido virs mums ļoti zemu, līdz 100—200 metru augstumā. Tad vēl ir cerības trāpīt. Jāņem vērā arī tas, ka lidmašīnai visas daļas nav vienādi vārīgas. Lidmašīnu var nogāst tikai tad, ja lode trāpa pašu lidotāju, motoru vai propeleru. Tamdēļ aviāciju apkaro tikai speciāli tam nolūkam sagatavoti ieroči: lielgabali, ložmetēji, arī patšautenes. Kareivis tikai jāapmāca slēpt no ienaidnieka lidotājiem sevi un savu darbību. Šeit atkal no svara pielāgošanās apvidum. Parādoties pretinieka lidotājiem, kareivim katra kustība un darbība jāpārtrauc, jāguļas zemē un jāpielāgojas apvidum tā, ka lidotāji to nevarētu ieraudzīt. Tamdēļ atkal jāuzsver apvidus izmantošanas lielā nozīmē, kas pastāvīgi jāvingrina. Vienmēr, arī ejot uz apmācībām un atgriežoties no tām, jāpaziņo kareivjiem, ka parādījusies pretinieka lidotāji un kareivjiem nekavējoties, bez vilcināšanās jāpielāgojas apvidum.

12) Kaujas rati ir ļoti spēcīgs kaujas līdzeklis, kurš pretiniekam var nodarīt lielus zaudējumus, bet arī tikai tādam karaspēkam, kurš nav apmācīts pret viņiem cīnīties. Labi apmācītam, drošsirdīgam un izturīgam karaspēkam kaujas rati nav sevišķi bīstami. Tamdēļ katram kareivim labi jāzina ko kaujas rati ir spējīgi izdarīt un kā pret viņiem cīnīties. Kareivim vispirms jāparāda, kādi izskatās kaujas rati patiesībā, ja tas visur nav iespējams, tad vismaz jāparāda kaujas ratu uzņēmumi un pagatavoti modeļi.

Kareivim jāzin, kā un kur kaujas rati var virzīties, kādus šķēršļus tie var pārvarēt un cik bīstama ir pretinieka kājniekiem kaujas ratu ložmetēju uguns. Pēc tam galvenā vērība jāpiegriež apmācībai kaujas ratu apkarošanā. Tam nolūkam lietderīgi pagatavot kaujas ratu modeli, ko kāds kareivis velk, vai arī no dēļiem jāpagatavo kaujas ratu profils, kuŗu apmācībās nes viens vai divi kareivji. Pārējos kareivjus apmāca to apkarošanā. Tādās apmācībās gan trūks daudz no īstenības, jo morāliskais iespaids nebūs tāds, arī kaujas ratu ātrums nebūs patiess (kaujas rati virzās ar dažādu ātrumu, kā vidējo var pieņemt apm. 30 klm. stundā), bet tomēr tādā ceļā kareivjiem var dot mazu jēdzienu par kaujas ratu darbību un to apkarošanu.

Par kaujas ratiem kareivim jāiegaumē sekojošais:

a) kaujas rati nav bīstami labi apmācītiem un drošsirdīgiem kājniekiem;

b) kaujas rati kustas apm. ar 30 klm ātrumu stundā, un no tiem nevar aizbēgt;

c) parādoties kaujas ratiem, pa tiem atklāj uguni mūsu artilerija, ložmetēji un speciāli prettanku ieroči;

d) šautene ar parastām patronām kaujas ratiem nav bīstama, jo tie ir segti visapkārt ar bruņu platēm. Prettanku apkarošanai ar šautenēm un patšautenēm ir nepieciešama speciāla bruņusitēju municija;

e) labākais līdzeklis, lai neciestu no kaujas ratu uguns, ir, nogulties zemē, pielāgoties apvidum; ja tuvumā ir šķērslis, kuŗu kaujas rati nevar pārvarēt, tad izdevīgi aiz ta paslēpties un sagatavoties kaujas ratu apkarošanai;

f) ja kopā ar kaujas ratiem virzās arī kājnieki, tad jāņem vērā, ka kaujas ratus apkaros speciāli tam nozīmēti ieroči, bet strēlniekam visa uzmanība jāpiegriež pretinieka kājniekiem;

g) kaujas ratu apkarošanai izdevīgas ir rokas granātas ar kātu, kuŗas strēlnieks sasien saiņos 4—6 gab. kopā un, kad tanks pienācis tuvu, pamet granātu saini zem kaujas ratiem. Ar to var sabojāt kāpurķēdes, caur ko kaujas rati vairs nevar kustēties.

Par visām lietām kareivim jāiegaumē, ka nedrīkst padoties panikai. Jo panikā bēgošs karaspēks kaujas ratiem ir ļoti labs mērķis. Tādu karaspēka vienību kaujas rati var iznīcināt. Turpretim karaspēks, kas labi apmācīts kaujas ratu apkarošanā, izturīgs, drošsirdīgs, gatavs uz pašuzupurēšanos, var sekmīgi cīnīties pret kaujas ratiem un tos atsist.

13) Gāzes ir tāds kaujas līdzeklis, ar kuŗu pretinieks saindē zināmu apvidus joslu, kuŗa mums jāpāriet, jeb arī izlaiž gāzes uz mūsu karaspēku. Cik vērojams no valstu sagatavošanos kaŗam, var sagaidīt, ka nākošos kaŗos gāzes tiks pielietotas plašos apmēros. Kaut gan visādās konferencēs tika spriests arī par gāzu kaŗa noliegšanu, bet mēs jau ļoti labi zinām, cik liels svars ir visādiem starptautiskiem līgumiem un solījumiem. Kad kaŗš sācies, tad ļoti bieži līgumi tiek uzskatīti par papīra strēmelēm, kuŗas, ja tas ir izdevīgi, var arī neizpildīt.

Gāzes pielieto dažādā ceļā. Viņas izlaiž no baloniem uz pretinieka pozicijām, izšauj uz pretinieka karaspēku artilerijas šāviņos, kā arī nomet no lidmašīnām aviācijas bumbās. Tādā kārtā katram būs skaidrs, ka gāzes var parādīties katrā vietā un katrā laikā, pat tālā no frontes, aizmugurē.

Kareivim jādod jēdziens par to, kā gāzes iedarbojas uz cilvēka ķermeni, barības vielām un uz apkārtējiem priekšmetiem, bet galvenā kārtā viņi jāapmāca aizsargāties pret kaujas gāzēm. Tam nolūkam katram kareivim ir gāzu maska. Kā augstāk redzējām, gāzes var parādīties katrā vietā. Tamdēļ gāzu maskai jābūt katrā laikā kārtībā un pie rokas. Lai sasniegtu izveicību gāzu masku uzģērbšanā, tā ir pastāvīgi un neatlaidīgi jāvingrina. Sākumā kareivis jāiepazīstina ar gāzēm un gāzu maskas uzģērbšanu, pēc tam gāzu maskas uzģērbšanu var vingrināt katrā laikā un visās mācībās.

Arī ejot un nākot no mācībām, apmācītājs bieži vien paziņo par gāzēm, lai kareivji, kādā stāvoklī arī tie neatrastos, veikli uzģērbtu gāzu maskas.

Bez tam jāvingrinās arī darboties gāzu maskās. Tas ir no lielā svara, jo pirmo reizi uzģērbjot gāzu masku, kareivis ilgi nevar izturēt. Tamdēļ ar neatlaidīgu vingrināšanos jāpanāk, lai kareivis gāzu maskā varētu rīkoties un darboties tikpat ērti un nepiespiesti, kā bez tās.

Uz apmācības beigām jāsasniedz tāds stāvoklis, lai visas tās apmācības un vingrinājumi, kādi šinī rakstā minēti, kareivis brīvi varētu izpildīt arī gāzu maskā. Ja viņš to būs sasniedzis, tikai tad kareivis varēs justies drošs un gāzes viņu nekad nevarēs pārsteigt.

14) Izdarot apmācības, apmācītājam jāņem vērā sekojoši metodiski aizrādījumi:

A) Pašam apmācītājam labi jāsagatavojas apmācību izvešanai. Viņam pirms apmācībām labi jāiepazīstas ar apmācības priekšmetu, jāsastāda apmācību izvešanas plans un visos sīkumos jāpārdomā apmācību norise. Apvidus apmācībām jāizvēlas pēc iespējas dažādāks. Visas apmācības neiziet uz viena un ta paša apvidus, lai apmācības nepaliktu par daudz šabloniskas; tādā gadījumā apmācamie zaudē interesi un izturas stipri vienaldzīgi.

B) Vienmēr uzstādīt noteiktu mērķi, ko grib iziet un ko mācībās grib sasniegt. Šis mērķis apmācītājam vienmēr jāpatur vērā. Var gadīties, ka uzstādīto mērķi nav izdevies sasniegt; jākonstatē iemesli, kamdēļ tas tā noticis, un uz priekšu kļūdas jānovērš.

C) Mācīt ar darbiem, bet ne ar vārdiem. Ielaisties gaŗos stāstījumos nav lietderīgi. Tie nogurdina klausītājus un pēdējiem zūd interese par mācībām. Uzsākot kādu jaunu vingrinājumu, pietiks, ja apmācītājs norādīs uz sasniedzamo mērķi un apmācības — izpildīšanas īpatnībām. To var izteikt dažos teikumos, un tas apmācamiem paliks labāk atmiņā, nekā gaŗi stāstījumi. Tamdēļ vairāk likt kareivjiem darboties un, noslēdzot vingrinājumu, pie iztirzāšanas arī vairāk jautāt, lai paši izpildītāji atrastu savas kļūdas.

D) Kļūdas labot uz vietas un likt atkārtot. Pēc katrām mācībām parasti jāizdara iztirzāšana, kuŗā, jautājot un dodot pamācības, jānoskaidro pielaistās kļūdas jeb paviršības.

Ja kādā kaujas vingrinājuma gaitā izpildītājs pielaiž rupju kļūdu, no ka var rasties nepareizs ieskats par apmācības nolūku vai par patiesiem kaujas apstākļiem, — tādos gadījumos apmācības tālākā gaita nekavējoši jāpārtrauc, uz vietas jāiztirzā pielaistās kļūdas vai paviršības un vingrinājums jāliek atkārtot.

Visas apmācības jācenšas organizēt un izvest pēc iespējas dažādāk, interesantāk un tā, lai tās pēc iespējas vairāk tuvinātos patiesiem kaujas apstākļiem. Jācenšas arī jau pirms mācībām sagatavot dažādus palīga līdzekļus, kas mācības padarītu uzskatamākas, kā piemēram, mērķus ienaidnieka apzīmēšanai, dažādus modeļus kaujas līdzekļu apzīmēšanai, sprāgstvielas fugasu ierīkošanai u. t. t.

Ja apmācības tādā garā būs sagatavotas un labi pārdomātas, sekmes neizpaliks un ar apmācībām būs apmierināti kā apmācamie, tā arī apmācītāji.

Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

7. TABULA.

Maldiniet ienaidnieku!

Nepareizi!

Patšautenes grupa, dodoties pārskrējienā no punkta, no kuŗa ilgāku laiku vesta uguns, ieskries jau iepriekš notēmētā ienaidnieka ugunī.

Ņemiet vērā, ka ienaidnieks jūsu patšautenes uguns poziciju būs novērojis. Lai neciestu veltīgus zaudējumus no iepriekš notēmētas uguns, pirms izdariet ar patšauteni pārskrējienu, pavirzaities līšus vai izmantojot aizsegu, vismaz dažus soļus uz vienu vai otru pusi.

Pareizi!

Ja turpretim ar patšauteni uzlēks pārskrējienam ne no uguns pozicijas, bet no kāda blakus punkta, ienaidnieks to laikā neatklās un nepaspēs jaunā virzienā notēmēt ieročus.

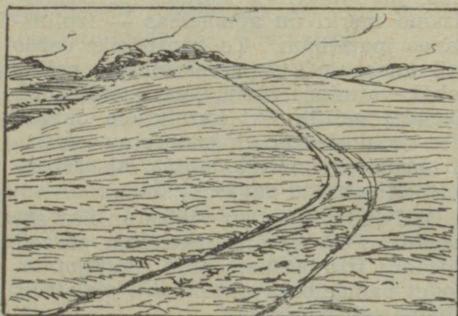

Kuŗš atsakās no viltus un maldināšanas, atvieglo ienaidnieka darbību!

Ceļa rādītāji, apdzīvotu vietu nosaukumi ievērojami atvieglo uzbrūkošā ienaidnieka orientēšanos. Minētos rādītājus noņemot, jūs ienaidniekam šo priekšrocību atņemsiet, bet uzstādot šīs zīmes nepareizi — novirzīsiet ienaidnieku nepareizā virzienā.

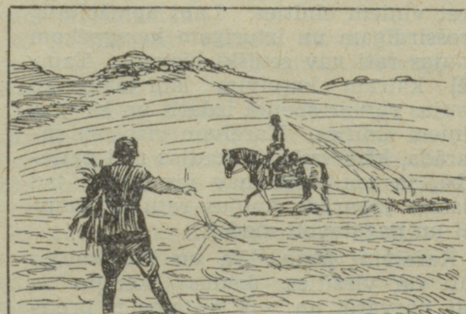

Caur ceļarādītāju, vietas uzrakstu u. t. t. pārvietošanu var ienaidnieku maldināt.

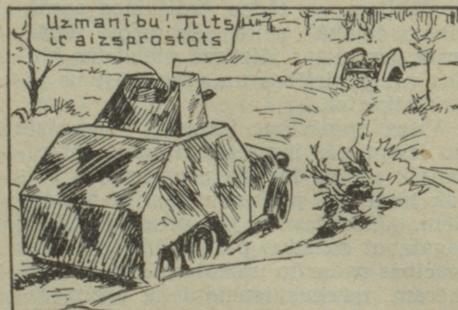

Ratu sliedes nodod baterijas atrašanās vietu.

Daudzreiz ienaidnieka lidotāji neatrod mūsu labi nomaskoto bateriju tieši, bet gan no ceļa, kuŗš radies baterijai piebraucot pie pozicijas. Tādēļ pie pozicijas ieņemšanas neaizmirstiet pārbaudīt, vai nav redzamas sliedes, un tās novēršiet .

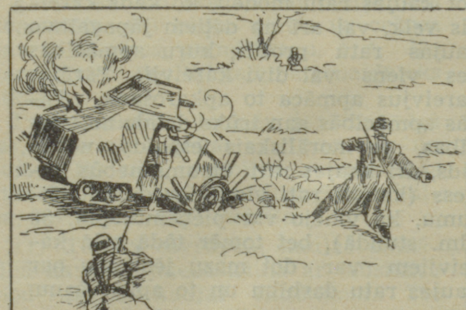

Ja ratu sliedes nevar izbēgt pie braukšanas, tās jācenšas novērst vēlāk.

Sprostojumi, ja tie redzami no tālienes, ienaidnieku brīdina.

Sprostojumiem būs svarīga nozīme tad, ja tie nebūs priekšlaikus atklāti, resp. būs radīts pārsteigums. Tādēļ sprostojums labi maskējams, vai ierīkojams aizsegās.

Sprostojumi jāierīko tā, lai ienaidnieks tos iepriekš nepamanītu un neaizietu bez zaudējumiem (šeit piem. pārraktais ceļš).

Jānis Medenis.

Ziemas svētki

(Medeņa pirmais metrs.)

Labvakar, nama māte, nama tēvs!
Vai gaidāt Ziemas svētku?
Ziemas svētki atbraukuši, melni zirgi,
Rakstītām kamanām.
Melni zirgi galvu bāza palodā,
Āboliņa bubinot;
Sievas, vīri iekšā bruka dancodami,
Salda alus kārodami!

Labvakar, čigāniņi, budelīši,
Atnākuši budināt!
Jaunas meitas svētku rītu gulējušas,
Ēdam dzīvu labībiņu;
Zirņu, pupu pilnas bļodas, pilni galdi,
Virsū cūkas šņukurītis.
Trim dienām, trim naktīm salda alus,
Rindā celtas zarakannas!

Pūti, pūti vēja tauri, ziemelīti,
Ziemas svētku vakarā!
Pūt klāvā baltus jērus, raibaliņas,
Kūtī bērus kumeliņus;
Klētī pūti rudzus, pūrus, saldus miežus,
Tīnē sūru apinīti;
Pūt mežā zemenītes, lācenītes,
Dārzā rozes, magonītes!

Braucu, braucu gaŗu nakti, dziļu tumsu, —
Vai bij gaisma satumsusi?
Vai bij saule — balta kaza — nomirusi,
Vai bij vilki apēduši?
Vai aiz kalna, vai aiz otra, aiz trešā
Šurpu pēdas sajaukusi?
Vai pa nikna lauska valsti, tumsas ciemu
Visu mūžu vakarēt?

Velkam, vīri, tumsas bluķi, dedzinām!
Lai apsvila vilkam spalva,
Lai sadega bēdu ḋoma — sliņķu sieva,
Lai redz sauli atnākam!
Lai lēc lēkšus balta kaza, zelta ragi,
Ledus puķes skribināt,
Siltu bārdu sniega vālus projām slauka,
Upēm vākus vaļā speŗ!

Gausi nāca Ziemas svētki — ai bagāti,
Labumiem kŗāvušies
Drīz aizgāja Ziemas svētki — vieglu soli,
Visiem labu izdālāŗši.
Auga saule augumā, nosarkdama, —
Vēl jo nikni ziemels pūta.
Miežus, rudzus izkūluši, samaluši;
Vēl sniegā rudzu zāle.

*

Klausaities, jauni puiši, jaunas meitas,
Ko zan bite vakarā,
Ko zan bite liepas dores krēslībā,
Puķu smaršas pielījusi?
Ja zan klusi, — tumša ausa Saules meita,
Aizlījusi Zāļu diena;
Ja zan skaņi, — kupla zied rudzu druva,
Pilnas kāres liepu medus!

Nesiet, meitas, melnu gaili istabā,
Beriet tīru labībiņu:
Kurp tas grieza košu kaklu, knābādams,
Turp iesit tautiņās!
Aizies cita, paliks cita aizkrāsnē
Spogulī raudzīties:
Vai rādās tīras maizes arājiņš,
Vai ūsainis kaŗavīrs.

Celam kausu, veci vīri, dievareģi,
Alus putas lūkodami!
Mums tās putas baltu rāda ievu ziedu,
Vēl jo baltu ābelziedu;
Rāda labu siena zāli, siena laiku,
Vēl jo brangu pļaujas laiku;
Dzīlē rāda citu gadu, aizcitgadu,
Vēl aiz treju, trejdeviņu:

Pareģojums

Riga rigat gentes.
Latvju Indriķis (1215. g.)

(Versus heroicus Latavicus.)

Dimdi nu, nodimdi, varenā Rīga,
Latgaļu, zemgaļu, kuršu i celta, —
Tautībā pulcēji slavenās ciltis,
Gaismaspils Daugavas māmuļas krastā!
Piepildīts Ausekļa reģojums gudrais:
Tautieši saukuši vienības vārdu!
Dimdi nu, nodimdi, varenā Rīga,
Uz jaunu augšanu pār cilšu ciltīm,
Pār latvju robežu, pār tautu tautām!
Vārdu tev minamu reģoju šodien,
Ko tālu nojaušu: kas viņā dienā
Gudrību, lepnumu tvers vienā skaņā!
Kad saļims Eiropa, skaldītā, vecā, —
Tu jaunu dvēseli nākamai dosi,
To vārdu minamu izsaucot skaļi,
Baltajā Latvija, Tēvzeme dārgā!

ALEKSANDRS GRĪNS

DEBESU UGUNIS

(7. turpinājums.)

Pēc Skrundas kaujas frontē uznāk klusums. Tik upes krastos liktas aptures, un viņu sargposteņi šad un tad apšaudās ar lielinieku izlūkiem, kas nāk siŗot pa otru Ventas malu, brīžiem pa ledu pāri nāk un naktī lūko aizzagties līdz pašiem Rudbāržiem.

Līdz lielajam dzirnavdīķim, līdz gravai, kur bataljona iemīļotā pirtiņa, un vecajam ozolu parkam, aiz kuŗa lepni saslējusies balta pils.

Abus baronu pils stāvus tagad apdzīvo latvju kaŗavīru rotas. Baloža rota apmetusies pa labi, Puriņš ar saviem cēsniekiem pa kreisi. Parādes durvīm tieši iepretim, pils otrā pusē, tagad ir kopēja rotu zāle, izrīkojumiem, — teātrim un dažreiz arī dejai, un no zāles uz kreiso pils galu divas nelielas istabiņas, kuŗās apmeties pulkvedis un viņa štābs.

No otrā stāva nišas loga var dienas stundās redzēt zilos Ventas malas silus, veŗoties cauri trijstūrim, ko atstājušas neaizsegtu vareno parka koku kailās galotnes.

Gaišās mēnesnīcas naktīs šī tālo Ventas silu svītra liekas gluži melna, un gaišāku to nepadara arī zvaigžņu zaigs.

Gaišāka sametas šī tālā mežu strīpa tikai tanīs naktīs, kad melnzilais debesjums sāk mainīties un sarkt un bālēt, un beidzot aizdegas viss kāvu kaujas ugunīs.

Tad viņā debesmalā sāk izšauties augšup zaļdzeltēnu liesmu kūļi un bāldzeltēns top sniegs zem kailzarotiem parka kokiem. Un atkal uzvar zilimelnais debess velves zvīļojums, ar viņa zvaigžņu salto mirdzējumu. Un kluss, kā agrāk, atkal paliek mežs un lauks.

No jauna sāk mainīties debess krāsas, bāl, sarkst un nedzirdami viļņo viņu gaismas atspīdums. Tas vairs nav bāldzeltēns, bet jau ar asinssarkanumu, un nu vairs neliekas, ka rītu pusē šaujas gaisā kāvu gaismas kūļi, bet gan sarkani karogi.

Tie pland un ļauni zvēro, dreb un izlokas uz visām debespusēm, un lūko celties augstāki; šķiet, ka līdz pašam debesjuma vidum mēģina viņus pacelt neredzamu milžu rokas. Un debesis un saltā zeme, paši pils muŗi un logi, šķiet, atvizam asiņainā gaismā, ko met no sevis, plandīdams augšup un lejup, sarkano milzu flagu atspīdums.

Tad viņš top bālāks, it kā lejup slīd, un debesis virs galvas paliek zeltainas no sarkaniem karogiem, un viņiem pretī auļojošu kāvu jātnieku zobeniem.

Paši jātnieki balti, — balti liekas viņu gaismas zirgi; kā vakarsaules stari, zeltaini atmirdz zvaigžņu baru starpā jātnieku vēztie zobeni.

Sarkanā gaisma atkal mijas ar balti zeltaino, un tagad izliekas, ka zvaigžņu izplatījumā ir iedegusies debesu jātnieku kauja, ka melnzilais un salti margojošais jums virs galvas ir gatavs sadegt pats savās ugunīs.

No austrumu malas, kas asiņaina visa, brāž baltiem kāvu eskadroniem pretī pēc pulka sarkans pulks, auļodami nedzirdamos auļos starp zvaigžņu plejādēm. Un gaismas cīnas savā starpā, drūmi sarkanā ar balto gaismu, un zemes virsū, drebēdams uz pils sienām un parka sniega, cīnas un sarkst un bālē debesu uguns kaujas atspīdums.

Pulkvedis mēmi veŗas ziemas pusnakts debesīs, spiedis karsto pieri pret vēso nišas loga stiklu, un kaŗa gaitās norūdītā sirds viņam sit mierīgi un rāmi, bet dvēselē un acu zīlēs salījis kāvu kaujas atmirdzums.

Vīzija garām; zilganmelns, kā agrāk, zvīļo viss debesjums, un melna atkal palikusi tālo Ventas mežu svītra, kas jaužama starp kailo koku galotnēm. Bet pulkvedis vēl ilgi stāv nišā pie loga. Drūms viņam prāts, un smaga sirds. —

Ak, liels bez gala ir tas smagums, ko viņš ņēmies nest, un nesīs uzticīgs līdz galam.

Tik smaga šī nasta, ka ar viņu smagumā līdzināties spēj vienīgi tas vienaldzības un neticības stulbums, kas māc joprojām Kalpaka tautas brāļu sirdis un dvēseles. —

Gan lielāks jau ir audzis pa šiem diviem cīņu mēnešiem viņa bataljons. Pulciņos, viens pēc otra, nāk jauni kaŗa gaitu talcnieki, bet — uzticīgo joprojām tikai daži simti.

Pretinieku pusē tūkstoši, un miljonam joprojām aklas acis, saltas sirdis. Un tautas apziņu joprojām samulsina pasaciņa, ka tā valsts, par kuŗu pulkvedis cīnas, ir un būs tikai Vācijas pavalsts. —

Kā cenzdamies stiprināt tautā ticību šai pasaciņai, no Prūsijas sākuši ieplūst latvju bataljona aizmugurē jauni vācu spēki. Lielāks top arī landesvērs, kam gana ieroču un visa cita gana, bet pavisam maz tā latvju kareivjiem.

Jauno brīvprātīgo desmitiem un dažiem samobilizēto simtiem, jo pulkvedis ir apņēmies, ja ne ar labu, tad ar varu gādāt, lai lielāks paliek arī viņa paša kaŗaspēks.

Vācijas vācu klātnākšana tautai der, bet reizē gādā vielu sarkano aģitātoriem. Un briesmas, sākumā vēl neskaidras, bet latviešu sirdīm jaužamas, — briesmas jaunajai valstij iesāk veidoties arī no vakariem:

No Ventas frontes aizmugures puses, kur nāk iekšā, ne lūgts, nedz prasīts, pēc ešalona vācu ešalons.

Par to mazo Latvijas daļu, kas brīva vēl no sarkaniem, sāk draudīgi pacelties vecā vācu varas ēna, — tiecas par kungu palikt fon der Golcs.

Salts ir noledojušais nišas loga stikls, bet pulkvedis nemana tā stindzinošo aukstumu. Kaist piere viņam, prāts meklē un neatrod ceļa, un uzticīgo vadonim ir grūta sirds. —

Kā uzmodināt, kā piecelt kājās tautu, — kā noraut tai no acīm lielā apstulbuma apsegu, un iedegt arī kūtrā miljona sirdīs to pašu uguni, ar kuras gaismu pilna pulkveža sirds? Kā pārliecināt šaubīgos, ka par savu tautu un valsti, nevis par vācu vasaļvalsti iet cīņā pulkveža vadītais jaunās Latvijas karaspēks?

Šis uzticīgo pulciņš gatavs palikt kaujas laukā, krist kuru katru brīdi gatavs viņa pulkvedis. Tak — vai ar to būs tūliņ līdzēts, vai sastindzis un midzināts joprojām nepaliks viņu tautas spēks?

Jānāk kaut kam lielam. Tik lielam, ka tā atbalss spētu izkliedēt visu vienaldzības mulsumu. Bet kas tas būs, tā Kalpaks nezin, kaut gaidās mocās un gurst tam sirds.

*

Kaprālim Daugulim kopš Skrundas kaujas nav vairs miera; dienās tas drūms, nakts stundās nenāk miegs. Un domas, kā melni putni, laižas bez apstājas uz Rīgas pusi, cenšas aizsniegt tās torņus un Baznīcas ielu, kur tēvs, kur māsa, un kur sieva Aina, ar bērniņu zem sirds. —

Kaut būtu atkal kauja! Izklaidētos, ietu uz priekšu. Varbūt, tieši uz Rīgu. Varbūt, gadītos kāds gūstēknis, kas pazīst Baznīcas ielas ļaudis. Dabūtu ko sīkāk zināt, nemāktu tā raizes, un baigais nemiers laistu vaļā Dauguļa dvēseli.

Kauju nav, tikai sarkano izlūku apšaudīšanās ar bataljona sargposteņiem pie Ventas, un ar bataljona patruļām šo posteņu aizmugurē, starp Rudbāržiem un fronti. Apšaudīšanās, kurā atkal rāda savu lielisko šaušanas māku Neatkarības rotas labākais šāvējs Preiss.

Garais un druknais virsleitnants nīst sarkanos ar fanātiķa naidu, un tā diena viņam ir ļauna diena, kad neiznāk vismaz pāris reizes vilkt šautenes sprūdu.

Šaušana visbiežāki gadas, stāvot apturēs, pie Ventas. Bet arī tai pāri atklīst lielinieku bandas, un Preiss, arī pa Rudbāržiem dzīvodams, šad un tad ņem rokā bisi, iet paklaiņāt uz Lēnu pusi, un viens un otrs kara draugs tam līdz.

Visbiežāk virsleitnantam taisās līdzi kaprālis Daugulis.

Viņš cer, ka tādā ceļā drīzāk tiksies ar kādu gūstekni, dabūs dzirdēt ko jaunu, kā iet pa Rīgu. Bet kaprālim nav laimes, — par daudz slaidi šauj, pie tam gandrīz netēmēdams, garais virsleitnants. Un atgriežoties no lielinieku izlūku medībām, kaprālim vai katrreiz ir sadrūmis vaigs, plecā kārtas pāris lielinieku bises, bet virsleitnants ir atkal jautrā omā, sper garāku kā parasts soli, un Daugulis, kam īsas kājas, ar mokām tikai turas līdz.

Preiss svilpo savu iemīļoto vecā strēlnieku marša meldiju, Daugulis smagi elš, un tiekot atkal Rudbāržos, tam slapja nevien galva, arī mugura. —

„Zini ko, kaprāl," virsleitnants saka, vērodams Dauguļa plecīgo augumu. „Nākamā reizē neņemsim līdz bises, bet patšauteni. Man tā mašīna patīk daudz labāk."

Tā tad — viss tikai sapnis.

„Nošautu būs vairāk, gūstēkņu tāpat neviena," — nopūšas Daugulis. „Jūs šausiet ar mašīnu, virsleitnanta kungs, bet ko es darīšu bez bises?"

„Vēl nesaproti? Tu būsi patšautenei par pakāji. Ja tik platam plecam likt pāri patšauteni, tā lietu sekmēs vēl labāki kā mācības laukumā. Pļausim biedru kungus kā ar pļaujmašīnu." —

Kaprālim tagad vispirmā lieta ir dabūt gūstekni, un viņš sāk vairīties no garā virsteitnanta tuvuma. Iet siŗot pats uz savu roku, bet nav laimes. Laikam pēc tam, kad lielais šāvējs Preiss iesācis pārstaigāt frontes aizmugures laukus un mežus, sarkanie izlūki te rādās arvien retāk, beidzot nenāk nemaz.

Tiesa, aizmugurē arī tagad šad un tad sprāgst pa šāvienam. Tak to lodes tēmētas zaķiem un bukiem, — tās mantas Rudbāržu mežos vai biezs.

Tik biezs, ka apturēm nākot pēc maiņas atpakaļ uz pili, ikreizes ir līdz pāris stirnas, dažreiz pat trīs.

*

Daugulis lūko tikt pie gūstekņa turpat pie Ventas, naktīs iet sirot viņā krastā, būdams postenī rietumu malā, ausas un vēro, vai kur labā krasta silā nebrīkš zars zem neredzama staigātāja kājām, vai uz Ventas ledus segas, kas nosnigusi gluži balta, neredzēs mēnesnīcas mestu kustīgu ēnu.

Tad viss kluss, rāmi zvīļo debesis. Un kaprālis atkal kaujas ar drūmām domām, un atkrītot pēc maiņas Lēnās turpat sardzes vada telpās uz salmiem, beidzot pie viņa atnāk ciemos diezin kad nācis miegs.

Smags, rēgu un murgu pilns šis miegs.

Kaprālim izliekas, ka viņš ir atkal Rīgā, bet nevar vairs sameklēt rokā savu dzīvokli, jo ir aizmirsis, kurā ielā tas atrodas.

Meklējot sāk pārņemt arvienu lielāks nemiers. Viņam šķiet, ka tuvojas liela nelaime, ka šī nelaime

notiks, ja mājiniekus neizdosies tūliņ, acumirklī sameklēt.

Viņš apstājas, izmisis pūlas atcerēties mājas adresi, un dusmās vīsta dūres, gatavs par aizmāršību piekaut pats sevi, kad pienāk kāds garāmgājējs un aicina nākt līdz:

Šis zinot, ko kaprālis Daugulis meklējot.

Meklētājs priecīgs bez gala, grib sākt runāties ar svešo, bet tas iet klusēdams līdzi, un arī kaprālim jāapklust.

Viņš iet pāri vienām tramvājsliedēm, pāri otrām un trešām, iet pa platu ielu, kuŗas viņā galā dzelzcela pārbrauktuve un masīvu ūdens torņu korpusi. Un nokļūstot pie tiem, redzot apkārt sniegu un smiltis, Daugulsi pārsteigts apstājas:

„Bet, cilvēk, tas taču ir Matīsa ielas gals! Man vajaga tikt Baznīcas ielā, pie savējiem" — viņš spēji pagriežas pret svešo un redz ņirdzīgā smīnā viebtu Vadža seju.

„Tepat jau tavējie arī guļ" — Vadzis atsaka, un Daugulim sirds sažņaudzas ledainās šausmās, bet dūre ar visu spēku triecas Vadzim sejā, atsizdamās pret kaut ko asu un saltu.

Vadzis nolīgojas, bet nekrīt. Un sejas vietā tam tagad tikai ņirdzīgie ģindeņa zobi, izpuvusi deguna vieta un tukši acu iedobumi, kuŗos gail nikna naida guns. —

„Meklē, kur Matīsa ielas gals, kur kapi —" kāds dobji saka, — vai tas bij Vadzis, vai paša Daugula balss? Un tad ielas galā vairs nav neviena cita dzīva, tikai kaprālis, aiz kapsētas žoga kailas koku rindas, un visapkārt Daugulim nosnidzis nelīdzens smilšu lauks. Un no sniega apakšas lien laukā zilpelēkas kailas kājas un rokas, sastinguši celgali, un kūkumi, kas izskatās, kā nāves moku saliekti pleci.

Briesmīgā uztraukumā, baiļu un bažu mākts, Daugulis metas ceļos un sāk abām rokām raust sauso sniegu no miroņaugumiem un sejām, bet lūpas drebēdamas raud un atkārto, un ieklausījies viņu vārdus, Daugulis nodreb no jauna:

— Meklē Matīsa ielas galā, kur kapi —

Viņa uztraukums kļūst arvienu lielāks, arvien straujāk liek sisties sirdij izmisumam.

Viņš vairs nerauš sniegu, viņš plēš rokām asiņaino ledu ap nošauto augumiem, un pirksti tam sāk asiņot, liedami klāt ledū sasalušām asinīm siltas un jaunas.

Viss velti, — Daugula mājnieku nav nekur. Tad viņam sāk likties, ka patālāk, miroņu lauka viņā galā, sniegs sakustās, ka no sniega apakšas izšaujas bāla roka un māj steigties turpu, un kāda balss sauc viņu vārdā, bet dzirde nevar izšķirt, vai tā ir tēva, sievas vai māsas Mirdzas balss.

Kaprālis iekliedzas un metas uz rokas pusi, sākdams skriet pāri laukam, kuŗā guļ asins ledū iesaluši un sniegu ieputināti miroņi. Skrien, klūp, atsitas ar krūtīm pret kādu ceļā gadījušos līķi, un — uztrūkstas no miega, viss nosvīdis un trīšu kratīts.

Salmi, rītausmas krēslība un blakus dusētāju — kaŗa draugu sejas. Tā tad — viss tikai sapnis, — Daugulis atviegloti uzelpo un gandrīz laimīgs laižas atkal miegā.

Tak viņš ir laimīgs tikai uz acumirkli. Atkal to apstāj nāves lauka rēgi, atkal māj un sauc klāt, kā glābiņu vai palīdzību gaidīdama, no sniegapakšas izšāvusies roka, un trūkstoties atkal augšā, logā aiz Ventas un Rīgas puses asiņains blāzmo saules lēkts.

*

Cēsnieki aizgājuši atpūtā uz Liepāju. To vietās sanākuši Rudbāržos vingrie Studentu rotas vadi, un Daugula draugs Akmentiņš vienā no tiem.

Zēns kaprālim šķiet lielāks audzis pa šiem pāris mēnešiem, jautrāks un bravūrīgāks palicis. Un tikko saticies ar Dauguli, steidz stāstīt tam, kā viņnedēļ šiem gājis Priekuļos ar pašu fon der Golcu.

Studentu rotu, kuŗai uzdots apsargāt Priekuļu dzelzceļmezglu, sākuši apcelt visvisādu sugu vācieši, gan majori, gan pulkveži-leitnanti. Brauc viens pēc otra, it kā ciemos, it kā rīkot skati, un var manīt, ka viņi tiecas spēlēt priekšniecības lomu.

Studentiem šie viesi beidzot sāk apnikt. Un kādā vakarā, pēc labi iebaudīta ruma, ir nospriests vācu viesu izāzēšanas plāns.

„Vācu viesi mīl apsveicināties un gaidīt no mums skaļu atbildi," saka vecais Enciāns, rotas lielais dziedonis, kuŗam jau sirmot iesākusi galva. „Neatbildēt viesiem — tas būtu pavisam nepieklājīgi, un te tak visi labi audzināti ļaudis, vai nē?"

„Pucē tik tālāk," no tāļāka kakta atskan dobja balss, „mēs gribam redzēt, kas tev omā. Pieklājība ir laba lieta, akadēmiskiem cilvēkiem nav pret to ko iebilst."

„Mīļie komilitoņi," Enciāns turpina, „bet viesi ir visādi, lūgti, nelūgti. Un nelūgts ciemiņš tak nevar no mums ne gaidīt, ne prasīs, lai to saņem uz mata tāpat, kā tad, ja viņš būtu atnācis lūgts."

„Līdz šim tu runā gluži loģiski," rūc kaktā dobjā balss," bet nevar arī teikt, ka censtos runāt īsi. Saki beidzot, kas tev ir padomā?"

„Komilitoņi, tūliņ beigšu. Proponēju likt nobalsošanā un pieņemt, ka tādiem vāciem, kas te nelūgti iebāzīs savu degunu, uz sveicinājumu mums jāatbild braši un skaļi: Ej d — —!"

Priekšlikums vienbalsīgi pieņemts, vadu komandieŗi paši studentu kārtas ļaudis, un šovakar pat ir izstrādāts attiecīgs rīcības plāns:

Ja dežūrants vai vadinieks, komandēdams: „Piecelties, mierā!" pieliek visu plaukstu pie cepures, tad jāatbild kā parasts: esat sveiks! Ja komandētājam pie cepures tik divi pirmie pirksti, par atbildi lai atskan vecā Enciāna priekšā liktais izteiciens, ko studenti jau paspējuši nokristīt par katēgorisko imperātīvu.

Vienu dienu nav vācu ciemiņu, otrā un trešā arī paiet bešā. Un tad, kā nokritis no gaisa, pie studentiem ierodas vāciešu ģenerālis fon der Golcs.

Gaŗš, kalsens vīrs, ar cietu un nicīgi aukstu seju, viņš, rotas komandieŗa pavadīts, iet pa visām rotas telpām, un visu redz, vēro, pēta un apsver, ielāgo tā tēraudaino, pelēkzilo acu skats.

Pagalmā pa to laiku jau ir sarindota rota, un komandēt šai svinīgajā mirklī iznāk resnajam Kauliņam, par kuŗu citi rotas kaŗavīri saka: viņš izskatoties jau tagad tik cienīgs, ka dienās droši būšot ministrs.

Roku pie kaskas, stīvi cēlā gaitā, gar rotas fronti noiet prūšu ģenerālis. Un Grundmans viņam līdzi, pakaļ steidz kāds landesvēra virsnieks, un ceturtais ir ģenerāļa adjutants.

Iepretim kreisam flangam ģenerālis apstājas, paiet uz priekšu, puspieliecies kaut ko vaicā landes-

vēra hauptmanim, un tuvākie studenti jauž pa ausu galam pēc godbijīgā pusbalsī pateiktās atbildes, ka ģenerālis grib ar tiem apsveicināties latvju mēlē.

Fon der Golcs tikko manāmi pamāj hauptmanim, iet frontes vidum iepretim, nostājas cēlā pozā, skaļi bravūrīgi teic:

„Sveik, latveš karavīr!“

Kauliņš stāv pasā flankā, un rotas karavīri nevar redzēt, cik īsti pirkstu tam likti pie cepures. Un no rotas rindām par atbildi skan Enciāna kategoriskais imperātīvs. Atskan ar tādu sparu, tādā saskaņā saukts, ka mākslotā laipnība fon der Golca sejā paliek vēl laipnāka, un ģenerālis vēl cienīgāk un cēlāk atspiežas uz sava garā zobena.

Grundmanim pavīdējis sejā izbrīns, tad zibeņātrs skats ķer Kauliņu, kurš tikko manāmi noplāta rokas.

Bāls vaigā uzreiz ir sameties landesvēra hauptmanis. Tad bāluma vietā iestājas viņam sejā burkānsarkanums, un nervozi kodīdams lūpas, Latvijas vācu virsnieks laiž nikn.. skatu pāri rotas rindām, kur katrā acu pārī zib tam pretī izaicinošs smīns.

Tikai acīs. Studentu sejas noslēgtas un cietas, vienaldzīgi liktas lūpas. Un apmierināts ar visu, — ar rotas telpām, viņas iekārtu un viņa apsveicienam doto atbildi, fon der Golcs cēli atsveicinās, griežas projām un lēni aiziet, un tikai landesvēra hauptmanim tā sašutums uz mirkli liek pagriezt galvu atpakaļ, un viņš tikko savaldās, nepakratījis draudējumam dūri.

„Lēnāk, Ķīseli, lēnāk.“

Stāstītājs smejas, smej viens otrs cits, un kaprālim arī atplaiksnī seja, bet tad Daugulis atkal paliek drūms.

„Kas tev vainas?“ Akmentiņš ievaicājas. Tad apraujas un saķer drauga plecu.

„Sliktas vēstis no Rīgas?!“

Daugulis pamāj, nevarēdams lāga atbildēt. Un paņēmis viņu aiz rokas, students to aizved sānis, prom no citu kara biedru skatiem, jo tiem, kam piederīgie nav palikuši ienaidnieku varā, tiem nesaprast šo divu bēdas.

*

Uz Liepāju nu aizgājusi pirmā rota, Rudbāržos atkal cēsnieki, un ar tiem atnākušas jaunas vēstis: Liepājā, kur arvien vairāk sarodas vācu karaspēka, atklāta sazvērestība pret K. Ulmaņa valdību.

Sazvērnieku vadonis — barons fon Striks, tā domu biedri — vācu muižnieki, un tā tad, arī landesvērs, vismaz viena tā daļa.

Sazvērnieku plāni krituši valdības ierēdņu rokās, izpublicēti laikrakstos, lai visi redz, lasa un zina, kas nodomāts no iekšējiem valsts ienaidniekiem.

Šī priekšlaicīgā iekrišana tik liela, ka to redzot, uz brīdi apjūk arī fon der Golcs un viņa ļaudis. Un redz, ka tagad kaut kas jādara, lai rādītu sabiedrotiem un — vismaz pagaidām — arī vienai latviešu daļai, ka Vācijas vāciešu daļas ir saradušās Kurzemē nevis tikai Strika un viņa domu biedru dēļ, bet lai no tiesas karotu ar lieliniekiem. Un tāpēc laikam drīz ies Ventas frontē vaļā cīņas, — uz rītu pusi atkal dosies Ventas sargu uzbrukums.

Ir vēl kāda ziņa, kas tomēr sākumā paiet garām gar bataljona karavīru ausīm, tik retās uztverta:

Nākdams caur lielinieku fronti, Liepājā esot ieradies no Rīgas Andrievs Niedra, un tam tik noslēpumains vaigs, ka varot domāt: šis cilvēks ir vai nu pareģis, vai cits kas, un zin daudz vairāk, nekā visi citi, par lietām, kuras nāks.

*

Marta sākums un sengaidītā uzbrukuma sākums! Uz rītu pusi, uz Rīgu atpakaļ sācis iet bataljona karavīru ceļš.

Jau sašķobīta visa sarkano fronte pie Ventas, jau Rīgas virzienā sācis iet atsevišķais latvju bataljons.

Spirgti rēns agra ziemas rīta gaiss, un zilgani vēl šķiet no ausmas nesārtotie sniega lauki, kad Kalpaka rīkots un vadīts, kārtojas jaunai uzbrukuma kaujai 6. marta agrumā viņa bataljons.

Pulkvedis, jautrs un mundrs, iet Cēsu rotai līdz, un viņai labi sokas, sokas arī jaunajai Studentu rotai, — īsā laikā ienaidnieks padzīts no veseliem septiņiem ciematiem.

Uz priekšu, neatlaidīgi uz priekšu! Pie Skrundas skolas sapulcēti prāvi lielinieku spēki. Pret viņiem tūliņ vēršas abu rotu apvienots uzbrukums.

Pretinieks, latvju rotu triekts, juceklīgā steigā aiziet pa meža ceļiem, pametis savus ložmetus.

Tam pakaļ, neatlaidīgi pakaļ!

Tik sist un triekt un dragāt, lai prom no svētās latvju zemes vācas viņas ienaidnieks!

Pa meža ceļu pakaļ tam! Jātnieku avangards, aiz viņa Cēsu rotas vīri, kuriem līdzi iet Kalpaks, tad baterija, viņai nopakaļus studenti.

Viegla un līksma ir pulkvedim sirds. Un saka viņam, ka nu pienācis lielais un sengaidītais, ka ar šo dienu sāks mosties iesnaudušais latvju tautas spēks.

Uz priekšu, tik uz priekšu! Lai jātnieki neatlaidīgi min uz papēžiem tiem bēgļiem, kas šur un tur vēl lūko bises griezt atpakaļ!

Pie Engurniekiem, kas pie lielā meža, sarkanie mēģina vēl turēties. Tur viņus drīz uzveic un salauž bataljona uzbrukums, un palikušos ietrenc silā.

Tālāk, uz priekšu, tik uz priekšu, cauri mežam! Cēsu rota gar dzelzceļu. Studentu rota iet gar lielceļu, pulkvedis iet ar viņas rindām kopā, un jātnieki rikšo pa priekšu, lai lūkotu, vai brīvs no ienaidnieka slazdiem bataljona ceļš.

Biezs egļu mežs, piekaisīts priežu audzēm, un līkumots tam cauri vijas lielceļš, šur un tur izgaisdams viss aiz tumši zaļiem egļu laukiem.

Jau nav vairs tālu meža austrummala, drīz beigsies sils un sāksies lauks, — ceļš iet pret kalnu. Jau jātnieki ir sasnieguši mežmalu, un tad —

Tad no lauka puses uz viņiem sākas nikna patšauteņu guns.

Jātnieki steigā cērtas atpakaļ. Grundmaņa studentu vadi metas ķēdē un mežā, no ceļa pa kreisi, steigā raudami nost no pleciem šautenes.

Uz priekšu, dragāt visu, kas grib latvju bataljonam ceļā stāt! Un pa labi, kur virzās Cēsu rota, jau arī nikna kaujas guns.

No uguns kaujas šalc viss egļu mežs. Spieķi rokā, Kalpaks dodas uz priekšu, tuvāk vispirmajai ķēdei, kur viņa jātnieki.

Lodes trauc zemē koku skujas, kapā izmīdīto ceļu sniegu, un liek palekties gaisā vienam otram olim.

Pulkvedis traucās tālāk, dabū smagu triecienu pakrūtē, sagrīļojas un lēni noslīd sniegā, un viņam šķiet, ka iesākušas griezties lokā tumšzaļās egles un zilās debesis.

Kaujas troksnis, šķiet, aizšalc tālāk, ātri attālinās. Aukstas sāk mesties kājas, un vēl arvienu šķiet, nav beidzis līgoties un griezties apkārt sastājušo egļu loks.

Pie ievainotā metas klātu Grundmans, lekdams pāri lielceļgrāvim, un saļimst turpat sniegā, — sniegs ap viņu metas asiņains.

Turpat netāļu nokrīt Šrinders, vācu leitnants un godīgs kaŗavīrs, kas ar savu lielgabalu braucis latviešu bataljonam līdzi. Un ceļa grāvī, blakus savai patšautenei, ar kuŗu pirmais sācis šaut neredzamam ienaidniekam pretī, no patšautenes lodēm sapļauts, mirst jātnieku virsleitnants Krievs.

Adjutants Ķīselis lūko celt kājās savu pulkvedi, paskatās sejā tam, kniebj cieti lūpas un, ziņnešiem piepalīdzot, noguldа to uz municijas ragavām, lūko izvest no uguns lietus, saņēmis zirgu aiz iemauktiem.

„Lēnāk, Ķīseli, lēnāk," čukst mirēja lūpas, grumbuļainajam ceļam svaidot ragavas. Un tiekot aiz lielceļa līkuma, ko daudz maz sedz no lodēm egļu augumi, adjutants aptur zirgu, noliecas ar ausi pie komandieŗa lūpām, liek ziņnešiem klāt sniegā segas, celt ārā pulkvedi un noguldīt uz tām.

Pulkvedis Kalpaks kritis, kaŗodams par latvju tautas zemi, un mirdams grib vēl vērties viņas debesīs.

Pie pulkveža skriešus piesteidzas bataljona ārsts, nolaižas ceļos, attaisa apģērbu, meklēdams brūci.

Mazs, pavisam mazs, sarkans caurumiņš, gandrız vēdera vidū, bet ārsts, to redzot, paliek bāls, un novērš seju, lai komandieris neredzētu, ka viņa bataljona dakteris Vanags ir vīrs, kam arī kādreiz apbirst asaras:

„Nav nekas liels. Lode kampusi tikai ādu," murminādams teic Vanags, bet aizžņaugti un dobji skan viņam balss.

Ievainotais tikko manāmi pamāj ar galvu. Viņš sapratis, ko slēpj šis mierinājums, bet izliekas, ka tic viņam un piekrīt, Un jūt, ka viņam jau zem kājām sāk vērties bezgalības ceļš.

Kā snaudienā krīt cieti ievainotā acis, un gara acīm gaŗām, kā parādes gājienā, iesāk steigā iet viņa mūža dienu pulks.

Lielai akmenis tēva māju ganībās, — ak jā — uz viņa sēdēdams, kāds pusaudzis reiz mēdza klusos novakaros spēlēt vijoli.

Pirmā šķiršanās no dzimtenes — kaŗaskolas gadı — pirmās virsnieka gaitas, pirmie lielā kaŗa kauju gadi, — trešā vācu līnija, līdz kuŗai no veseliem septiņiem krievu pulkiem aizkļuva tik viena rota, aizkļuva tāpēc, ka tās komandierim, kas tagad beidz uz izmīdīta sniega ceļa savu dzīves ceļu, bij vēsais latvja skats un lauvas sirds —

Atgriešanās dzimtenē, — ziņa, ka latvju tautai tagad ir pašai sava valsts. — Atkāpšanas no Rīgas, — saltas, zaimu pilnas sirdis, latvju valodā teikti pūļa lāstu vārdi Latvijai un tiem, kas par viņu sataisās nāvē iet —

No atmiņas atvariem iznirst varenais tautas vadoņa stāvs, valdonīgā, kā no granīta cirstā seja, pilna nesalaužama gribas spēka, pilna apņemšanās cīnīties ar likteni, un, ja būs vajadzīgs, ar pašu Dievu, — lai viņš ir latvju tautai taisnīgs Dievs un svētī viņas zemi, viņas mūža ceļus — — —

Tālāk nes mirēju viņa atmiņas bangojums — sauc atcerē mokpilnās šaubu stundas, kad taisījās izdzist vispēdējās cerību zvaigznes, un bezgala melna likās pār tautu un tās jauno valsti satumsusi nakts — — Un viņa uzticīgo bataljons — mazs kuģis, ko grābis savā varā orkāns, ko nes uz savu melno ūdens kalnu galiem līdz pašai dzelmei bangot sācis okeāns — — —

Viņa uzticamie! Pulkvedis ver vaļā smagos plakstiņus un taisās celties sēdus, bet locekļi neklausa prāta pavēlei.

„Kā norit kauja? Mūsējie tak uzvar, — Ķīsel, vai nē? Mēs esam paraduši uzvarēt. — Varbūt, kauja jau galā? Kāpēc vairs nešauj?

Adjutants noliecas pie pulkveža:

„Pulkveža kungs, iznācis bēdīgs pārpratums. Tie nebija lielinieki, bet vāci, Borcha bataljons —"

Mirēja acis ieplešas platas, un tik gaišs top viņa skats, ka tas liekas atblāzma no citas saules gaišuma:

„Vāci?! Vācu lode — — Lai Dievam slava! — — tautas apstulbums tagad kritīs — tagad raisīsies mūsu tautas spēks —"

Svētlaimīgs smaids ir uzplaucis uz pulkveža lūpām, kas metas zilganbālas. Un tad uz ceļa dzird bruņotu rindu ritmiskā skrējiena troksni, un Kalpaka ziņneši atkāpjas sānis, jo pie mirēja vēl steidzas klātu pirmās, uz kaujas troksni atskrējušās rotas komandieris. Un spožs bez gala veŗas viņam pretī mirstošā drauga acu skats, atvadās sveicienam paceltā roka:

„Balodi, paliec manā vietā — — — Man pašam nava lemts — —"

(Turpmāk vēl.)

VILIS LESIŅŠ

INVALIDA AIZIEŠANA

ZIEMSVĒTKU LEGENDA

Sniegotie lauki ir balti un tīri; pāri tiem kā aizturēta elpa stājies miers, un samtaini mīkstā debesu sega ar tajā izbārstīto dārgakmeņu drumslām šķiet zemei tuvāka, kā citos novakaros.

Stalts gājējs viegliem un nedzirdamiem soļiem iet pār baltajiem laukiem. Viņš ietinies paplatā mētelī, kam liekas neesam ne krāsas, ne svara; viņa kailās kājas autas plānās zandalēs, kas niegā neatstāj pēdu, bet rokā viņam palmas zars ar zaļoksnējām lapām.

Šis dīvainais gaitnieks staigā no mājas uz māju; suņi nerej viņu, un visas durvis, kaut arī aizslēgtas, atdarās viņa priekšā viegli un bez trokšņa.

Viņš iegriežas visur, kur aizdegtas svētku eglītes sveces, un, palmas zaram slīdot pāri ļaužu pierēm, vēsta savu atnākšanu. Neviens gan neredz viņu vaigā, bet visi sajūt viņa tuvumu — salds, svinīgs miers tad ielejas cilvēku sirdīs, gaišākas kļūst viņu sejas, un rūpju grieztās rievas tajās šai brīdī liekas prieka darinātas.

Ja kādam prātu sloga pārliecīgi grūta doma, kas nerod sev gala ne atrisinājuma, tam klusais atnācējs uz brīdi pieglauž galvu un saka tikai dažus īsus vārdus. Cilvēka ausij tie gan nav sadzirdami, bet prāts tos tomēr dzird, un šajos īsajos vārdos ir tikdaudz gudrības un spēka, ka grūtās domas slogs jau liekas pusē novelts. Bet ja kam krūtis plosa nerimstošu sāpju smeldze, to neredzamais cieminš noskūpsta kā brāli, un sāpes pamazām aprimst un plok, un cietēja krūts kļūst vieglāka.

Un tā šis brīnumdaris ar zaļo palmas zaru rokā staigā no mājas uz māju,—visur, kur smaršo skujas, un svētku dziesmas skan. Modrākie suņi nemana viņa tuvošanos, smagākās durvis atveŗas viņam pašas no sevis, un pēdu vietā aiz viņa paliek svētība un miers.

*

Gan Vāvuļu tēva būda ir maza un nabadzīga, un pašam tam koka kāja, tak arī viņš ir saposies Ziemas svētkiem, kā visi kristīgie.

Uz nekrāsota dēļu galda stāv eglīte ar pāris svecēm zaros, turpat guļ arī atvērta dziesmu grāmata ar sērkociņu kārbiņu atšķirto lapu starpā, bet vecais invalids, ar atbrīvošanas kaŗa piemiņas zīmi pie svārka kreisās krūts, sēž svētsvinīgs un kluss kā kaut ko gaidīdams. Pat sveces viņš nav vēl iededzinājis.

Gan viņš it labi zina, ka tam nav ko gaidīt, tak viņa izsāpējusē sirds ir neatvairāmu gaidu pilna, un acis lāgu lāgiem mēro īso un reizē neveicami tālo gabaliņu no dēla ģīmetnes pie sienas līdz zemajām durvīm, pa kuŗām tas varētu ienākt dzīvs un vesels.

Jā, — tas ir diezgan savādi! Vāvuļu tēvs nekad tā nav sēdējis un gaidījis, kā šovakar.

Diendienā viņš pin savus kurvjus, griež kaŗotes un darina citas mājturības lietas, lai reizi nedēļā aizklibotu ar tām uz ciema tirgu, kur vecais invalids ir tik pat labi zināms, kā pati tirgus diena. Svētdienas un svētkus viņš vienmēr pavadījis kaimiņu vidū, jo viņa lēnprātība un skaidrā sirds to darījusi cienījamu visā apkārtnē.

Bet šovakar viņš atsacījis pat savam labākajam draugam — Rungaiņu saimniekam — un nu sēž viens un vientuļš savā būdā un gaida nezin' ko.

Ko gan viņš varētu gaidīt? Kur tas laiks, kopš kaujā kritis viņa dēls, bet citu asins radu šai pasaulē tam nav. Bet Vāvuļu tēvs tomēr gaida, — sēž un gaida. Pat sveces viņš neiededz.

Laiks velkas garām gausi un smagi; smaga kļuvusi arī vecā invalida gaidu pilnā sirds, un viņa sirmā galva gurdi slīgst uz leju — kā raudām, kā lūgšanai.

— — — — — — — — — —

Pēkšņi Vāvuļu tēvam liekas, ka viņa būda palikusi tā kā gaišāka. Viņš paceļ galvu un ierauga savā priekšā cēlu vīru, skaistiem sejas pantiem un augstu pieri, kas kuplu matu ietverta šķiet izstarojam dievišķās gaismas vaiņagu. Tā pati gaisma plūst no svešā viesa drānām, un gaismas pilns ir arī palmas zars, kas svētījoši noliecas pār vecā vīra galvu.

Vāvuļu tēvs grib piecelties, bet viņam pietrūkst spēka, un gaišais atnācējs tam pamāj nepūlēties. Viņš uzliek rokas invalida pleciem — tam tūdaļ vieglāka kļūst sirds un taisnāks slejas salīkušais stāvs, — un dzidri skanīgā balsī tam saka:

„Miers ar tevi!"

„Amen!" vecais Vāvulis piebilst, un tūliņ tam jāpabrīnās, cik gan sveša un savāda kļuvusi viņa balss. tā nāk kā no tāles, bet nedreb vairs nemaz. Un it kā vēlēdamies vēlreiz dzirdēt savu balsi, viņš ievaicājas: „Kas tu tāds esi?"

„Es esmu Dieva sūtnis un nāku no debesu mājokļiem, lai mierinātu tos, kam miera nav, lai atvieglinātu cilvēku sāpes un noskumušiem nestu iepriecinājumu."

„Tad tu gan laikam būsi eņģelis?"

Gaišais viesis smaidīdams pamāj galvu, un veco invalidu pārņem tāds prieks, ka viņš varētu lēkāt un smieties kā bērns. Bet lēkāt viņš nelēkā vis, jo kaut gan bezgala viegls šķiet viņa ķermenis, tak locekļos tam spēka nav ne druskas, un smiešanās dziņu tam nomākusi kāda pēkšņa doma.

„Klausies, eņģel," viņš saka savam viesim. „Ja jau tu esi atnācis mūsu pusē, tad aizteci tepat uz Sēriešiem, — mazā Zetiņa ir gauži slima, un viņas māte kļuvusi gluži kā bez prāta. Tu tak varētu viņām palīdzet?"

„Tas ir darīts: jau šovakar Zentiņa jūtas labāk, un drīzi vien tā atkal staigās un smies."

„Vai tad tu tur jau biji?"

„Biju, tēv', biju!" eņģelis pamāj galvu.

„Bet Vimbās? — viņtēvam nesen nodega laidars ar visām gotiņām. — Cilvēks par galu vien runā, — ka nenodara sev ko ļaunu."

„Nenodarīs! — es biju arī tur un viss būs atkal labi."

„Bet kā? — tu viņam devi naudu?... Ka nenodzer! — viņš mums tāds pavieglāks..."

„Nerūpējies, tēv', — ne naudu, bet ticību es viņam devu, un tā viņu atkal uzvedīs kalnā."

„Un kā gan ar Glomes māti? — vai pie viņas tu biji?"

„Jā, — biju arī tur: viņas meita pēc nedēļas būs mājās."

„Ai, labs tu esi, eņģel'! — tu atceries visus grūtdieņus! Tad jau arī Brankas tu nebūsi aizmirsis!"

„Nē, — esmu apstaigājis visas šejienes mājas un tavējā ir pati pēdējā."

„Te gan tev nebūs ko pūlēties. Man visa kā diezgan, un ja ne mana koka kāja, tad vainas arī nekādas nav."

„Apdomā labi, tēv'! Šonakt Dievs man devis varu pār visām zemes lietām un likteņiem, un es tev varu piešķirt visu, kas vien šai dzīvē gūstams."

Vāvuļu tēvs klusēdams purina galvu.

„Varbūt tu gribi bagātību? Slavu?" eņģelis vaicā. „Ja vien vēlies, tad citugad dzīvosi lepnā muižā un brauksi divjūgā. Tu būsi kungs un tevi aptecēs kalpi un kalpones."

„Kam gan tas viss! Man pietiek tā, ko Dievs līdz šim jau devis."

„Tad vari vēlēties ko citu. Virs zemes ir daudz jauku lietu, kas iepriecina cilvēku sirdis."

„Manējo tās nez' vai iepriecinās."

„Bet vai tad tev nav nevienas vēlēšanās?"

„Vienu gan es gauži vēlētos, bet tas ir pārāk daudz, lai drīkstētu to lūgt."

„Teic droši! — es varu vairāk, kā tu spēji iedomāties."

„Tad atdod man manu dēlu," Vāvuļu tēvs nedroši lūdz.

Eņģeļa vaigs kļūst skumjš un viņš noliec galvu uz krūtīm.

„Tu prasi vienīgo, ko nespēj mana vara, — kas Dieva pieņemts, tam atgriešanās nav."

„Nu redzi, manu eņģel'! — tā jau es domāju..." vecais invalids noskumis atteic. „Un kaut arī tu nespēj to piepildīt, tā tomēr paliek mana vēlēšanās. Nedusmojies, ja teikšu, ka šovakar tavā vietā es gaidīju savu Jēkabu, un kaut gan es zināju, ka viņš nenāks, es tomēr cerēju sagaidīt viņu. Lūk, cik neprātīga un reizē arī stipra ir mana vēlēšanās. Bet tu to laikam nesaproti, — tu tak nezini, kā ir, kad tēvam aiziet dēls, un nepaliek neviena, kas viņam būtu mīļš."

„Es zinu visu," eņģelis bēdīgi saka.

„Ak, zini!" Vāvuļu tēvs dedzīgi piekeras šiem vārdiem. „Tad tu zināsi arī, kā sirdij sāp iedomājoties, ka mūžs jau iet uz galu un tavā vietā nepaliks neviena, kas tavu vārdu nes un tavu darbu dara. Vai, cik tas grūti!... Un tik vien man mierinājuma, kā apziņa, ka mans Jēkabs kritis cīniņā par savu zemi. Labāk jau nu būtu, ja es viņa vietā tagad gulētu, vai arī, ja mēs abi būtu aprakti kopā, — tad kopā būtu arī mūsu dvēseles, un manējā nemocītos tā kā tagad dažkārt mokās. Bet ko lai dara, manu eņģel'! — tas, ko tu vari, man neder, bet to, ko es vēlos — Dievs negrib. Un viņa vārds lai ir slavēts!"

„Amen!" teic eņģelis paceltu galvu, un viņa vaigs ir atkal gaiša debesu miera apstarots.

Bet vecā Vāvuļa skats aizslīdējis pār eņģeļa plecu pie sienas, kur karājas Jēkaba ģīmetne, un invalida lūpas nespēj novaldīt žēlu izsaucienu:

„Kaut jel reizi vēl redzētu viņu!"

„Labi!" — maigi atskan debesu viesa balss. „Šonakt tu redzēsi savu dēlu."

„Ko? — vai tiešām es varētu to?"

„Jā, — varēsi. Bet tikai — redzēt, ne — atgūt!"

„Arī tā man jau būtu liela laime."

„Tad nāc man līdz!"

„Ar prieku!" Vāvuļu tēvs grib lēkties kājās, bet spēka tam vienmēr vēl nav.

Tad eņģelis ņem viņu pie rokas, — tūdaļ vingri un kustīgi kļūst vecā vīra locekļi, — un abi tie iet laukā no būdas, pāri pagalmam un piesnigušajiem laukiem, un pēdas neatstāj pat sirmā invalida koka kāja, kas citkārt sniegā grimst līdz sasalušai zemei. Un arī auksti tam nav, — viņš nejūt it nekā ap sevi, — viss sarietējis viņā pašā, un vārdā saucot, tas ir gaidu pilnais prieks.

Tā roku rokā viņi staigā viegli un mudīgi, — zeme šķiet peldam zem viņu kājām, mājas skrej tiem garām kā uz riteņiem, un drīz vien apvidus kļūst invalidam svešs. Viņš redz sev apkārt nelīdzenu tīreli. kur vietu vietām samanāmi cilvēkroku mesti uzkalniņi un līkumločus celti vaļņi; šur tur viņš ierauga pa kroplai priedei, un tad tam prātā uzaust pagājušu cīņu aina, un viņš vairs nešaubās, ka te ir kādreizējais kauju lauks, kur kritis viņa dēls un pats viņš pazaudējis kāju.

„Nupat mēs esam klāt," teic eņģelis, un abi apstājas.

„Bet kur tad ir mans Jēkabs?"

„To tūdaļ redzēsi. Tev tikai jāapsolās nelaist vaļā manu roku, — citādi tu vairs neatradīsi ceļa uz mājām."

„Labi, eņģel', labi!" — priecīgi atčukst invalids. „Mēs turēsimies kopā un kopā iesim arī atpakaļ, kā šurpu nākuši."

Tad sniega vālos kaut kas sakustas, ceļas un veidojas, un augšup no pusnakts krēslas nirst divas gaišas ēnas. Ik mirkli skaidrāks kļūst viņu veidojums, un nu jau saredzami vīri garos kaŗa mēteļos, kas svinīgā un lēnā gaitā nāk uz abu gaidītāju pusi.

„Bet saki, eņģel', — kurš no tiem ir Jēkabs?" Vāvuļu tēvs nepacietīgi vaicā. „Man tā kā sveša liekas nāčēju gaita..."

„Vēl drusku pacieties," eņģelis mierina viņu. „Drīz vien nāks arī tavs Jēkabs."

No zemes izkāpušo kaŗavīru ēnas jau pienākušas tuvu klāt un apstājas uz pakalniņa zem pusē laustās priedes. Viens no tiem rādās esam pulkvedis, — tam rokā paviz zobens, — bet otrs liekas viņa raitnieks — ar tauri padusē. Un klausot nedzirdamai pavēlei, raitnieks ceļ pie mutes savu tauri, un pāri baltajam tīrelim — tālu tālu aizskan pulcēšanās vēsts.

Un tūdaļ mostas dzīvība šai mirušajā laukā, — sakustas ciņi un pauguri, uzviļņo veco ierakumu ma-

las, un augšā ceļas jaunekļi un vīri, kas kādreiz nāvē saļimuši šeit. Bet rētu tiem vairs nav, ne arī citas vainas, — stalti un veseli tie steidzas pie sava virspavēlnieka un viņu sveicinādami tā priekšā stājas taisnās rindās. Tiem piebiedrojas citi, — no tāles nākuši, gan pulciņos, gan pāros, gan pa vienam, un tā jo garas vēršas viņu rindas un skaitā varen liels kļūst viņu brašais pulks.

Bet vecā invalida skats jo kairi slīd pār apklusušo cīnītāju sejām, kas rūdītas un cietas, gaiša miera apdvestā paļāvībā pievērsušās savam pulkvedim. Jau acīm garām paslīd viens un otrs pazīstamāks vaigs, un tad . . .

Jā! — lūk! — tur jau arī stāv Vāvuļu Jēkabs, — pašas pirmās rindas vidū, un viņa vaibsti palikuši gluži tādi pat, kā rāda ģīmetne invalida būdā.

Vāvuļu tēvs grib steigties pie dēla, lai apkamptu un apmīļotu viņu, bet eņģelis cieši saspiež vecā vīra roku.

„Neaizmirsti, ko teicu! — tu drīksti tikai redzēt."

„Labi, eņģel', labi!... Bet vai mēs nevarētu paiet drusku tuvāk? Man acis tādas pašvakas, bet tagad taču nakts..."

„Tuvāk gan nevaram iet. Tikko tu nejauši pieskārsies kādam no tiem, — tu klūsi līdzīgs viņiem."

Vāvuļu tēvs nesaka nekā. Uz priekšu paliecies, viņš izsalkušām acīm vēro savu lolojumu un lūko pievērst sevīm viņa uzmanību. Bet Jēkabs neredz savu tēvu un nedzird arī viņa kluso aicinājumu, kas šoreiz nav sadzirdams ne dzīvajiem, ne arī mirušajiem. Labais eņģelis atvedis veco invalidu līdz mūžības slieksnim, un te nu viņš stāv starp dzīvību un nāvi, un vienlīdz tuvas tam ir abas galējības.

Tad pulkvedis ar zobenu rokā apstaigā savu karotāju rindas, pagriež tās gājienam, pats stājas priekšgalā un, taures signālam skanot, mirušo cīnītāju pulks vienā solī dodas projām kā parādes maršā. Dīvaina blāzma staro pār gājēju galvām; sasalusē zeme nedimd viņu soļu ritmā, nečirkst pat sniegs zem viņu zābaku zolēm; tikai viegla šalkona un salta vēsma lido tiem līdzi, un līdzi viņiem rautin raujas arī invalida prāts.

„Pavadīsim viņus kādu gabaliņu," viņš lūdzas.

„Labi," eņģelis atbild. „Bet ne tālāk par mežmalu."

Vāvulu tēvam arī tas ir labi. Priecīgi un čakli viņš soļo līdzi klusajam gājienam, un eņģelis tam tikko spēj sekot. Viņi apsteidz pēdējās cīnītāju rindas un tuvojas Jēkabam, kas stalti un stingri soļo blakus mēmajiem kaujas biedriem.

Bet tad jau arī mežmala ir klāt, un vecais invalids ar pagurstošu sirdi vēro, ka pulkvedis jau pacēlies pāri priediena galotnēm un līdzi viņam augšup dodas sekojošo cīnītāju rindas, staigājot neredzamo debesu taku. Tā rinda aiz rindas tur paceļas un izgaist pusnakts zilajā dzīlē un tūliņ, tūliņ vecā Vāvuļa acīm izgaisīs arī viņa dēla stāvs.

Bet invalida sirds nav darināta no koka, kā tas ir noticis ar viņa labo kāju. Viņš izrauj no eņģeļa pirkstiem savu roku, cik vien jaudas metas pie sava Jēkaba un apkampj viņu abām rokām. Tajā pašā mirklī redzīgas kļūst dēla aklās acis, un valodu atgūst viņa mēmā mute:

„Tētiņ, manu! — kā es gaidīju tevi... Nāc, — stājies rindā un staigā mums līdz. Ikgadu šai naktī mēs esam debesu viesi, un tikai tevis vien man tur trūka."

„Iesim, dēls, iesim," invalids laimīgi čukst. „Jau sen es vēlējos būt kopā ar tevi, un šonakt Dievs manu lūgšanu uzklausījis."

Gaišu vaigu viņš stājas dēlam blakus un viegli soļo viņa rindai līdz, pats nemanīdams, ka meža galotnes jau gaist zem viņa kājām, un pretī pavēries ir ceļš uz debesīm.

Bet staltais vīrs ar svētījošo palmas zaru rokā māj aizejošo cīnītāju pulkam, līdz pašas pēdējās rindas iegājušas dziļajā debesu zilgmē.

Tad viņš iet atpakaļ pār nelīdzeno tīreli un arāju gludinātiem laukiem uz Rungaiņu māju pusi. Gan viņš tur šovakar jau bijis, bet nu tam vēlreiz jāiegriežas pie Vāvuļu tēva drauga.

*

Rungaiņos svētku sveces jau izdegušas un ļaudis taisās uz dusu.

Pats saimnieks sēž uz gultas malas, ar noautu zābaku rokās, skatās kaut kur sienā un domā kādu pēkšņu domu.

„Ko tu, vecīt, vēl gaidi?" sieva brīnīdamies vaicā.

„Pats nezinu, sieviņ. Man ir tā, it kā kāds liktu aiziet pie Vāvuļu tēva."

„Ko nu tik vēlu." sieva atmāj, logā raudzīdamās. „Viņa būdā jau tumšs... droši vien guļ..."

„Bet tomēr... es nevaru un nevaru apmierināties. Būs vien jāiet..."

„Nu, tad aizej ar'."

Rungainis uzrauj kājā zābaku, ielien kažokā un, nūju paķēris, žigli tipina uz drauga būdas pusi.

Jo tuvāk tā, jo nemierīgāks kļūst nācēja prāts un, verot vaļā neaizslēgtās durvis, tam aptrūkst elpas. Viņš brīdi paliek uz sliekšņa un dziļi ieelpodams raugās istabiņas tumsā, bet redzēt nekā nevar, — še viss šķiet mierīgs un kluss.

Tad Rungainis uzrauj sērkociņu un, pamanījis savā priekšā eglīti ar svecēm, — aizdedzina vienu.

Nu ja! — Vāvuļu tēvs atmestu galvu iezvēlies krēslā un acu plaksti tam aizlipuši ciet. Gan viņa vaigs ir dzeltenbāls un iekritis, tak vaibstos tam samanāms it kā sengaidīts prieks... tā kā svētlaime...

Kaimiņš drebošām rokām aizdedz arī pārējās sveces un, krustu pārmetis, ceļ gultā aizmigušo draugu. Viņš atliec taisnu vienīgo invalida kāju, saliek atdzisušās rokas tam uz krūtīm un, nolauzis egles zariņu, ieliek to mirušā pirkstos. Tad viņš ņem atvērto dziesmu grāmatu un nedrošu balsi velk drauga uzšķirtās dziesmas meldiju, un ik ar pantu mierīgāks kļūst viņa prāts.

Vēl dziesma nav galā, kad durvis paver Rungainiete.

„Nāc, sieviņ, nāc," Rungainis mudina apmulsušo sievu. „Divatā dziesmas skan labāk."

— — — — — — — — — —

Bet eņģelis jau stājies Dieva priekšā, lai vēstītu Visuvarenajam, ka atvieglotas ir cilvēku sāpes, iepriecināti noskumušie, un arī vecā invalida vēlēšanās beidzot piepildīta.

Balti un tīri ir sniegotie lauki; pāri tiem kā aizturēta elpa stājies miers, un samtaini mīkstā debesu sega ar tajā izbārstīto dārgakmeņu drumslām šķiet zemei tuvāka, kā dažu citu nakti.

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

V. Grozgalvs,
10. Cēsu aizs. p. kultūrālās noz. vadītājs.

Personības vērtība valsts un aizsargu organizācijas dzīvē

Lai runātu par personības vērtību valsts un tautas dzīvē, tad vispirms jānoskaidro personības būtība, kā arī jāapskata priekšnosacījumi personības audzināšanai. Starp vārdu persona un personība ir liela starpība. Persona ir katrs un katram ir personas apliecība-pase, bet tas vēl nenozīmē, ka katrs ir jau personība. Parpersonību varam saukt cilvēku, kurš pārvalda pats sevi un visus savus spēkus ziedo sava dzīves mērķa labā, brīvi pats no sevis noteikdams savu izturēšanos visos no dzīves izvirzītos apstākļos.

Ne visiem cilvēkiem ir apzināts dzīves mērķis vai pareizāki — dzīves ideāls, tāpat ne visiem ir pietiekoši stipra griba, lai valdītu par sevi un noteiktu savu izturēšanos dzīves apstākļos, vadoties no sava dzīves ideāla un augstākiem garīgiem mērķiem. Liela daļa cilvēku rīkojas no gadījuma uz gadījumu, lai tikai eksistētu, jo dzīves instinkts ņem visus savā gūstā un liek visiem dzīvot. Arī personības dzīvē instinkti un dabas spēki spēlē svarīgu lomu, bet tie nav noteicošie. Noteicošo lomu te spēlē griba un tie mērķi un ideāli, kuŗu dēļ ir vērts dzīvot un savu dzīvi attaisnot. Ir pat gadījumi, kur stipras personības nebaidās no nāves un iet cīņā par saviem ideāliem.

Personības audzināšanai un veidošanai ir divi svarīgi priekšnosacījumi: cilvēka iedzimtās spējas un tā dabas un kultūras apkārtne, kurā viņš dzīvo.

Bet tā kā lielie valsts un tautas mērķi ir lieli un Katrs cilvēks nāk pasaulē, nesdams sevī zināmas iespējamības, kuŗas tad audzināšanas un pašaudzināšanas ceļā ir jāvingrina un jāizveido par noteiktas darbības spējām.

Varētu pat teikt, ka no tā, cik pareizi cilvēks novērtē savas spējas un cik atbilstošu savām spējām un tieksmēm tas izvēlas galveno nodarbošanos, atkarājas darba sekmes, dzīves prieks un otrādi. Nereti gadas cilvēki, kuŗi grib kļūt par māksliniekiem, kaŗa vadoņiem vai citādi ievērojamām personībām, bet nemaz neapzinās, ka tiem nav spēju tanī virzienā, kādā gribētu, darboties. Visi lielie tautu vadoņi, kara vadoņi, mākslinieki, zinātnieki vai cita darba lielie meistari ir jau dzimuši savam lelajam dzīves uzdevumam. Bet tas nenozīmē, ka viņu darba pienākumi jau klēpī iekrituši bez pūlēm un uzupurēšanās. Iedzimtās spējas vien nekā nedod, ja tās netiek vingrinātas, rūdītas un tās nevada stingra griba noteikta mērķa virzienā. Tamdēļ katram, kas grib sevi audzināt par personību zināmā virzienā, ir jābūt drosmei uz paškritiku un pašapziņu par savām spējām un pietiekoši gribas spēka, likt savām spējām izraisīties darbībā.

Nekad cilvēki nav viens otram līdzinājušies un tāpat personības mēdz būt dažādas. Tā, piem., mēs dažreiz runājam par valstsvīra, kaŗa vadoņa, mākslinieka vai citu personību, atkarībā no tā, kādā virzienā visvairāk parāda darbību un kādi ir tuvākie mērķi un dzīves uzdevumi.

Dzīves mērķi un ideāli var būt dažādi. Ne par velti mēs runājam par dažādiem dzīves jeb pasaules uzskatiem. Par to, kas pasaule ir, var būt tikai viens patiess uzskats, bet par to, kas priekš kuŗa ir pasaulē vērtīgs, var būt dažādi uzskati. Pirmais ir zinātnisks, bet otrs ir vairāk personīgas pārliecības, individuālitātes un ticības lieta.

Ja sākumā minējām, ka personība ziedo spēkus sava dzīves mērķa un ideāla labā, tad tagad būs skaidrs arī tas, ka viens no personības priekšnosacījumiem ir nokļūt pie dzīves jeb pasaules uzskata, lai tādā kārtā atrastu savai dzīvei noteiktu mērķi un mērauklu. Bet tas nemaz nav viegls uzdevums, tamdēļ arī viena daļa cilvēku nemaz nenonāk pie sava skaidra un apzināta dzīves uzskata, bet vairāk vadās no citu domām, dzīves instinkta un pielāgojas katram gadījumam, tie cilvēki arī nekļūst par personībām. Ir arī gadījumi, kur cilvēki tikai pēc ilgākas maldīšanās šinī dzīves mērķu meklēšanas ceļā nonāk pie drošas un skaidras pārliecības.

No visām spējām, kuŗas liekamas mērķu un ideālu kalpībā, vissvarīgākā ir gribas spēja. Katra darbība sākas ar gribu darboties un ja nav stipras gribas, tad viss var palikt par tukšu sapņošanu un visas spējas par snaudošiem spēkiem, kuŗiem priekš reālās dzīves nav nekādas nozīmes.

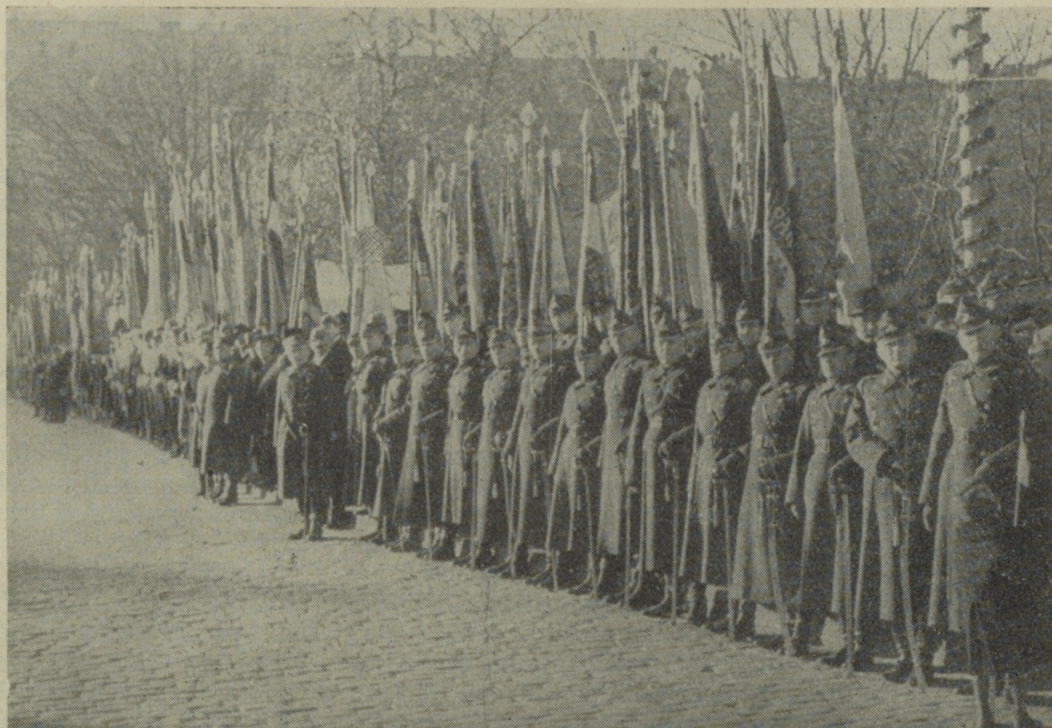
Dzīves mērķi var būt dažādi — sākot ar sīkiem ikdienas uzdevumiem, kuŗi jāveic ikdienas darbā, lai sagādātu visu to bez kā neviens cilvēks nevar dzīvot, bet pāri šiem sīkajiem ikdienas mērķiem jāstāda citi lielāki un pārāki, lai tā savu dzīvi padarītu nozīmīgāku un saturīgāku. Ir laikmeti, kad cilvēki vairāk nogrimst sīkās ikdienas rūpēs un rūpītēs un ir laikmeti, kuŗi nāk ar lielām, cēlām idejām un mērķiem, kas neapšaubāmi ietekmē arī dzīves uzskatus atsevišķiem cilvēkiem. Ir arī idejas ar mūžības zīmogu, kuŗas gan dažreiz it kā nogrimst, bet tad ceļas augšā vēl ar lielāku spēku un spožumu.

Arī mūsu valsts dzīvē ir bijuši laikmeti, kad valdījušas lielas idejas, kā piem. valsts dibināšanas un atbrīvošanas dienās, un aizgājušais parlamentārisma laikmets, kad visas lielās idejas izmainīja sīkā naudā. Kad visiem šis garīgais tukšums bija apnicis un radušās ilgas atgūt zaudētos ideālus, 15. maijā bija ļauts atkal sākt dzīvot lielu ideālu garā, kuŗi neapšaubāmi ietekmēs arī stipru personību augšanu un veidošanos.

Šis laiks un šī laika gara iedvesmotājs — vadonis pauž atkal tās idejas, kuŗām ir mūžības zīmogs. Lai minam tikai tautas vienības un šķiru solidāritātes ideju, darba un sabiedriskās ētikas ideālu, patiesu dzimtenes un Tēvu zemes mīlestības tikumu u. t. t.

Ja tauta, šī īstā vārda nozīmē, grib dzīvot, tad tai jākalpo vienības idejai, uz darbu jāraugās ne tikai kā nepieciešamību, bet gan arī kā goda lietu, kā pilnīgāko personības izpausmi un galveno dzīves saturu, tautas locekļu attiecībām jābūt savstarpējas cieņas pilnām un cilvēks jāvērtē ne tikai kā darba spēks, bet arī kā cilvēks un tautas loceklis. Tēvu zemes mīlestība ir tik svarīgs tikums, ka par to būtu lieki runāt.

Tiklīdz tauta novēršas no šīm idejām un tikumiem, agri vai vēlu tai jāiet bojā, līdzīgi cilvēkam, kurš neievēro tos tikumus, kuri sargā viņa miesu un garu. Tamdēļ, lūk, mums ir pilna tiesība tikko minētās galvenās idejas saukt par mūžīgām, jo bez kalpošanas viņām, tauta un valsts nevar dzīvot pilnīgu dzīvi. Un ja arī pie mums parlamentārisma laikos par tām runāja tad vairāk runāšanas dēļ, bet ne aiz pārliecības, vai lai tās respektētu (izvestu) dzīvē. Sakarā ar to arī aizgājušais laiks nevarēja ietekmēt personību veidošanos šo ideju garā. Mainīgie politiskie apstākļi un mūžīga pielāgošanās drīzāk audzināja pielūdzējus, bet ne bagāta garīga satura personības. Dzīvojot tādos apstākļos, kur sabiedriskā doma neresрektē lielus un cēlus ideālus, kur viss tiek reducēts uz kaili materiālo un cilvēki, kā saka, nolīdzināti jeb nonivelēti, vajaga pārliecīgas enerģijas un gribas spēka, lai pretēji atklātības uzskatiem sevi audzinātu par personību, lielu ideju garā. Tagadējais laiks mūsu zemē, kad valda vadonības princips un personības nozīme un vērtība tiek atzīti un ievēroti, mostas vēlēšanās kļūt no personas par personību.

Aizsargu pulku karogi Brīvības pieminekļa atklāšanas svinībās.

Apskatījuši personības būtību un tos apstākļus, kuri ietekmē personības veidošanos (audzināšanu), redzam, ka personības mērķu un vērtību saraksts var būt garš un plašs, atkarībā no iedzimtām tieksmēm un tā stāvokļa, kadu katrs dzīvē ieņem, bet visam tam pāri stāv lielāki visai tautai un valsts pilsoņiem kopēji mērķi un ideāli (kā piem. tautas vienības ideja, Tēvu zemes mīlestības tikums u. c., kuŗus te saucām vārdā un daudzi vēl še neminētie) šiem mērķiem ir jākalpo lielai vai mazai personībai, ja grib piederēt pie savas tautas un valsts kā apzinīgs loceklis un baudīt tos labumus, ko visu kopdarbība valstī sniedz. „Katrs savā darbā, bet visi valsts darbā“ izteic vispilnīgāki šo patiesību.

Bet tā kā lielie valsts un tautas mērķi ir lieli un cēli, tad kalpot tiem var tikai lieli cilvēki — lielas un stipras personības. Persona, kuŗa vadās tikai no ikdienišķiem dzīves sīkumiem vien un pāri tiem nesaskata augstāku dzīves uzdevumu, nebūs spējīga nest upuŗus lielo valsts un tautas mērķu labā. Un tamdēļ no šī viedokļa raugoties, personība ir spēks, ar kuŗu var rēķināties kā noteiktu faktoru, un kuŗai ir neatsverama vērtība tautas un valsts dzīvē. It sevišķi to var teikt, ja runājam par aizsargu dzīvi, kur pienākumu pildīšana var prasīt upuŗus, bet upuŗus nest var tikai personība, kas skaidri apzinās mērķi, pārvalda sevi un ar savu gribas spēku var piespiest sevi uzņemties grūtības mērķa labā. Protams, tas nenozīmē, kā arī katrs vienkāršs darba cilvēks valstij nevarētu laba darīt, bet viņš to dara bieži neapzinīgi, par tautas un valsts interesēm nemaz nedomājot. Cilvēks, kam nav savas pārliecības, ir neaprēķināms spēks, jo mēs nezinām, kā viņš kuŗā gadījumā rīkosies. Bet cik liels un stiprs ir pārliecības un ticības spēks, to mēs redzējām atbrīvošanās cīņās, to mēs redzam no daudzu vēsturisku varoņu darbiem. Lai minam tikai mūsu nacionālo varoni pulkv. Kalpaku, Tautas Vadoni Dr. K. Ulmani, ģenerāli Balodi, kas ticību un pārliecību par Latvijas patstāvību nebija zaudējuši pat visdrūmākos valsts tapšanas brīžos. Un ja šādu personību nebūtu bijis, kas iedveš ticību un drosmi arī citiem, tad daudzi svarīgi notikumi varēja ņemt pavisam citu virzienu.

Valsts ikdienišķā dzīvē savstarpējās attiecības kārto ne tikai rakstīti likumi un vara, bet lielā mērā sabiedrības uzskati jeb tā ideoloģija, kuŗu pirmā kārtā izveido spēcīgākās un garīgi dziļākās personības un kuŗu tad jau kā gatavu dzīves uzskatu pieņem tauta un pie tā turas. Arī reliģijas sistēmas ir lielu personību izveidotas.

Aizsargu vadība pēdējā laikā pilnīgi dibināti piegriež lielu vērību personības audzināšanai. Tā, piem. kādā aizsargu apspriedē viens no aizsargu štāba vadošiem darbiniekiem personības nozīmi izteica apm. šādiem vārdiem: „Ieroci rokā var dot tikai tam, kas protot lietot valsts aizsardzības mērķu labā un šos mērķus skaidri apzinās un tiem kalpo.“ Un tiešām ir milzīga starpība starp varu un varas izlietošanu. Cik

vara var nest svētības lielas cēlas personības rokās, tikpat ļauna var darīt, ja to kalpina zems, nekrietns cilvēks, tikpat zemu mērķu labā. To pašu varētu teikt par materiālām vērtībām. Liela un garīgi bagāta personība materiālās vērtības izlietos, lai sagādātu sev tādus dzīves apstākļus, kuros varētu dzīvot garīgi bagātu dzīvi, bet tas, kas pats nav personība, materiālās vērtības labākā gadījumā uzskatīs par pašmērķi, bet bieži vien tās izlieto seklām izpriecām un pat zemiem nolūkiem. Ja pats cilvēks nav vērtīgs kā personība, tad arī nav vērtības visām tām bagātībām, kuras šis cilvēks izlieto. Šī patiesība pierādās arī vēsturē, kā piem. bagātās Romas valsts bojā eja, nevis nabadzības dēļ, bet cilvēku izvirtības dēļ.

Audzināt stipras personības, nozīmē arī vairot un spodrināt tos gara ieročus, kuri nav mazvērtīgāki par citiem ieročiem, kā dzīves cīņā, tā savas zemes un brīvības sargāšanā.

1. Talsu aizsargu pulks

Pirmās aizsargu nodaļas Talsu apriņķī nodibināja 1919. gada augustā, pēc lielinieku izdzīšanas no apriņķa robežām. Aizsargu uzdevums bija kārtības uzturēšana un noziedzību apkarošana. Šo uzdevumu veikšanu apgrūtināja ieroču trūkums, jo daudzos pagastos par visiem nodaļas aizsargiem bija 2—3 šautenes. 1919. gada oktobra beigās apriņķī ienāca bermontieši, un sākto aizsargu organizēšanas darbu vajadzēja pārtraukt līdz Bermonta padzīšanai. 1920. un 1921. gados apriņķī bija uzradušās laupītāju-teroristu bandas, kuru dalībnieki izdarīja vairākas laupīšanas, slepkavības, dedzināšanas. Iedzīvotājus terorizēja arī komūnista Kretuļa banda. Šo noziedznieku gūstīšanā aizsargiem piekrita ļoti svarīga loma un ar savu pašaizliedzību tie pierādīja, cik neatsveŗams spēks aizsargi var būt kārtības uzturēšanā.

1921. un 1922. g. aizsargu organizāciju pārkārtoja uz brīvprātīgas dalības pamatiem un Talsu apr. pagastu 28 aizsargu nodaļas apvienoja rotās, 3 bataljonos, pulkā. Sāka izvest militārās apmācības. 1922. g. 1. septembrī izdota pulkam pirmā pavēle. 1922. gada 23. novembrī, pulka pirmajos gadasvētkos, pulkam pasniedza karogu. Tanī devīze: Visu par Latviju!

1923. g. oktobrī pulkā nodibināts jātnieku eskadrons (113 zobeni), bet 1924. gadā pulka orķestris un velosipēdistu rota ar 102 dalībniekiem. 1924. g. 16. augustā Iekšlietu ministrija pulkam piešķīra nosaukumu: 1. Talsu aizsargu pulks.

Patlaban pulkā 22 nodaļas, iedalītas 3 bataljonos ar 10 rotām un 2 jātnieku eskadroniem. Darbojas 18 aizsardžu pulciņi, 5 orķestri un daudzi dziedātāju koŗi.

Militāro apmācību laukā pulks rīkojis manevrus ar 2. Ventspils un 11. Tukuma pulkiem, kā arī pulka mērogā. Noturētas intensīvas apmācības visās pulka vienībās. Gūti labi sasniegumi šaušanā. Vairākām nodaļām ir savi šaujlaukumi. Rosīgi darbojas sanitārā nodaļa, rīkojot kursus u. c. Ārpusskolas kultūrālo darbu gandrīz visur aizsargi pārņēmuši savās rokās. Lielu atbalstu aizsargiem sniedz pulka aizsardzes pie izrīkojumu organizēšanas, ziedojumu vākšanā un mantu pagatavošanā loterijām, bet sevišķi saimnieciskajos norīkojumos manevru un apmācību laikā. Pēdējā gadā sabiedrības atsaucība devusi iespēju pulka vienībām jūtami papildināt automātisko ieroču krājumu.

Pulku komandējuši: A. Ekmanis, P. Grindulis, tagad — Aleksandrs Kārkliņš. Pulka komandieŗa palīgi: P. Avens, V. Pētersons, tagad — Miķelis Eglītis.

Ja braukšanai uz Rīgu, apsardzības dienestam pēc 1934. g. 15. maija notikumiem, pulka štābā pieteicās liels brīvprātīgo skaits, tad novēlam, lai šī sajūsma tautas vienības garam pulka saimē nekad nemazinātos, un pirmais aizsargu pulks vienmēr censtos būt arī pirmais aizsargu organizācijas un valstiskо pienākumu pildīšanā.

CHRONIKA

* Uz 29. oktobrī notikušās aizsargu pulku kultūrālās nozares vadtāju apspriedes dalībnieku apsveikumu, Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis piesūtījis aizsargu priekšniekam pulkv.-ltn. K. Praulam sekojošu rakstu:

„Lūdzu nodot manu sirsnīgo pateicību aizsargu pulku kultūrālās nozares vadītāju apspriedes dalībniekiem par sveicienu un novēlu viņu centīgai un draudzīgai saimei gaišā ticībā, darba priekā un mīlestībā arvienu stiprāku un dziļāku darīt mūsu prātos un sirdīs jaunā laika domu un garu, kas ved mūsu latvisko Latviju uz svētīgākiem un ražīgākiem dzīves ceļiem.

K. Ulmanis,
ministru prezidents."

* Šogad 18. novembŗa svinībām bija vairākkārtēja nozīme — pagāja 17 gadi, kopš pastāv Latvijas valsts, šī bija otrā pēc skaita valsts pastāvēšanas svētku diena atjaunotajā Latvijā un mūsu galvaspilsētā Rīgā atklāja pašas tautas celto Brīvības pieminekli. Kā katrā valts svētku dienā, arī šoreiz aizsargu organizācija svinību rīkošanā un izvešanā ņēma dzīvu dalību. Rīgā ieradās visu aizsargu pulku pārstāvji, līdzvezdami katra pulka svētumu un idejisko simbolu — pulka karogu. Tādu tagad aizsargu organizācijā ir veseli divi desmiti (ar savējo drīzumā varēs lepoties arī organizācijas jaunākā patstāvīgā vienība — aizsargu aviācija). 18. novembŗa svinībās saule aizsargu karogus, blakus armijas vienību un organizāciju karogiem, apmirdzēja vispirms uz Valdemāra ielas, kur stāvēja aizsargu goda sardze Valsts Prezidenta, Tautas Vadoņa un atbrīvošanas cīņu Virspavēlnieka sagaidīšanai. Kad atsedzās akmenī kaltie varoņu tēli ap postamentu, kas latviešu Brīvības māti pāri Rīgas namiem tagad lepni ceļ, kad tautas brīvības un vienības simbolu Valsts Prezidents bija nodevis brīvās latviešu tautas godāšanai un cieņai, kad bija visi 21 lielgabala šāvieni, arķibīskapa svētīšanas vārdi un varoņdziesmas akordi atskanējuši, — līdzi daudziem citiem karogu simtiem, arī katra aizsargu pulka devīzes nesējs liecās, lai pirmo reiz sveiktu latvieša lielāko lepnumu un dārgi atgūtās brīvības ārējo paudēju — Brīvības pieminekli. Visas latvju tautas pārstāvji šeit bija, visas latviešu acis šim brīdim mirdzēja. Un visas latviešu zemes spēku izteica aizsargu karogi, no zemes visām malām, no visiem apriņķiem un pulkiem vienkopus pacelti un, vienotā soļu ritmā, ozollapu zīmotņu valkātāju nesti. Līdzi pulku karogiem liecās un priekā cēlās arī aizsargu un aizsardžu šinī brīdī sa-

trauktās sirdis Latvijas visos pagastos, pilsētās un lauku sētās.

Bez aizsargu pulku nedaudzajiem pārstāvjiem, Rīgā, pie Brīvības pieminekla atklāšanas goda sardzē stāvēja un parādē gāja Rīgas pulka 1 rota. Aizsargu organizācijas vienību sastāvs palika savās pastāvīgajās dzīves vietās — pagastos un pilsētās. Šeit, savējo vidū, aizsargi 18. novembra svinībās piedalījās kopā ar armijas vienībām, pašvaldībām, skolām, mazpulkiem, ugunsdzēsējiem, skautiem un daudzajām organizācijām. Jau 17. novembra vakarā, kas šogad iekrita svētdien, daudzās vietās notika svētku akti un gājieni uz kritušo brīvības cīnītāju atdusas vietām un pieminekliem ,kur noturēja dievkalpojumus, piemiņas svētbrīžus, nolika vaiņagus un ziedus, dedzināja svētugunis. 17. novembrī valsts svētku svinības aizsargi ievadīja un atzīmēja Saldū, Kuldīgā, Liepājā, Daugavpilī, Rēzeknē, Rūjienā, Limbažos, Madonā, Lubejā, Ērglos un citur. Džūkstē atklāja pieminekli draudzes kritušajiem karavīriem. 18. novembra rītu visur vēstīja baznīcu zvani. Dievnamu tornos spēlēja orķestri. Neskaitāmi laužu pulciņi un pulki plūda uz dievkalpojumiem. Sevišķi Latgalē visu konfesiju baznīcas bija dievlūdzēju pārpildītas. Organizēto gājienu priekšgalā visur bija aizsargi un aizsardzes. Svinīgos svētku dievkalpojumus kuplināja kora dziesmām. Biedrību un pagastu namos bija uzstādīti radio skaļruņi, kas deva iespēju noklausīties Brīvības pieminekla atklāšanu Rīgā. Pēcpusdienā lielākajos centros notika parādes. Pilsētās, kur novietoti karaspēka garnizoni, aizsargi parādēs gāja kopā ar karavīriem. Tā tas bija Daugavpilī, Cēsīs, Valmierā, Alūksnē, Ventspilī, Liepājā, Jelgavā u. c. Pārējās vietās parādes izvedējas bija aizsargu vienības kopā ar mazpulkiem, skolu jaunatni, skautiem, ugunsdzēsējiem un t. t. Parādēm sekoja vai nu gājieni uz brīvības cīnītāju kapiem un kritušo pieminekliem, kur tas nenotika jau iepriekšējā vakarā, vai svētku akti un izrīkojumi. Visu aizsargu sarīkojumu telpās radio pārraidītājus plkst. 18.20 pieslēdza Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa runai, kurai beidzoties visur dziedāja dziesmu brīvai Latvijai un sumināja Tautas Vadoni un valsts dzīves vadītājus. Svētkus noslēdza priekšlasījumi, koncerti, patriotiska satura teātra izrādes. Saviesīgo vakaru latviskošanai, aizsargi un aizsardzes izpildīja tautiskās dejas. Uz pakalniem un augstākās vietās dega ugunssārti. Aizsargu mājas 18. novembrī greznoja valsts karogi.

Aizsrgi visos laikos bijuši ar un par tautas kopējo domu. Aizsargu saime, kas nepārprotami un paliekami iezīmējusi savu vārdu kā latviešu Latvijas līdzneseja, arī notikušajās šā gada 18. novembra svinībās pauda latviski varenā apziņu un gatavību, nelokāmi stāvēt par Vadoni, tautas vienību un Tēvuzemes brīvību.

* Iekšlietu ministrs V. Gulbis uzaicinājis visus iekšlietu ministrijas darbiniekus ,aizsargus, policistus un robežsargus attiecīgi sveicināt Brīvības pieminekli.

* 1. decembrī pie Rīgas kara slimnīcas sākušies gadskārtējie aizsargu sanitāru kursi, kas ilgs 4 mēnešus.

1. Talsu pulks.

* 18. novembra svinības Talsos iesākās ar aizsargu, ugunsdzēsēju, skolu jaunatnes, mazpulku un citu organizāciju gājienu uz luterāņu baznīcu, kur notika svinīgs dievkalpojums. Pēc tā Ezera laukumā augšminētās organizācijas nostājās parādes kārtībā. Parādi komandēja 1. Talsu aizsargu pulka štāba rotas komandieris Dunkels, pieņēma I bataljona komandieris Hermansons. Vakarā bija koncerts un lāpu gājiens, bet Senču pilskalnā un citās augstākās vietās iedegās lieli sārti.

2. Ventspils pulks.

* 27. oktobrī pulka klubā pulcējās Ventspilī novietotās aizsargu vienības: štāba rota, 2. jūras rota, aviācijas vads, jātnieku vada 1. grupa un pulka orķestris. Pulka komandiera palīgs K. Mednis tās stādīja priekšā jauniecelta-jam pulka komandierim J. Priedem.

* 29. oktobrī pulka komandieris J. Priede pulka štābā iepazinās ar aizsargu saimnieciskiem atbalstītājiem, kuri bija pulcējušies Biržas komitejas priekšsēdētāja Bultes vadībā.

* 31. oktobrī pulka komandierim J Priedem aizsargu klubā, Ventspilī, stādījās priekšā pulka komandējošais sastāvs un aizsardžu pulciņu priekšnieces.

* 3. novembrī pulka komandieris J. Priede, palīga K. Medņa un rotas komandiera Arenta pavadībā iepazinās uz vietām ar Zūru, Zīras un Užavas aizsargu nodaļām un aizsardžu pulciņiem.

* Par grāmatu nedēļas rīcības komitejas priekšsēdi Ventspils organizāciju pārstāvji ievēlēja aizsargu pulka komandiera palīgu K. Medni. Grāmatu nedēļu atklāja svētdien, 10. novembrī, Ģimnazijas telpās, ar cand. phil. K. Lazdiņa priekšlasījumu par tematu „Jaunības slāpes pēc izglītības", kam sekoja aizsargu pulka orķestra, Ventspils strādnieku arodbiedrības koŗa un Tautas konservātorijas audzēkņu koncerts. Grāmatu nedēļa guva labus panākumus.

* Zūrās 10. novembrī aizsardžu pulciņš sarīkoja grāmatu tirdziņu. Pēc tam runāja skolotājs Radziņš par tematu: „Cilvēku audzināšana labu grāmatu garā."

* 10. novembrī, reizē ar Rindas baznīcas iesvētīšanu un 100 gadu jubileju, notika aizsardžu pulciņa iesvētīšana un aizsargu — aizsardžu svinīgais solījums. Aizsardzes iesvētīja Piltenes prāvests, pulka mācītājs A. Jaunzemis un liturģiju vadīja Ventspils mācītājs A. Grosbachs. Klāt bija pulka komandieris J. Priede, pulka komandiera palīgs K. Mednis un daudz svētku viesu.

* 17. novembrī, Valsts svētku priekšvakarā, notika Ugālē aizsargu, mazpulku u. c. organizāciju parāde. Pēc tam svinīgs dievkalpojums baznīcā, ko vadīja Piltenes prāvests A. Jaunzemis. Vakarā notika teātra izrāde un pulka komandiera palīga K. Medņa priekšlasījums.

* 18. novembrī Ventspilī, Valsts svētkos, aizsargu orķestris ar korāļiem kuplināja svētku dievkalpojumu Ventspils baznīcā, bet plkst. 12-os Esplanādē notika parāde, kurā piedalījās karavīri, aizsargi un citas organizācijas. Parādi pieņēma L. k. o. kav. garnizona priekšnieks plkv.-ltn. Orniņš, piedaloties aizsargu pulka komandiera palīgam K. Mednim, pilsētas un apriņķa vecākā pārstāvjiem.

* Dundagā 18. novembrī notika svētku dievkalpojums, kam sekoja aizsargu, vanagu, skolu jaunatnes un mazpulka parāde, kuru pieņēma aizsargu pulka II. bataljona komandieris T. Lepše. Vakarā T. Lepše noturēja svētku runu un bija teātra izrāde aizsargu un aizsardžu izpildījumā.

* Arī pulka pārējās vienības Valsts svētkus ir pienācīgi atzīmējušas, piedaloties dievkalpojumos, sarīkodamas gan atsevišķi gan kopīgi ar pārējām lauku organizācijām un pašvaldībām priekšlasījumus, koncertus. Šādi sarīkojumi

Ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls 5. Rīgas aizsargu pulka komandētāja sastāva apspriedē.

Tomes aizsardzes.

notika Edolē, Sarkanmuižā, Popē, Vārvē. Usmā, Užavā, Zlēkās, Zūrās un citur. — Užavā pēc teātŗa izrādes bija tautiska vakarēšana.

3. Ludzas pulks.

* Ludzā 18. novembŗa rītā baznīcu zvani vēstīja valsts svētku dienas sākšanos, dievnami atvēra savus vārtus dievlūdzējiem. Pulkst. 11,30 kaŗavīri, aizsargi, aizsardzes un skolu jaunatne sapulcējās, lai noklausītos Valsts Prezidenta radio runu. Kopējo kaŗavīru un aizsargu parādi pieņēma pulkv.-ltn. Vīksne.

4. Jēkabpils pulks.

* Jēkabpilī valsts svētkus ievadīja zvanu skaņas agrā rīta stundā. Pulkst. 10 pilsētas pašvaldība bija aicinājusi aizsargu namā iestāžu un organizāciju pārstāvjus uz svinīgu sēdi. Krišjāņa Valdemāra laika biedrs notārs J. Kreicbergs saistošā runā pakavējās pie valsts proklamēšanas notikumiem un nacionālās valdības sasniegumiem. Pulkst. 12 Kalpaka laukumā notika aizsargu, aizsardžu, skolu jaunatnes, skautu, ugunsdzēsēju un organizāciju parāde. To pieņēma Jēkabpils aizsargu pulka komandieŗa palīgs vltn. Zilla - Zillaps. Dievkalpojumu noturēja mācītājs Mederis.

Vakarā pie illuminētā un dekorētā aizsargu nama uzveda patriotiska satura dzīvās bildes. Pie Ābeļu pagasta nama, Jēkabpilī, skauti iededzināja ugunskuru. Svinības noslēdza koncerts Ābeļu pagasta namā.

* 26. novembrī Jēkabpilī notika pulka komandējošā sastāva apspriede. To ievadīja pulka komandieris St. Kursītis. Sekoja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieka Ed. Rapsa, pulka kultūrālās nozares vadītāja T. Ermansona un pulka komandieŗa palīga J. Zilla-Zillapa referāti. Pēc kopējām pusdienām, kuŗas rīkoja štāba rotas aizsardžu pulciņš, pulka komandieris, sanāksmes noslēgumā, pateicās pulka virsnieku saimei par organizācijā veikto darbu.

5. Rīgas pulks.

* 1. decembrī „Zemnieku Drāmas" telpās notika pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču sanāksme. Tanī ieradās arī iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, sekretāra K. Kocha pavadībā, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Zālītis, organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un militāro apmācību pārzinis kapt. J. Kikulis. Ministrim A. Bērziņam ziņojumu sniedza pulka komandieŗa palīgs J. Rupeiks. Sanāksmi atklājot, ministrs A. Bērziņš atzīmēja tās nozīmi aizsargu darba metodes, darba plāna un idejisko pamatu sniegšanā un noskaidrošanā. Tālāk ministrs uzsvēra, ka tik liela saime, kāda ir aizsargu organizācija, grūti ietekmējama un ir stabila. „Aizsargu organizācijai ir tikai viens mērķis" — teica ministrs, — vienota, brīva un neatkarīga Latvija. Neviena organizācija nav tik tuva jaunai Latvijai, kā aizsargi. Aktīvi līdzdarbojoties 15. maija notikumos un jaunās Latvijas celšanā, aizsargi ir līdzi uzņēmušies atbildību arī par notikumiem, kas nākuši pēc 15. maija. Aizsargi ir tie, kas ne tikai sargājuši vienotās Latvijas iekšējo iekārtu un godu, bet dod spēku un nes jaunā gara izpratni kā organizācijā, tā ārpus tās — savā apkārtnē. Vienībai aizsargu saimē uz priekšu jāklūst vēl ciešākai, viengabalainākai un skaidrākai idejiskā ziņā. Aizsargi jau partiju laikā uzticējās tiem cilvēkiem, kam Latvijas dibināšanā un atbrīvošanā piekrita vislielākā atbildība. Tamdēļ tagad uzticība 15. maijam lai nekad nezūd un Vadoņa griba lai ir mums likums. Latvijas valsts stiprums un labums ir jūsu sirdīs un rokās. Ejiet ar skaidru pienākuma un mērķa apziņu tālākā darbā. Jūs esiet tas spēks, uz kuŗu droši var balstīties 15. maija ieguvumi." Ministrim A. Bērziņam pateicās pulka komandieŗa palīgs Rupeiks un pulka aizsargu un aizsardžu saimes vārdā apsolījās klausīt Vadoņa katram aicinājumam un strādāt Latvijas nākotnei. Sekoja valsts himna.

Plašajā sanāksmē piedalījās ap 300 dalībnieku. Sanāksmes turpmākā daļā aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss nolasīja referātu par priekšnieku un padoto attiecībām, autoritātes jēdzienu, darba vērtību un tā nozīmi. Pulka kultūrālās nozares vadītājs J. Celms referēja par personības izkopšanu. Referātiem sekoja pārrunas par aizsargu kultūrāli - sabiedrisko darbību. Organizācijas un pulka vadība deva norādījumus aizsargu dzīves turpmākai vadīšanai pulka vienībās Rīgā un pagastos.

* Pulka sakaŗu bataljona 4. rota 30. novembrī iesvētīja savu jauno mītni Avotu ielā 34. Svinībās ieradās aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, lūgtie viesi, aizsargu virsnieki un aizsargi. Telpas iesvētīja māc. Legzdiņš. Aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls teica plašāku uzrunu. Aizsargu priekšniekam un viesiem pateicās rotas komandieris Plūmanis.

6. Aizputes pulks.

* 2. un 3. novembrī pulks sarīkoja pirmo reizi aizsardžu dienas. Ieradušās kuplā skaitā aizsardzes no visa pulka, ar maz izņēmumiem visas jaunos formas tērpos. Dienas atklāja Latviešu biedrības zālē pulka komandieris K. Tikmanis ar uzrunu, pēc kam visi klātesošie nodziedāja Valsts himnu. Aizsargu priekšnieka sveicienus nesa aizsardžu instruktore L. Torgani. Aizsardzes personīgi apsveica Aizputes-Kuldīgas kaŗa apriņķa priekšnieks pulkv.-ltn. Bērziņš un pulka kult. nozares vadītājs, direktors Pakalniņš. Pēc atklāšanas akta aizsardzes devās kopējā gājienā, ar orķestri priekšgalā, uz pilsētas pamatskolu, kur sākās referāti.

Vakarā aizsardzes kārtojās gājienam uz baznīcu un aizsardžu svinīgam solījumam. Dievkalpojumu noturēja pulka mācītājs Sakārnis, asistējot viesim, Džūkstes mācītājam Luksim. Štāba pulciņa aizsardze Grīslis nodziedāja garīgu solo dziesmu un štāba rotas aizsargs Zacharovičs nospēlēja vijoles gabalu ērģeļu pavadībā. Baznīca bija visai krāšņi un iespaidīgi dekorēta pašu aizsardžu pagatavotām brūklenāju mētru vītnēm, altāri un kanceli klāja balti ziedi.

Tanī pašā vakarā aizsardzes Aizputes Latviešu biedrībā bija klājušas vakariņu galdu, pie kuŗa piedalījās kā viesi pulkv.-ltn. Bērziņš, pilsētas galva Jirgensons u. c. iestāžu priekšnieki. Šeit ar priekšnesumiem uzstājās aizsardzes, aizsargi un pulka orķestris kapelmeistara Jankovska vadībā. Uzveda tautiskas dejas, deklamēja aizsardze Pērkone un aizsargs Freimanis. Starplaikā savu īpatnējo apdziedāšanās mākslu neliedza arī „suitu" kori no Alšvangas, Bases un Gudenieku pulciņiem, gūdami lielu piekrišanu.

Otrā dienā turpinājās lekcijas un aizsardžu dienas noslēdza Aizsargu štāba instruktore Torgani. Kā lektori abās dienās darbojās instr. Torgani, no Lauksaimn. kameras — Freiberga, Zīverte, agronoms Štrauss, 11. Tukuma aizsargu pulka ārste Dr. A. Hercmane, pulka kult. noz. vad. Pakalniņš un pulka kom. palīgs Zvirbulis.

Pulka komandieris dienas pavēlē visiem dienu rīkotājiem un aizsardzēm

izteicis pateicību. Ar šīm dienām aizsardžu dzīve ievirzīta pareizās sliedēs un dos jaunu sparu svētīgam turpmākam darbam.

* Rosīgu darbību uzsācis pulka sporta klubs. Dažādajās sporta sekcijās jaunatne vakaros lietderīgi pavada laiku. Atzīmējot savas darbības sākumu, klubs 18. novembra valsts svētku gadījumā izdevis nopietnu, 14 liela formāta lapas puses biezu, viendienas laikrakstu: „Aizputes Dzīve". Atbildīgais redaktors — aizsargu pulka komandieŗa palīgs Jānis Zvirbulis.

7. Valkas pulks.

* Pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede notika Valkā, 10. novembrī. Apspriedi, kuŗā dalību ņēma tuvu pie 200 dalībnieku, ar uzrunu atklāja pulka komandieris K. Briedis. Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss nodeva sveicienus no Iekšlietu ministra Gulbja un viceministra Bērziņa. „Mēs nākam kopā pārkārtotā sastāvā," teica organizācijas daļas priekšnieks. „Mūsu saime ar katru gadu aug plašumā. Lai šo celtni izdaiļotu, vajadzīgs liels gribas spēks, vajadzīga uzupurēšanās. Mēs, aizsargi, sabiedrībā tagad ieņemam izcilus vietu, bet sabiedrība arī daudz gaida no mums. Ikvienam aizsargam ir jāprot savā apkārtnē būt par autoritāti. Mēs varam priecāties, ka pēc 15. maija esam atkal atguvuši tos savus vadoņus, kas vadīja mūs atbrīvošanas cīņu laikmetā. Jo spilgtāki vadonības principi izpaudīsies mūsu organizācijā, jo labāki un ātrāki mēs tuvosimies sprausstiem mērķiem." Organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss deva norādījumus par priekšnieku un padoto attiecībām, kā arī pakavējās pie autoritātes jēdziena vērtīguma un aizsargu sabiedriski - kultūrālās darbības. Pulka kultūrālās nozares vadītājs agr. Baltietis referēja par personības izkopšanu — audzināšanu.

Sanāksme nolēma gadskārtējās šaušanas sacīkstes noturēt Smiltenē, bet kaŗa spēles komandējošam sastāvam sarīkot Valkā nākošā gada marta mēnesī, tāpat nolēma nākošā vasarā iziet nometnēs. Nolēma pārņemt no Hipotēku bankas pulka rīcībā bij. strādnieku sportistu „tautas namu" par Ls 10.000. Pulka revīzijas komisijā ievēlēja: III btl. komandieri Rengartu, 9. rotas kom. virsleitn. Ceriņu, Trikātas nod. priekšnieku Linteri, un Alūksnes pilsētas aizsardžu pulciņa priekšnieci Zariņu. Goda tiesā: Kultūrālās noz. vadītāju agr. Baltieti, II btl. kom. Rudzīti, Jaunlaicenes nodaļas priekšnieku Dambergu, Mālupes nod. priekšnieku Dišlēru un vada komandieri Kārklu. Palīdzības fonda valdē: I btl. kom. Austriņu, III btl. kom. Rudzīti, II btl. kom. Rengartu, vet.-ārstu Zāmeli un pulka vec. aizsardzi Elias. Lietiško apspriedi noslēdza „Dziesma brīvai Latvijai".

* 18. novembrī Valka, kā šaipus, tā viņpus robežas, bija karogota. Plkst. 11 notika pilsētas valdes svinīgā sēde. Noklausījušies pa radio Valsts Prezidenta runu Brīvības pieminekļa atklāšanā, Valkas iedzīvotāji devās uz Lugažu baznīcu, kur no Igaunijas Valkas ieradās delegācija ar garnizona priekšnieku pulkvedi Pinku priekšgalā. Svētrunu teica mācītājs O. Krause. Pēc tam pilsētas laukumā notika aizsargu, Ziemeļnieku, pārējo organizāciju un skolu jaunatnes parāde, kuru pieņēma aizsargu bataljona komandieris J. Rudzītis. Brāļu kapos nolika vaiņagu.

* 18. novembra svinības Smiltenē sākās ar dievkalpojumu baznīcā, kur bija pulcējušies plašā aizsargu saime, ģimnazijas, lauksaimniecības skolas un pamatskolas audzēkņi, skauti un citas organizācijas. Dievkalpojumu kuplināja aizsargu koris. Pēc pilsētas valdes svinīgās sēdes notika aizsargu, aizsardžu un skolu jaunatnes parāde, kuŗu pieņēma aizsargu 5. rotas komandieris Mūsis. Sekoja balvu izsniegšana Latvijas lauksaimniecības kameras godalgotiem ilggadīgiem laukstrādniekiem, priekšlasījums un aizsargu koŗa un skolu audzēkņu priekšnesumi lauksaimniecības biedrības zālē.

8. Valmieras pulks.

* 3. novembrī pie pulka mācītāja A. Skrodeļa, Mazsalacas mācītāja muižā, notika vietējo aizsargu nodaļu (Mazsalacas pag., Mazsalacas pilsētas, Skaņkalnes, Vecates, Sēļu un Idus) priekšnieku un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede. Pārrunāja, ko varētu nākošajā gadā darīt, lai veicinātu kultūrālo dzīvi un darbu aizsargu un aizsardžu aprindās, kā arī pagastu sabiedrībā. 1) Atrada par vēlamu piegriest uzmanību latviešu vēstures studijām aizsargu nodaļās, lai visi, sevišķi vecākā paaudze, kas skolās maz mācījusēs latviešu vēsturi, arvienu labāk pazītu mūsu tautas pagātni. Vietējie skolotāji varētu pēc kopīga konspekta noturēt priekšlasījumus par katru g. simteni un periodu atsevišķi un tad ieteiktu attiecīgās grāmatas, ņemot palīgā arī tos vēsturiskos romānus un stāstus, kuŗos apgaismots pārrunājamais laikmets. 2) Vēlams sekot iznākušajām grāmatām un par tām referēt nodaļās un pulciņos. Vērtīgākās grāmatas varētu iegādāties nodaļa vai arī katrs iegādātos savu grāmatu un tad savstarpēji apmainītos. 3) Ierosināja, lai aizsargi un tāpat visu māju, kā vec- tā jaunsaimniecību, īpašnieki iekārtotu ģimenes un mājas chroniku, kuŗā ievestu: a) visas pieietamās chronoloģiskās ziņas par senčiem, smeļot tās iz baznīcas grāmatām, par ģimenes sazarojumiem u. t. t., lai būtu pārskatāms viss cilts koks; b) ziņas par māju — mājas vēsture, par viņas iepirkšanu, celšanu, mantošanu, sadalīšanu u. t. t.; c) ģimenes vecāko locekļu nostāstus par svarīgākiem notikumiem mājas un ģimenes vēsturē; d) svarīgākos notikumus tagadējā un turpmākā ģimenes dzīvē, panākumus, zaudējumus, gada ražas apstākļus u. t. t. Šāda chronika būs dārgums nākošām audzēm. 4) Vēlams arī sakrāt visu senču fotografijas, kādas vēl sadabūjamas, tās palielināmas un uzglabājamas. 5) Atbrīvošanas cīņās 1919. gada februārī pie Salacas krastiem krituši vairāki igauņu karavīri. Divi no tiem aprakti Salacas līcī aiz Mazsalacas kapsētas, trešais aiz pilsētas. Nolēma nākošajā pavasarī šo trešo izrakt un pārvest pie pirmajiem, šeit izveidot igauņu kaŗavīru kapkalnu ar cementa kāpnēm un apstādījumiem. Kapkalna atklāšanas svētkos uzaicinās piedalīties arī Igaunijas aizsargus.

* 10. novembrī Idus aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu. Bibliotēkas biedrības pārpildītās telpās māc. A. Skrodelis noturēja dievkalpojumu, pēc kam bataljona komandieris Melderis vadīja svinīgā solījuma aktu. No žurnāla „Aizsargs" sveica P. Norvilis, nolasīdams arī referātu par latvisko dzīves gudrību. Sekoja teātŗa izrāde.

* 17. novembra vakarā Valmieras Latviešu biedrības telpās notika pulka štāba rotas aizsargu svinīgā solījuma došana. Garīgā aktā svētrunu teica māc. Pavasaris. Aizsargus sveica pulka komandieris Prauliņš un pilsētas galva Ruģēns. Pēc svinīgā solījuma pulka labākiem šāvējiem izsniedza balvas.

Aizputes pulka aizsardzes.

* Brenguļu aizsargu nodaļa dāvājusi vietējam mazpulkam karogu. To mazpulkam pasniedza 17. novembrī, kad notika arī mazpulku ražojumu apskate, balvu izdalīšana un priekšlasījums par 18. novembra un 15. maija nozīmi.

* 18. novembra dievkalpojumā Limbažu baznīcā ieradās pilsētas aizsargi, aizsardzes, ugunsdzēsēji, pašvaldības pārstāvji un sab. darbinieki. Parādes laukumā notika parāde, kuru komandēja aizsargu rotas komandieris Sīlis un pieņēma II bataljona komandieris Seidmanis.

* 18. nov. svinības Salacgrīvā ievadīja dievkalpojums baznīcā, kur svinīgā gājienā ieradās Salacgrīvas aizsargi, aizsardzes, pilsētas pašvaldības darbinieki, ugunsdzēsēji un Salacas jūras zvejnieku arodbiedrības ar karogiem. Uz Vienības laukuma notika aizsargu, ugunsdzēsēju un mazpulku parāde, kuru pieņēma aizsargu nodaļas priekšnieks Blumbergs. Vakarā bija referāti un teātra izrāde.

* Salacas pagastā 18. novembrī aizsargu nodaļa rīkoja bazāru un rokdarbu un mājturības ražojumu apskati.

* 18. novembra svinības Rūjienā ievadīja aizsargu, aizsardžu, vanagu un pārējo Rūjienas organizāciju gājiens uz dievnamu, kur svētrunu teica teoloģijas kandidāts Kovals. Parādi komandēja aizsargu rotas komandieris Priedītis, bet pieņēma bataljona komandieris Melders. Saviesīgā biedrībā bij. Cēsu skolnieku rotas dalībnieks Dzirkalis noturēja priekšlasījumu par jaunatnes varonīgajām gaitām valsts neatkarības izcīnīšanā.

* Rencēnos 18. novembra svinības rīkoja vietējā aizsargu nodaļa. Plkst. 15 notika parāde, kurā piedalījās aizsargu nodaļa, sporta pulciņš, aizsardzes, ugunsdzēsēji un skolu jaunatne. Parādi pieņēma 1. eskadrona komandieris A. Pencis. Lauksaimniecības biedrības zālē notika svētku dievkalpojums. Svētrunu teica draudzes mācītājs A. Briedis. Sekoja priekšlasījums par 18. novembri un koncerts. Rencēni bija krāšņi i"uminēti.

* Burtnieku aizsargu nodaļa nolēmusi jauniedēstītā Varoņu birzē pie baznīcas celt pieminekli pasaules karā un Latvijas atbrīvošanas cīņās kritušiem draudzes locekļiem. Jau uzsākta vajadzīgo līdzekļu vākšana. Pieminekļa projektu izgatavojis māksl. Marlics. Piemineklis izmaksās apm. 2.500 ls.

9. Madonas pulks.

* Komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede Madonā notika 13. novembrī. Šī bija pulka saimes pirmā darba sanāksme jaunajā aizsargu namā. Sanāksmi ar īsu uzrunu ievadīja pulka komandieris J. Krigens, novēlēdams aizsargu darbam iet dziļumā, lai jaunais nams nekad nestāvētu tukšs. Apspriedes darba posmu atklāja aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss. Plašā priekšlasījumā viņš sniedza aizsargu vadības norādījumus un ierosinājumus atbildīgā aizsargu organizācijas darba veikšanā. Norādīja, ka aizsargiem un aizsardēm, bet it sevišķi pagastu vienību un citiem vadītājiem, jāklūst par personībām, kurām varētu uzticēties. Aizsargiem jābūt arī tam spogulim, kas sabiedrībai pareizi apgaismo valdības darbību. Nevietā dižošanās ar aizsarga vai aizsardzes izcilo stāvokli. Panākama pilnīga saskaņa un kopdarbība sabiedriskajā darbā, pie kam katrs vērtīgs pasākums jāatbalsta, neskatoties uz to, kas viņu ierosinājis. Izkopjami un respektējami autoritātes, vadonības princips arī sabiedrībā. Katra personīgā dzīvē jāvadās no darba īstās nozīmes. Darbs ir tautas gods, darbs arī labāku nākotni sagādās. Pulka kultūrālās nozares vadītājs P. Kalniņš referēja par latvieša personības audzināšanu, izsekodams latvieša rakstura īpatnībām vēstures apgaismojumā. Apspriedē pārrunāja un noskaidroja aizsargu turpmākās darbības vadošās līnijas. Nāca vairāki ierosinājumi aizsargu nama iemēbelēšanas un pulka bibliotēkas iekārtošanas jautājumos. Sanāksmes dalībnieki sumināja Tautas Vadoni, armijas un aizsargu vadību, kā arī pulka komandieri J. Krigenu, kas pratis apvienot un iedvesmot pulka saimi Latvijas staltākā aizsargu nama uzcelšanai. Sanāksmi noslēdza Dziesma brīvai Latvijai.

* 18. novembra svinības Madonā ievadīja 17. nov. vakarā vanagu un skolu jaunatnes lāpu gājiens uz Lazdonas pareizticīgo kapiem, kur nolika vaiņagus uz brīvības cīņās kritušo karavīru kapiem.

18. novembra rītā saules stari sveica karogoto pilsētu un laukus. Plkst. 10 aizsargi, aizsardzes un skolu jaunatne pulcējās aizsargu namā, kur garīgo aktu noturēja Lazdonas ev.-lut. un pareizticīgo draudžu mācītāji. Pēc tam aizsargu pulka kultūrālās nozares vadītājs Kalniņš sniedza pārskatu par mūsu valsts tapšanu un izveidošanos. Plkst. 11.30 sapulcējušies noklausījās radio pieslēgumu Brīvības pieminekla atklāšanas svinībām Rīgā un sumināja Valsts Prezidentu, Ministru Prezidentu un valdību. Plkst. 18.20 aizsargu namā madonieši noklausījās Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa radio runu, pēc kam notika Brīvības pieminekla Madonas nodaļas sarīkojums par labu kara aviācijai.

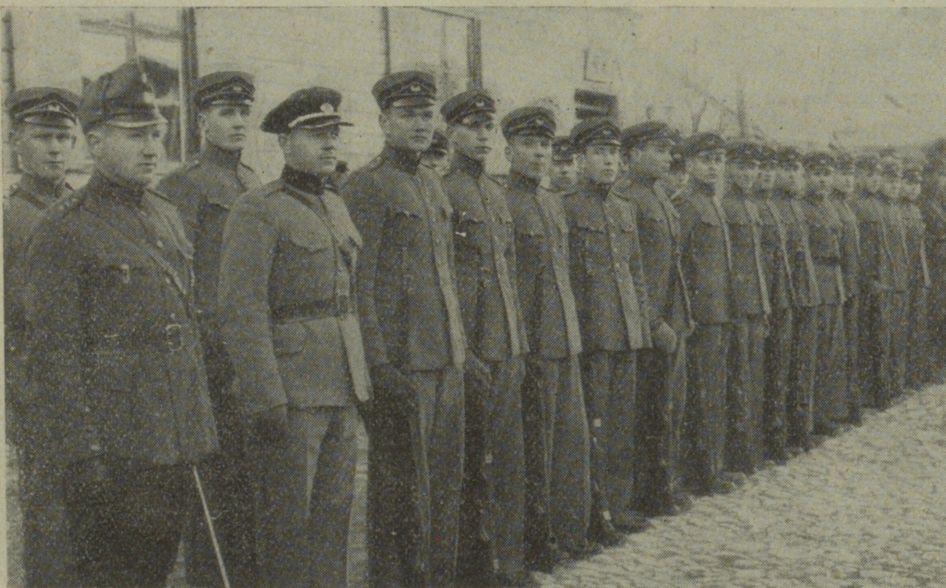
* Vestienas nodaļas aizsargi un aizsardzes 18. novembrī deva svinīgo solījumu. Rotas komandieris A. Dzenītis runāja par aizsargu un aizsardžu pienākumiem. Sekoja referāti: „18. novembra nozīme", „Anna Brigadere, Zentas Mauriņa skatījumā". un „Latvijas aviācija". Vakaru kuplināja aizsargu un skolnieču izpildītas deklamācijas.

* Stāmerienas aizsargu nodaļa ieguvusi un pārbūvējusi savu mītni — aizsargu namu. Šim nolūkam nodaļa no valsts Zemes bankas par 10.000 ls ieguvusi bij. lauksaimniecības biedrības namu. Šovasar taiā izdarīts kapitāls remonts, kas izmaksājis ap 2000 ls.

Nama atklāšanā piedalījās pulka komandiera palīgs A. Krevics, Gulbenes policijas priekšnieks Fr. Sproģis, politiskās pārvaldes vietējā raiona priekšnieks J. Rezovskis un citi. Nama iesvētīšanu izdarīja Gulbenes mācītājs J. Egle, svētrunā pasvītrodams aizsargu nama nozīmi un aizsargu uzdevumus vietējās sabiedriskās kultūras celšanā. Pārskatu par nama izbūvi sniedza nodaļas priekšnieks, Gulbenes pilsētas galva H. Gavars. Pateikdamies par visas sabiedrības silto pretīmnākšanu aizsargiem, viņš norādīja, ka sevišķi atsaucīgas bijušas pagasta valde, piensaimnieku sabiedrība, ugunsapdrošināšanas biedrība un atsevišķas personas ar ziedojumiem, ar ko rasti līdzekļi izdevumu segšanai. Nama izdaiļošanā piedalījušās arī apkārtējās kaimiņu pagasta aizsargu nodaļas. Tā — Litenes aizsargu nod. jaunajam aizsargu namam ziedojusi gleznu. Nams var uzņemt 1000 personas, pie kam sēdvietas paredzētas 600 personām.

Pulka komandiera palīgs A. Krevics nodeva namu nodaļai, kam sekoja aizsargu un aizsardžu svinīgais solījums. Pie nama izbūves sevišķi atzīmējami nodaļas priekšnieka H. Gavara nopelni, tāpat arī nama saimnieku — vada komandiera A. Eizenšmita, aizsardzes Elviras Melngalves un aizsarga V. Ķauķa rosīgā darbība.

* Saikavas aizsardžu pulciņš 24. novembrī svinēja 10 gadu darbības atceri.

Cīravas mežsaimniecības skolas aizsargu nodaļa.

Svinības aizsargu namā bija pulcējušas pārpilnu zāli apmeklētāju. Garīgo aktu noturēja māc. Būmanis, pēc kam aizsardžu pulciņa priekšniece Bērziņa sniedza pārskatu par pulciņa 10 gadu darbību. Aizsardzes uzrunāja pulka komandieris J. Krigens. Aizsargu štāba sveicienus nesa aizsardžu instruktore L. Torgani. Sekoja aizsargu un aizsardžu izpildījumā J. Norviļa „Senču kāzu godības" uzvedums, ar autora ievadu un kokles pavadījumu.

* Uz jātnieku divīziona komandieŗa A. Jozepa ierosinājumu pie Dzelzavas aizsargu nama biedrības nodibināts mazpulka palīdzības fonds. Kā pirmās, Dzelzavas pašvaldība fondā iemaksājusi Ls 50,—, aizsargu nodaļa Ls 30,—.

Saikavas aizsardžu uzveduma „Senču kāzu godības" dalībnieki.

10. Cēsu pulks.

* Rankas izglītības biedrība, atzīdama aizsargu organizācijas lielos nopelnus valsts aizsardzības un kultūras darbā, pēc pag. gada 15. maija notikumiem atdāvināja vietējai aizsargu nodaļai savu namu. Nama pārņemšanas svinības notika 24. novembrī. Rankā ieradās aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, aizsargu militāro apmācību pārzinis kapteinis Ķikulis, pulka komandieris M. Treijs, viņa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs, pulka kultūrālās nozares vadītājs V. Grozgalvs, Cēsu kaŗa apr. priekšnieks pulkv.-ltn. Plūmanis un citi viesi. Svinības ievadīja garīgs akts, kuŗu izpildīja Jaunpiebalgas māc. Ozols. Pēc tam izglītības biedrības priekšnieks Bundziņš ar uzrunu nodeva nama atslēgas Rankas aizsargu nodaļas priekšniekam Baueram, kurš pateicās par lielo dāvanu un deva solījumu, ka aizsargi centīsies attaisnot to uzticību, ko viņiem dāvājusi sabiedrība. Jauno aizsargu namu atklāja aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls. Viņš aicināja aizsargus vienmēr un visur stādīt pirmā vietā valsts un sabiedrības intereses un ražīgi strādāt jaunā laika garā. Runātājs nesa arī sveicienus no Tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa, iekšlietu ministra V. Gulbja un viceministra A. Bērziņa, kuŗus klātesošie jūsmīgi sumināja. Trīskārtīgs „Lai dzīvo" atskanēja arī par godu kaŗa ministrim ģen. J. Balodim, valdībai un armijas komandierim ģen. K. Berķim, kas jaunā nama saimniekus bija sveikuši telegrammām. Pēc tautas lūgšanas un atjaunotās Latvijas himnas runāja Rankas pagasta vecākais Leimanis, pasniegdams aizsargu nodaļas priekšniekam Baueram sabiedrības dāvāto zobenu. Vēl runāja pulka komandieris M. Treijs. Pēc viņa runas klātesošie sumināja aizsargu priekšnieku pulkv.-ltn. K. Praulu. Sekoja citi apsveikumi, kuŗus ievadīja Cēsu kaŗa apriņķa priekšnieks pulkv.-ltn. Plūmanis. Svinīgā akta noslēgumā aizsargu nodaļas priekšnieks Bauers lūdza aizsargu priekšnieku pulkv.-ltn. K. Praulu nodot pateicību un sveicienu Tautas Vadonim Dr. K. Ulmanim un valdībai. Sekoja koncerts un kopīgas vakariņas.

* Lai rastu līdzekļus pulka kultūrālām vajadzībām, štāba bataljona aizsardžu pulciņš katru gadu 18. novembrī rīko mantu loteriju — bazāru. Arī šogad sabiedrība loterijai bija atsaucīgi ziedojusi gan naudā, gan mantās, bet pašas aizsardzes savas priekšnieces A. Reichholdes vadībā sagatavojušas daudz skaistu rokdarbu. Loterija guva lielu piekrišanu.

11. Tukuma pulks.

* Valsts pastāvēšanas 17. gada svētkus Tukumā ievadīja baznīcu zvani. Pa ielām plūda jūsmīgi ļaužu pulki un apbrīnoja karogotās ēkas un dekorētos skatlogus. Svinības iesākās ar svētku dievkalpojumu, kuŗu noturēja prāvests A. Virbulis. Pulkst. 13 jaunajā tirgus laukumā pulcējās aizsargi, skolu jaunatne, vanagi un organizācijas ar karogiem. Lielais laukums bija par mazu, lai uzņemtu visus svētku apmeklētājus. Parādes dalībniekus uzrunāja aizsargu pulka komandieris A. Kārkliņš. Klātesošie sumināja Valsts Prezidentu, Ministru Prezidentu un valdību. Pēc parādes viesīgā biedrībā notika aizsargu rīkotais tradicionālais bazārs. Krēslai iestājoties pilsēta krāšņi illūminēta, sevišķi valsts un pašvaldību ēkas. Ielu malās spulgu rindas. Pa pilsētu sākās kopējais aizsargu, ugunsdzēsēju un skolu jaunatnes lāpu gājiens, noslēgdamies Brīvības laukumā. Vakarā viesīgā biedrībā notika priekšlasījums un koncerts.

12. Ilūkstes pulks.

* 27. okt. Bebrenes nodaļa sarīkoja komponista Emīļa Dārziņa piemiņas vakaru.

Vakaru atklāja skolotājs A. Rupšenieks ar priekšlasījumu, raksturojot Em. Dārziņu kā mūziķi un cilvēku. Tālākā programma bija veltīta Em. Dārziņa skaņu darbiem. Aizsardze Dzērve un skolotājs Indāns izpildīja solo dziesmas, pianista Freimaņa pavadījumā, kurš atskaņoja arī Em. Dārziņa „Melancholisko valsi". Vēl dziedāja dubultkvartets un Bebrenes aizsargu nod. koris skolotāja A. Rupšenieka vadībā. Šim vakaram bij klusa un intīma noskaņa, klausītāji priekšnesumus uzņēma silti.

13. Bauskas pulks.

* Ar autoritārās iekārtas iestāšanos valstī, visās nozarēs radusies rosība un sekmes. Panākumi gūti arī aizsargu sabiedriski-kultūrālā darbībā. Tā „Aizsarga" iepriekšējā numurā atzīmējām Madonas pulka dižena sasnieguma — pašu celtā nama atklāšanu Madonā. Tagad atkal varam atzīmēt aizsargu sabiedrisku celtni, kas savā apkārtnē ir pārākā. Tas ir Bauskas aizsargu nams.

Nama kādreizējais saimnieks bija L. lauksaimnieku ekonomiskā sabiedrība. Ar Bauskas 32 sabiedrisko organizāciju atbalstu un Hipotēku bankas starpniecību, šo namu par 100.000 ls savā īpašumā ieguva 13. Bauskas aizsargu pulks. Namam izdarīja kapitālpārbūvi. Ierīkoja skatuvi. 1935. gada vasarā uzsāka arī lielās izrīkojumu zāles izdaiļošanu, uzticot to māksliniekam Treilonam. Zāle ieturēta latviskā stilā. Foaije telpās novietoti Tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa, aizsargu goda šefa ģenerāļa J. Baloža un atmodas laika darbinieku krūšu tēli. Blakus zālei izdarītas piebūves, iekārtotas mājīgas telpas aizsargu un aizsardžu vajadzībām. Ieejas durvis grezno aizsargu nozīme.

Pārbūve prasījusi līdzekļus ap 50.000 ls. Nama atjaunošanai prāvas summas ziedojušas pašvaldības, organizācijas un labvēļi. Tā apriņķa un pilsētas pašvaldības iemaksājušas 6000 ls, organizācijas un privātpersonas 7800 ls, pulka nodaļas 2000 ls. Aizsargu sarīkojumi devuši 1200 ls, Kultūras Fonds pabalstījis ar 5000 ls. Aizdevumu veidā pulks saņēmis no Hipotēku bankas 7800 ls, aizsargu štāba 5000 ls un no nodaļu līdzekļiem 3600 ls. Nams atmaksāsies, dodot pulkam 12.000 ls bruto ieņēmumus gadā, kamēr tanī pat laikā izdevumi, kas saistīti ar īpašuma uzturēšanu, ieskaitot procentu maksājumus un kapitāla deldēšanu, sastādā 8000 ls.

Par modernu, sabiedrisku celtni izveidotais Bauskas aizsargu nams 9. novembrī atvēra savas durvis, lai kalpotu Bauskas pilsētas un novadu kultūrālai dzīvei. Uz nama atklāšanu svinībām ieradās iekšlietu ministrs V. Gulbis, ar-

mijas komandieris ģenerālis Kr. Berķis, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. K. Prauls, administrātīvā departamenta direktors J. Anšmits u. c. Augstos viesus sagaidīja aizsargu goda sardze, pašvaldību pārstāvji un iedzīvotāji. Iekšlietu ministrs V. Gulbis, pie ieejas namā, pasniedza sudrabā kaltu atslēgu, ar novēlējumu, lai aizsargu nama durvis nestu svētību kā aizsargu saimei, tā sabiedrībai. Iesvētīšanas aktu noturēja pulka mācītājs Turss. Pulka komandieris Vērpelis sniedza pārskatu par nama iegūšanu un izbūvi. Tad iekšlietu ministrs V. Gulbis atklāja namu un starp citu teica:

„Jūs, aizsargi, tagad varat raudzīties uz sava darba noslēgumu — jauno un patīkamo mītni. Šodien mēs viņu nododam aizsargu un sabiedrības lietošanai un vajadzībām. Mana pateicība lai ir tiem, kas balstījuši šī nama būvi. Šie svētki ir ne tikai darba noslēgums, bet reizē arī jauna darba sākums. 15. maijs ir Latvijai uzdevis daudzus darbus. Jums, Bauskas iedzīvotājiem, ir slavena pagātne, Jūs esat seno zemgaliešu pēcteči, kuņu vadoņi ir bijuši Viesturs un Namejs. Šī slavenā pagātne un varonīgo zemgaliešu tradicijas lai vada jūs turpmākās gaitās, un ja jūs iesiet pa vienprātības un saticības ceļu, sirdīs ar ticību Vadonim, tad jūs tiksiet pāri visām grūtībām."

Pēc valsts himnas pulka komandieris nolasīja Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa apsveikumu: „Ar patiesu prieku apsveikdams 13. Bauskas aizsargu pulka svētku dalībniekus, no sirds novēlu, lai jaunais pulka nams vēl stiprāk un ciešāk vienotu brašos aizsargus un pašaizliedzīgās aizsardzes kopējā darbā par labu un svētību mūsu atdzimušai Latvijai, viņas labklājībai, drošībai un varenumam." Apsveikumu klātesošie saņēma aplausiem un Valdības galvu jūsmīgi sumināja. Tālāk nama cēlējus apsveica armijas komandieris ģenerālis Kr. Berķis, 12. Bauskas kājnieku pulka pārstāvis pulkv.-ltn. Vēvers, pilsētas galva Kasparsons u. d. c. Priekšnesumu programmu izpildīja pulka drāmatiskais ansamblis, simfoniskais orķestris un koris.

14. Kuldīgas pulks.

* Kuldīgā 18. novembra svinības sākās ar dievkalpojumiem visos vietējos dievnamos un pilsētas valdes svinīgo sēdi. Pl. 12 tirgus laukumā notika parāde, kuņu komandēja aizsargu rotas komandieris Šeiders. Parādes kārtībā nostājās aizsargi, aizsardzes, skauti, mazpulki, Kuldīgas organizētie strādnieki, ugunsdzēsēji un militāri apmācīta skolu jaunatne. Pēc sasveicināšanās ar parādes dalībniekiem, aizsargu bataljona komandieris Rubulis griezās pie klātesošiem ar īsu uzrunu. Tad pasniedza Triju zvaigžņu ordeni apbalvotiem aizsargiem. Ar ugunsdzēsēju goda zīmi apbalvoja 10 ugunsdzēsējus.

Tumsai metoties pilsētas ielās nepārtrauktās rindās iedegās spulgas. Sevišķi krāšņi illūminēts bija pilsētas valdes nams. Dzīvokļu logos dega sveces. Visās pakalnēs ap Kuldīgu dega ugunskuri. Pkst. 19 Kuldīgas sadraudzīgā biedrībā notika Eisberga referāts par „Jauno valsti" un svētku izrāde „Pieci vēji".

* 10. novembrī Saldus pils. aizsargu nodaļa svinēja savus gadskārtējos svētkus, kuŗi sakrita ar aizsardžu pulciņa 10 gadu pastāvēšanas atceri. Svētkos ieradās pulka k-ris Kalve, tā palīgs Vasarājs, kultūrālās nozares vadītājs Vilks, jātn. divīziona k-ris Auģis, pirmā pulciņa pr-ce Stauvers kdze un d. c.

Svētkus atklājot, aizsardžu pulc. priekšniece sniedza pārskatu par aizsardžu darbu 10 gados. Pulciņš oficiāli dibināts 1925. g. 14. novembrī, bet jau vairāk kā 1½ gadu pirms tam, tas darbojies kā dāmu komiteja, rosīgi atbalstīdams aizsargus viņu gaitās. Sekoja jātnieku divīziona kom. Auģa referāts: „Mūsu pienākumi". Pulciņam sveicienus nesa pulka kom. Kalve, kam sekoja „Dziesma brīvai Latvijai." No Saldus pilsētas valdes sveicināja pilsētas galva Zundbergs. Plašus aplausus izsauca bijušā pulka komandieŗa, tagadējā Daugavpils prefekta Jansberga apsveikuma telegramma.

Sekojošā teātŗa izrādē dalību ņēma vienīgi aizsardzes un aizsargi. Piekrišanu guva arī aizsardžu dejas pulka fiz. audz. instruktora Andersona vadībā. Daudz pūļu nodaļas izveidošanā pielicis tās priekšnieks L. k. o. k. Sakenfelds.

* 17. novembrī Turlavas nodaļa pamatskolas telpās rīkoja valsts pastāvēšanas svētkus ar priekšlasījumu: „Valsts 17 gadi".

* Vārmes nodaļa valsts svētkus atzīmēja 17. novembrī ar aktu un teātŗa izrādi.

* Ivandes aizsargi kopā ar organizācijām 18. novembrī rīkoja J. Laula referātu: „Latviešu garīgās īpašības un spēks Latvijas tapšanas laikā" un Zonberga „Sarkanā barona meita" izrādi.

* Kabiles aizsargi 17. novembrī rīkoja priekšlasījumu un latvju filmas „Tautas dēls" izrādi.

* Saldū 18. novembŗa dievkalpojumā baznīcā ieradās aizsargi, aizsardzes un organizācijas ar saviem karogiem. Tirgus laukumā notika aizsargu, aizsaržu un vietējās skolu jaunatnes parāde, kuŗu pieņēma bataljona komandieris Šulcs.

15. Liepājas pulks.

* Pulka komandējošā sastāva apspriede notika 31. oktobrī, 15. maija namā Liepājā. Apspriedē piedalījās kopskaitā 150 personas — aizsargu komandieri un aizsardžu pulciņu priekšnieces. Apspriedi ievadīja pulka komandieris K. Tikmanis ar uzrunu. Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss runāja par priekšnieku un padoto attiecībām, autoritāti un vadonības principu. Pulka kultūrālās nozares vadītāja v. i. agr.V. Jēkabsons nolasīja referātu par tematu „Personības izkopšana un audzināšana", pēc kam organizācijas daļas priekšnieks un pulka komandieris deva norādījumus organizācijas darbā. Sekoja goda tiesnešu, pulka revīzijas komisijas, palīdzības fonda un aizsargu kluba valdes vēlēšanas un balvu izsniegšana. Aizsargu komandieri apbalvotos sumināja

* Laikā no 26. okt. līdz 3. nov. pulkā noturēja ķīmiskos kursus instruktoriem un aizsargiem. Kursus vadīja pulka komandieŗa palīgs kpt.-ltn. Briedis un tajos piedalījās štāba bataljons, lidotāji un jūŗas aizsargi, kopā 80 dalībnieki.

Turpmāk gāzu kursi paredzēti š. g. 14. un 15. decembrī Priekulē, Mednieku klubā, III bataljonam, un 1936. g. 18. un 19. janvārī Liepājā, Latviešu biedrībā II bataljonam.

* 9. un 10. novembrī Liepājā rīkoti aizsargu sporta pulciņu vadītāju kursi. Piedalījās sporta pulciņu vadītāji vai to vietnieki un sporta pulciņu vadītājas. Kursus atklāja pulka kom. palīgs Briedis. Mācības vadīja fiziskās audzināšanas instruktors Molovka un instruktore Gersone. Apmācībās galveno vērību piegrieza ziemas sporta veidiem, vispārējai ķermeņa vingrināšanai un tautiskām dejām.

* Štāba bataljons noorganizējis referātu ciklu. Sākot ar š. g. 1. oktobri pulka kom. palīgs kapt.-ltn. Briedis referējis par Vikersa ložmetēju un ložmetēja uguns veidiem, vada kom. Strazdiņš — Nacionālās apziņas un valsts loma cilvēka dzīvē, rotas kom. Pelcmanis — Liepājas aizstāvēšana pirms 16 gadiem u. t. t. Decembrī referāti paredzēti 2., 9., 16. un 20. datumos.

* 2. novembrī štāba bataljons Liepājas Latviešu biedrības namā rīkoja koncertu ar bazāru. Vakars bija sevišķi kupli apmeklēts. Koncertu apmeklēja Zemkopības ministrs J. Birznieks, kuŗu sagaidīja pulka komandieris Tikmanis un pārējie aizsargu komandieri. Prāvais vakara atlikums nāca par labu pulkam. Zemkopības ministrs J. Birznieks ziedoja Ls 500.— štāba bataljona kluba izdaiļošanai. Telpas bataljona vajadzībām dod Liepājas Latviešu biedrība savā jaunceltajā 15. maija namā.

* 10. novembrī Kalētu nodaļa rīkoja Mārtiņu vakaru, atjaunodama tēvu tēvu ierašas. III btl. kom. Ģībietis runāja par dažādām parādībām aizsargu dzīvē un kultūrālās nozares v. i. Jēkabsons par seno latviešu tradiciju atjaunošanu.

* Novembŗa sākumā Nīgrandas nodaļa rīkoja mājturības kursus. Noslēguma vakarā, 10. novembrī, Nīgrandā ar teātŗa izrādi viesojās Embūtes aizsargi. Uzveda „Vecie un jaunie".

* 11. novembrī, Lāčplēša svētkos, štāba bataljons Liepājas latviešu biedrības 15. maija namā rīkoja mūsu varonīgās armijas cīņu atceres vakaru. Vakaru atklāja btl. kom. Lēģeris. Vada kom. Ozoliņš nolasīja referātu „Lāčplēsis, kā kaŗavīru simbols". Sekoja teātŗa izrāde un priekšnesumi.

* Pērkones kapos, pretī šaujlaukumam, trīs kilometrus no Liepājas, ir 1923. g. uzcelts piemineklis, ar uzrakstu:

Par Latviju!

Tautiet, kas garām mums eji
iededzies Tēvzemes mīlā.
Par Tēviju mīļo mēs dzīvību
atstājām ķīlā.

Miķelis Drulle
Miķelis Šalmis
Indriķis Grīnvalds.
Jānis Veits.

17. novembŗa vakarā Pērkones aizsargi, aizsardzes un ap 400 apkārtējo iedzīvotāju pulcējās minētos kapos, lai godinātu sava pagasta un visus atbrī-

vošanas cīņās kritušos varoņus. Dievkalpojumu noturēja mācītājs Sanders, bet aizsargu nodaļas priekšnieks Dzintarnieks nolika vaiņagu, griezdamies pie klātesošiem ar izjustu uzrunu. Svētvakaru beidza ar valsts himnu.

* Valsts 17 gadu pastāvēšanas svētkos, 18. novembrī, pulkā noturētas parādes, referāti, izrādītas patriotiskas lugas, koncerti u. t. t. Provincē parādes noturētas kopā ar mazpulkiem un vietējām organizācijām. Liepājā parādi komandēja štāba btl. kom. Lēgeris, parādi pieņēma Liepājas garnizona priekšnieka v. pulkv. Spandegs. Priekulē — 7. rotas kom. Jaunzems, pieņēma 8. rotas kom. Krampis.

16. Jelgavas pulks.

* 17. novembrī atklāja pasaules karā un Latvijas atbrīvošanas cīņās kritušiem Džūkstes draudzes dēliem pieminekli Džūkstes pagasta centrā. Piemineklis tēlnieka Baumaņa - Zemdega veidots un attēlo pelnu urnu, kurai blakus pakājē sēž raudādama māte, bet otrā pusē atspiedies cīnītājs. Pieminekļa atklāšanā ieradās iekšlietu viceministrs A. Bērziņš, pašvaldības departamenta vicedirektora G. Cauča, pulka komandieŗa Ausmaņa, sekretāra A. Kocha u. c. pavadībā. Viesus sagaidīja Džūkstes aizsargu goda sardze, pagasta vecākais Kažokvalks un Džūkstes draudzes pārstāvji. Piemineklim atsedzoties, ministrs A. Bērziņš starp citu teica: „Atklājot Džūkstes kritušo varoņu pieminekli, daru to valdības un Vadoņa vārdā. Šis piemineklis uzskatāms kā apliecinājums, kā atzinība tiem Latvijas dēliem, kas savu dzīvību dāvājuši Latvijas neatkarībai." Pēc atklāšanas akta notika aizsargu, aizsardžu, organizāciju un skolu jaunatnes parāde, ko komandēja bataljona komandieris Upenieks, bet pieņēma ministrs A. Bērziņš. Sekoja kopmielasts un teātŗa izrāde.
Piemineklim līdzekļus vākusi Džūkstes draudze, piedaloties Džūkstes un Slampes pagastu pašvaldībām.

* Ozolnieku nodaļa līdz ar valsts svētkiem 17. novembrī, Ozolpilī, svinēja savu 15 gadu pastāvēšanu. Garīgo aktu noturēja māc. R. Kalderovskis. Nodaļas priekšnieks sniedza pārskatu par Ozolnieku aizsargu gaitām, pēc kam bija apsveikumi un agr. R. Zebauera referāts: „Lauksaimniecība kā mūsu valsts labklājības un stipruma pamats." Sekoja teātŗa izrāde.

17. Rēzeknes pulks.

* 17. novembrī, valsts svētku priekšvakarā, pulka štābs bija sarīkojis koncertu Rēzeknes latviešu b-bas „Tautas pils" telpās. Koncertā ņēma dalību štāba orķestris Gerķa vadībā, koris J. Rozīša vadībā un stīgu orķestris. Koncerta priekšnesumi izpelnījās publikas nedalītu piekrišanu. Pirms koncerta pulka kult. noz. vadītājs J. Seilis teica runu, kuŗa atzīmēja 18. novembra un 15. maija nozīmi un mūsu varonīgās armijas cīņas par Latvijas neatkarību. Koncerta noslēgumā apmeklētāji sumināja Tautas Vadoni, nodziedot „Dziesmu brīvai Latvijai".

* 22. novembrī, Rēzeknē, notika pulka komandējošā sastāva gadskārtējā sanāksme. Uz sanāksmi bija ieradušies visi aicinātie, skaitā 152 personas. Sanāksmi atklāja pulka komandieris Zarāns. Referātus nolasīja Aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Rapss un pulka kult. noz. vadītājs J. Seilis. Pēc tam organizācijas daļas priekšnieks un pulka komandieris deva norādījumus aizsargu dzīves jautājumos.

* Ozolmuižas aizsardžu pulciņš laikā no 18. X.—9. XI. sarīkoja mājturības kursus instruktrises Paulītes vadībā. Kursus apmeklēja pavisam 22 aizsardzes un privātas personas.

9. XI. kursu noslēguma aktā bija ieradušies pulka komandieris Zarāns, viņa palīgs Samiņš, pulka kult. noz. vad. Seilis un Rēzeknes novadu vecākais agronoms Čakšs. Pulka komandieris Zarāns un vec. agr. Čakšs savās apsveikšanas runās atzīmēja darba mīlestības nozīmi, kas nepieciešama katram latvietim, runāja par iespējamībām, ko devis mums Tautas Vadonis un 15. maijs. Klātesošie sumināja Tautas Vadoni un nacionālo valdību.

* Viļēnu nodaļa valsts 17 gadu pastāvēšanas svētkus Viļēnos ievadīja ar valsts pašvaldību darbinieku svinīgu sēdi ugunsdzēsēju biedrības zālē. Sēdes dalībnieki un publika noklausījās Valsts Prezidenta radiorunu Brīvības pieminekli atklājot. Tad Viļēnu pag. aizsardžu pulciņa priekšniece Pupas jaunkundze nolasīja referātu, kuŗā tika izcelts patriotisms un Tēvu zemes mīlestība. Vīru dubultkvartets noskandināja patriotiskas dziesmas. Plkst. 19-os svētku svinību dalībnieki noklausījās virsleitnanta Vīksnas priekšlasījumu par Latvijas valsts rašanos un izveidošanos. Tam sekoja teātŗa izrāde. Uzveda Alunāna „Kas tie tādi, kas dziedāja". Viļēnu pilsēta valsts svētkos bija krāšņi illūminēta.

* Valsts svētku dienā, 18. novembrī, Varakļānos notika Varakļānu, Vidsmuižas un Stirnienes aizsargu nodaļu un vietējo skolu skolēnu parāde. Parādi komandēja III bataljona komandieris F. Čačs un pieņēma II bat. komandieris Baranovskis. Vakarā aizsargi un aizsardzes, kopā ar vietējo Brīvības pieminekļa komiteju, sarīkoja teātŗa izrādi.

* Rēzeknes apriņķa vecākais Francis Kozul-Kaža, aizsargu kultūras darba sekmēšanas nolūkā, uzdevis visām pagastu valdēm rūpēties par piemērotām telpām aizsargu apspriedēm, priekšlasījumiem, kursu sarīkošanai u. c. Izrādīt pretimnākšanu vietējai aizsargu organizācijai uzaicināti arī skolu pārziņi, kas vajadzības gadījumā atļautu aizsargiem izmantot skolas telpas, rūpējoties tomēr, lai mācības skolā netiktu traucētas. Par kārtību un tīrību šinīs telpās jāgādā aizsargu nodaļas priekšniekam.

18. Daugavpils pulks.

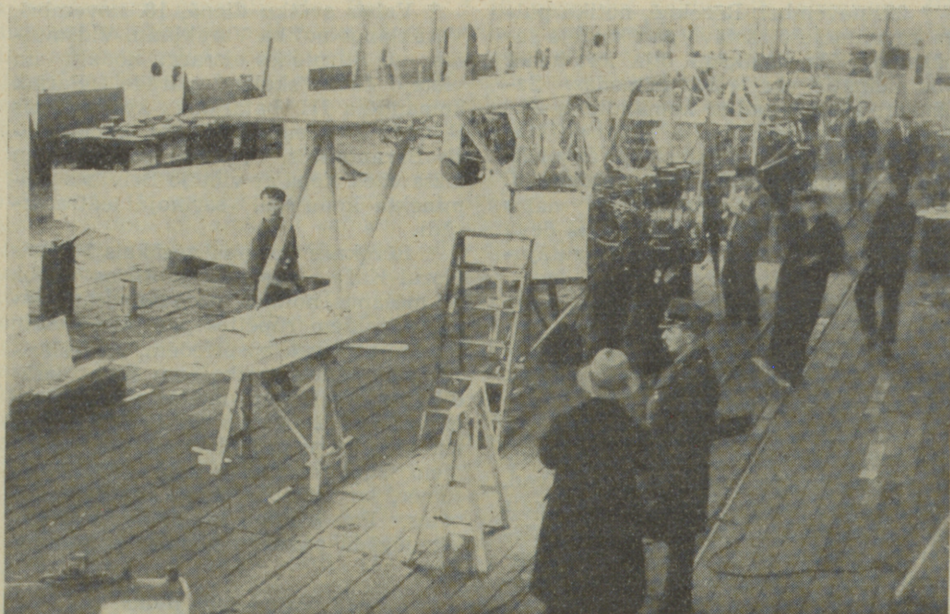
* Krustpils pilsētas nodaļa 10. novembrī, pamatskolas telpās, rīkoja Zemnieku Drāmas teātŗa viesizrādi „Zvejnieka dēls" II. daļu un loterijuallegri. Izrīkojums bija kupli apmeklēts un guva lielu piekrišanu.

* Sakaru bataljons pulkā ir viens no aktīvākām vienībām. Bataljona sastāvā ir daudz pilsētā redzamāko personu: tiesneši, ārsti, pilsētas valdes locekļi u. c. sabiedriski darbinieki, neizslēdzot arī vienkārša darba darītājus. Ar sekmēm darbojas arī bataljona aizsardžu pulciņš, kuŗa skaitliskais sastāvs tagad ievērojami pieaudzis.

Bataljonu tā jaunais komandieris, Daugavpils pilsētas valdes loceklis L. k. o. k. atv. kapt.-ltn. Inka, pieņēma 20. novembrī. Šinī gadījumā bataljona aizsargi un aizsardzes sapulcējās savā mītnē. Jauno bataljona komandieri ar ziņojumu sagaidīja viņa palīgs H. Švarcbachs. Btl. kom. Inka savā uzrunā uz-

Dobeles aizsargu nodaļas orķestrs.

Jaunās aizsargu lidmašīnas Liepājas kaŗa ostas darbnīcās.

svēra, ka aizsargiem pirmā vietā visur jāstāda valsts intereses, bet organizācijas iekšējā dzīvē jāvalda disciplīnai, neskatoties uz to, kādu stāvokli aizsargs vai aizsargu virsnieks ieņem sabiedrībā.

* Liksnas pagasta aizsardžu pulciņš 24. novembrī atzīmēja savus 5 gadu pastāvēšanas svētkus. Pulciņš noorganizēts 1930. g. augustā un to gandrīz no pašas dibināšanas dienas vada Dubrovska kundze. Sākumā pulciņā bijušas 17 aizsardzes, tagad to skaits pieaudzis līdz 30. Svinības ievadīja ar uzrunu pulka komandieŗa palīgs kapt. Knospiņš, nesdams pulka komandieŗa un Daugavpils apriņķa lauku pašvaldību vecākā A. Švirksta sveicienus. Vēl runāja Iekšlietu ministrijas informācijas un propagandas pārvaldes pārstāvis. Tad jaunuzņemtās aizsardzes deva svinīgo solījumu, apņemoties savās sirdīs būt par krietnām aizsardžu līdzgaitniecēm. Sekoja teātŗa izrāde „Indrāni".

* Pie Vīpes nodaļas nodibināts sporta pulciņš, P. Kalniņa vadībā. Pulciņu atklāja 1. decembrī. Svinīgajam aktam sekoja J. Akurātera lugas „Kurzeme" izrāde.

* Pulka štābs 30. novembrī, Daugavpils garnizona jaunatremontētā virsnieku klubā, rīkoja tradicionālo koncertuballi. Koncertā piedalījās Nacionālās operas solisti V. Stotts un T. Matīss un brīvmākslinieces Vera Fricnoviča.

Dzelzceļu pulks.

* Dzelzceļa aizsargu pulka Priekules nod. aizsardžu pulciņš 3. nov. Vaiņodes saviesīgās biedrības zālē atzīmēja savas iesvētības. Svētkos bij ieradies pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. Grivāns, kultūrālās nozares vadītājs insp. Štāls, II. btl. kom. Jurēvics, Priekules nod. priekšnieks K. Pelīte u. c. Svinības atklāja II. btl. kom. Jurēvics, pēc kam nodziedāja valsts himnu. Aizsardžu pulciņu iesvētīja māc. Dr. V. Zanders. Svinīgo solījumu deva 23 aizsardzes. Nolasīja arī vairākus referātus. Svinības noslēdza ar valsts, armijas un aizsargu vadības suminājumu. Koncertā piedalījās operdziedātāja M. Skujiņa - Gulbis un vijolnieks Vidmanis. Uzveda arī patriotisku lugu.

Aizsargu aviācija.

* 3. novembrī aizsargu aviācijas aizsargi izbrauca uz Vidzemes šoseju pie Ropažiem un pārbaudīja savus š. g. meža dienās iestādītos bērziņus. Iestādītie kociņi labi auguši un aizsargi tos papildus apkopa labākai pārziemošanai

* 15. novembrī Nacionālā operā uzveda par labu aizsargu aviācijai balleta izrādi „Mīlas uzvara". Izrādi pagodināja ar savu klātbūtni armijas komandieris ģenerālis Berķis ar kundzi, aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. Prauls un civīlās aviācijas inspektors pulkv. Indāns. Izrāde — tautiskais ballets — bija kupli apmeklēta un operas vadība un personāls izrādīja lielu pretimnākšanu, šādā ceļā atbalstot aizsargu aviāciju. Pārdotās biļetes un programmas pret ziedojumiem deva krietnu atlikumu.

* Ar aizsarga priekšnieka atļauju pie aizsargu aviācijas nodibināts štāba vads. Par vada komandieri iecelts Valsts zemes bankas pārvaldnieks Hugo Dzelzītis, rezerves virsleitnants. Štāba vadā iestājušies redzami sabiedriski darbinieki, kuŗi bez tiešiem aizsargu pienākumiem veicinās un palīdzēs sekmēt aizsargu aviācijas attīstību, radot vēl lielāku kopdarbību starp sabiedrību un aizsargu aviāciju, nekā tas bija līdz šim.

* 25. novembrī notika Liepājā aizsargu eskadras angāra un pläniera iesvētīšana un aizsargu svinīgā solījuma došana. Bija ieradušies aizsargu priekšnieks pulkv.-ltn. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Zālītis, civīlās aviācijas inspektors pulkv. Indāns, aizsargu aviācijas priekšnieks Lindbergs ar palīgu kapteini-leitn. Jenkeviču, satiksmes ministrijas gaisa satiksmes vadītājs inž. Jēriņš, Latvijas aerokluba priekšnieka vietn. kapt. Bulmanis, kaŗa aviācijas pulka virsnieki, pilsētas galva Rimbenieks, Liepājas un Kuldīgas aizsargu pulku komandieri u. c. Svinīgo aktu ievadīja mācītājs Dr. Zanders ar šim gadījumam sacerētu korāli. Par aerodroma un angāra izbūves gaitu sniedza pārskatu eskadriļas komandieris koŗa ostas darbnīcu priekšnieks inž. Ķerpe. Aizsargu pr-ks plkv.-ltn. Prauls savā runā aizrādīja, ka Liepājas eskadriļa ir viena no pirmām provinces aizsargu aviācijas vienībām, kas paspējusi uzcelt angaru savu lidmašīnu novietošanai. Viņš nodeva sveicienus no Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, iekšlietu ministra V. Gulbja un viceministra A. Bērziņa. Kaŗa ministra gen. Baloža un armijas komandieŗa gen. Berķa sveicienus nesa pulkvedis Indāns, bet garnizona priekšnieka gen. Dankera — Kurzemes divīzijas štāba pr-ks pulkv. Žīds. Vēl sveicienus un labākos novēlējumus nodeva aviācijas priekšnieks Lindbergs, Liepājas aizsargu pulka kom. Tikmanis, Kuldīgas aizsargu pulka kom. Kalve, pilsētas galva Rimbenieks un L. A. K. vietējās nodaļas priekšnieks.

Līdz ar angāru iesvētīja arī eskadriļas buŗu lidmašīnu. Tās krustmāte inž. Ķerpes kundze deva lidmašīnai vārdu „Vanags". Tad aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. Prauls apbalvoja Liepājas aizsargu eskadriļas kom. Ķerpi ar „Nopelnu krustu". Liepājas kaŗa ostas darbnīcu pr-ks inž. Ķerpe kaŗa aviācijas pulkam pasniedza darbnīcu dāvāto ceļojošo balvu. Svinīgam aktam sekoja aizsargu eskadriļas parāde, pēc kam svētku dalībnieki pulcējās mājīgajās eskadriļas telpās uz kopmielastu.

Pirms angāra iesvētīšanas, aizsargu vadība apskatīja jaunbūvējamās lidmašīnas Liepājas kaŗa ostas darbnīcās un bija patīkami pārsteigta par pašu zemē gūtiem sasniegumiem. Vēl šogad aizsargu aviācija saņems četras Latvijā būvētas lidmašīnas.

Čiv—čiv.

Ainas no aizsargu rudens manevriem

Gatavošanās uz aizsargu rudens manevriem notiek jau laikus. Pāris nedēļas pirms tam no priekšniecības dots rīkojums par ierašanos noteiktās vietās un pieteikts arī, kas kuŗam jāņem līdzi. Rudens manevri aizsargos rada lielu interesi. Ja vasaras nometnēs apvidus dažkārt nepieļauj izvest plašākas apmācības apsēto lauku dēļ, tad rudenī, kad lauki nokopti, atveŗas plašas iespējamības. Ir arī brīvāks laiks, visi darbi padarīti. Rudens manevri ir apmācības sezonas noslēgums un ar savu darbību vistuvāki atgādina īstus kaujas apstākļus.

Aizsargs Krastiņš noliktā dienā jūdz zirgu jau pēc pusnakts. Jābrauc divdesmit kilometrus līdz Virbu muižai, ceļš

nav diez' cik teicams un dubļains. Noteiktā stundā Krastiņam jāierodas jātnieku eskadrona vada komandiera rīcībā. Krastiņš, kā vecāks vīrs, nozīmēts vezumniekos un tam jāved visam vadam elpe. Vezums ar āboliņu un auzu maisiem piekrauts jau dienu iepriekš. Krastiņš jūdza bēri ilksīs, pārsviež pār plecu karabini un taisās ceļā. Dzied gaiļi, pie debesu velves sāk dzist zvaigznes. Krastiņa saimniece arī piecēlusēs un iznes braucējam ceļa kuli.

„Nu jau tu man piekrāvusi maizi veselai nedēļai," saka Krastiņš „tīri kā uz kaŗa lauku taisoties..."

„Ir jau ar," atjoko saimniece, „kas var zināt, kad tu man pārbrauc mājās... Atceries, kāds pārnāci no vācu gūsta: izkaltis kā ģindenis, kauli un āda!"

Krastiņš pasmaida, iesēžas ratos un satver grožus. Sievas gādība to aizkustina un reizā atgādina tos laikus, kad tas kā zemessargs devās lielajā pasaules kaŗā. Tā pati rūpība un mīlestība, tikai šoreiz bez vaimanām un asarām... Krastiņa mēteļa kabatā ieslīd arī vēl gluži silts speķa rausis. Tas ceļam. Bēris sprauslādams sāk kustēt. Jāsteidzas, nokavēt nedrīkst un gar Birzniekiem braucot jāpaņem līdzi arī aizsardze Smildziņa ar produktu saini.

Skaļi riedami, saimnieku līdz gatvei pavada Duksis ar Kranci.

*

Virbu muiža atgādina īstu kaŗa nometni. Te viens pēc otra, gan pa vienam, gan veselām vienībām ierodās aizsargi, braukšus, jāšus, kājām un uz divriteņiem. Visiem aiz muguras šautenes. Komandieri rīko savas vienības, kūp lauku virtuve, gar žogmali novietoti dažādi satiksmes līdzekļi. Kādā no muižas istabām novietojies galvenais štābs. Šeit armijas virsnieku vadībā aizsargu komandieri iepazīstās ar uzdevumu. Drīzi vien sākas darbība.

„Pirmā rota, stāties!" pagalmā nodārd komanda.

„Eskadrons, pie zirgiem!"

Ierūcas sakarnieku motocikleti, no pagalma izjāj jātnieki, un aizsteidzas dažādas kājnieku vienības. Vispēdējie no štāba iznāk virsnieki, kuŗi pārraudzīs manevru gaitu. Aizsargu darbībai ar lielu interesi dzīvo līdzi arī visi muižas ļaudis.

„Gluži kā toreiz..." domīgi nosaka centra īpašnieks.

*

„Vadam izvērsties!"

Gar grāvja malu uzmanīgi lien aizsargi un novietojas pozicijās. Dzestrais rudens rīts stindzina locekļus, tīrumi vēl mitruma pilni un dažam labam nākas izbaudīt aukstu peldi. Kad viss sakārtots, novietots un no komandieriem pārraudzīts, noteiktā laikā sākas kaujas darbība. Uzliesmo augstu gaisā signālraķete, atskan viens — otrs šāviens. Drīzi arī kaut - kur tālumā petardes dārdiens vēsta artilerijas darbošanos.

Īsas komandas, pārskrējieni, un visa aizsargu masa pilnīgi iedzīvojas īstos kaujas apstākļos.

*

Kādos manevros starp diviem pulkiem ņem dalību arī Jelgavas aizsargu pulka tanks. Vecāka gada gājuma aizsargiem tas vēl neredzēts brīnums. Virsnieki jau iepriekš paskaidrojuši tanka darbību un kā to apkaŗot. Viss liekas skaidrs kā uz delnas. Tomēr...

Līdz ko tanks parādās, tas ar savu straujo kustību daudziem iedveš lielu bijību. Dažs izslienas stāvus un grasās nokļūt drošākā vietā. Vairums tomēr paliek savās vietās. Dažs drudžaini sažņaudz šauteni un taisās šaut.

„Nešaut bez komandas!" atskan brīdinājums.

„Ja, bet viņš nāk taisni virsū..."

Vijīgais tanks šaudās šurpu un turpu, izlaiž pa šāvienam, un beidzot apstājas. Nu visiem atļauts to apskatīt.

„Tāds mazs kverpis, bet skaties, kā nobaida cilvēku," norūc kāds bārdains aizsargs.

„Mazs cinītis gāž lielu vezumu!"

*

Bruņu mašīnas aizsargu manevros parasti imitē motocikleti, bet aizvienu izgudro arī kaut ko jaunu. Ceļu inženiera techniķi apseguši automobili finiera vai papes plāksnēm, izkrāsojuši tās raibiem plankumiem, un bruņu mašīna gatava. Šis asprātīgais triks gatavots lielā slepenībā un saceļ furoru.

Pozicija izmeklēta slīpa kalna nogāzē. Līdz ko parādās mašīna, visi slēpjas kur kurais, grāvī, alkšņu krūmos, aiz pauguriem. Mašīna paskrien gaŗām, ierēcās patšautene un viss apklust.

„Kā nu būs?" jautā virsnieks „vai pozicija pareizi izmeklēta? Ko par šo lietu domā grupas komandieris?"

„Pareizi gan, kapteiņa kungs!"

Virsnieks pasmaida un sāk iztirzāt stāvokli.

„Beigti jūs visi esat! Alkšņu krūmi nav paslēptuve. Mašīna no kalna gala jūs visus apslaucījusi!

„Es tev teicu, slēpies aiz ciņa!" pamāca kāds vecīgāks aizsargs jaunāku gados, vēl nedienējušu aizsargu.

„Un tu pats?" atcērt uzrunātais. „Iecirtis galvu cinī, saslējis dibenu gaisā, domā dzīvs būtu palicis?"

*

Galīgi no kaŗa darbības aizrāvušies jātnieki. Pamanījuši ienaidnieka izlūkus, tie tos ielenc un turpat vai gatavi laist darbā zobenus. Kamēr ar tiem cīkstās, ienaidnieka jātnieku vads klāt un ielenc pašus. Pretošanās vairs nebūtu iespējama. Ielenktie aizraujas, vicina zobenus un gatavi uz visu.

„Dzīviem nepadoties!" iekliedzas kāds jātnieks.

Abas puses ar pūlēm samierina piesteidzies jātnieku komandieris un nu sākas interesanta iztirzāšana, kas ienes skaidrību un nomierina prātus.

*

„Ienaidnieka lidmašīna! Slēpties!"

Iedomātās lidmašīnas gaidībās katrs sprūk un slēpjas kur kurais. Visdrošākais patvērums ikvienam liekas sīkie krūmi. Virsnieks apstaigā noslēpušos un dod aizrādījumus.

„Kas vēl nepieciešams slēpšanai?"

Brīdi atbildes nav, bet tad sāk darboties ikviena fantazija. Tiešu atbildi tomēr pagaidām neviens neuztver.

„Maskošanās!" ieteic virsnieks „iegaumējiet — maskošanās! Ar zaļumiem, kā nu kurais! Lai aizsardzes jums sagatavo aizsargu tīkliņus. Noderēs kā apmācībās, tā arī katram gadījumam. To ņemiet vērā!"

Vienkārša lieta, bet cik bieži taisni tās aizmirstas...

*

Manevri ienesuši aizsargu militārā dzīvē jaunu spraigumu un ilgi vēl pēc tam tos pārrunā. Pārrunā visādas epizodes, dažādus stāvokļus un daudziem atdarītas acis, kā rīkoties kaŗa laukā. Praktiskās apmācības devušas daudz pamācību un ierosinājumu. Ar sevišķu pateicību aizsargi piemin armijas virsniekus, kuŗi tos vadījuši, un pēdējie savukārt atzinīgi izsakās par pakļāvīgo aizsargu saimi, kuŗa brīvprātīgi un ar lielāko interesi piedalījusies apmācībās.

Zelta graudi atraduši pateicīgu un auglīgu zemi.

Aizsargi ziemas manevros.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Grāmata un grāmatnieki.

Grāmata — vai celvēces kultūras cīņās tā nav tikpat ass ierocis, kā karavīram modernie kaujas ieroči? Un vai par grāmatas kultūras misiju nav domāti svēto rakstu vārdi: „Bruņojaties gara ieročiem un tērpjaties gaismas bruņās!"

Garīgie ieroči un gaismas bruņas — jā, tās ir grāmatas, labas vērtīgas grāmatas. Nacionālās kultūras pamatos likta grāmata, un bez tās vairs nav domājama mūsu daudzveidīgās dzīves attīstība, tās augšana un garīgā rosme. Grāmata palikusi asākais ierocis garīgās cīņās un gaišākā lāpa, kas nes kultūras gaismu visām tautām.

Ar pilnu tiesību varētu latviešus saukt par grāmatnieku tautu. Tēva lielākais lepnums mūsu zemē ir,ja viņa dēls agrā bērnībā jau prot lasīt grāmatu, un jau simts gadus atpakaļ mācītāji izdalīja balvas bērniem, labākiem grāmatniekiem. Šis tikums latviešu tautu cēlis augšup kultūras un izglītības attīstībā un devis mums ļoti labus panākumus. Mūsu tautā tik pat kā nemaz vairs nav analfabētu, mēs visi esam grāmatnieki.

Latviešu grāmatu kultūras attīstība vispilnīgāki raksturo mūsu tautas panākumus garīgā dzīvē. 1853. gadā Krišjānis Valdemārs žēlojās, ka latviešu valodā pavisam esot tikai kādas 60 grāmatas. Tagad, turpretim, no 1918. līdz 1934. gadam iznākušas 20 tūkst. latviešu grāmatas. Šādu progresu nevarēs uzrādīt nevienas citas tautas grāmatniecība. Ik gadus tagad caurmērā Latvijā iespiež ap 2000 grāmatu, vairākus desmitus laikrakstu un žurnālu. Bet šie lielie panākumi izskaidrojami pa daļai ar valsts gādību. Tā pēdējos gados latviešu grāmatu lietai par labu nāca uz Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa ierosmi nodibinātais Kultūras fonds, kas ar saviem līdzekļiem nodibinājis ik pagastā tautas bibliotēkas un 2 tūkst. skolu bibliotēku. Pašā pēdējā laikā latviešu grāmatai spīdošas izredzes pavēris Tautas Vadoņa Dr. K. Ulmaņa 28. janvāra draudzīgais aicinājums, ziedot skolām grāmatas, gleznas, mūzikas instrūmentus u. c. vērtības. Šis cēlais žests radīja tautā veselu kultūras kustību par labu grāmatai, kāda vēl mūsu zemē nav bijusi, latviešu grāmatu godā cēluši arī citi laikmeta vadoņi, un starp tiem arī mūsu atbrīvošanas cīņu vadonis, kara ministrs ģen. J. Balodis. Ar viņa rīkojumu šogad, no aktīvā kara dienesta atvaļinātiem karavīriem kā piemiņu no dienesta laikiem, armijas vadība pasniedza dāvanu — divas vērtīgas grāmatas. Ar to it kā tiek apstiprināta technisko un garīgo ieroču brālība un nepieciešamība jaunlaiku karavīram. Stiprs un neuzvarams cīņā viņš būs tikai tad, kad ceļu tam apstaros tā ideju un gara gaisma, ko izstaro grāmata. Pārliecinātu ideju karotāju nevar uzvarēt techniski kaujas ieroči — pret ideju tā ir nespēcīga, sevišķi tad, ja blakus tai stāv arī cita veida ieroči. Tā mūsu jaunatne sāk savu dzīves ceļu ar vērtīgu grāmatu rokā, sagatavojas cīņām ar grāmatu un ieiet dzīvē kā pārliecināti grāmatnieki — kultūras cilvēki. Cik stipra būs tāda tauta, cik neuzvarāma tā armija, cik gaišs būs tautas nākotnes ceļš!

Un to pašu grāmatu kultūras ceļu no 3. līdz 10. novembrim gāja arī trešās grāmatu nedēļas rīkotāji ar Ministru Prezidentu Dr. K. Ulmani kā protektoru. Tik bagātīgi un rūpīgi iestrādātā zemē viņi kaisīja kultūras sēklu,lai tā zeltu un nestu vērtīgus augļus. Pa visu latvju zemi grām. ned. rīkotāji sūtīja gara gaismas nesējus, ceļu sagatavotājus vērtīgai grāmatai. Vairāk simts vietās daudzināja vērtīgu grāmatu un vairāk kā 10 tūkst. labu grāmatu izplatīja tautā. Lai nobeidzam Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vārdiem:

„Grāmata ir paliekošas kultūras drošais pamats, grāmatas ir apzinīgas garīgas attīstības nepieciešamais līdzgaitnieks, grāmata ir lielākās zinātnes, proti, vēstures — īstais palīgs. Bez grāmatas mēs nevarētu iedomāties kultūras, zinātnes, mākslas progresu, nevarētu iedomāties cilvēces attīstību līdz tam garīgam līmenim, uz kura tā šodien atrodas. Domājiet par to, vai grāmata ir nopietni un pamatīgi uzrakstīta, vai viņa uzrakstīta pēc labākās sirdsapziņas, bet pāri visam jautājat sev, vai šī grāmata nāk par labu manai tautai, manai valstij. Jo tauta un valsts ir mūsu atjaunotā Latvijā katra darba cēlonis un mērķis, — tauta un valsts. Un grāmata pieder pie tiem darbiem, kam ir visplašākā nozīme valsts un tautas dzīvē. Gādājat par to, lai grāmatas,ko jūs rakstat, izdodat, vai lasat, ir ieturētas tādā garā, lai celtu latviešu kultūru, latviešu zinātni, lai tās tēlotu un modinātu latviskās jūtas, latvisku pārliecību, lai tās stiprinātu latvisko raksturu goda sajūtu un centību, lai tās celtu uz augšu latviešu tautu, lai tās palīdzētu celt latvisko Latviju. V.

A. Grīns — Latvijas vēsture pamatskolām, papildskolām un pašmācībai, 287 lappuses. 1935. g. „Zemnieka Domas" izdevums.

Savā „Paidagoģiskā gada grāmatā 1876. g.", nodaļā — „kādi nolūki caur latviešu tautas dziesmām tiek panākti skolās", īpašā nodalījumā — „vēsturisks nolūks", mūsu ievērojamais dzejnieks un viens no visredzamākiem tautiskās atmodas laika paidagogiem, vēl tagad (un sevišķi tagad) tik populārais Auseklis saka tā: „Tauta, kas nedzenās iepazīties ar sentēvu vēsturi un sirmo literātūru, tā tauta necenšas dzīvot." Ja tā, tad mūsu censānās dzīvot ir ļoti liela, jo interese par mūsu tautas un zemes vēsturi nekad nav bijusi tik plaša un arī dziļa, kā tagad, pēc 15. maija, kad iesākam pilnīgi jaunu laikmetu, kādu mūsu vēsture vēl nepazīst — Latvijas celšanu un izveidošanu par latviešu kultūras un latviešu saimniecības valsti, kur valda latviešu vara.

Mūsu tautas vēsture tagad gūst pavisam jaunu, patstāvīgu izskaidrojumu, brīvu no tiem uzskatiem kādi, šajā ziņā valdīja līdz šim, un kas bija radušies no vācu avotiem un vācu vēstures grāmatām. Līdz šim arī latviešu vēsturnieku schēma bija gandrīz vienāda visiem: latviešu senatne (par kuŗu nebija nekādu atziņu), un tad tūdaļ vācu ienākšana, pēc kam sākās kultūras ievešana šajā zemē. Un izpētāmo vēstures laiku sāka tikai ar 13. gadu simteni. Bet latviešu tautai uznākusi 700 gadus ilga melnas verdzības nakts, tā kā vienīgais noteicošais faktors bijis tikai ienācēji — valdnieki. Ka šie valdnieki tikai skaudrās cīņās spējuši savu varu paturēt, ka ne vienu vien reizi viņu vara mata galā karājusies, ka latviešu pretestība bijis milzīgs faktors mūsu zemes tautas vēsturē, tas oficiālā vēstures literātūrā nemaz nebija minēts. Ja kāds vēsturnieks novērsās no oficiālo institūtu pētīšanas un uz dainu u. c. materiālu pamata mēģināja saskatīt mūsu tautas stāvokli, tas vairs nebija „zinātnisks vēsturnieks", bet fantasts.

Šai 13. gadusimta un 700 melnas verdzības gadu teōrijai nu ir darīts gals un mūsu archaiologi, mūsu vēsturnieki ierauga pavisam citu latviešu tautas vēstures gaitu, kas vienīgā spēj izskaidrot, kādēļ mums bija seno latviešu kaujas, zemnieku nemieri, kādēļ bija tautiskā atmoda, kādēļ bija 1905. gada nemieri, strēlnieku cīņas un kā nonācām līdz 1918. gada 18. novembrim un 1934. gada 15. maijam.

Šiem jauniem vēstures uzskatiem nu ir pavērts ceļš arī mūsu skolās, lai nākošās paaudzes jau mācītos neviltotu, patiesu latviešu tautas vēsturi. Diemžēl, mūsu skolas vēstures grāmatu autori vēl visai lielā veco uzskatu ietekmē. Kā spožs izņēmums starp viņiem visiem nu paceļas pazīstamais rakstnieks Aleksandrs Grīns ar savu „Latvijas vēsturi". Bez šiem jauniem uzskatiem viņa grāmatas lielā priekšrocība ir arī tēlu bagātā, daiļā latviešu valoda, kas viņa grāmatā uzņemto materiju padara valdzinošu un viegli iemācāmu kā skolēniem, tā skolotājiem. Patiesi: laimīgi būs tie latviešu bērni, kam būs lemts mūsu tautas vēsturi mācīties pēc A. Grīna grāmatas. Un arī tiem, kam šī laimīgā iespēja nav dota (jo, diemžēl, daudzās skolās ievestas dažas pavisam smagas, veco uzskatu ietekmētas vēstures mācības grāmatas), ieteicams līdztekus mūsu vēsturi vismaz mājās mācīties arī no Grīna grāmatas, kam vien tas būtu iespējams.

Par savu domu un savu darba vadītāju paņemdams Kronvalda izteicienu — „kas saviem bērniem māca savu tautu mīlēt pēc bijušiem un tagadējiem laikiem, tas viņus pieved pie īstā Tēvuzemes mīlestības avota" un likdams šos vārdus par grāmatas motto, A. Grīns tēlo tautas atkarības laikus, kad latvietis vairs nebija savas zemes kungs; tēlo kungu darbos nodzītas klaušinieku paaudzes, kas tomēr sirdīs glabā savu nolaupīto tiesību apziņu, vēl ciešāk piekeŗas savai Tēvzemei un smeļas no ze-

mes jaunus spēkus, jaunu izturību, līdz ar 18. gadusimtu iesāk savas atsvabināšanas cīņas, kas beidzas ar Latvijas valsts nodibināšanu un latviskās Latvijas radīšanu.

A. Grīns nebūt neiesāk ar 13. gadusimtu, bet latviešu tautas vēsturi sāk ar mūsu senču nomešanos mūsu zemē pirms 4500—4000 gadiem. Viņš stāsta jau par mūsu tālo senču cīņām ar somu ciltīm, vēlāk, vēsturisko laiku sākumā, par cīņām ar skandināviem un krieviem (ap 6.—7. gadusimtu pēc Kr.). Labi motīvētu ieskatu Grīns sniedz par brīvo Senlatviju, par viņas dabu, senlatviešu sētu, saimi, nodarbošanos, apģērbu, rotām, pārtiku ,reliģiju, svētkiem, pilīm un pilsētām, ieročiem un kaŗiem, bajāriem un novadu kungiem un par senlatviešu valsti. Tad sākas stāsts par vācu ienākšanu un svešnieku valdīšanu (no šīs grāmatas daļas plašākas ir nodaļas par Kārļa XI. un Kurzemes hercoga Jēkaba laikiem), pie kam vēl ilgi pēc vācu ienākšanas nerimstas vietējo cilšu kaŗi pret ienācējiem, bet latviešu ticējumi ir dzīvi līdz pat 17. gadusimtam. Autors lieliski tēlo senlatviešu cīņas (Durbes, Saules u. c. kauju apraksti). Svešnieku varas ilgos gadus sāk satricināt latviešu atmošanās 18. gadusimta sākumā, kas tad vairs arī neapstājas līdz galīgai atbrīvošanai. Brīvības cīņu laikmetu A. Grīns tēlojis ar lielu iejušanos un dedzību, lieliski tikdams galā ar materiālu milzīgo daudzumu un sniegdams skaidru, pārliecinošu un visai labi pārskatāmu šī laikmeta tēlojumu, grāmatu, nobeigdams ar 15. maija izcīnīto latvisko Latviju.

Jaunajai paaudzei kā skolās, tā ārpus skolām, tāpat visiem, kas pašmācības ceļā grib iegūt jaunās domas par mūsu tautas vēsturi, nav labāka ceļa vadoņa, kā Aleksandra Grīna „Latvijas vēsture", kuŗa pelnīti iznāk jau 3. izdevumā. A. Kr.

Lietuviešu armijas un aizsargu žurnāli par Latviju.

Pagājušā numurā mēs atzīmējām mums draudzīgās Somijas militārā žurnāla „Suomen Sotilas" veltijumu Latvijai. Patīkami, ka šoreiz mēs atkal varam pakavēties pie līdzīgas parādības, pie kam Latvijas armijas un aizsargu saimei tas sagādā vēl jo sevišķu prieku tamdēļ, ka tas nācis no mums draudzīgās un radniecīgās Lietuvas preses. — Ilgie garīgās nošķirtības gadi nav varējuši izskaust abu tautu starpā valdošās brāļu sirsnības jūtas un, cerams, ka tuvāki iepazīstoties un izprotot vienam otra dzīvi, vajadzības un īpatnības, sekos arī vēl ciešāka draudzība un saprašanās, kas sevišķi apsveicama ar ikvienu kaimiņu, bet vēl jo vairāk ar brāļu tautu. Lietuvas armija š. g. 23. novembrī svinēja savas valsts atdzimšanas un lietuvju kaŗa ordeņa — Vyčio Kryžius — svētkus. Lietuva savas armijas pirmsākumu skaita no tām mūžam slavenām cīņām, kurās lietuvju pulki niknās cīņās pret ordeņbrāļiem nosargāja savas valsts patstāvību, pie kam, bieži vien kaujās kopā ar lietuviešiem ņēma dalību arī varonīgie zemgaļi.

Latvijas valstssvētku gadījumā lietuviešu militārā, aizsargu un vispārējā prese ievietojusi daudzus cildinošus rakstus par Latviju. Daži žurnāli iznākuši kā speciālnumuri ar saturu, gandrīz visu veltītu Latvijai. Tāds ir Lietuvas armijas žurnāls **„Karys"** („Kaŗavīrs") ,uz kuŗa vāka krāšņs mūsu Valsts Prezidenta standarta attēls krāsās. Redakcijas ievadraksts, Latvijas sūtņa Lietuvā L. Sējas un militārā pārstāvja pulkv.-ltn. F. Kociņa raksti ievietoti abās valodās un spilgti liecina valodu radniecīgumu. Žurnāla pirmā lappusē uzraksts: „Lai dzīvo neatkarīgā Latvija!" Žurnālā ievietoti raksti par Valsts Prezidentu Alb. Kviesi, pirmo virspavēlnieku pulkv. O. Kalpaku, 18. novembrī, Ministru Prezidentu K. Ulmani, kaŗa ministru ģenerāli J. Balodi, armijas komandieri ģenerāli Kr. Berki, Lāčplēša leģendu, armijas štāba priekšnieku ģenerāli M. Hartmani, 15. maiju, un gaŗāks raksts par mūsu brīvības cīņām. Atzīmēta mūsu militārā prese un žurnāls „Aizsargs", kuŗam veltīti visai cildinoši vārdi. Seko raksti par kaŗaspēka un aizsargu organizāciju, kaŗa floti, kaŗa mūzeju un Brāļukapiem. — Sniegtas arī ziņas no Latvijas ģeografijas, civīlās aviācijas un par mūsu ordeņiem un goda zīmēm. E. Blanks, K. Jaunzems, A. Erss un K. Vanags savos rakstos snieguši ziņas par mūsu presi, kultūras darbiniekiem, teātriem, mākslu un vēsturi. Atzīmējams, ka visi raksti bagātīgi un izteiksmīgi illūstrēti.

Žurnāls **„Kardas"** („Zobens") sniedzis cildinošus rakstus par mūsu valstssvētkiem un brīvības cīņām, pie kam novēl vislabākās sekmes mūsu valsts aizsardzības spēkiem Tēvzemes sargāšanā.

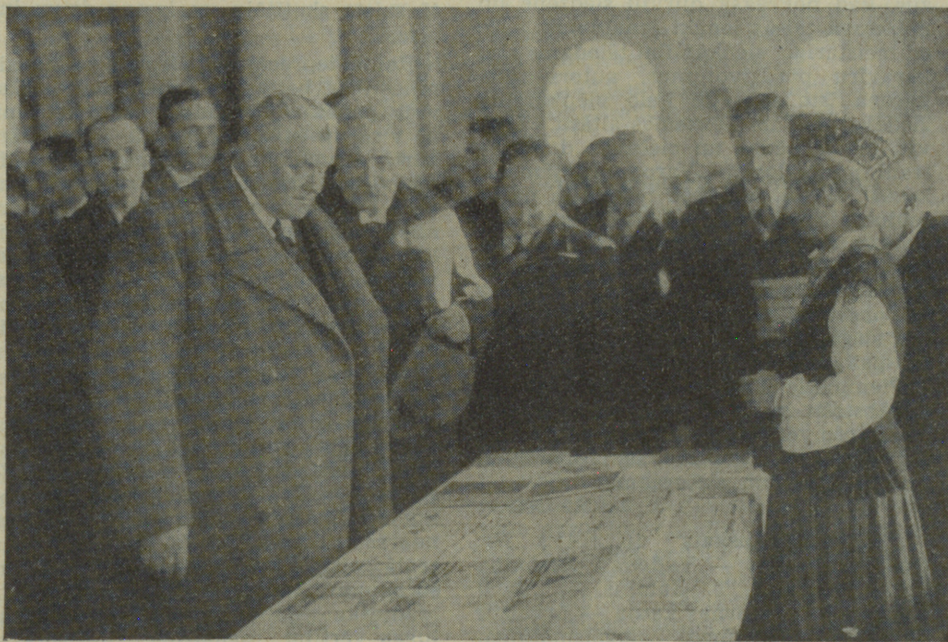
Šaulu (lietuvju aizsargu) organizācijas žurnāls **„Trimitas"** („Taure") sniedzis priekšpusē mākslinieciskie R. Zariņa zīmējumu no brīvības cīņu laikiem, rakstus par Latvijas valsts svētkiem, aizsargiem un latvju literātūru. Saturā Valsts Prezidenta, Ministru Prezidenta, pulkv. Kalpaka, aizsargu priekšnieka pulkv.-ltn. Praula un c. fotografijas un vairākas illūstrācijas. Rakstā par Latvijas valsts svētkiem uzsvērta ciešākas savienības nepieciešamība Baltijas valstu starpā. Ar Lietuvu Latviju vieno asinsradniecība, bet vajadzīgs panākt arī garīgo radniecību, kuŗai jāizskan sirdīs. Rakstā par mūsu aizsargiem ievietotas ziņas par organizāciju, tapšanas un izveidošanās vēsturi, sastāvu un aizsargu svarīgo lomu 15. maija pārvērtībās. Atzinīgi vārdi veltīti arī „Aizsargam". R. Osis.

J. Ošs. **Juŗa Mežmaļa atgriešanās.** Vēsturisks romāns. P.-S. „Zemnieka Domas" izdevums.

Romāns uzskatāms kā romāna „Juris Mežmalis karaļa dienestā" turpinājums. Tas risinās laikā, kad zviedru kaŗapulki iebruka Kurzemē un sagūstīja Kurzemes hercogu Jēkabu. Autors labi pārzin un izpētījis tā laika dokumentus un veikli iepin romāna pavedienus vēsturisko notikumu lokā. Šis drūmais cīņu laiks, kad mūsu zemi pārstaigāja sveši kaŗapulki, mūsu literātūrā samērā maz aprakstīts. Varbūt aiz šī iemesla autors arī neskopojies romānā ar vēsturisko notikumu aprakstīšanu un pievedis dažādus datus un notikumus no tā laika cīņu norises. Visumā romāna intresi tas nemazina, bet gan vienu otru pamudinās papētīt tālāk notikumu vēsturi. Romāna pamācošais saturs, Mežmaļa godīgā un kareiviskā izturēšanās pārvārot dažādas grūtības, var sevišķi patikt skolu jaunatnei, bet gluži labi romānu var lasīt ikviens krietna stāstījuma cienītājs. Abi romāni ieteicami aizsargu bibliotēkām. F. E.

Latviešu literātūras vēsture. IX.—XI. (sk. „Aizsargs" š. g. 6. Nr.). Izdevusi „Literātūra".

Turpinot dižo pasākumu, iznākušas trīs jaunas grāmatas, kurās vairākos rakstos apskatīta mūsu tautiskā laikmeta rakstniecība un šī laikmeta dižās personības. Rakstu autori (priv. doc. K. Kārkliņš, prof. Dr. L. Bērziņš, A. Drav-

Ministru Prezidents ar valdības locekļiem grāmatu nedēļas izstādē.

nieks, Zenta Mauriņa, P. Jēgere - Freimane, Dr. phil. A. Jansons, Alfr. Goba, Jānis Veselis, P. Ērmanis) snieguši virkni interesantu darbu, pie kam ar X. grāmatu nobeidzas otrais sējums. Otro sējumu papildina literātūras saraksts, uz kuŗu norādījuši sējumā ievietoto rakstu autori un kas nodod spilgtu liecību par plašo materiālu daudzumu, kādi izlietoti pie vēstules sastādīšanas un dziļi nopietno pieeju pie šī darba.

R. Osis.

V i l i s L e s i ņ š — **Vīri un varoņi.** Cīnītāju stāsti. Izdevis „Zelta Grauds". Pašaizliedzīgākās varonības cēlākais paraugs, kā neizsmeļams avots Tēvijas mīlestības spēkam, ir mūsu leģendārās brīvības cīņas. Tie bija īsti vīri un varoņi, kas izcīnīja Latvijas brīvību. Dažus no šiem cīnītājiem rāda mums Vilis Lesiņš savos stāstos. Te nevar šķirot varonīgākos vai pašaizliedzīgākos. Tiem visiem deg krūtīs svēta liesma, kas dod spēku un izturību pārvarēt vislielākās grūtības un ziedot sevi, visu sevi Latvijai un latvju tautai. Tie ir granītā cirsti tēli, tie ir kaujas laukos nosirmojuši veterāņi, nāvi nicinošie Rīgas puikas un varonīgā latvju māte. Ar dziļu pietāti un vienkāršību Vilis Lesiņš tēlojis savu varoņu gaitas un ar šo grāmatu neapšaubāmi pierādījis izcilas stāstu rakstnieka spējas, kas liek mums ar pilnu paļāvību skatīties uz apdāvinātā rakstnieka turpmākiem darbiem. Atzīmējama labā stāstu kompozicija, rūpīgi slīpētais stils un iedziļināšanās savu varoņu dzīvē un valodā.

„Nezināmā kaŗavīra stāsts "mums rāda, kādas ciešanas jāpārdzīvo zem svešu varu okupācijas latvju tautai, bet lielie spaidi rada arī varoņus zēnus, kas nebīdamies ne no kā, „spēlē velnu" ar „fričiem". Stāsta noslēgumā varonis iet nāvē cīņā par Latviju. Šis ir gaŗākais un arī izcilākais stāsts.

Stāstā „Draugs" tēlota īsta kaŗavīru draudzība, kuŗa stāv visām lietām dzīvē pāri. — „Eju zem Daugavas" liek mums līdz ar abiem latvju kaŗavīriem Mārci un Gruzi pārdzīvot drausmos brīžus, kad nokrakšķ durvju slēdzene un noliktavā taisās ienākt ienaidnieki. Te ar meistarīgu vienkāršību tēlodams abu kaŗavīru pārdzīvojumus, autors rāda varoņa īsto seju un lielo vienkāršību ziedojot sevi uz Tēvzemes altāŗa. Latvju mātes bēdas un ciešanas dziļi satraukti mēs lasām „Varoņa augšāmcelšanāš" stāstā, kad pēc nepelnīta pazemojuma Sprigulu māte atgūst savu dēlu, gan mirušu, bet varoni. Stāsts „Cīņa ar nāvi" risinās gan par citas armijas kaŗavīriem, bet ar šo stāstu autors arī pasvītrojis, ka kaŗavīru kauju laukos slēgtā draudzība ir stiprāka par visu, pat par likteni un nāvi.

Pieminētie stāsti lasās ar dziļu un neatslābstošu interesi, Ievērojot grāmatas audzinošo vērtību, tā silti ieteicama mūsu aizsargu organizācijas bibliotēkām un arī ikvienam aizsargam.

R. Osis.

„Militārais Apskats" 10. (41.) Nr. Ģen. J. Buivids — Vadoņa personība kaŗā. Kpt.-ltn. T. Galdiņš — „Vācu traģēdija" — Marnas kauja — ārvalstu militārās literātūras apgaismojumā. Plkv.-ltn. Jaunums — Taktiskie vingrinājumi uz kartes. A. Mauriņš — Sarkanarmijas bataljona štāba darbība aizstāvēšanās kaujā. Plkv. Antens — Partizāņu darbība Lubānas un Balvu rajonā. H. J. — Taktika un organizācija. John Christmas — Mēchanizētā brigāde un tās apgāde. A. Mauriņš — Tanku izmantošanas paņēmieni sarkanarmijā un iebildumi pret tiem. Plkv. Grunerts — Jātnieki nākotnes kaŗā. Kpt. Kalacis — Dažas modernās artilerijas problēmas. Kpt.-ltn. Āboliņš— Baterijas notēmēšana mērķī. Kpt. Dzenītis — Daži praktiski vienkāršojumi aeronāvigacijā. Vltn. T. Bērziņš — Dzelzceļa sliežu ceļa virsbūves un dzelzceļa tēlegrafa un tēlefona līniju mēchaniska postīšana. Chronika. Grāmatu skate. Sīkumi.

—si.

„Kadets" 10. Nr. Kaŗa Skolas mācības sākums. Plkv. Krīpens — Gaitas sākot. Musolīni kaŗeiviskais dzīves uzskats — par itaļu lielā valstsvīra pienākuma atziņu. Kpt.-ltn. Frišmanis — Senču kapi — archeoloģisko izrakumu nozīme. A. V. — Jauniem kareivjiem. Iedzīvotāju dabiskais pieaugums un pasaules dabas bagātību sadalīšanās. Vltn. J. Zilvers — Savrūpējā kaujas mācība — kareivis gājienā un gājiena apsardzībā. Vltn. Goldmanis — Kājnieku zemāko vienību organizācijas jautājumi — ugunsspēka nozīme triecienā. Vltn. A. Vēveris — Sarkanarmijas vada vadība uzbrukuma kaujā — ar piemēriem. Vltn. Grīnerts — Pārdomas pie raksta „Savrūpējā kaujas mācība". Vltn. A. Eglītis — Pretķīmiskā aizsardzība SPRS armijā. Literāriskā daļa. Humors. Sports. Grāmatu apskate.

— si.

Draudaru vedekla. Kārļa Jēkabsona drāma 3 cēlienos (4 ainās) Nacionālā teātrī, 1. novembrī.

Ar šo uzdevumu K. Jēkabsons, būdams atzīts liriķis, parādījis sevi no labākās puses arī kā drāmatiķis. Draudaru vedekla Ranta zīmēta lielos, bet ļoti dziļos vilcienos. Tā ir drūma dzīves aina, kas risinās uz skatuves, bet būdama patiesa un meistarīgi atveidota, tā saista skatītāju un izsauc dzīvu interesi.

Ranta iepreceējusēs Draudaros ne aiz mīlestības, bet gan aiz mantkāres. Kad viņa panākusi Draudaru norakstīšanu uz vīra un sava vārda, tā varmācīgā kārtā atsvabinās no līdzmantnieka slimā vīra. Dramā risinās viņas cīņa ar veco Draudaru saimnieku un viņa bērniem, kuŗus noziedzīgā vedekla grib izlikt no mājām. Ranta cīnās arī par savu mīlestību, jo mīl Draudaru puisi Andrievu. Tas mantas dēļ un Rantas kaisles pazudināts atsakās no savas līgavas, Draudaru kalpones Mudītes. Beigās gan Rantai jāpazūd tumsā, bet vai šo tumsu nav arī pelnījis savas tēvu sētas un dzimtas nodevējs? Neloģisks, nevajadzīgs un „novecojies" žīdiņš Joske. Lieka, šķiet, arī policista parādīšanās lai nodotu svarīgo pavēsti par Bokuma izlikšanu no Draudarēm, pie tam neprasot parakstu! Ja jau rādīt visu reālā gaismā, tad vajadzēja paredzēt arī šo sīkumu. Neloģiska liekas arī savādā mantošanas gaita. Bet tie ir sīkumi, kas lugas vērtību nemazina. Režisors te varēja šo to labot, kā viņš to darījis citur; pie tam ne katru reizi izdevīgi. Spokainais uzraksts atspīd Rantai atrodoties vienai pašai klētiņā nakts tumsā. Ranta uz to reaģē ar apslēptu kliedzienu. Ja jau ienesa šādu papildinājumu, tad vajadzēja to arī izvest līdz galam. Nedaudz traucē arī Draudara „atjaunošanās". Vispāri, Draudars varēja būt staltāks. Zuzulīša, Grieta un Sviestiņiete, nebūdamas pēc dabas nemaz tik ļaunas, ietērptas citādi labās, bet ar dīvainiem deguniem apveltītās maskās. Varbūt, tamdēļ bija vērojama arī tieksme uz „izspēlēšanos". Pāri šiem sīkiem dzeloņiem līgojās lepns un krāšns zieds — režisora Alkšņa darbs. To atzina arī pats autors, kad tas skatītāju izsaukts spontāni pateicās režisoram. Režisora Alkšņa darbam labi iekļaujas zīmīgās A. Cimermaņa dekorācijas. Tās īpatnas un atzīstami veiksmīgi attēlo Draudaru greizo dzīvi. Pat ābele nav piemirsta, tikai tā gaudojošos vējos nekustina ne lapiņas. Tas nu humora pēc, jo citādi drāma pārāk smaga. Šo smagumu patīkami kliedē kontrastainās bērnu klaigas un spēles.

Mākslinieku spēle pirmklasīga. Alise Brechmane rādīja savu košo mākslinieces talantu visā krāšņumā un pilnībā. Šai māksliniecei piemīt retā īpašība valdzināt un saistīt pie sevis skatītāju arī visgrūtākās lomās. Ja no skatītāju puses izraudzītu zvērinātos, diezin, vai tie Rantu neattaisnotu, bet tas būtu A. Brechmanes iespaids.

Tāpat meistarīgi savu lomu atdarināja Irēna Graudiņa. Neviena vien skatītājas sirds iedrebējās līdzjūtībā simpatiskās lauku meičas ciešanās, kuŗas tai sagādāja īstenībā viņas necienīgs līgavainis Andrievs. Jānim Gērmanim te bija grūts pārbaudījums — iejusties lauku puiša psīcholoģijā un kustībās.— Tīkamā kārtā J. Ģērmaņa atveidotais Andrievs — neiekrita pārspēlējumos bet izturēja raksturu līdz galam, par ko mākslinieks izpelnījās skatītāju atzinību. Labs savā lomā kā Draudaru saimnieks bija Reinis Parņickis un ar savu spēli valdzināja Pēteris Cepurnieks kā skolotājs Roberts. Mirdza Šmitchene, kā parasts meistarīgi atveidoja savu lomu. Viņas mantkārīgā Sviestiņiete bija īsts „gādīgās" mātes tips. Tāpat viss labs jāsaka par Zosuļu pāri — J. Mitrēvici un A. Mīlbretu, Ritas Štolces tēloto ņipro ganu puiku Janci un pārsteidzoši jauno Marīti, kuŗu ar aizrautību tēloja Eliza Miezīte. Pēteris Ārs ar labu takta izjūtu tēloja Draudara dēlu Aivaru. Jāpasvītro, ka šī ir asiem kontrastiem bagāta drāma un viņas tēlotājiem bija grūts uzdevums dot labu, pilnskanīgu izrādi, par kādu izvērtās viņu spēlē drāma. Ar to mākslinieka ansamblis pelnījis dibinātu atzinību. Atsaucība no skatītājiem bija reti dzīva, jo drāma ir tiešām spēcīga un dod labu teātŗa cienītājam īstu baudu. R. Osis.

Tālais ceļš. V. Lāča drāma 3 cēlienos, 9 ainās. Dailes teātrī 1935. g. 13. novembrī.

Ja latvju tautai liktenis būtu lēmis sagaidīt savas brīvības ausmu stiprai un kaŗa neskārti, tad, neapšaubāmi, mēs, šīlaika līdzdzīvotāji, neizjustu tās asās sāpes, kādas tagad liek iemirdzēties acīm, skatoties ainās no mūsu kaŗa un posta šaustās tautas ciešanu gaitām. Pasaules kaŗa laikā liela daļa latvju

tautas aizklīda svešumā, lai tad, kad dzimtenē palikušie drošie pacēla tautas brīvības karogu, kā gāju putni caur tumsu un vētru steigtos uz savu dzimteni. Daļa no latviešiem bēgļu gaitās aizklīda dziļi Krievijā un „Tālā ceļa“ ainās mēs redzam šo bēgļu likteni un kāds liels spēks ir Tēvzemei un kāda dziļa atbildība ir vadonim. Tam jāaizmirst savas ciešanas un rūpes un jāredz visam pāri tikai savs atbildīgais pienākums un tā pildīšana. Neatlaidība un mērķa dižums, vadoni paceļ par galvu augstāk pāri visiem.

Plašā viela, tipu daudzums un raibums kāds parasti piemīt drāmatizējumiem, it kā nobīda no priekšplāna cilvēku, ar viņa dvēseles pārdzīvojumiem. Dominē atsevišķas epizodes, kuŗas ar savu krāsainību un dažādību žilbina skatītāju, un noslēgumā līdz ar aizkaru aizver arī skaļu un lielu tukšumu. To nevar teikt par „Tālo ceļu“. Atsevišķās ainās ir savs kāpinājums, krāsu un tipu dažādībā mēs tomēr labi saskatam atsevišķu cilvēku, viņa ilgas, ciešanas un dzīvi. Ir dažas nodevas skatītājiem, bet bez sava „žīdiņa“ nav izticis arī Blaumanis. Tagad tas „žīdiņš“ reizēm ir citādāks, bet tā jau laikam jābūt, ka viņam jānes savs „mūžības lāsts“.

Mākslinieku ansamblis drāmu tēlo ar aizrautību un guva nedalītu skatītāju atsaucību. Zināmu lomu spēlē arī ciešanas, kuŗas tik reālā veidā izjutuši pie sevis daudzi mūsu tautas piederīgie bēgļu laikos un tamdēļ viņu atsaucība redzētam bija jo lielāka. Mākslinieka plašajā ansamblī redzami izdalās E. Mačs, K. Pabriks, B. Ozoliņa, A. Baldone, L. Amerika, K. Veics, R. Kreicums, R. Birzgalis, bet atzīstami teicami bija arī pārējo mākslinieku izjustie un saskaņotie tēlojumi. R. Osis.

Kronvalds. Jāņa Akurātera vēsturiski skati no tautiskā atmodas laikmeta 3 cēlienos (9 ainās). Nacionālā teātrī 1935. g. 17. novembrī.

Lai būtu gaisma, lai būtu īsta, silta un dzīvinoši radoša gaisma — jāspīd saulei. Lai tautai nestu gaismu, lai tautas dzīves mērķus ievirzītu vienā gultnē uz vienu mērķi — pretim tautas mūžībai — vajaga tautas vadoņa ar saulstaru sirdī. Vadoņa, kas pāri visam stāda savu tautu, viņas godu un laimi Vajaga vadoņa ar dziļu pārliecības spēku, ar lielu un neliekuļotu ticību tautai un ar pašaizliedzīgu nodošanos savas tautas labumam. Tāds vīrs ar gaišu saulstaru sirdī latvju tautai bijis Kronvaldu Atis. Viņam iekrita darboties latvju tautas labā tādā laikā, kad piederība pie latvju tautas skaitījās intelliģentam darbiniekam kā ļoti neizdevīga. Latvju tautas tiko uzdīgušo gara gaismas un apziņas stādiņu draudēja iznīcināt daudz un dažādi ienaidnieki. Tādu netrūka nekur un mazums viņu nebija arī starp pašiem latviešiem, kuŗi pārdodot savu tautību par lēču virumu, uzskatīja iegūtās materiālās vērtības pārākas par savu tautu. Tie, savā ziņā, bija visļaunākie ienaidnieki, jo ārēji vēl viņi savu latvietību bija saglabājuši. Šādā laikā uzsākt drošu valodu par savas tautas tiesībām un tālākiem mērķiem varēja tikai tāds vīrs, kas bija cīnītājs. Laimīgā kārtā Kronvaldā apvienojās dedzīgs savas tautas patriots, cēla un liesmojoša sirds, saulstara nesējs un cīnītājs reizē. Kā pravietis Kronvalds savās runās un rakstos paredzējis latvju tautas atdzimšanu un pacelšanos pāri tiem slogiem, kas viņu Kronvalda laikā lieca zemup. Mūsu laika cilvēkiem grūti iejusties tā laika stāvoklī, bet pārlasot Kronvalda rakstus, mēs spilgti izjūtam to lielo ārējo nebadzību, kāda valdīja tanī laikā par mūsu tautu un to dievišķi pravietisko dzirksteli, kas mājojusi Kronvalda sirdī un ļāvusi viņam pirms vairāk kā pussimts gadiem paredzēt latvju tautas atdzimšanu un to lielo vienotību, kādas liecinieki mēs esam tagadnē. Kronvaldam darbojoties nebija autoritātes uz kuŗu atsaukties. Viņam pašam vajadzēja kļūt autoritātei, ja viņš gribēja gūt panākumus savai tautai un mēs tiešām arī redzam, ka Kronvalda dedzīgums un pravietiskums kā pavasaŗa nevaldāmais grēks dragā un šķeļ latvju tautu un viņas apziņu apņēmušo ledus slogu. Kā savas tautas modinātājs, Kronvalds pieskaitāms pie izcilākiem darbiniekiem mūsu tautas atmodas laika dižo vīru saimē un viņa gaišais tēls dzīvos latvju tautā mūžīgi. Kronvalda pravietiskie vārdi atkal skanēja dzirdami un zīmīga bija šo vārdu dedzīgā plūsme mūsu tautas svētākās dienas svētvakarā, vietā, kur pirms septiņpadsmit gadiem tika saulē celts patstāvīgās Latvijas vārds un kad Rīgas sirdī paceļas dižais latvju tautas piemineklis Tēvzemei un brīvībai.

Kronvalda dedzīgumu un sirdssiltumu apgaroti un ar dziļu iejūtu izcēla savā lomā Jānis Šaberts. No viņa mutes Kronvalda vārdi, kuŗus tas teicis pirms tik daudziem gadiem, lika viļņot klausītāju jūtām un skaļie, sirsnīgie aplausi liecināja par Kronvalda vārdu dedzīgo aizrautību un īstenību. Atmiņā iespiedās arī iespaidīgie Katerfelda — A. Mierlauka, Spāģa — J. Ģērmaņa, Karolinas — A. Klintes, Fon Klota — K. Lagzdiņa, bīskapa Ulmaņa — A. Amtmaņa - Briedīša, Dīriķa — T. Podnieka, Bilenšteina — L. Šmita, Kr. Valdemāra — J. Oša, C mzes — V. Švarca, Ausekļa — O. Uršteina un citu dziļi raksturīgie un ar sirsnību iejūtu atveidotie tēli. Izrāde A. Amtmaņa - Briedīša režijā rūpīgi pieskaņota tā laika garam un reizēm liekas, ka sākušas kustēties un darboties senās gravīras. Atzīmējami arī K. Baumaņa un K. Lietiņa komponējumi. V. Valdmaņa veidotais dekorātīvais ietērps paskops, bet izteiksmīgs un atjautīgi atrisināts. Autors guva sirsnīgu atsaucību no skatītājiem un līdz ar māksliniekiem izpelnījās bagātīgas ziedu veltes.

Izrāde risinājās svinīgā pacilātībā. Valdības ložā bija Ministru prezidents K. Ulmanis, Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis un citi valdības locekļi, izrādē noskatījās diplomātiskais korpus, armijas un aizsargu vadība un pilns nams skatītāju. R. Osis.

Dzīvība un nāve. Ž. Rišpēna drāma 4 cēlienos, 5 ainās. Tulkojis V. Zonbergs. Nacionālā teātrī 1935. g. 28. novembrī.

Patriciete Flameola nav sev liegusi neko, ko var sniegt bagātība un augstais stāvoklis Romas Nērona laika sabiedrībā. Tomēr viņa nav atradusi veldzi savām alkām. Kad apkārt skan dzīru bezbēdīgais troksnis, Flameola dzīves pagurumā ilgojas nāvi. Dzīvotgribu un jaunu spēku tai dod mīlestība un mīlot viņa spēj pacelties pāri savām tieksmēm, atrodot dvēselei augstākās laimes piepildījumu sevis upurēšanā. Pīchologiskie sarežģījumi, asie pretstati, dziļi saviļņojumi prasa labu mākslinieku ansambli, lai izceltu visā dižumā dzīvības un nāves savijumu.

Nacionālā teātŗa mākslinieki lieku reizi pierādīja, ka tiem piemīt īsts spēles prieks un dziļa iejušanās savās lomās. Spēles smagums jāiznes Lilijai Ērikai, ko māksliniece veica bez mazākās redzamās piepūles. Klasiski skaidras ir mākslinieces spēles līnijas un viņas spēle sagādā retu māksliniecisku baudu. Viņas patriciete Flameola dega ilgās un kaislē un dziļi traģisks bija viņas dzīves lidojuma lūzums nāvē. Skaidrā dikcija, apgarotais spēles veids un izteiksmīgi pilnskanīgas kustības kopā ar mākslinieciski apgarotību ir tās īpašības, kas saista skatītājus pie Lilijas Ērikas un viņas spēles augstiem kalngaliem. Iezīmīgs, sevišķi III. cēlienā, ir Voldemāra Švarca filozofs Zitofans. Jānis Šaberts kā kristīgo sludinātājs Jānis ar dziļu apgarotību un iejūtu pierādīja savas augstās mākslinieciskās spējas un viņam cienīgi kontrastēja ar aso drūmumu un neiecietību Jānis Ģērmanis kristīgā Aruncija lomā. Dzīvu skatītāju atsaucību iemantoja Teodors Lācis kā gladiātors Lotro. Viņa loma lieliski saskaņēja ar dabas dotībām, ko papildināja valdzinošais maigums pret Flameolu un nesatricināmā paļaušanās savam spēkam cīņā. Patīkami bija redzēt Hariju Avenu nopietnā un no viņa labi izveidotā centuriona lomā. Olga Lejaskalne deva īpatnu un dziļi iespaidīgu tēlojumu. Tāpat izteiksmīgas savās lomās bija Irma Graudiņa un Milda Bērziņa. Atmiņā paliek arī Konrāds Kvēps — Sfaragmijs un R. Parņickis — Bdella, tāpat L. Šmits — Kongris u. c.

Izrādi rūpīgi izveidojis un izkārtojis režisors Jānis Osis un patīkamas ir Artūra Cimermaņa dekorācijas.

Mākslinieku saime izpelnījās izjustu skatītāju atsaucību un bagātīgas ziedu veltes. R. Osis.

Svētku koncerts 18. novembrī Nacionālajā operā.

Šogad 18. novembrī, mūsu valsts dzimšanas dienu, visās Latvijas malās svinēja ar dubultotu prieku un sajūsmu. Šai dienā latvju tautas gadusimteņu ilgu un cerību simbolisks iemiesojums guva piepildījumu: tika atklāts Brīvības piemineklis.

Stalti ceļas pret debesīm trīs zelta zvaigznes, kuŗas paaudžu paaudzēm paudīs par mūsu dzimtās zemes baltām un nebaltām dienām, par karstu un pašaizliedzīgu tēvijas mīlestību, par varoņu garu, kuŗa vadīti lāčplēši gāja cīņās, līdz klīda pēdējie tumšie padebeši, kuŗi aizsedza mūsu brīvības sauli, un latvju tauta ar gavilēm varēja sveikt jaunas dienas ausmu, brīvas neatkarīgas Latvijas dzimšanu.

Svētku koncertam Nacionālajā operā šogad bija svešķi svinīga un dziļi patri-

otiska noskaņa. Telpas bija krāšņi dekorētas, ļoti patīkamu iespaidu atstāja nacionālā stila greznotā skatuve.

Prezidenta ložā, jūsmīgiem aplausiem apsveikti ieradās: Valsts Prezidents A. Kviesis, Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis un Kaŗa ministris ģen. J. Balodis. Valdības ložā pārējie ministru kabineta locekļi. Koncertā noklausījās arī diplomātiskais korpus, daudz augstāko virsnieku, valsts ierēdņu, redzamu mākslinieku un sabiedrisku darbinieku.

Pēc valsts himnas, apvienots Nacionālās operas un Reitera karis ar simfonisko orķestri diriģenta T. Reitera vadībā noskaskandināja A. Kalniņa „Latvju himna", kuŗu, tā pat kā valsts himnu, publika noklausījās kājās pieceļoties. Sekoja divas koŗa dziesmas: J. Vītola „Līgai", un A. Kalniņa „Līksmošana".

Tālāk A. Kaktiņš, orķestŗa pavadījumā, ļoti apgaroti nodziedāja 2 L. Garutas patriotiskas dziesmas: „Karogs", un „Kas tie tādi spēka vīri". Abas veidotas spēcīgā izteiksmē un, sevišķi pēdējā, publikai ļoti iepatikās. Pirmās daļas noslēgumā vēl 3 koŗa dziesmas: A. Kalniņa „Ko tās kokles", un J. Graubiņa „Brīnuma meita" un „Bāleliņš". Sevišķi kuplus aplausus izpelnījās pēdējā Graubiņa dziesma, kuŗa ļoti skanīga, veidota ar lielu meistarību, visai atjautīgi sabalsojot 2 latgaliešu tautas melodijas.

Pēc starpbrīža, orķestris autora vadībā atskaņoja, Zemgale un Latgale. Ļoti izteiksmīga, kontrastiem un noskaņām bagāta mūzika un kā visas Mediņa partitūras, spīdoši instrumentēta.

Pēc tam sekoja apvienoto koŗu, simfoniskā orķestŗa un solistes Hertas Lūses izpildījumā, mūsu nacionālās mūzikas krīvu - krīva Jurjānu Andrēja kantāte „Tēvijai". Šis dziļi patriotiskais darbs, kā arvien, lika straujāk pukstēt klausītāju sirdīm, atgādināt svētāko pienākumu, augstāko tikumu, pašaizliedzīgu tēvijas mīlestību. Koncertu noslēdza ar „Dziesma brīvai Latvijai" autora J. Kalniņa vadībā.

Mūsu otrās himnas tiesības ieguvušo dziesmu publika uzņēma tik atsaucīgi, ka viņu nācās atkārtot veselas trīs reizes. Vold. Upenieks.

2. Žinetes Nevī koncerti Nacionālajā operā.

Franču vijoļvirtuozes Žinetes Nevē (Ginette Neveu) vārds mums tikpat kā nemaz nebij pazīstams, un nav jau arī nekāds brīnums, jo jaunajai māksliniecei vēl tikai 16 gadu. Zinājam par viņu tikai tikdaudz, ka viņa Veņjavska konkursā Varšavā ieguvusi pirmo godalgu. Tā jau ir diezgan solīda rekomendācija, un tomēr, tas ko dzirdējām pārspēja visdrošākās cerības.

Tādu toni, kā šai jaunajai māksliniecei, nākas reti dzirdēt pat no lieliem, jau pasaules slavu ieguvušiem virtuoziem. Jau no pirmā lociņa vilciena pārsteidz toņa daiļums un kuplums. Arī technikas ziņā grūti iedomāties vēl ko pilnīgāku; dubulttoņi, oktāves, flažoleti skan absolūti tīri, bez mazākām intonācijas svārstībām, visātrākās un grūtākās parašas nobirst kā pērļu lietus un liekas jaunajai māksliniecei nesagādā nekādas grūtības.

Priekšnesums dziļi izjusts un pārdzīvots, pat vismazākā frāzīte netiek nospēlēta vienaldzīgi, nenozīmīgi. Vispār, ja pie šīs fenomenālās vijolnieces spēles vēl varētu ko vēlēties, tad vienīgi stila izpratnes ziņā. Pašas mūzikas, monumentālākas līnijas, vairāk viengabalainības, vairāk iedziļināšanās atskaņojamā darba mūzikālajā būtībā.

Tomēr, arī šai ziņā, ņemot vērā to apstākli, ka māksliniece vēl atrodas savas karjēras pašā sākumā, tas ko dzirdējām liek tikai pabrīnēties.

Uz koncerta estrādes jaunā vijolniece jūtas tik brīvi un nepiespiesti, it kā tur būtu pavadījusi jau ilgus gadus; nekādas satrauktības, ne mazākās nervozitātes, izturēšanās vienkārša un dabīga, bez kādas bravūras un tieksmes uz ārējiem efektiem.

Programmā pienācīga vieta ierādīta klasiķiem (Tartini, Bachs, Hendels), nav aizmirsti arī romantiskā laikmeta pārstāvji (Šossons, Šopēns), un pēdīgi, māksliniece nevairās arī no modernākiem autoriem, kā Sibeliusa, Ravela un Šimanovska.

Nav šaubu, ka reti apdāvināto vijolnieci gaida spīdoša virtuozes karjera, ja vien viņa turpinās ar pienācīgu neatlaidību iet pa uzsākto ceļu, pretim reiz spraustam mērķim.

Publika priekšnesumus uzņēma ļoti atsaucīgi un māksliniece neskopojās arī ar piedevām.

Mūzikāli un korekti pavadīja profesors Pauls Šūberts. Vold. Upenieks.

Lohengrīns Nacionālajā operā.

Vāgnera opera Lohengrīns atkal parādījusēs uz mūsu operas skatuves, pie tam pilnīgi jaunā inscenējumā. Tā ir tiešām apsveicama parādība mūsu mūzikas dzīvē, jo Vāgnera operas no savas mūzikālās vērtības nekā nav zaudējušas, un katram nopietnas mūzikas cienītājam sniedz daudz neaizmirstamu brīžu.

Lai gan Lohengrīns ir viena no Vāgnera pirmajām operām, un viņu rakstot komponistam vēl ne tuvu nav tās meistarības kā mūža vakarā rakstot Parsifālu, tad tomēr jauneklīgā kvēle un jūsma ir lietas, kuŗas runā skaidru un nepārprotamu valodu.

Lohengrīna mūzika ir tik dzidra un ēteriska, tik sirsnīgas romantikas apdvesta, plūst tik viegli un nepiespiesti, ka nevienā citā Vāgnera operā.

Jaunais inscinējums uz mūsu skatuves jāatzīst par visai izdevušos. Sevišķi iespaidīgi grandiozie koŗi (apvienots Nacionālās operas un Reitera) kuŗi sniedza ļoti disciplīnētu un izteiksmīgu dziedājumu. Koŗus iestudējis Rūdolfs Vanags. Mūzikālā vadība Teodora Reitera rokās. Galvenās lomas — Lohengrīns — Mariss Vētra un Elza — Grieta Pērkone. Ļoti labs: dziedājumā; tēlojumā kā Fridrichs no Terlamundas — Adolfs Kaktiņš.

Jauku dziedājumu sniedz arī viņa partnere Otrūde — Helena Berzinska. Vēl minami saucējs — Aleksands Kortāns un ķēniņš Gustavs Neimanis.

Dekorātors prof. Jānis Kuga. Viņa darinātās dekorācijas atstāj visai patīkamu iespaidu; nav pārāk skaļas, ieturētas stilā un labi piekļaujas operas darbībai. Labi kostīmi.

Režiju vada Jānis Zariņš. Publika izrādi uzņēma ļoti atsaucīgi.

Vold. Upenieks.

F. Kļaviņš,
7. Valkas aizs. p. režisors.

Teātŗa nozīme aizsargu pulkos

(Pārrunai.)

Cilvēces kultūra savā gadu simteņu ilgā gara attīstībā uzcēlusi mums skaistāko mākslas templi — teātri.

Šī tempļa veidošanās vēsture ved mūs caur vecās Grieķijas dievu mājokļiem, caur Atēnām, pie Sofokļa, Aishila, caur Romu, pie Koliseja asiņainām izrādem, aizvien tālāk — pie mistērijām, pie galmiem un beidzot cauri veselai teātŗu pasaulei.

Vispār jāsaka, ka teātŗa vēsture ir jauna vēl neizveidota zinātniska disciplīna. Nevienai Eiropas tautai nav aptverošas teātŗa vēstures. Ir tikai monogrāfijas par atsevišķiem teātŗiem vai laikmetiem.

Teātŗa attīstības ceļš mums rāda, ka teātŗa gars ir tiecies arvien pēc jaunām atziņām, teātris ir vienmēr pratis piemēroties sava laikmeta sejai un progresam. Teātris atspoguļo sava laikmeta dvēseli. Viņš ir bijis jau senatnē garīgais audzinātājs un tautu veldzinošākais gara kultūras avots.

Arī latviešiem teātris ir bijis vispārības lieta un svarīgs tautas dzīves kultūras faktors: Sākot jau ar pirmajiem teātŗa censoņiem 70. gados, ar R. Tomsonu un K. Bergu, vienmēr mūsu teātri pavadījis entuziasms un uzupurēšanās. Teātris nav bijis peļņas iestāde, bet darbinieku bezmaksas labdarības darbs, tautas lieta. Teātris bijis kultūrālo, sabiedrisko un politisko cīņu centrs. Sākumā tā bij cīņa par nacionālo kultūru, cenšanās veidot pašiem savu neatkarīgu gara dzīvi. Teātris stiprināja nacionālo ideju, tautisko apziņu, cildinot latviešu senatni, ieražas un vēsturi.

Darba sajūsma valdīja nevien mūsu garīgās dzīves centrā — Rīgā, bet arī lauku lielājās biedrībās, kas teātŗa izrāžu rīkošanu uzskatīja par augstu latviešu tautas kultūras misiju, tā liekot teātŗa saturā ētiskās un sabiedriskās problēmas un lielās tautas neatkarības idejas.

Arī tagad teātris ir liels garīgās kultūras faktors, kam jāpiegriež nopietna vērība. Tas pareizi izmantots, rada panākošus iespaidus un dod lielus panākumus garīgo apvārkšņu noskaidrošanā un vērtīgu ideju izplatīšanā.

Tikai, par nožēlošanu, beidzamā laikā teātŗa nozīme sāka mazināties. Katra biedrība, katra organizācija pilsētās tāpat laukos sāka rīkot teātŗa izrādes, uzskatīdama to par galveno ienākuma

avotu, nepiegriežot nekādu vērību mākslinieciskai sagatavošanai. Pietika ar 3—4 mēģinājumiem, lai izrāde jau skaitītos sagatavota. Ar to interese spēlētājos un skatītājos zuda un teātris sāka zaudēt savu agrāko nozīmi. Bet pēdējā gadā esam novērojuši lielākus sasniegumus nekā tas bijis visos iepriekšējos gados, — tas ir jaunā laikmeta iespaids. Panākumus esam atzīmējuši visās dzīves nozarēs un arī kulturālā izveidošanā un stiprināšanā. Arī še sasniegumi ir ievērojami. Tie dienu dienā kļūst par svarīgākiem un neatņemamākiem mūsu dzīves virzītājiem un veidotājiem. Bet būtu nepareizi līdzšinējos panākumus uzskatīt jau par kaut ko galīgu, noapaļotu un pilnīgu. Tie ir tikai pirmie soļi virzienā, kuŗu mēs nu esam atraduši un izvēlējušies par to, kas ved uz tautas mūžīgo dzīvošanu. Vēl visām dzīves nozarēm, bet it sevišķi teātrim tikai sākas īstais darba posms. Ja pirmā mākslinieciskās radīšanas darba cēlnienā vēl dažu māca šaubas, tad tagad nevienam tas vairs nedrīkst būt.

Beidzamā laikā aizsargu organizācijas vadība ir piegriezusi nopietnu vērību kulturāliem pasākumiem aizsargu vienībās. Ir no liela svara, lai aizsargi būtu netikai labi apbruņoti, bet arī garīgā attīstībā stāvētu pēc iespējas augstāki.

Kad sāk runāt par aizsargiem, tad tas nozīmē to pašu itkā mēs runātu par zemniekiem, jo aizsargi ir lauku ļaudis. Nekas laucinieciskais viņiem nav svešs, tas pat ir tuvāks, kā tiem, kas neietilpst aizsargu organizācijā, jo viņi ir lauku aktīvākā daļa.

Vēl gribu piebilst, ka zemnieki tiek vienmēr cildināti. Viņus dēvē gan par pirmavotu, no kuŗa plūdušas visas mūsu garīgās un materiālās vērtības, gan par čaklības un nesavtības paraugiem, gan par mūžīgu un nesatricināmu pamatu visām nākošām audzēm. Visos šajos apzīmējumos ir ļoti daudz patiesības. Ja zemniekiem tik lielu vērību piegriež, tad tas ir tāpēc, pa visi viņos saskatījuši lielus, bet vēl pa daļai snaudošus spēkus, kas nu tagad būtu drīzāk iekustināmi un visā pilnībā saistāmi kopējā valsts izveidošanas darbā. Lauku ļaudis ir tiešām neizsmeļams spēks, kas, lietā likts un pareizi vadīts, ir darījis un vēl darīs lielas lietas.

Vienmēr aizsargu darbība kļūst plašāka un plašāki aizvien izveidojas aizsargu pienākumi, jo dzīve iet uz priekšu un arī mums jāiet tai līdz. Izcilus vērtība aizsargu pulkos piegriežama tieši teātrim. Mēs gan zinām, ka jau sen aizsargi rīko teātŗu izrādes. Bet bieži vien tām ir gadījuma raksturs, jo darbs netiek noorganizēts plānveidīgi. Man šķiet, ka laukos labi noorganizētam teātrim varbūt būtu lielāka piekrišana nekā sportam. Sports arī ir ļoti laba lieta, bet lauku ļaudis ir pietiekoši visu dienu nodarbināti, tā ka pat viens otrs jūtas fiziski noguris, tādēļ tieši un vairāk vēlams garīgs darbs, kas reizē ar to ir atpūta organismam. Lauku apstākļos staigāšana uz mēģinājumiem savā ziņā arī ir sports. Vispār ziemā, kad teātrī rosīgākā darbība, sportu mazāk var piekopt. Ar to nodarbojas parasti tikai jaunatne, bet teātrī var darboties līdz sirmam vecumam.[1]) Bieži viens otrs mēdz aizrunāties: „Ko nu es, lai jau citi!" Mums jātop brīviem, mus jāatsvabinās no personīgā egoisma, jo tas ir galvenais šķērslis, kas neļauj cilvēkam darboties vispārības labā. Mums jaatsvabinās no tā, mums jāuzņemas pienākumi neprasot, kas man par to būs. Mēs esam radīti darbam, un darbs lai būtu mūsu galvenais mērķis. Jau senie latvieši teikuši, ka sūram darbam saldi augļi. Tikai darbā vairojas spēks un vienprātība, kas mums tik nepieciešama. Nav nemaz aiz kalniem tie laiki, kad atbrīvošanas cīņu pulki guva uzvaras par skaitliskā ziņā daudz lielāku pretinieku, upurējot savu dzīvību, neprasot, kas man par to būs. Tagad mēs paši gūstam labumu no sava darba, ziedojot tikai tam savus brīvos brīžus. Tādēļ beidzamais laiks, lai visi ķertos pie darba. Sākot darbu, jāizstrādā plāns un jāsaskaņo darbība. Katrā nodaļā jānoorganizē teātŗa trupa jeb pulciņš, ko vada un pārzin trupas priekšnieks. Ja no sākuma trupas priekšnieks nevar sagatavot lugas, to var uzticēt kādam citam, — vietējam skolotājam, darbvedim jeb kādam citam. Galvenām kārtām nepieciešams idejiskais vadītājs, par to it labi var būt arī nodaļas priekšnieks. Kā paraugs trupas iekārtai var noderēt aizsargu sporta pulciņi, kas darbojas visos pulkos ar labām sekmēm.

Teātŗa trupu vadītāju un aktieŗu sagatavošanai jānoorganizē obligatoriski teātŗa kursi visos pulkos. Tādi kursi jau dažos pulkos ir noturēti. Viens no pirmiem to noturēja 7. Valkas aizsargu pulks Valkā, š. g. janvāŗa mēnesī. Kursi ilga 1 mēnesi, tajos piedalījās ap 60 kursantu no pilsētas un nodaļām, mācības notika katru dienu 4—5 stundas. Ar centību un aizrautību kursanti sekoja teorētiskiem un praktiskiem norādījumiem, kā pasniedzēji darbojās vairāki lektori. Kursu beigās tika sagatavota luga. Ļoti maldās tas, kas domātu ka visi kursanti lai būtu pēc tik neilga laiciņa teicami trupu vadītāji un aktieŗi. Nevajag aizmirst, ka drāmatiskos kursus apmeklē 3 un vairāk gadus un pēc visa tā ne katrs gūst redzamus panākumus. Kā katrā lietā, tā šeit galvenām kārtām ir vajadzīgas dāvānas, kam gan blakus cieši var nostādīt neatlaidību un cenšanos. Cik daudz latvju censoņu izlauzuši dzīves ceļu pateicoties tikai neatlaidībai un tā tikuši par slaveniem vīriem. To varam novērot arī teātŗa pasaulē. Nav ilgi atpakaļ tie laiki, kad ne katrs varēja apmeklēt skolas un kursus, tad vienīgais pašmācības ceļš veda pie spraustā mērķa. Lasot ievērojamu aktieŗu biografijas redzam, ka viņu ceļš no sākuma ir bijis ļoti bieži vien ērkšķains.

Kursi jānotur katrā pulkā vismaz 3 nedēļas gadā, visizdevīgāk lauku ļaudīm ziemā. Katra nodaļa sūta tajos 3—4 dalībniekus. Tā darbojoties 3—4 gadus, mēs sasniegsim ievērojamus panākumus. Mums būs noteikts pamats, uz kuŗa droši varēsim celt tālāk iesākto darbu. Paceļot teātŗa māksliniecisko vērtību, strauji celsies apmeklētāju skaits, ko mēs it labi varam novērot Rīgas teātŗos.

Visus nodaļu teātŗus pārzin pulka štābā teātŗa daļas vadītājs — režisors, kā uzdevumi būtu sekoši: sasaukt trupu vadītāju apspriedes vismaz 2—3 gadā. Apspriedēs pārrunājams:

1) izrādamo lugu repertuārs. Vismaz pusgadu uz priekšu,

2) lugu sadalīšana atsevišķām nodaļām pec spējām un apstākļiem, tādējādi panākot katrai trupai mazaku izrādamo lugu skaitu. Ar to tiek dota iespēja lugas nopietni sagatavot, piegriežot jo sevišķu verību kostīmiem un dekorācijām. Ievērojot teikto, ir iespējama trupu apmaiņa — viesošanās arī citās nodaļās, varbūt vēlāk pat citos pulkos. Tā iekārtojot, var sarīkot izrādes katrā svētdienā. Ar to būtu iespēja trupām savstarpēji sacensties, paredzot šim nolūkam arī balvas, kā tas parasti tiek darīts sportā,

3) pārrunājami dažādi tekoši jautājumi teātŗa dzīvē,

4) noturamas lekcijas, izaicinot no Rīgas labākos lektorus un režisorus,

5) sastādīt pulka apjomā izrāžu ciklus labākiem Rīgas teātŗiem, kas plānveidīgi izvests, pamazina honorāru līdz 50%. Ar to tiek dota iespēja iepazīties uz vietas ar galvas pilsētas teātŗu sasniegumiem,

6) saskaņot repertuāru ar pārējām biedrībām.

Pulka teātŗa vadītāja uzdevumos vēl ietilptu:

1) noorganizēt sakarus ar galves pilsētas teātŗiem, lai varētu dabūt izrādēm rokrakstos esošās lugas,

2) kā arī lielākām izrādēm kostīmus, kas dažreiz ar līdz šim tiek praktizēts, bet ne ikviens tos var dabūt un bieži vien tas iznāk stipri dārgi,

3) noorganizēt dažas reizes gadā nodaļu trupu vadītāju un dalībnieku ekskursijas uz Rīgas operu un teātŗu uzvedumiem (labākiem),

4) noorganizēt vasarās brīvdabas izrāžu ciklus,

5) iekārtot un vadīt pulka štābā speciālu teātŗa bibliotēku:

a) lai būtu dabūjamas visas jaunās lugas,

b) no nodaļām sakopojamas visas nospēlēto lugu grāmatiņas,

c) iekārtojama speciāla teātŗa literātūra.

6) Vēlams pie pulka iekārtot kostīmu un arī ja iespējams dekorāciju krātuvi nodaļu trupu vajadzībām.

Īsumā saņemot, pulka teātŗa vadītāja uzdevums ir sekot teātŗa dzīvei pulkā, sasaukt sanāksmes, vadīt kursus, ņemt dalību pulka un citu svētku rīkošanā, izbraukt pārraudzīt atsevišķas nodaļas un sagatavot izrādes.

Kā visos kopējos pasākumos, bet jo sevišķi lauku teātŗu izveidošanas darbā, mums vajadzīga iecietība un vienprātība Vienības uguns lai deg spožās liesmās. Vēsture mums rāda, ka mūsu tautas vienības liesma dažreiz apslāpusi, kādēļ mūsu tautai arī nācies stipri ciest. Mums jāvēlas, lai vienības liesma vienmēr būtu spodra, tas būs labākā ķīla valsts gaišākai nākotnei.

---

[1]) Nestrīdēsimies par to — kas vairāk no svara: sports vai teātris, jo mūsu ideāls: veselā miesā vesels gars.

Red.

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

A. Kroders.

Mēneša apskats

Tēvzemei un brīvībai.

Šie vārdi, kas uz mūžu mūžiem iekalti Brīvības piemineklī, šogad bija valsts svētku dziļais saturs, tauta bija aicināta apjēgt šo vārdu būtisko nozīmi. Valsts Prezidenta A. Kvieša runa sacīja tautai, ka nacionālā brīvība nav laimes jautājums, bet goda lieta, kas aizstāvama karstās un skaudrās cīņās, kā pati tautas dzīvība. Un tālāk Valsts Prezidents runāja par tiem spēkiem, kuŗu darbošanās tautai brīvību atnes: gaŗajā laikā, kas uz gadu simteņiem apturēja latviešu tautas vēsturisko uzdevumu pildīšanu, mūsu tauta tomēr saglabāja savas agrākās kultūras vērtības, savu valodu, savas patstāvīgās kultūras tradicijas un ilgas pēc brīvības, jo viņa pareizi nojauta ka reiz pienāks laiks, kad viņa varēs atjaunot savas vēsturiskās tiesības uz savu Tēvuzemi un brīvību un iet par tiem cīņā uz dzīvību un nāvi. Caur tautiskās atmodas laikmeta darbiniekiem latviešu tauta pieteica savas vēsturiskās tiesības, līdz atnāca 1918. gada 18. novembris, kad pieteiktās un tagad jau apzinātās brīvības bija jāizkaŗo ieročiem rokās. „Pateicoties armijas spožajām uzvarām, Latvija neizlaida no rokām savu brīvību un latvju tauta pilnīgi atguva savas pirmatnējās tiesības uz savu Tēvzemi, par ko bija domājuši, iestājušies un cīnījušies tautas labākie dēli, gan gara darbinieki, gan kaŗavīri.“ Šai brīvībai par godu celts ir 18. novembrī atklātais un iesvētītais Brīvības piemineklis, celts ar tautas pašas gribu un ar viņas upuŗiem, kā apliecinājums, ka tauta ir apjēgusi brīvības nozīmi. Brīvības piemineklis ir tautas pašdarbības un gara kultūras uzvara. „Ne tikai materiālās vērtības,“ sacīja Valsts Prezidents, „noteic valsts labklājību, bet idejiskās un marāliskās vērtības ir tas, kas dara valsti daiļu un varenu un stiprina tautu viņas vēsturiskās misijas pildīšanā.“

To pašu dedzīgiem vārdiem savā radiorunā apstiprināja Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, sacīdams: „Pāri materiālai labklājībai stāv idejiskais spēks. Latvijas ideja, brīvības ideja, tautas griba un tautas ticība.“ Runājot par pagājušā valsts pastāvēšanas gada sasniegumiem, Ministru Prezidents sevišķi uzsvēra panākumus kultūras laukā: „Es izcēlu kultūras laukā veikto tādēļ, ka to es pieskaitu pie svarīgākā, pieskaitu pie tā, kur mēs tagad nedrīkstam apmierināties ar sasniegto, jo pirmais, pēc kā vērtē tautas tiesības uz brīvību un neatkarību, ir viņas kultūras līmenis.“

Tā arī valsts svētku dienā, kad atklāja pateicības un godbijības simbolu tautas cerību un ilgu piepildīšanai, tādā svētsvinīgā un svarīgā brīdī valsts augstākā vadība Latvijai ir nospraudusi ceļu un mērķi: Latvija kā kultūras valsts, Latvija kā garīga spēka faktors citu tautu vidū.

Tas ir šī gada valstssvētku dziļais un paliekošais saturs, kuŗa piepildījumu nesīs nākošās dienas.

Saskaņā ar Valsts Prezidenta vārdiem, pieminekli atklājot — „nododu to kā tautas svētumu un viņas tikumisko spēku paudēju tautas cieņai un godāšanai“ un saskaņā ar Ministru Prezidenta vārdiem 18. novembŗa radiorunā — „tāpat, kā pieminekļa varenos tēlus nekad vairs neapsegs svešuma plīvurs, kā rīt un parīt un visā tālā nākotnē gar Brīvības pieminekli, to sveikdami, plūdīs ļaužu bari un iegūs to, kas uz viņa rakstīts, par savu īpašumu, tā arī gadu ritumā apziņa par tautas atbrīvoto dvēseli augs augumā un dos arvien vairāk un vairāk latviešiem ticību un spēku veikt jaunus un lielus darbus,“ — saskaņā ar šiem Prezidenta vārdiem Kaŗa Ministrs ģenerālis J. Balodis nāca ar ierosinājumu, ka kaŗavīriem Brīvības piemineklis, ikreizes tam gaŗāmejot, jāsveicina, kā tautas svētums un viņas tikumisko spēku paudējs, kā tautas gods un lepnums. Šo ģenerāļa Baloža ierosinājumu turpināja iekšlietu, zemkopības un izglītības ministri, visiem sev padotiem darbiniekiem sacīdami, ka viņiem Brīvības piemineklis jāsveicina.

Mēs nešaubāmies, ka šis ierosinājums kļūs par visas tautas skaistu ieradumu, kas ikkatru reizi, kad pieminekli sveicināsim, pacels mūs latviskā lepnumā un apziņā, rūdīs mūs gribā saaugt visiem latviešiem par vienotu spēku, kas grib un spēj cienīt, mīlēt un aizsargāt savu Tēvzemi un visu, kas izteic viņas brīvību un tos dārgos upuŗus, ar kuŗiem šī brīvība pirkta, lai mūžam dzīva būtu latviešu tauta.

Nacionālā celtniecība.

Ja izglītības ministrs prof. A. Tentelis 18. nov. svētku runā Rīgas Latviešu biedrībā sacīja, ka — „daudzreiz varētu tīri likties, vai visas šīs bilances (par panākumiem un sasniegumiem pēc 15. maija) tikai saskan ar īstenību,“ un to apstiprinādams uzsvēra — „bez šaubām, saskan, viņas stāv vēl labāk, nekā mēs lasām un dzirdam, jo paši pēdējie panākumi nav atklātībā parādījušies,“ tad ar šiem ministra kunga vārdiem mums ir pateikts, ka valdībai ir izstrādāti vai padomā jauni nodomi un projekti, kuŗu rezultāts atkal jauni panākumi. Uz tādiem valdības nodomiem norāda ministru kabineta 5. novembŗa sēdē pieņemtais lēmums par nacionālās celtniecības komitejas dibināšanu, ar tiesību sastādīt pie komitejas padomi no pieaicinātiem lietpratējiem. Komiteja nodibinās vietējās komitejas Rīgā un pa vienai katrā apriņķī. Tā tad komitejas celtnieciskā darbība paredzēta visas valsts mērogā. Komitejas priekšsēdētājs ir Ministru Prezidenta biedrs, bet locekļi — iekšlietu, satiksmes, izglītības un tautas labklājības ministri.

Nacionālās celtniecības komitejas uzdevums būs rūpēties par nacionālās celtniecības projektu izstrādāšanu un saskaņošanu, lai viss celtniecības darbs, kas padomā valdībai un pašvaldībām, noritētu pēc vienota plāna. Komiteja lems, kādas celtnes vispirms ceļamas, kādas vēl būtu nepieciešamas. Bez šaubām, viņas darbībā izvirzīsies arī ļoti svarīgie jautājumi par nacionālo stilu celtniecībā, par stila vienību, sevišķi lauku celtnēs, un arī par to, lai latvieši sasniegtu

Brīvības pieminekļa atklāšanas svinības.

to darba krietnumu, — izturības un daiļuma nozīmē, — kas bija tik raksturīgi mūsu senču celtniecībā.

Jau iesākta, starp citu, Rīgas centrālās pasažieŗu stacijas būves projekta izstrādāšana. Rīgas pilsēta domā par pilsētas valdes nama celšanu; tāpat vairākām valdības iestādēm nepieciešamas plašākas un piemērotākas telpas. Līdzīgi jautājumi un nodomi pacelsies visā valstī. To kārtošanai, saskaņošanai un dzīvē izvešanai tad arī nodibināta Nacionālā celtniecības komiteja, kuŗa jau sākusi darboties.

Latvieši svešumā.

Kad Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis 18. novembrī teica pa radio runu Amerikas Savienoto Valstu pilsoņiem, ka mūsu „valsts neatkarības gada diena ir lielākā diena tautas dzīvē, kas liek mums domāt par visdārgākām mantām, — ko tauta var saņemt, — brīvību un suverēnitāti," un ka „katrs brīvas tautas tautas pilsonis sapratīs mūsu prieka un laimes izjūtu," tad tūdaļ telegrafiski atsaucās vairāki latvieši no Amerikas. Viens no viņiem, Gustavs Daucis no Ņujorkas, telegrafē tādus vārdus: „Prieka asaras noritēja, dzirdot pa radio Jūsu mīļos sveicienus no dzimtenes." Tā tad uz tālo Ameriku aizplūda dzimtenes skaņas, kas saviļņoja un ielīksmoja daudzu tautiešu sirdis.

Līdz ar to ir pacelts ļoti svarīgais jautājums par latvjiem ārzemēs, kam līdz šim esam gājuši vienaldzīgi gaŗām, nodarīdami nepiedodamu ļaunumu latviešu nacionālai lietai. Parlamenta laikos, kad vispāri nemaz nebija latviešu nacionālās politikas, bija pats par sevi saprotams, ka jautājums par latvjiem ārzemēs ir nesvarīgs un nenozīmīgs, jo — Krievijā, Amerikā, Brazilijā vai citur dzīvojošs taču nevarēja savu balsi nodot ne par vienu, ne otru vēlēšanu sarakstu. Tā tad šādam latviešam nevarēja būt nekāda svara, ne nozīmes. Bet tagad arī šie ārpus Tēvzemes robežām esošie latvieši ir svarīgi kā kopīgas nācijas locekļi. Un Ministru Prezidenta runa Amerikas pilsoņiem īstenībā ir pirmā runāšana ar tautiešiem ārzemēs. Ar to šis svarīgais jautājums ir ierosināts un cerēsim, ka vairs neapklusīs un nenozudīs no sabiedriskā darba skatuves. Ārpus Latvijas taču dzīvo, pēc samērā nenoteiktiem skaitļiem, apmēram 250.000 latvieši. Šādā sakarībā vai tādā, bet viņi var būt visai svarīgs mūsu nacionālās dzīves faktors. Gan kā Latvijas aizstāvētāji un viņas vārda paudēji svešās zemēs var būt šie latvieši ārzemēs; gan viņi var palīdzēt Latvijas ražojumiem gūt tirgus citās zemēs; gan viņi var daudz labu vārdu teikt par mūsu dzimtenes dabu un skaistumu, par mūsu dziedniecības iestādēm, pie kāda jautājuma saistās visai svarīgas mūsu saimnieciskas intereses. Beidzot, un tas ir ļoti svarīgi, latvieši, kas dzīvo ārpus Tēvzemes robežām, var būt mūsu nacionālās kultūras vērtību patērētāji. Aiz visiem šiem, un vēl daudziem citiem, šajā sakarā neminētiem iemesliem, ir ļoti svarīgi uzturēt dzīvas saites starp latviešiem ārzemēs un dzimteni. Pretoties latviešu jo drīzai asimilēšanai prasa arī mūsu gods un lepnums, jo tikai vājās kultūras tautas locekli cita nacija var drīzi pārtautot. Jo ilgāk latvietis svešumā spēs pretoties viņa pārtautošanai, jo tā būs labākā liecība par mūsu nacionālās kultūras stiprumu, par mūsu nacionālo spēku vispāri. Tā tad nevien tīri praktiskas dabas jautājumi, bet arī šie dziļākie iemesli liek mums ļoti nopietni domāt par lat-

vietības saglabāšanu arī ārpus Latvijas. Daudzas citas tautas jau sen ar lieliem panākumiem dara šo svētīgo darbu, arī mūsu kaimiņi igauņi un lietuvji. Esam pārliecināti, ka pēc Ministru Prezidenta runas amerikāņiem arī mēs to darīsim.

Saimniecisko dzīvi vadošās iestādes strādā ar spožiem panākumiem.

Saimnieciskā dzīve, viņas sarežģītās likumības dēļ, pilsoņiem vismazāk saprotama, kaut taisni no viņas visvairāk atkarīga pilsoņu labklājība, kā viņu eksistences līdzekļu devēja. Tādēļ ir svarīgi sekot valsts vadošo saimniecisko organizāciju darbībai vismaz šo organizāciju darba sekām pēc zināmiem laika sprīžiem, lai pilsoņi varētu gūt spriedumu par tautas saimniecības stāvokli un izredzēm, no kurām atkarīga katra atsevišķā pilsoņa saimniecība.

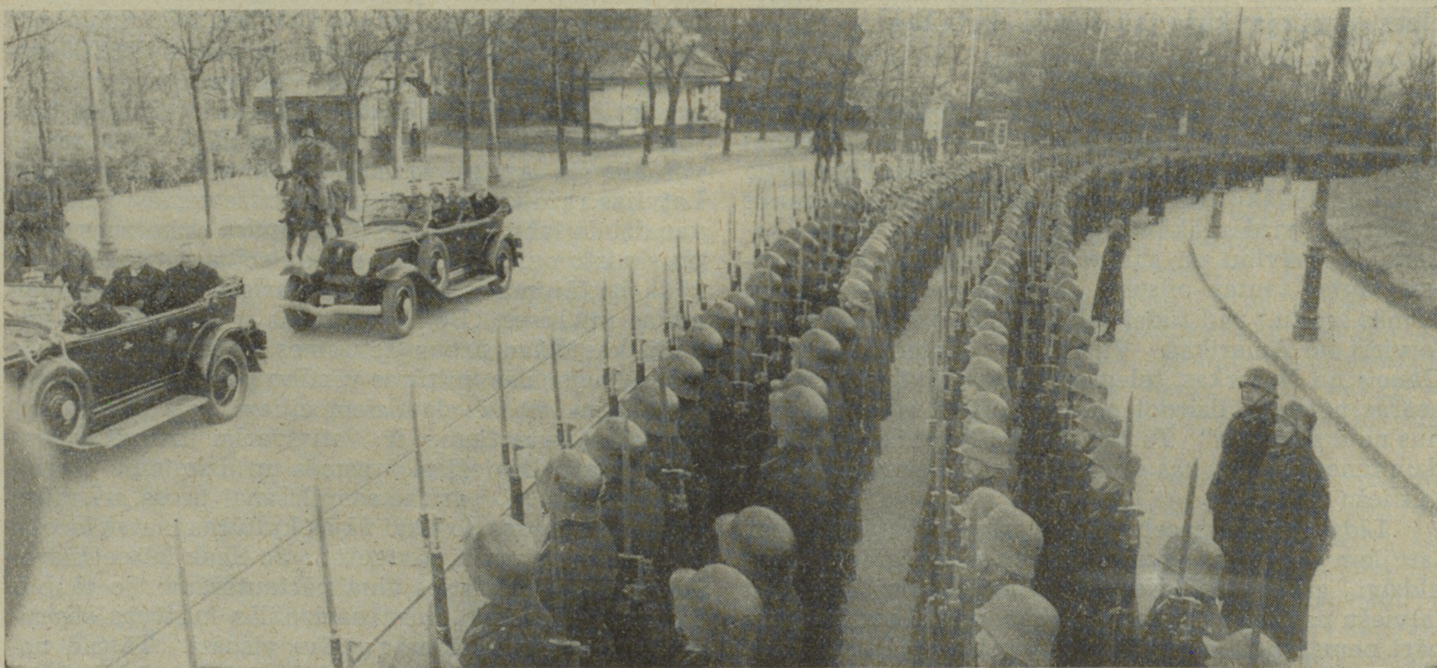
Latvijā jau desmit mēnešus darbojas Tirdzniecības-rūpniecības kamera, kura reprezentē mūsu tirdzniecību, rūpniecību, kuģniecību un kreditsaimniecību, un kā šo saimniecisko nozaru priekšstāve ir ciešā saskaņā ar saimniecisko dzīvi vadošām valsts iestādēm. Par kamerām vispāri finanču ministrs L. Ēķis kameras 28. novembra sēdē izteicās tā: „Mūsu (t. i. valdības) nodoms ir ar šīm kamerām, ar šo kameru sadarbību savā starpā un valdības sadarbību, ar šīm kamerām radīt ražīgāku radošā darba reprezentācijas sistēmu, nekā bija agrākā neauglīgā, un, diemžēl, korruptīvā parlamentārā sistēma.“ Ar to kamerām tuvākā nākotnē paredzami visai svarīgi valstiski uzdevumi kā likumdošanā, tā dzīves kārtošanā. Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis, Tirdzniecības-rūpniecības kameru pirms 10 mēnešiem atklājot, sacīja, ka „kamerai jābūt par organu, kas savā valstiskumā un disciplīnā noder par drošu atbalstu valdības polītikai un rīcībai, neatsakoties tai pašā laikā no ierosmes un patstāvīgas rīcības.“

Šo principu ievadīta, kamera 10 mēnešus nostrādājusi un par viņas panākumiem 28. novembra ģenerālsapulcei ziņojis kameras priekšsēdētājs A. Bērziņš. Viņš par vienu no ievērojamākiem un Latvijas saimnieciskai atdzimšanai visvarīgākiem kameras uzdevumiem uzskata starptautiskās tirdzniecības darbības lauku, par mūsu tirgotāja ievešanu starptautiskā dzīvē, kas sevišķi svarīgi tagad, kad krizes smagums jau pārvarēts un sākas lielāka rosība visu valstu starpā. Šajā ziņā kamera strādājusi ar panākumiem, jo ārējās tirdzniecības apgrozījumi auguši no 125 milj. latu 1933. g. uz 149,1 milj. latiem, pie kam vairāk audzis eksports, nekā imports, ar to uzlabojot arī ārējās tirdzniecības bilanci.

Līdzi šim darbam ir gājis dziļš pārkārtošanas darbs mūsu saimnieciskās dzīves nozarēs. Sevišķi svarīgs bijis valdības darbs mūsu kreditpolītikas atveseļošanā, likvidējot 12 grūtībās nonākušās bankas. Direktors A. Bērziņš par šo darbu saka: „Ja ne šī reforma, tad mūsu nacionālā saimniecība būtu piedzīvojusi tādu triecienu, ka ne tikai sabiedriskā uzticība, bet visa mūsu materiālā labklājība būtu tikusi atsviesta atpakaļ par vairākiem gadiem, ja ne par gadu desmitiem.“ Un nevien novērsa šo triecienu, bet vēl pat pazemināts diskonta procents, ar to kapitālu padarot lētāku.

Attiecībā uz rūpniecības ražošanas atveseļošanos kamera cenšas „pieskaņot ražošanu ļoti labi aprēķināmam iekšzemes un nelielam eksporta tirgus apjomam“, kas vislabāk panākams ar atsevišķo ražošanas nozaru savstarpējiem nolīgumiem par tirgu sadalīšanu, preču standartizēšanu u. t. t.

Valdības vārdā finanču ministrs L. Ēķis uzsvēra, ka Tirdzn.-rūpn. kamera izdarījusi neatsveramus un neatvietojamus pakalpojumus mūsu valsts saimnieciskās dzīves vadīšanas un organizēšanas darbā, kas dod paļāvību, ka arī nākotnē kamera tiks samērā viegli galā ar visām sarežģītām problēmām. Ar kameras palīdzību daudz sasniegts negodīgas konkurences apkarošanā, tirdznieciskā aparāta pārkārtošanā, paverot jaunus ceļus latviešu uzņēmībai un atbrīvojot tirdzniecību no nevēlamā spekulātīvā elementa. Rūpniecībā stiprinās visas tās nozares, kas atrod mūsu

Karaspēks sveic valsts un armijas vadību.

zemē dabīgu attaisnojumu savai eksistencei, sevišķi tad, kad visu valstu ražojumiem radīsies brīvāka pieeja starptautiskos tirgos.

Tālāk finanču ministrs uzsvēra valdības uzskatus, ka valdība negrib pakļaut valsts varai visu privātsaimniecības attīstību un kontrolēt katru privātsaimniecības ierosmi un tendenci. Tikai ikkatram privātam uzņēmējam savas privātās intereses jāsaskaņo ar valsts saimniecisko politiku. Valsts vara iejauksies tikai nevēlamu spekulātīvu parādību apkarošanas nolūkā. Ka privātsaimniecība nav un netiek apspiesta, to rāda — „ārkārtīgi straujais temps, kādā risinājies mūsu privātsaimniecības uzplaukums pēdējā laikā."

Šos panākumus devusi valdības sadarbība ar Tirdzniecības - rūpniecības un Lauksaimniecības kamerām, un šis ceļš, kā pareizs, pilnā mērā attaisnojies. Tādēļ valdība patlaban iesāks arī Amatniecības kameras radīšanu, kuŗai vēl sekotu Darba un Kultūras kameras, ar ko tad kameru radīšana būtu pabeigta, un būtu radīts jauns tautas interešu pārstāvniecības institūts. Kā no Tirdzn. - rūpniecības kameras darbības redzam, šīs kameras darbosies lietišķi, sekmīgi un objektīvi; bez subjektīviem ietekmējumiem, vadoties no tautas un valsts labuma.

Panākumi saimnieciskā dzīvē.

Lietderīgā un sekmīgi strādājošā saimnieciskā iekārta dod arvien iepriecinošākus panākumus, kuŗus pārskata dēļ tikai atzīmēsim:

1. Valūtas un zelta krājumi joprojām pieaug, ko uzrāda Latvijas bankas pārskati. Pieauguši arī valsts rēķini un depoziti.

2. Ārējās tirdzniecības apgrozījumi š. g. septembrī ir 16,2 milj. ls, t. i. par 1,1 milj. ls lielāki kā pag. gada septembrī. Š. g. 9 mēnešos ir lielāki, kā pag. 2 gados tajā pašā laikā, un no 125 milj. ls 1933. gada auguši līdz 149,1 milj. ls vai par 16,4%. Eksports audzis no 57,7 uz 71,3 milj. ls, — par 23,6%. Ievērojami pavairojies sviesta eksports, par 1,2 milj. kg; eksportētā sviesta vērtība augusi par 18,8%.

3. Zemes ierīcības departaments ar sekmēm veic kūdras izstrādāšanu. Piem., Slokas purvā ar 2 mašīnām saražoti vairāk kā 7500 steri grieztas gaisa sausas kūdras, kuŗai labas siltuma spējas un maz pelnu. Ar šī kurināmā lietošanu ietaupām valūtu, saudzējam mežus un dodam strādniekiem darbu.

4. Ministru kabinets pieņēmis likumu par valsts autonomiem uzņēmumiem, kurš izlabo daudzus agrākā likuma trūkumus, kas padara darba spējīgākus pašus uzņēmumus un, otrkārt, likvidē šo uzņēmumu agrākās priekšrocības nodokļu ziņā, kas radīja dibinātus iebildumus no privātsaimniecības pārstāvju puses. Ar jauno likumu valsts autonomiem uzņēmumiem, kam komerciāls raksturs, nodokļu ziņā priekšrocību vairs nebūs. Tāpat arī valsts vairs viņiem nedos pamatkapitālu bez procentiem. Pārvalde reorganizēta un līdzšinējo valžu vietā par uzņēmumu vadītājiem iecels atbildīgus direktorus un viņu palīgus, pie kam paredzēta stingra uzņēmumu revīzijas kārtība.

5. Ministru kabinets pieņēmis pārgrozījumus tirdzniecības - rūpniecības nodokļu nolikumā, kas paredz, ka turpmāk nodokļus maksās arī tā sauc. valsts autonomie uzņēmumi, arī pašvaldības un slimo kasu uzņēmumi, izņemot sabiedrības labierīcības uzņēmumus. Tālāk līdzšinējo sešu tirdzn. - rūpn. zīmju kategoriju vietā būs 7, kas izdarīts, lai uzņēmumus varētu iedalīt tirdzn. - rūpn. vai amatniecības kamerā, atkarībā no uzņēmuma lieluma, pie kam 6. un 7. kat. uzņēmumi ietilps amatniecības, pirmo piecu kat. — tirdzn. - rūpn. kamerā. Tie ir svarīgākie grozījumi, citiem technisks raksturs. Šie grozījumi visai svarīgi, jo stabilizē saimnieciskās dzīves organizāciju, kas būs panākts ar Amatniecības kameras nodibināšanu un ar vienādu nodokļu ievešanu visiem komerciāla rakstura uzņēmumiem.

Valsts un armijas vadība Brīvības pieminekļa atklāšanas svinībās.

6. No plašāku valsts interešu viedokļa svarīgi ir pārgrozījumi likumā par nekustamas mantas iegūšanu, konkrēti uz šo iegūšanu pierobežu joslā. Līdz šim likumu bieži apgāja, jo personas, kam nedeva atļauju iegūt nekustamu mantu pierobežas joslā, slēdza nomas līgumus vai uz pilnvaras pamata īpašumus „pārvaldīja" uz 6 gadiem. Tagad tādiem fiktīviem darījumiem ir gals, jo grozījumi aizliedz šāda veida nekustamas mantas iegūšanu, paredzot par likuma pārkāpšanu kriminālsodu kā īpašuma pircējam, tā pārdevējam. Ar to tiks nostiprināts valstij uzticīgs un drošs iedzīvotāju elements pierobežas joslā, kas visai svarīgi arī no valsts aizsardzības viedokļa.

7. Noslēdzot šo saimniecisko panākumu un uz-

Diplomātiskais korpuss Brīvības pieminekļa atklāšanas svinībās.

labojumu rindu, atzīmēsim vēl kā ļoti svarīgu sasniegumu jauno dzelzceļu līniju būvi, kas paceļs veselu plašu apgabalu saimniecisko un kultūrālo rosību. Ja saeimas laikā dzelzceļu būve bija kļuvusi par farsu un par dēmagoģiju vēlēšanu laikiem tuvojoties, tad tagad tā ir lietišķu vajadzību apsvēršana un apmierināšana.

Piemēram, 35 km garās dzelzceļlīnijas Madona—Lubāna izbūve lieliski atvieglo plaša novada satiksmi, kur agrāk tā bija sevišķi grūta un neērta, sevišķi pirms Dzelzavas—Lubānas auto-satiksmes. Bet jo sevišķi Rīgas—Suntažu dzelzceļa līnijas atklāšana atvieglo zemkopju dzīvi, jo šajā apgabalā bija līdz stacijai jābrauc 30—40 km. Šī atklātā daļa no Rīgas—Ērgļu—Madonas—Kārsavs līnijas atklāta 55 km garumā. Ar nepacietību vietējie iedzīvotāji gaidīs ceļa turpinājumu Ērgļu—Madonas virzienā. Līdzīga iedzīvotāju saimnieciska un kultūrāla labierīcība ir Daugavpils—Grīvas tilta atklāšana, kas vienos nevien divas pilsētas, bet arī divus novadus — Latgali un Zemgali.

Tā saimniecisko saniegumu rinda aug vai ar katru nākošo dienu un, paliekot tautas vienības un valsts atbildīgas vadības režīmam, mēs iesim pretim vienmēr jauniem sasniegumiem, mūsu dzīve kļūs bagātāka un pilnīgāka.

Tautas pašdarbība.

Cik nopietna un lietišķa, labu nodomu un krietnas sirdsapziņas vadīta kļūst mūsu sabiedriskā darbība, kas paceļas kā plašs un svētīgs, radošs darbs līdzās valsts vadības svarīgajam un atbildīgajam darbam. Šī valsts vadības un pašas tautas sadarbība apsola mūsu Tēvzemei tādus panākumus visās dzīves nozarēs, ka šodien tos nespējam ne apjaust.

Lai redzētu, cik liels šis pašdarbības ieguvums un lai spētu mēs tam sirsnīgāk sekot, piemēra dēļ minēsim tikai dažus gadījumus, un arī šo dažu gadījumu nebūt nebūs tik maz, jo bez tam, katram no mums būs zināmi vēl un vēl citi tādi gadījumi.

Vispirms minēsim, ka joprojām turpinās tautas dzīvā atsaucība uz Ministru Prezidenta Dr. Ulmaņa 8. janvāŗa draudzīgo aicinājumu, kas ir viens no dziļākiem un tālāk tveŗošiem tautas pašdarbības veidiem. Joprojām turpinās arī tautas ziedojumi kaŗa aviācijai, invalidiem, kritušo trūcīgiem piederīgiem, aizsargiem. Skaists ierosinājums tautas pašdarbībai, kuŗš, bez šaubām, nepaliks neizvests, — kā viss labais un krietnais tagad gūst piepildījumu,— ir Baznīcas virsvaldes lēmums, uzaicināt visas draudzes dibināt dievnamu izdaiļošanas fondus. Tālāk minams Rīgas namīpašnieku valdes lēmums — apbalvot un godināt namīpašnieku ilggadīgos mājkalpotājus — sētniekus, šveicarus, kalpones u. tml. Mēs nešaubāmies, ka šis sekojums lauksaimnieku skaistam piemēram atradīs piekrišanu nevien Rīgas, bet visu pilsētu namīpašniekos. Un ka šim ierosinājumam tālāk sekos visas pilsoņu ģimenes, kuŗās nodarbināti mājkalpotāji. Tā ir drošā ķīla par tautas vienības idejas uzvaru, par dziļām saknēm, ko viņa laidusi latviešu apziņā. Tālāk minēsim veselu rindu tautas pašdarbības piemēru:

1. Ministru Prezidenta Dr. Ulmaņa aicinājums sabiedrībai ziedot līdzekļus koncertērģeļu iegādei Ūniversitātes jaunai aulai, ar ko rastos iespēja augstskolas sienās kultivēt nopietnu mūziku. Vai gan jāpiebilst, ka vajadzīgo summu, Ls 30.000,—, sabiedrība jau saziedojusi un Ūniversitātes apsveicamais nodoms piepildīts necerēti ātri.

2. Latviešu veco strēlnieku biedrības Kuldīgas nodaļa likusi pamatu kritušo cīnītāju piemineklim, kuŗam jābūt gatavam līdz 1936. gada maijam. Darbi jau iesākti.

3. Bauskas aizsargu pulka komandieŗa Vērpeļa ierosinātas, vietējās organizācijas nolemj iegūt maksāšanas grūtībās nonākušās Latvijas lauksaimnieku ekonomiskās sabiedrības īpašumu aizsargu pulka vajadzībām. Ar lielu enerģiju namu salaboja un saveda kārtībā, izdaiļoja iekšpusi, mākslinieciski izveidoja zāli ar piebūvēm un mājīgām aizsargu telpām. Neraugoties uz 50,000 ls lieliem līdzekļiem, tie savākti un darbs veikts. 9. novembrī namu jau iesvētīja, piedaloties iekšlietu ministram V. Gulbim, armijas komandierim ģen. K. Berķim, aizsargu pr-kam pulkv. Praulam u. c.

4. Rendas evaņģēliskā luteriskā draudze 10. novembrī svinēja sava atjaunotā dievnama iesvētīšanu, šīs svinības savienojot ar baznīcas simtgadu pastāvēšanas atceri. Svinības bija pulcējušas ļoti daudzus latviešus, kas liecina par atmodinātu interesi garīgām lietām, pašdarbībai un upurēt gribai.

5. Rīgā 10. oktobrī notika Latvijas vanagu apgabalu un novadu priekšnieku apspriede, kuŗu atklājot vanagu virsaitis Markuss Ozols aicināja vanagus uz aktīvu darbību, un sparu, kas mīt latvju jaunekli, ielikt darbā par labu Tēvijai. Runājot par jaunatnes audzināšanu, apspriede piekrita domām, ka jauniešiem jāaug morāli stipriem, ar apņemšanos kalpot valstij. Šāda rosība pamazām raisās vispāri sabiedriskās organizācijās, kuŗas parlamenta laikā bija vai nu pagurušas un pasīvas, vai arī dažas ļāvušās politikāņu iespaidam un tādēļ stipri samaitājušās. Šie netikumi izgaist un organizācijās atkal mājo radošs gars un strādāt prieks.

6. Latvijas Dzelzceļnieku biedrības Liepājas nodaļa atklājusi piemiņas plāksni neatkarības cīņās kritušam bruņotā vilciena „Kalpaks" pirmajam komandierim virsleitn. Klestrovam. Cildens piemērs visu novadu, pilsētu un pagastu biedrībām.

7. Džūkstes dāmu komiteja kopā ar pagasta pašvaldību un 14 vietējām organizācijām atklājušas pieminekli kritušiem varoņiem, jo Džūkste pieredzējusi daudzas kaujas par Latvijas atbrīvošanu.

8. Jelgavas hercoga Pētera ģimnazija uzstādījusi piemiņas plāksni Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieŗiem, kas savā laikā apmeklējuši šo skolu. Plāksni iesvētīja izglītības min. prof. A. Tentelim piedaloties. Šī ir lieliska ideja no patriotiskas audzināšanas viedokļa, jo Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieŗi, tāpat, kā visi pirmie brīvprātīgie (kalpakieši un ziemeļnieki) jāstāda par mūžīgu, cēlu paraugu visām nākošām paaudzēm. Un skaisti būtu, vispirms, Lāčplēšu sarakstu uz plāksnēm papildināt ar visu to vārdiem, kas brīvprātīgi gāja sargāt valsti, nezinot un neprasot, cik lielus upuŗus valsts no viņiem prasīs, kaut dzīvību, jo viņi bija apņēmušies to atdot, lai brīva būtu Tēvzeme; otrkārt, Jelgavas ģimnazijai lai seko visas skolas visā Latvijā. Nebūs vērtīgāka, dziļāka, pacilājošāka patriotiskās audzināšanas līdzekļa, kā šo pirmo brīvprātīgo stādīšana visiem jauniešiem katrā pilsētu un pagastu skolā par cēlu paraugu.

Simtiem ir šādu pašdarbības gadījumu, viens diženāks par otru, bet visi līdzvērtīgi labo nodomu un cēlā gara nozīmē. Ir patīkami kaut atzīmēt šos pašdarbības nodomus un sasniegumus, lai krājas krietno darbu saraksts par paraugu mums visiem.

Kupli sazarojusi jaunatnes kustība.

Tie ir mazpulki, šī veselīgā, vērtīgā un svētīgā jaunatnes kustība, kas sevī glabā milzīgu nacijas uzturēšanas un aizsargāšanas spēku. Mazpulki Latvijā darbojas jau 6 gadus, kopš 1929. g., kad 8. novembrī Ezerē radās pirmais mazpulks. Tagad visā valstī jau 830 mazpulki ar 18,500 dalībniekiem. Visvairāk mazpulku Vidzemē; Rīgā — 21. Mazpulki darbojas gandrīz vienīgi pie skolām, bet viņu mērķis tomēr neatsvešināties no lauku dzīves, tuvināt jaunos lauksaimniekus vecai lauksaimnieku paaudzei.

Mazpulki radušies kā pašas Latvijas kustība, jo jau tautas dziesmas dzied, ka saimnieks saviem puišeniem sējis pa pūram auzu, — „lai tie pļāva, lai tie kūla, lai baŗoja kumeliņus". Ap 1910. g. tag. Ministru Prezidents K. Ulmanis mudinājis lauksaimniekus, lai tie savos bērnos audzina interesi par dzimto zemi un dod bērniem pa gabaliņam zemes viņu pašu apstrādāšanai. Mazpulku kustība sevišķi uzplauka pēc 1934. gada 15. maija. Pagaidām jaunus mazpulkus vairs nedibinās, lai darbs ietu vairāk dziļumā, ne plašumā vien. Viens no galveniem mazpulku uzdevumiem būs pazīstamo pieccīņu rīkošana (mājas un apkārtnes izdaiļošana, labierīcību ierīkošana, kāds zemes gabala kultivēšana zēniem vai lielāks rokdarbs meitenēm, savas saimniecības darbu aprakstīšana un pagasta sabiedriskās dzīves aprakstīšana, apmēram gada laikā). Bez tam mazpulku uzdevums būs — savu senču pētīšana, kam ir kā audzinoša, tā vēsturisku materiālu iegūšanas nozīme.

Visā savā darbā mazpulki strādā ciešā sakarā ar agronomiskiem darbiniekiem, kuŗi viņiem dod gan dažādus padomus, gan ierosinājumus. Mazpulku darbs īstenībā ir vēl tikai sākumā, bet ar gadiem tas var izvērsties par dziļi un tālu tveŗošu kustību, kas dos izšķiŗošo saturu visai tautas un valsts dzīvei.

Mazpulku sabiedriski - kultūrālā darbā nodibināta cieša sadarbība ar aizsargu nodaļām pagastos, jo mazpulkos aug arī nākamie aizsargi un aizsardzes. Šo sadarbību vada īpašs sakaru virsnieks pie Aizsargu štāba.

Ar šogadu mazpulki iesāk septīto sava darba gadu.

Studentu organizāciju karogi Brīvības pieminekļa atklāšanas svinībās.

Kapteinis R. Osis.

Somijas gada svētkos

Somijas Valsts Prezidents P. E. Svinhufvuds.

Daudz kopēja ir latvju un somu tautu likteņos — ilgi svešas varas kundzības gadi, sīksta un neatlaidīga cīņa par brīvību. Tāpat kā latvju ciltis apvienoja brīvības alkas, tā arī tavastus, karеļus un citas somu ciltis brīvības karš sakausēja ciešā vienībā. Somi zaudēja savu polītisko brīvību gandrīz vienlaicīgi ar latviešiem. Zviedŗu kaŗotāji vairākos krusta kaŗos iekaŗoja un pakļāva visu Somiju un Zviedrijas vara izbeidzās tikai 1809. gadā, kad Somiju pievienoja Krievijai. Daudz reižu somu druvas nopostīja un izcīnīja Somijas laukos sīvas kaujas svešu valstu kaŗapulki. Krievijas virskundzības sākumā somu tauta baudīja diezgan lielu patstāvību. Tai bija pat savas kaŗaspēka vienības. Bet Krievijas varas pieaugums sāka spaidīt arī somu brīvības. Tika izformēts somu nacionālais kaŗaspēks, somu pilsētās novietojās krievu garnizoni un arvienu ciešāki somu tauta sāka izjust nepārprotamus Krievijas centienus somu galīgai pakļaušanai. Kamēr somi baudīja zināmas brīvības, tur meklēja patvērumu arī daļa no latviešiem, kuŗi bija spiesti ēmigrēt no Latvijas 1905. gada revolūcijas dēļ. Mūsu ēmigranti atrada somu tautā lielu viesmīlību, jo arī somus vienoja ar mūsu tautas brāļiem kopējs naids pret apspiedējiem. Izceļoties pasaules kaŗam, daļa somu jauniešu devās uz Vāciju un iestājās tās kaŗaspēkā, lai ņemtu dalību cīņā pret Krieviju. No šiem brīvprātīgiem tika saformēta jēgeru vienība, kuŗa ņēma dalību kaujās pie Ložmetēju kalna. Kad 1917. gadā Krievijas vecā armija sabruka, somi uzsāka cīņu par savas zemes brīvību. 1917. gada 6. decembrī seims pasludināja Somiju par brīvu, neatkarīgu valsti. Tomēr jaunai valstij liktenis bija lēmis iziet cauri grūtam pārbaudījumam, jo So-

Somijas atbrīvotājs feldmaršals G. Mannerheims.

mijas dienvidos esošās krievu karaspēka daļas apvienojās ar somu internacionālistiem ar kopēju mērķi — iznīcināt jaunās valsts neatkarību. Valdībai bija uz laiku jāatstāj Somijas galvas pilsēta Helsinki. Somu patrioti ģenerāļa Mancheima vadībā pulcējās valsts ziemeļos un izrādīja sīvu pretestību. Pārspēks tomēr bija pārāk liels, lai ar to varētu tikt galā nenoorganizētā un neapgādātā jaunā armija. Tamdēļ somu valdība griezās pēc palīdzības pie Vācijas. 1918. gada 3. aprīlī Hangē izsēdās malā vācu divīzija un jau 13. aprīlī ieņēma Helsinkus. Divīzijā ietilpa arī somu jēģeru bataljons. Turpinot uzbrukumu, pie Lovisas vāci izsēdināja vēl vienu brigādi. Kopējiem spēkiem uzbrūkot ienaidniekam, vāciešiem no dienvidiem un ģenerālim Mancheimam no ziemeļiem un austrumiem, izdevās ienaidnieku ielenkt. Maija sākumā somu-vācu karaspēkam padevās apm. 20.000 ienaidnieka karavīru ar 50 lielgabaliem u. c. kara mantām. Drīzi Somija bija atbrīvota no svešas varas. 1920. g. 14. decembrī Tērbatā Somija ar Krieviju noslēdza mieru.

Grūtās cīņās par neatkarību somi neaizmirsa arī savus kaimiņus. Somu karavīri ņēma dalību Estijas atbrīvošanas cīņās un „Pohjan Poikan" varonīgā vienība piedalījās arī dažu Ziemeļlatvijas pagastu atbrīvošanā, kas ciešām sietēm vienoja somu un latvju karavīrus un daudz veicināja ciešo draudzības saišu nostiprināšanā starp abām tautām.

No brīvības cīņu laikiem Somijā pastāv priekšzīmīgi noorganizēts aizsargu korpuss. Blakus brašajai, labi apmācītai un spēcīgai somu armijai, aizsargu korpuss ir visai iespaidīgs un augsti vērtējams militārs spēks. Aizsargu korpuss labi apbruņots un apgādāts ar dažādu ieroču šķiru apbruņojumu, jo aizsargu korpusā ietilpst pat īpašas bruņu ratu un aviācijas vienības. Starp somu un latvju karavīriem un aizsargiem pastāv un nodibinājusies cieša un neliekuļota draudzība, kālab latvju karavīri un aizsargi ar prieku seko ikvienam somu tautas sasniegumam savas drošības un stipruma labā.

Tāda pat neliekuļota draudzība un sirsnība vērojama arī abu tautu gara pasaules darbinieku starpā. Savstarpējā apmaiņa, kurai zināmas grūtības gan sagādā valodu jautājums, tapusi sevišķi dzīva pēdējos gados un mūsu novēlējumi var būt, lai šī apmaiņa kļūtu vēl dzīvāka un plašāka. Somu tautas dižumu un spēku mums rāda neizsmeļamu bagātību pārpilnais tautas eps „Kalevala" un epa varoņu gaitās mēs redzam lielu līdzību un radniecību ar mūsu varoņiem. Mums, latvjiem, somu tautas ilgas, ciešanas un varonīgā cīņa par brīvību ir saprotamas un tuvas zināmā mērā arī tamdēļ, ka somu tautas senā cilts, lībieši, kuri apdzīvoja mūsu piekrasti, sakusuši ar latviešiem vienā tautā. Neliela daļa no senās cilts vēl tagad mājo Kurzemes piekrastē un mūsu valdība dod zināmu atbalstu, lai uzturētu lībjus, pie kam par šo savas tautas ciltskoku dzīvu interesi parāda arī somu tauta. Daudzi vārdi un jēdzieni abām tautām aizgūti vienai no otras un kā vienotāja starp abām tautām te bijusi un ir vēl tagadnē mūsu daiļā Dzintarjūra.

Notikušo svētku gadījumā, ar prieku jāatzīmē, ka starp latvju un somu tautām nav bijušas nekādas domstarpības un nesaskaņas un nav arī saskatāms nekas tāds, kas pastāvošo draudzību un sirsnību varētu jaukt, bet gan ar lielu prieku un gandarījumu mēs redzam draudzības dziļāku izveidošanos un nostiprināšanos.

Grūtā cīņa ar bargo ziemeļu dabu norūdījusi un izveidojusi stipru somu tautas raksturu. Sīksta kā Karēlijas bērzs un neatlaidīga kā straujās Vuoksas krāces somu tauta veidojusi savu dzīvi un valsti. Cietais darbs ir devis spožus panākumus un tagad somu tautas vārds ar cieņu tiek daudzināts citās tautās. Kā somu tautas draugi un labvēļi, mēs no visas sirds novēlam, lai pār Somijas klintīm, mežiem un ezeriem saules mūžu plīvo brīvās Somijas baltā karoga zilais krusts.

T. Veicherts.

Mēneša apskats

Pirms Italija vēl nebija uzsākusi kara darbību Austrumafrikā, parasti valdīja uzskats, ka militārās sadursmes gadījumā, moderni bruņoto un saprātīgā disciplīnā rūdīto itaļu gājiens negusa zemē izvērstos par vieglu, triumfālu promenādi, kurai ātri vien sekotu abesiņu armiju sabrukums un fašistiskās Romas uzvara. Lidmašīnas, tanki, gāzes, ložmetēji, artilerija u. c. jaunlaiku kara technikas graujošie ieroči — lūk apstākļi, kuru priekšā domāja nevarīgus un bezspēcīgus esam vāji bruņotās un garīgi maz attīstītās afrikāņu ciltis. Bet iesākās karš, kas ilgst jau divus mēnešus, spiezdams mūs visus revidēt un pārvērtēt līdzšinējos spriedumus un uzskatus kā par abesiņu armijas spējām un vērtību, tā arī par patreizējā koloniālā kara seju, īpatnībām un raksturu. Ārkārtīgi nepateicīgie topografiskie, klimatiskie u. c. apstākļi, kuros norisinās patreizējais itaļu-abesiņu karš, liek domāt, ka cīņa Austrumafrikā būs tikpat ilga un sīva, kā kādreiz angļiem ar būriem vai frančiem un spāņiem karā ar Abdelkrima rifkabiļiem. Itaļi var atdurties Abesinijā uz līdzīgām grūtībām, kā savā laikā krievi Kaukāzā, kur cāra pulku nogurdinošā cīņa ar mežonīgajām un varonīgajām kalnu ciltīm ieilga vairākus gadu desmitus.

Ziņas no Austrumafrikas kara laukiem zināmā mērā pastiprina šos apsvērumus un liecina, ar kādu apdomību un nopietnību itaļi maz pamazām virzās un traucās uz priekšu tā sauc. Tigres-Eritrejas frontē. Izrādās, ka katras iekarotās vietas aizmugurē itaļiem jāizbūvē ceļi, jānostiprinās polītiski un jāveic daudzi citi darbi, lai droši un rūpīgi sagatavotu sev iespējas tālākām stratēģiskām kustībām. Vārdu sakot, karš Abesinijā izvēršas par inženieru karu, kas līdzās katram itaļu aktīvam kareivim prasa vēl kādus četrus strādniekus-sapierus vai techniķus. Tad nu redzam, ka minētā frontē visu šo laiku itaļi paspējuši ievir-

zīties Abesinijas iekšienē tikai kādus pusotra simts kilometrus, ieņemdami Aduju, Aksūmu un Makali, kā arī okupēdami šai pilsētai tuvējos apgabalus. Arī otrā frontē, tā sauc. Somālijas-Ogādenas kaŗa laukā, itaļu kustības ir tikpat apdomīgas un gausas, kā Tigres provincē. Līdz ar to abesiņu pretestība kļūst arvienu sīvāka un vienā otrā vietā pat stipri pārdroša: šķiet, ka negusa kaŗa vadoņi atmetuši savu „militāro tolstoismu" un līdzšinējās atkāpšanās taktikas vietā uzsākuši niknu pretošanos, nereti sagādādami itaļiem diezgan jūtamus un sāpīgus zaudējumus. Abesiņi var lepoties, ka satriekti viņi vēl nav un ka negusa armijas īstais, kaujas spējīgais kodols vēl nemaz nav skārts un sadragāts.

Sakarā ar visu to, itaļi tagad nolēmuši grozīt savu taktiku iepretim abesiņiem, uzsākot Etiopijas kaŗa laukos straujākas un enerģiskākas kustības. Tādēļ arī līdzšinējais Tigres frontes virspavēlnieks ģen. de Bono atvietots ar maršalu Bodoljo. Bez šiem militārās dabas apsvērumiem itaļus spiež uz lielāku rosību Abesinijā arī prestiža motīvi. Kāds straujš un izšķirošs trieciens kaŗa laukā varētu nostiprināt itaļu diplomātiskās pozicijas Eiropā un tuvināt viņus brīdim, kad iespējamāks kļūst Afrikas konflikta atrisinājums Romai labvēlīgākā garā un virzienā.

Šinī sakarībā jāsaka, ka visi līdzšinējie soļi, kuŗus spēruši franči un angļi pie itaļu valdības, nolūkā izbeigt minēto konfliktu miera ceļā, diemžēl, nav vaiņagojušies nekādiem panākumiem. Viņu labā Ženēva pat pārtrauca uz pusotrām nedēļām koordinācijas komitejas darbus, bet itaļu prasības izrādījušās tik lielas un tik nesavienojamas ar Tautu savienības paktu, ka Parīze un Londona tām nekādā ziņā nav varējušas piekrist.

Gluži dabīgi, ka šādos apstākļos koordinācijas komiteja, atjaunodama savas sēdes 1. oktobrī, deva piekrišanu, laist darbā pret Italiju izstrādāto un vēršamo sankciju aparātu, kādu paredz Tautu savienības pakta 16. pants. Minētās komitejas pilnsapulce no jauna izvērtās par visu Tautlīgas valsķu spīdošu, pasvītrotu demonstrāciju pret to, kas lauzis un pārkāpis viņas paktu. Franču un angļu sadarbība un ciešā apņemšanās iet šai jautājumā vienotā frontē un vienotiem ceļiem, tika izcelta ar franču ministru prezidenta Lavala un angļu ārlietu ministra sēra Samuela Hora ierašanos Ženēvā, abu viņu saskaņotām un kopējā garā ieturētām deklarācijām. Kā šie, tā arī citi runātāji nožēloja itaļu rīcību un, pašvītrodami savu valsķu draudzību iepretim Romai, izteica ciešo apņēmību aizstāvēt Tautu savienības iestādījumu un viņas statūtus. Itaļi nu varēja pārliecināties, ar kādu vienprātību Ženēva sevi aizstāv un kādā izolācijā tie nokļuvuši, uzsākdami kaŗu pret Tautu savienības locekli Abesiniju. Atskaitot Ungāriju, Austriju un Albāniju — visas pārējās Tautlīgā apvienotās valstis piekritušas lēmumam, vērst pret itaļiem savienības pakta 16. pantu, pie kam 51 valsts paziņojusi savu piekrišanu ieroču eksporta aizliegumam uz Italiju, tāpat arī finansiālām sankcijām, 49 valstis izteikušas gatavību piedalīties saimnieciskos spaidos un 41 valsts ir ar mieru runāt par savstarpējo palīdzību, gadījumā, ja rastos kaut kādi sarežģījumi pie sankciju izvešanas dzīvē. Tad, koordinācijas komiteja nolēma, ka aprādītās sankcijas stājas spēkā ar š. g. 18. novembri.

Šie Ženēvas soļi radījuši itaļu tautā nevien skarbas psicholoģiskas reakcijas pret sankciju valstīm, it īpaši pret Angliju, bet pamudinājuši viņus arī uz saimnieciskiem žestiem, nolūkā padarīt izsludinātās blokādes sekas pēc iespējas mīkstākas un mazsāpīgākas. Tad arī redzam, ka pašreizējā itaļu saimnieciskā likumdošana un pretsankciju sistēma iziet uz patēriņa bargu ierobežošanu it visās darba un dzīves nozarēs — kā ģimenē, tā arī valsts un rūpniecības iestādēs. Bez tam, to valsķu ražojumi, kuŗas pievienojušās sankcijām, tiek boikotēti, sevišķi jau angļu preces. Vārdu sakot, Italija gatavojas sīvai saimnieciskai cīņai ar Eiropu! Līdz ar to Roma iesniegusi visām sankciju valstīm gaŗu protesta notu, kas asi kritizē Ženēvas rīcību un brīdina Eiropu no kļūmīgām sekām, kādas vien var nest un sagādāt Tautu savienības spaidu sistēma. Nav šaubu, ka itaļu protests vairs nespēj nekā grozīt tai polītikā un stāvoklī, kādu ieņēmusi Tautu savienība iepretim Romai abesiņu lietā, un sankciju darbība, kā jau teikts, stājusies spēkā 18. novembrī.

*

Pagājušā mēnesī lielu ievērību pie sevis saistīja parlamenta vēlēšanas Anglijā. Šīs vēlēšanas notikās 14. novembrī un viņas iznākumi liecina, kā tas jau bija paredzams, par nacionālo partiju spīdošu uzvaru. No šimbrīžam esošiem 600 sēdekļiem nacionālās partijas guvušas 421 vietu, bet sociālistiskās u. c. opoziciju grupas 179. Sīkāki aplūkojot un iztirzājot pievestos skaitļus, izrādās, ka dažas partijas, kā piem. liberāļi, cietuši smagas neveiksmes un arī sirmais Makdonalds ar savu dēlu nav vairs ievēlēti jaunajā parlamentā. Kaut gan konservātīvās partijas pārstāvju skaits tagad mazinājies un sociālistiskā darba grupa atkal pastiprinājusies, tomēr kopējie rezultāti dod nacionālai koalīcijai nospiedošu vairākumu, kas atļaus Baldvinam uz veseliem 5 gadiem vadīt ar jaunu spēku un sparu Lielbritānijas likteņus.

Drīz pēc šīm vēlēšanām notikās arī dažas pārmaiņas valdības personālsastāvā, kas, protams, neko negrozīs viņas polītiskā kursā un taktikā. Šo virzienu tagad atbalsta visa angļu tauta — kā imperiālisti, tā arī pacifisti. Pirmajiem valdība izdabā un izpatīk ar savu apņemšanos turēt Lielbritanijas floti un bruņotos spēkus cienīgā augstumā un varenībā, bet otriem — ar savu miera polītiku un stingro izturēšanos Tautu savienībā itaļu-abesiņu konflikta lietā. Tagadējā nacionālā koalīcija pastāv uz Anglijas militāro spēku un spēju stiprināšanu, kas Ženēvas kolektīvās drošības polītiku darītu reālāku un tiešām iespaidīgu.

Šie gaišie un iepriecinošie iekšpolītiskie panākumi stiprā mērā tika aptumšoti ar ziņām, kas novembra mēneša vidū pienāca Londonā no Ēģiptes. Izrādās, ka Kairā u. c. pilsētās uzliesmojuši nopietni nemieri. un notikušas angļiem naidīgas demonstrācijas. Šo juku vadītāji un iedvesmotāji bijuši tā sauc. „vafdristi" jeb ēģiptiešu naionālisti, kas prasa savai zemei pilnīgu neatkarību un atbrīvošanos no angļu polītiskā iespaida. Kaut gan visi ēģiptieši silti apsveic Anglijas līniju un izturēšanos iepretim Italijai un dzīvi simpātizē abesiņiem, tomēr savu līdzdalību sankciju sistē-

mā ēģiptiešu nacionālisti grib likt samaksāt ar piekāpšanos no angļu puses Ēģiptes iekšējās lietās.

Kā zināms, tad 1922. g. angļi proklamēja Ēģipti par neatkarīgu valsti un atteicās no sava līdzšinējā militārā protektorāta. Tomēr šī neatkarība ar laiku tika ierobežota ar noteikumiem, ka angļiem ir tiesība uzturēt Ēģiptē karaspēka daļas Suecas kanāla apsardzībai, tad aizsargāt ārzemniekus u. t. t. Šie noteikumi deva iespēju angļiem faktiski kontrolēt gandrīz visu Ēģiptes administrāciju, ar ko nekādi nevarēja samierināties minētie vafdisti. Neraugoties uz angļu svētīgo darbu Ēģiptes saimnieciskā līmeņa un tautas labklājības pacelšanā, angļu-ēģiptiešu attiecībās bija daudz ko vēlēties, jo Kairas parlamentā vafdisti arvienu centās ienest asumus un skarbumus satiksmē ar Londonu.

Sankciju jautājumā nacionālistu aģitācija tagad saskatījusi izdevību radīt plašajās tautas masās nemieru pret angļiem. Viņi jautā, kas notiksies ar ēģiptiešu zemturiem, ja viņiem slēgsies pateicīgais tirgus Italijā. Ēģiptiešu-italu tirdzniecības bilance ir labvēlīga un aktīva Ēģiptei, dodama tai lielus ienākumus no kokvilnas, rīsu, fosfātu, sīpolu u. c. eksporta. Angļi gan solījušies atlīdzināt un kompensēt ēģiptiešu fellachiem zaudējumus, apņemoties nodrošināt viņu lauksaimniecības ražojumiem citus tirgus, vai atkal radīt viņu kokvilnas ražai rūpniecības iespējas turpat uz vietas ar jaunu fabriku izbūvi.

Tomēr vafdistu demagoģiju šī pretimnākšana nav apturējusi un, kā teikts, tā panākusi, ka novembra vidū faraonu zemē uzliesmojuši nemieri, kas prasījuši daudzus upurus. Nesim-pašas valdība izrādījusi lielu stingrību cīņā ar nemierniekiem un savos centienos uzturēt labas, lojālas attiecības ar angļiem.

Viņas darbs devis panākumus un vismaz, šimbrīžam, draudošie sarežģījumi Ēģiptē uz laiku ir novērsti.

*

3. novembrī tautas nobalsošanā grieķu tauta izteikusies par labu karaļtroņa atjaunošanai, un par trimdā dzīvojošā karaļa Georga II. aicināšanu atpakaļ valdnieka krēslā.

Jā, raibas un drudžainas ir modernās Grieķijas gaitas! Kaŗa laikā viņas valdnieks Konstantīns, kas bija vācu ķeizara Vilhelma II. māsas vīrs, spēlēja visai divkosīgu un naidīgu lomu pret sabiedrotajiem, neraugoties uz to, ka Grieķijā pastāvēja stipra politiska strāva, kuŗu vadīja agrākais ministru prezidents Venizeloss, un kas neatlaidīgi prasīja grieķu piedalīšanos sabiedroto pusē un rindās. Beidzot karalim vajadzēja atteikties no troņa par labu savam dēlam

Italu kaŗavīri būvē ceļu Abesinijā.

Aleksandram. Venizelisti nāca pie varas Atēnās un Grieķija uzsāka kaŗu ar ģermāņu koalīciju. Pēc jaunā karaļa piepešās nāves un pēc ilgākām jukām, Konstantīns atgriezās 1920. g. Grieķijā. Sēvras miera līgums piešķīra Grieķijai plašas teritorijas uz Turcijas un Bulgārijas rēķina. Bet turku tautiskās atmodas vadonis Kemals-paša vai tagadējais Ataturks, sacēla kājās visus Mazāzijas osmaņus cīņā ar grieķiem, līdz beidzot, galīgi satrieca Konstantīna armiju. Izcēlās atkal revolūcija, Konstantīns devās otrreizējā trimdā, bet arī jaunais karalis Georgs II. pēc neilgas valdīšanas, bija spiests „labprātīgi" atstāt Grieķiju un apmesties uz dzīvi Londonā. Venizelistu mesta sēkla deva savus augļus, jo 1924. g. Grieķiju izsludināja par republiku.

Pirmos pēckaŗa gados Grieķijas posts bija liels bez mēra. Parādiem apkŗautai, izsūktai un pārāk biezi apdzīvotai zemei bija jāmitina apm. 2 miljoni Mazāzijas bēgļu, bet partijas un kliķes plēsās savā starpā, apzaga valsti, un viena revolūcija sekoja otrai. Sākās raibu raibās kabineta maiņas, ģenerāļu un admirāļu diktātūras u. t. t. Venizeloss 1928. gadā atkal atgriezās pie varas, bet bija spiests 1932. gadā atstāt galvas pilsētu un noslēgties labprātīgā trimdā Krētas salā, no kurienes viņa labvēļu aģitācija nemitējās vest cīņu ar katru kabinetu un parlamentu Atēnās. Beidzot viņu nervozā un histēriskā aģitācija panāca to, ka š. g. 1. martā uzliesmoja Atēnās nemieri, kuŗos tika ierauta kaŗa flote, daļa armijas u.t.t. Šo asiņaino puču apspieda ģen. Kondiliss, pēc kam Grieķija arvienu vairāk tuvojās noskaņojumam, par labu agrākai monarķijai, no kuŗas tauta gaidīja iekšēju mieru, savas saimnieciskās un politiskās dzīves atplaukumu. Par notikumu tālāko gaitu mums jau zināms no iepriekšējiem pārskatiem, t. i., ka grieķi beidzot nonāca pie republikas likvidēšanas, pie ģen. Kondilisa pavaldonības kabineta sastādīšanas un pie izšķirošā plēbiscita par labu monarķijas atjaunošanai. Šī monarķija tagad ir atjaunota, karalis ir ieradies Atēnās un izsludinājis plašu amnestiju par politiskiem pārkāpumiem, starp citu, apžēlojot arī Venizelosu. Šis solis tomēr nav apmierinājis ģen. Kondilisu, kas tādēļ iesniedzis savu un visas pavaldonības valdības demisiju, pēc kam jaunā kabineta sastādīšanu karalis uzdevis Demerdžim.

Jaunās pārmaiņas grieķu politiskajā dzīvē solās nest lielāku noteiktību un stabilitāti Balkānu dienvidos un vēl vairāk nostiprināt t. s. Balkānu valšķu savienību, kuŗas piekritējs esot karalis Georgs II.

Nav šaubu arī, ka grieķu dinastija sniegs lielu atbalstu angļu politikai, kas pēdējai jo sevišķi no svara patreizējos Vidusjūŗas apstākļos.

*

Pēdējā laikā prese atkal vēsta par ievērojamiem notikumiem Tālajos austrumos. Piecas t. s. Ziemeļķīnas provinces paziņojušas Nankinas valdībai, ka viņu vadība un pārvalde nolēmusi izsludināt šos apgabalus par autonomiem un neatkarīgiem no Ķīnas centrālās varas. Izrādās, ka Japāna atbalsta minētos ķīniešu separātistu centienus un grib pakļaut atkritušās provinces savai ietekmei. Ar lielu nemieru un nepacietību japāņi raugās, ka arvienu spēcīgāka pieaug ap Mandžukuo ķeizarvalsts robežām Japānai naidīgā ķīniešu propaganda un arī komūnistu kustība. Šinī sakarībā Japāna vēl nesen atpakaļ bija griezusies pie Nankinas ar prasību, pārtraukt minēto pretjapāņu aģitāciju, uzsākt kopēji cīņu ar komūnismu un atzīt „de jure" Mandžukuo ķeizarvalsti. Šķiet, ka ķīniešu valdība devusi zināmu piekrišanu šinī virzienā, gluži dabīgi, bīdamās no japāņu tālākas un dziļākas militārās okupācijas viņas zemē. Tomēr ķīniešu solījumi un diplomātiskie akti nav apmierinājuši japāņus un viņu politika panākusi iepriekš minēto Ziemeļķīnas provinču atkrišanu no Nankinas valdības.

Skaidrs, ka Japāna tiecas pēc virskundzības un vadības Āzijā. Pa daļai šī tieksme izskaidrojama ar saimniecisko opozīciju, uz kuŗu atduŗas Japāna ārpus Āzijas tirgos. Visas valstis tagad nobarikādējušās ar augstiem un bieziem muitas valņiem, kuŗus arvienu grūtāki nākas pārvarēt pat lētajiem japāņu ražojumiem. Sakarā ar to Tokija drudžainā steigā cenšas radīt savu Āzijas impēriju, kas varētu nodrošināt tirgu un klientūru viņas rūpniecībai. Bet tai pašā laikā Āzijā jeb, pareizāki sakot, Ķīnā, kas ir pašreizējais japāņu ekspansijas mērķis, viņa saduras ar otru imperiālismu, kuŗu iedvesmo un iedrošina ķīniešu Nankinas valdība. Arī pēdējā grib nodibināt savu autoritāti un varu Ķīnas masīvā, un pa daļai viņai tas arī izdevies. Pārspēks tomēr šimbrīžam ir jāpāņu pusē, bet nav tomēr domājams, ka ar varu tie centīsies izmantot savu stāvokli un pakļaut visu Ķīnu savai militārai diktātūrai. Pirmkārt — viņus var atbaidīt milzīgā „ķīniešu masa", kas tos spēj nomākt un sevī uzsūkt gluži mierīgā un saimnieciskā ceļā. Otrkārt, ķīniešiem ir pretīga centrālisma iekārta un tie mīl dzīvot plašu, autonomu provinču robežās. Vērā ņemot šos apstākļus, domājams, ka līdz Ķīnas masīva militārai pakļaušanai zem Tokijas varas japāņi tomēr neiedrošināsies iet, un ka viņu līdzšinējās ofensīves drīzāk vestas nolūkā nodrošināt savai okupācijai Mandžūrijā mierīgākas gaitas no ķīniešu puses.

*

Ziemeļamerikas Savienotās Valstīs jau pamodusies aģitācija un propaganda uz republikas prezidenta vēlēšanām, kuŗām jānotiek nāk. gadā. Prezidents Ruzvelts kādu mēnesi atpakaļ apceļoja savu valsti, uzstādamies visos ievērojamākos štātos ar plašām programmas runām. Arī viņa priekšgājējs, agrākais prezidents Huvers, kuru vēl uzskata par republikāņu partijas līderu, ņēmis vairākās vietās vārdu, cenzdamies asi kritizēt Ruzvelta administrācijas un politikas rīcību un virzienu. Sakarā ar to valda uzskats, ka viens no Ruzvelta nākošiem pretiniekiem un sāncenšiem vēlēšanu cīņā būšot arī Huvers.

Nav šaubu, ka Ruzvelta darbam, kas cenšas ievest jaunu garu un virzienu zvaigžņotās republikas saimnieciskā un sociālā dzīvē, ir daudz pretinieku, kuŗi beidzot panākuši, ka prezidenta lielo un sarežģīto sistēmu, kuŗa pazīstama zem vārda „Nira", maģistrātūra atzinusi par nekonstitucionālu un nelikumīgu. Sakarā ar to nācās viņu mīkstināt tik stiprā mērā, ka galu galā tā zaudējusi savu spraigumu un revolūcionāro dabu. Šie pretinieki, kas vervējās nevien no republikāņu vidus, bet arī no pašas dēmokratu, t. i.,

Ruzvelta partijas saimes, cenšas vēl tālāk un dziļāk graut „Niras“ iestādījumus visdažādākās saimnieciskās un sociālās dzīves nozarēs. Viņi izmanto tautas kūtrību un instinktīvo naidu pret ikvienu jauninājumu, kā arī Ruzvelta sistēmas sarežģīto raksturu, no kuŗa tauta jūtoties pārāk pagurusi un nomākta. Amerikāņiem esot apnikuši Ruzvelta smagie, pretrunīgie kodi, kas ierobežojot viņu darba un enerģijas brīvību un nespējot necik taustāmi izvest valsti no budžetārām grūtībām un atsvabināt no bīstamās bezdarbnieku armijas un nastas. Lūk, šai psīcholoģiskā atmosfairā prezidenta polītiku draud uzvest uz ceļa, kas vēlēšanu cīņā viņai var sagādāt diezgan stipras nepatikšanas. Kā dzird, tad agrākie polītiskie pretinieki no republikāņu partijas, vēlēšanās tomēr neuzdrošināsies iziet zem sava partijas karoga, kas arvienu vēl esot stipri nepopulārs, bet gan zem nenoteiktā lozunga kā Ruzvelta „jaunā gara un jaunās polītikas apkaŗotāji“. Starp nopietniem sāncenšiem šai ziņā vēl atzīmējams automobiļu karalis Henrijs Fords.

Tad, izvirzas vairākas kandidātūras no demagogu aprindām, kas kārdina un kairina tautu ar visdažādiem utopiskiem solījumiem. Lai cik lielas arī nebūtu šo „viltus apustuļu“ masas, nav domājams tomēr, ka viņi varētu gūt kādus taustāmus un reālus panākumus īstajā vēlēšanu cīņā. Bet viens tomēr ir skaidrs, ka viņu musinošais darbs var ienest ievērojamu plaisu Ruzvelta piekritēju un jūsmotāju rindās.

Visi šie apstākļi liek Ruzveltam raudzīties ar lielu nopietnību un ar dibinātām bažām uz sava un savas polītikas tālākiem likteņiem. Vispāri gan viņš ir gaišs un smaidošs optimists, un arī cerē, ka prezidentūra „Baltajā namā“ viņam ir nodrošināta arī turpmākajā četru gadu posmā.

Tomēr balsu šķelšanās pašā dēmokratu partijā un lielais plēbiscits „par“ vai „pret“ tagadējo virzienu var stipri iedragāt Ruzvelta polītikas turpmāko prestižu un autoritāti, bez kuŗa nav iespējams tik plašā un neredzēta vēriena sociālais eksperiments, kāds kopš pāris gadiem tiek izvests aizokeāna republikā.

Protams, tik īss laika sprīdis ir pavisam nepietiekošs, lai taustāmas darītu minētās revolūcijas sekas, un arī pretspēki ir diezgan lieli, kas mazina un aptumšo viņas svētīgo augļu iespaidus. Ruzvelta darbs un nopelns tomēr ir tik liels un plašs, ka nav domājams, ka amerikāņu tauta neuzticētu arī turpmākos gados savu likteņu vadību šim spraigajam un spēkā dzirkstošam valstsvīram.

*

Klusas bet ievērojamas iekšpolītiskas pārmaiņas pēdējā laikā lauzušas sev ceļu Lietuvā. Mūsu dienvidus kaimiņiene uzņēmusi kursu un virzienu, kas ved viņu uz lielāku tautas vienību un polītisko viengabalainību. 1926. g. pārmaiņas, kas likvidēja partiju parlamentu Lietuvā un ieveda tur stingru, autoritārās varas režīmu, tomēr galīgi nepārtrauca un neizbeidza pilsonisko partiju darbību un eksistenci. Valdībai arvien nācās rēķināties ar noteiktu puslegālu opoziciju, no agrāko partiju darbinieku un lideru puses, — no tā sauc. kristīgiem dēmokratiem un no ļaudininkiem. Pirmo grupu vadīja katoļu garīdzniecība, bet otra vervējās no kreisās svārstīgās pilsonības. Šīm partijām pastāvēja arī savi laikraksti, kas gan vispār ieturēja diezgan mērenu un savā ziņā režīmam lojālu toni, tomēr nereti viņu slejās izlauzās arī skarbi un dezorganizējoši vārdi. Sekas no visa bija tās, ka valdība arvien sajuta savā darbā traucēkļus, kas apgrūtināja viņas saimniecisko, sociālo un arī ārējo polītiku. Vēl nesen atpakaļ, šī gada vasarā, vairākās vietās notika zemnieku nemieri, kuŗu autori izrādījās daži agrākie polītiķi un partiju lideŗi, kas bija saaģitējuši zemtuŗus pret Kauņu un vispār pret pilsētu iedzīvotājiem.

Šo nemieru stāvokli, protams, centās izmantot arī marksisti, radot tādā ziņā iekšējās grūtības valstij, kurai bez tam vēl pastāvēja visai rūgtas un saspīlētas attiecības ar savu lielo dienvidus kaimiņieni — Vāciju.

Kauņas valdībai izdevās nemierus likvidēt, bet valstiski noskaņotās pilsonības un jaunatnes aprindās pacēlās jo skaļākas un stiprākas balsis par agrāko polītiko partiju galīgu likvidēšanu, un viņu darbības izbeigšanu uz visiem laikiem. Tā nesen atpakaļ notikušais lietuvju jaunatnes jeb „Jaunās Lietuvas“ kongress izteicās par „vecā gara“ radikālu izskaušanu un par lietuviskās Lietuvas stiprināšanu visiem spēkiem un līdzekļiem. Arī mūsu kaimiņu tirgotāji un rūpnieki savā kuplajā kongresā pasvītroja nepieciešamību izbeigt līdzšinējo pasīvitāti saimnieciskā darba laukā un uzsākt rosīgāku, spraigāku cīņu ar elementiem, kas tik bīstami apdraud un pat nomāc Lietuvas nacionālo dzīvi. Viņi uzsvēruši, ka taisni tagad, kur valdība uzsākusi krizes apkaŗošanas un cīņas gaitas, tautai jābūt aktīvai un viengabalainai, kā savos saimnieciskos, tā arī polītiskos un sociālos centienos. Šo vienību prasa arī ārējās polītikas apsvērumi — attiecības ar Vāciju, un grūtības Klaipēdā.

Lūk, visi šie apstākļi likuši Kauņas valdībai runāt savās iekšējās lietās daudz stingrāku un autoritāraku valodu, nekā līdz šim. Tad arī redzam, ka visas līdzšinējās polītiskās partijas nesen atpakaļ ir likvidētas un valdība uzsākusi virzienu, kas ved lietuvju valsti un tautu uz lielāku sociālu vienību un polītisku sakaņu, kā arī uz raženāku, stiprāku un iepriecinošāku darba dzīvi.

Neaizmirstiet atjaunot „Aizsarga“ abonementu!

SPORTS

J. Malovka,
15. Liepājas aizs. p. fiziskās audzināšanas instruktors.

Sagatavojiet slēpes!

Iestājies laiks, kad skaistie Latvijas kalni un lejas atkal segušies baltā, mīkstā sniega segā. Sīkajos koku zariņos iezagušās sārmas adatiņas, daba iemigusi — ir ziema.

Ziemai iestājoties no jauna tiks cilātas slēpes, kas pie mums jau ir diezgan plaši izplatīts sporta rīks.

Diemžēl — tikai nedaudzi prot slēpes pareizi kopt un uzglabāt. Bieži gadās, ka slēpes pa vasaru ir bijušas aizmirstas kādā slēpju uzglabāšanai pilnīgi nepiemērotā vietā.

Pavirši glabātu slēpju kvalitāte būs mainījusies un bez izlabošanas tās slēpotājam sagādās izbraukumos, sirojumos daudz nepatīkamu klizmu.

Bieži slēpes vai cits slēpošanas piederums — nepareizi glabāts vai nedaudz bojāts un neizlabots, kļūst pilnīgi nelietojams un tā vietā būs jāiegādājas jauns.

Ne no saimnieciskā, ne audzinošā viedokļa šādu paviršību nevar attaisnot. Jaunu slēpju, vai to piederumu iegādāšana, kas pie mums vēl samērā dārgi, prasa no slēpotāja liekus izdevumus, kas ir nevajadzīga izšķērdība.

Slēpošana vairs nav šauras ļaužu grupas viegla izprieca, bet plašas masas sports ar dziļu ietekmi uz cilvēka garīgo pasauli, sekmējot arī viņa fizisko spēju palielināšanos. Slēpēm, kā svarīgam faktoram sabiedriski — kultūrālā dzīvē, ar neatsveramām vērtībām valsts iekšējā un ārējā aizsardzībā ir piegriežama vajadzīgā uzmanība.

Līdztekus pašai slēpošanai, jamācas pareizi kopt un uzglabāt slēpes un visu slēpošanas inventāru.

Pašreiz, kamēr ziema vēl nav iestājusies, ir neatliekami jāizlabo visi lietošanā vai glabāšanā mantotie defekti, lai līdz ar sniega uzsnigšanu, viss būtu jau sakārtots lietošanai.

Slēpošanas inventāra sagatavošana pastāv no dažādu ieplīsumu, lūzumu vai izliekumu izlabošanas, nogludināšanas un impregnēšanas.

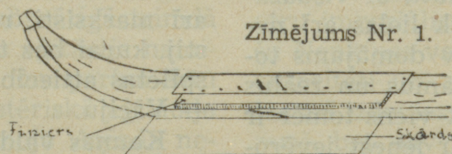
Lietošanā slēpes dilst nevienmērīgi, tadēļ nereti slēpes slīdvirsma kļūst nelīdzena, skabargaina. Lai ieplīsušās skabargas neplīstu tālāk, slēpes slīdvirsma janolīdzina, jānoslīpē. Mazākās atskabargas jānogriež, lielākās jāpielīmē un nelīdzenumus jānoslīpē ar asu stikla maliņu, vai galdnieka cikliņu. Slīpēšanu nobeidz — berzējot slīdvirsmu ar smilšpapīri, pēdējo piespiežot ar korķi.

Ja atskabargu ir daudz, jeb vairāk gadus slēpes lietojot, slīdvirsma ir kļuvusi ļoti nelīdzena, tad vislabāk gludināšanu izdarīt lieojot ēveli — dubultēveli. Ēvelējot jāievēro, ka slēpes slīdvirsmu un malas var ēvelēt tikai nedaudz, nemazinot slēpes izturību.

Lūzušu slēpi, ja lūzums nav ļoti liels, visu slēpi skarošs, vai vidū, var labot divējādi: lūzumu savienojot un nostiprinot ar skārdu, vai arī lūzumu līmējot ar ūdensizturīgu līmi.

Pirmais paņēmiens ir vienkāršāks, bet arī rezultāti nav tik pilnīgi.

Darbu iekārto sekoši: lauztās slēpes daļas saliek kopā un virs lūzuma vietas uzliek, slēpei atbilstoša platuma, finieri, kuņu ar nagliņām cieši pienaglo pie slēpes. Skārdu klāj no slīdvirsmas (apakšējās) puses, malas uzliec uz augšu un pienaglo. Lai starp slēpi un skārda nepaliktu spraugas, kurās varētu iekļūt sniegs un traucēt slīdēšanu, kā arī bojāt izlaboto vietu, tad skārdu uzklājot un pienaglojot slēpes apakšpusē skārda uzklāšanai jāiegriež neliels padziļinājums.

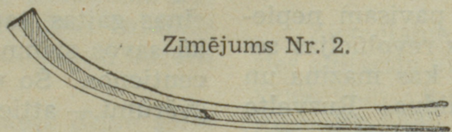

Zīmējums Nr. 1.

Lūzušas vai plīsušas slēpes izlabošanai — līmējot, vajaga dažus galdnieka amata rīkus, bez tam pašam darītājam jāapsver, vai viņa darba prasme ir pietiekoša, lai darāmais darbs pilnīgi izdotos.

Lūzuma jeb plīsuma vietu salīmē ar ūdensizturīgu līmi, cieši iespīlējot spīlēs. Pēc līmes sacietēšanas, lūzuma vietu no vienas, vai no abām pusēm noēvēlē plānāku un pārlīmē pāri plānu, izturīgu dēlīti. Līmējot jāraugās, lai slēpe nezaudētu savu izliekumu.

Otrkārtējam līmējumam sacietējot, lūzuma vietu noēvelē vajadzīgā biezumā, krāso un impregnē.

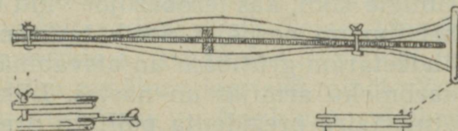
Zīmējums Nr. 2.

Šādi labi izlabota slēpe atgūst visas vajadzīgās īpašības: lokanību un izturību.

Lūzušu slēpi var labot arī izveidojot un pielīmējot nolūzušā gala vietā pilnīgi jaunu.

Sagriezušos, vai liekumus zaudējušu slēpju labošana ir samērā vienkārša. Slēpes deformējās pa lielākai daļai nepareizi glabājot vasarā un arī ziemā, nenovietojot spīlēs pēc slēpoašnas.

Pareizos izliekumus zaudējušas slēpes labi neslīd, urbjas un grimst sniegā. Šādas slēpes labo — ieliekot spīlēs.

Zīmejums Nr. 3.

Ja ir izzudis vidus izliekums — palielina vidū ieliekamo klucīšu biezumu, ja priekšgala uzliekums ir kļuvis lēzens — pagarina priekšgala uzliekumu saturošo kociņu.

Ja slēpe ir sagriezusies ap savu garo asi, tad vienkāršiem līdzekļiem to labo — iespīlējot un liecot liekumu uz pretējo pusi.

Ap garo asi sagriezusies slēpe slīd nevienmērīgi, bieži novirza slēpotāja kājas nevēlamā virzienā.

Liekšana un atliekšana vislabāk sekmējas, ja liecamās vietas slapina un karsē ar uguni.

Liekšanu var saistīt arī ar impregnēšanas darbu, tikai ūdens vietā, lietojot darvu.

Slēpju impregnēšana pēc būtības ir pati svarīgākā slēpju sagatavošanas daļa.

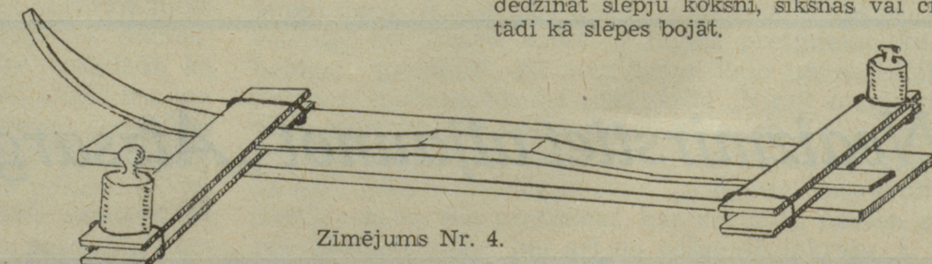
Kā jaunas, tā arī vecas slēpes pēc izlabošanas un noslīpēšanas jāpiesūcina — jāimpregnē ar vielām, kas aizkavētu mitrumam iesūkties koksnē.

Impregnēšana palielina slēpes elastību un izturību. Impregnē ar tīrītu bērza vai priežu koka darvu, tāpat var lietot arī darvas un terpentīna maisījumus. Minerālu eļļas vai akmeņogļu darva impregnēšanai neder.

Impregnēšana izdarāma šādi: pēc lūzumu vai citu defektu izlabošanas, slēpes jāatbrīvo no slēpju smēra atliekām, pēdējās izkausējot un noslaukot ar lupatu. Impregnēšanai nolemto darvu vai citu maisījumu uzkarsē, izsargājot to no aizdegšanās vai piedegšanas. Karsēšanu ieteicams izdarīt dubulttraukā, kur darvas trauks atrodas kādā citā lielākā traukā, kas pildīts ar ūdeni.

Sakarsēto darvu ar lupatu vai otu vienmērīgi uztriepj uz slēpes slīdvirsmas. Notriepto slēpi silda ar uguni, lai darva iesūcas kokā. Notriepšanu un sildīšanu atkārto divas, trīs reizes, līdz visa slēpe vienmērīgi iedarvota un koks darvu vairs neuzsūc.

Karsēšanai vislabāk noder lodējamā lampa, var lietot arī prīmusu vai karsēšanu izdarīt uz plīts. Jāaizsargājas sadedzināt slēpju koksni, siksnas vai citādi kā slēpes bojāt.

Zīmējums Nr. 4.

Pēc karsēšanas slēpes ieliekamas spīlēs. Ja slēpes ir saliekušās, tad impregnēšanu ieteicams izdarīt slēpēm atrodoties spīlēs; tā slēpes karsējot, koksnē iesūksies darva un līdz ar to veidosies pareizie liekumi.

Līdz ar slēpju labošanu ieteicams pārbaudīt arī spieķus. Ja niedras pa vasaru ir sasprēgājušas, tad tās jānotin ar izolācijas lentu. Spieķu metala smailes uzasināmas.

Slēpju saišu metala daļas jāpārbauda un ja tās lietojot ir izkustējušās, nepieguļ cieši slēpei — jāizlabo un jāieeļļo. Riņķus saturošās siksnas, cilpas un slēpju saišu ādas daļas jāpārbauda un jāizlabo; arī apavus jāietauko, vislabāk ar trānu vai citu līdzīgu taukvielu.

Minerāl vai augu eļļas ādas ietaukošanai nav derīgas. Ja nu vēl pārcilā zeķes, cimdus, apskata virsdrēbes un citus slēpošanai vajadzīgos piederumus, sabojāto izlabo, iztrūkstošo atjauno, tad ziema slēpotāju nepārsteigs nesagatavotu. Labi sagatavotie slēpošanas piederumi ļaus slēpotājam daudz pilnīgāk un patīkamāk nodoties baltajam ziemas sportam.

SPORTA CHRONIKA

Fiziskās audzināšanas kursi aizsargu pulkos.

Ar katru gadu sporta atsevišķās nozares un līdz ar to techniskie sasniegumi ļoti strauji attīstās. Sevišķi tas sakāms par vieglatlētiku, vingrošanu un slēpošanu, kas visvairāk tiek piekopts aizsargu pulkos. Bet tieši sportistu sagatavotājiem — sporta pulciņa vadītājiem, kuŗiem vajadzētu sporta pasaulē notiekošam sekot un savas zināšanas pēc iespējas tīrākā veidā sniegt tālāk sportistiem, vienmēr atduŗamies uz dažādiem šķēršļiem, kas darbu zināmā mērā traucē. Galvenais traucējums ir attiecīgas literātūras trūkums. Atliek tikai viens ceļš pulciņu vadītāju zināšanu atjaunošanai un paplašināšanai, tie ir kursi. Ņemot to vērā, aizsargu štābs laikā no š. g. 26. dec. līdz 1936. gada 1 aprīlim uzdevis visos aizsargu pulkos rīkot fiziskās audzināšanas kursus.

Kursi pulkos paredzēti sekojošā kārtībā:

No 28.—30. dec. Rēzeknes un Ludzas pulkos.

No 4.—6 janv. Tukuma un Jelgavas pulkos.

No 11.—13. janv. Valkas un Ventspils pulkos.

No 18.—20. janv. Rīgas un Daugavpils pulkos.

No 25.—27 janv. Ilūkstes un Jēkabpils pulkos.

No 1.—3. februārim Talsu un Valmieras pulkos.

No 22.—24. februārim Madonas un Dzelzceļu pulkos.

No 7.—9 martam Kuldīgas un Cēsu pulkos.

No 14.—16. martam Jaunlatgales pulkā.

No 21.—23. martam Aizputes un Liepājas pulkos.

No 28.—30. martam Bauskas pulkā.

Visos pulku rīkojamos fiziskās audzināšanas kursos aizsargu štābs gādā par lektoriem un sedz lektoru ceļa izdevumus un lekciju naudas. Pašiem pulkiem atliek tikai rūpēties par telpām kursu sarīkošanai, par lektoru uzturu un novietošanu.

Kursos obligātoriski jāņem dalība no katra sporta pulciņa diviem — sporta pulciņa vadītājam un vadītājai. Aizsargu nodaļās, kurās vēl nav nodibināti sporta pulciņi jāizrauga divi piemēroti kandidāti, pulciņa vadītāja un vadītājas amatam, kuŗi arī komandējami uz kursiem.

Lai neatkārtotos dažos iepriekšējos kursos notikušais, kad sporta pulciņa vadītāji, vai to vietnieki ieradās kursos apbruņojušies tikai ar zīmuli un burtnīciņu, tad lieku reizi tiek aizrādīts, ka, ierodoties uz fiziskās audzināšanas kursiem, jāņem līdz 1) sporta tērps — īsas biksītes, sporta krekliņš bez piedurknēm, 2) vingrošanas kurpes — vai nu gumijas v. c., 3) pēc iespējas slēpes un slēpošanas tērps un 4) katrā ziņā arī burtnīca un zīmulis.

Labvēlīgi nokārtots arī lektoru jautājums: izdevies saistīt par pasniedzējiem kursos ievērojamus sporta lietpratējus, kuŗi apmācīs sporta pulciņu vadītājus ķermeņvingrojumos, slēpošanā, vieglatlētikā un tautiskās dejās. Atsevišķs kurss paredzēts arī tiesnešiem.

Lekcijas lasīs un sniegs praktiskas pamācības:

Valsts treners Veiko Rinne — vieglatlētikā Rēzeknes, Jelgavas, Valkas, Valmieras, Liepājas, Cēsu un Dzelzceļu pulkos.

Valsts trenera palīgs Dekšenieks Richards — vieglatlētikā un slēpošanā Ludzas, Tukuma, Ventspils, Rīgas, Jēkabpils, Talsu, Madonas, Kuldīgas, Jaunlatgales, Aizputes un Bauskas aizsargu pulkos.

Skolotāja Priedīte Vallija — ķermeņvingrojumos un tautiskās dejās Jelgavas, Valkas, Daugavpils, Jēkabpils, Valmieras un Cēsu pulkos.

5. Rīgas aizsargu pulka fiz. audz. instruktore Grīnbergu Irma — ķermeņviegrojumus un tautiskās dejas Ludzas, Tukuma, Rīgas, Ilūkstes, Talsu, Madonas, Kuldīgas, Jaunlatgales, Aizputes, Bauskas; tautas dejas Ventspils pulkos.

Sportists Motmillers Arturs — slēpošanā Jelgavas, Valkas, Daugavpils, Ilūkstes, Valmieras un Dzelzceļu aizsargu pulkos.

15. Liepājas a. p. fiz. audz. instruktors Malovka Jānis — slēpoanu un ķermeņviegrojumus Liepājas un Rēzeknes pulkos.

Sportists Rudzītis Arno — vieglatlētikā Daugavpils un Ilūkstes pulkos.

15. Liepājas aizsargu pulka fiz. audz. instruktore Gertsone — Liepājas pulkā tautiskās dejas.

2. Ventspils aizsargu pulka fiz. audz. instruktore Stirkša — ķermeņvingrojumus Ventspils aizs. pulkā .

17. Rēzeknes aizs. pulka fiziskās audz. instruktore Ratnieka — tautiskās dejas Rēzeknes aizsargu pulkā.

Dzelzceļu aizs. pulka fiziskās audz. instruktore Briedis Zigrida — ķermeņvingrojumos un tautiskās dejās Dzelzceļu pulkā.

Sportists Līberts — slēpošanā Cēsu aizsargu pulkā.

Štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis vadīs tiesnešu apmācību.

Kursu programmās paredzēta — vieglatlētika 4 st., ķermeņvingrojumi 6 st., tautas dejas 5 st., slēpošana no 2—6 stundas.

Aizsargu organizācijas nodomi ziemas sportā.

Lai veicinātu provincē slēpošanas sporta attīstību plašākās masās, aizsargu štābs uzdevis visiem aizsargu pulkiem rīkot 1935./1936. g. ziemas sezonā slēpošanas meistarsacīkstes. Pulka meistarībā paredzētas 10 klm. aizsargiem un 3 klm. aizsardzēm. Bez tam atļauts rīkot slēpošanas sacensības iesācējiem, tikai šeit distances nedrīkst būt īsākas par 3 klm. aizsargiem un 2 klm. aizsardzēm.

Pulka sacīkšu programmā ieteicams ietilpināt komandu sacensības starp sporta pulciņiem, liekot katrā komandā 5 slēpotājus, no kuŗiem 3 labākie skaitāmi pie punktu aprēķināšanas.

Aizsargu štābs ierosinājis rīkot slēpošanas sacīkstes apgabalos, kur sacenstos katrā apgabalā ietilpstošās pulku komandas 10 un 3 klm. distancēs aizsargiem un aizsardzēm. Apgabalu slēpošanas sacīkstes vajadzētu izvest Zemgales, Latgales, Vidzemes un, ja sniega akstākļi atļauj, arī Kurzemes apgabalos.

Pulki pa apgabaliem sadalīti šādi:

Latgales apgabalā — Daugavpils, Jaunlatgales, Ludzas, Rēzeknes un Ilūkstes pulki.

Vidzemes apgabalā — Cēsu, Valmieras, Valkas, Rīgas un Madonas pulki.

Kurzemes apgabalā — Liepājas, Aizputes, Kuldīgas, Talsu un Ventspils pulki.

Zemgales apgabalā — Jelgavas, Bauskas, Jēkabpils, Tukuma un Dzelzceļu pulki.

Tāpat kā pulku meistarībās arī apgabala sacīkstēs komandas dalībnieku skaits noteikts 5, no kuŗiem 3 labākie skaitīsies pie punktu aprēķināšanas.

Katrā apgabalā ir izvirzīti pulki — sacīkšu rīkotāji, kuŗi jau līdz 15. decembrim sasauc visu apgabalā ietilpstošo pulku pārstāvju apspriedi un kopā izstrādā sacīkšu izvešanas kārtību, maršrutu noliek sacīkšu termiņu, vietu un laiku.

Par sacīkšu rīkotājiem šinī sezonā nozīmēti sekojoši pulki:

Latgales apgabalā — 3. Ludzas aizsargu pulks.

Vidzemes apgabalā — 9. Madonas aizsargu pulks.

Kurzemes apgabalā — 1. Talsu aizsargu pulks.

Zemgales apgabalā — Dzelzceļu aizsargu pulks.

Ar šiem slēpošanas sacīkšu sarīkojumiem aizsargu štābs nav domājis izaudzināt rekordistus slēpošanā, bet gan ierosināt un veicināt slēpošanu uz laukiem, kur tai liela nozīme, kā satiksmes līdzeklim.

Nav šaubu, ka aizsargos un aizsardzēs slēpošanas sacīkstes atradīs lielu piekrišanu.

Filma kā palīgs futbola apmācībām.
Caur Aizsargu štāba organizācijas daļu aizsargu sporta pulciņiem pieejama filma „Futbola technika". Filma, kā jau tas redzams no viņas nosaukuma, iepazīstina skatītājus ar futbola spēles techniku. Viņa uzskatāmi rāda, kā jānorit spēlētāju treniņiem, sīkāki pakavējoties pie atsevišķiem spēles momentiem. Tiek rādīts, kā bumba kuŗā gadījumā jāņem, kā viņa jāpiespēlē, kā bumba ņemama vārtus sitot, kā sitama ar galvu, kā jāaptur, kādi sagatavošanas vingrinājumi jāpielieto, lai sasniegtu labu saspēli. Filma ieteicama netikai futbola spēlētājiem, iesācējiem, bet arī visiem šīs sporta nozares cienītājiem, jo viņa padziļina spēles izpratni un līdz ar to pašu spēli padara saistošāku.
Lai filma būtu pieietama arī plašākām masām, tad viņa tiek izīrēta. Vienreizēja demonstrēšana maksā Ls 10.—. Aizsargu štābs sūta līdz uz sava rēķina izrādes meistaru ar rokas kino aparātu. Filmas īrētājiem jāgādā vienīgi par meistara uzturu un dzīvokli. — Vēl jāpiebilst, ka filmu var uzvest arī tādās vietās, kur elektrības nav.

ŠACHS

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam (Rīgā, Brīvības ielā Nr. 49, dz. 4).

Par tālpartijām.

Viegli saprotams, ka praktiskās, pie šacha galdiņa starp diviem pretiniekiem spēlētās partijas, stratēģisko plānu pareizības un kombināciju dziļuma un skaistuma ziņā nekādi nevar līdzināties tālpartijām, jo pie pēdējām spēlētāju rīcībā ir daudz vairāk laika stāvokļu vispusīgai analizēšanai un kombināciju pareizības noskaidrošanai. Tamdēļ arī tām pēdējā laikā piegriež daudz ievērības. Pirms neilga laika pat nodibinājusies starptautiska tālšacha savienība, kuŗas prezidents ir J. Abonijs, Budapeštā. Savu augšā minēto īpašību dēļ tālpartijas ir arī sevišķi ieteicamas to šacha partiju atklātņu izpētīšanai, par kuŗu noderīgumu šacha teorētiķi ir dažādos uzskatos. Šinī sakarībā aizrādām, ka pašlaik starp Zviedrijas šacha savienību un Rīgas Senioru klubu tiek spēlētas piecas tāļpartijas, lai plašāki noskaidrotu K. Bētiņa sīkāki analizēto atklātni 1) e2—e4, e7—e5 2) Zg1—f3, f7—f5. Šai atklātnei, kā zināms, Vispasaules šacha savienība (FIDE) piešķīrusi nosaukumu „latviešu gambits" (gambit letton). — Zemāk pasniedzam mūsu šacha draugiem sekojošo skaisto tālpartiju, kuŗa nesen spēlēta sacīkstē starp Zviedriju un Igauniju, kas beigusies ar Igaunijas uzvaru (8,5 : 3,5).

Baltie: A. Karu (Igaunija), melnie: M. Levanders (Zviedrija):

Partija Nr. 11.

1) d2—d4, d7—d5
2) c2—c4, e7—e6
3) Zb1—c3, c7—c6
4) Zg1—f3, d5×c4
5) e2—e3, b7—b5
6) a2—a4, Lf8—b4
7) Lc1—d2, Lb4×c3[1])
8) Ld2×c3, Dd8—d5
9) Lf1—e2, Zb8—d7
10) 0—0, Lc8—b7
11) Zf3—d2, Zd7—f6[2])
12) Le2—f3, Dd5—d7
13) b2—b3[3]), Zf6—d5
14) Lc3—a5[4]), Lb7—a6[5])
15) Zd2—e4, c4×b3
16) Ze4—c5, Dd7—c8
17) e3—e4, Zd5—b6
18) Zc5×a6, b3—b2!
19) Ta1—a2, Dc8×a6
20) a4×b5, c6×b5
21) Dd1—b3, Zb6—c4
22) Lf3—e2, Zg8—f6
23) d4—d5, Zc4×a5 ![6])
24) Le2×b5+ Ke8—e7
25) Db3×b2, Da6—b6
26) Tf1—a1[7]), Th8—c8
27) Ta2×a5, Tc8—c5
28) Db2—a3, Zf6×e4
29) d5×e6[8]), f7×e6
30) Ta1—d1, a7—a6
31) Td1—d7+ Ke7—f6
32) g2—g4[9]), Tc5—c1+[10])
33) Da3×c1, Db6×f2+
34) Kg1—h1, Df2—f3+
35) Kh1—g1, Df3×g4+
36) Kg1—f1, Ta8—f8
37) Dc1—a3, Dg4—f4+
38) Kf1—e1, Kf6—g6
39) Lb5×a6, Df4—f2+
40) Ke1—d1, Tf8—f3
41) Da3—b4, Ze4—c3+
42) Kd1—c1, Df2—e1+
43) Kc1—c2, Tf3—f2+
44) Kc2—d3, De1—e2+
45) Kd3×c3, De2—c2+
46) Kc3—d4, Tf2—f4+
47) Kd4—e5, Dc2—f5+
48) Ke5—d6, Df5—f8+
49) Kd6×e6, Df8×b4
50) La6—d3+ Kg6—h6
51) Ta5—b5[11]), Tf4—f6+
52) Ke6—d5, Db4—c3
53) Kd5—e4, Dc3—e1+
54) Ke4—d4, De1—g1+
55) Kd4—c3, Tf6—c6+
56) Kc3—b3, Dg1—d1+
57) Kb3—a2, Dd1—d2+
Baltie padevās[12])

Piezīmes (pa daļai pēc N. Johansona, žurnālā „Fernschach"):

[1]) Melnie par katru cenu grib paturēt gambita bandinieku.

[2]) Šis gājiens katrā ziņā ir labāks par [11])... Zb6.

[3]) Lai satriektu pretinieka bandinieku stāvokli.

[4]) Vienīgais turpinājums. Uz 14)Lb2 sekotu c3 un melnie iegūtu figūru. Slikti būtu arī 14) L×d5.

[5]) Baltie draudēja 15) a×b, c×b, 16) b×c, b×c, 17) Z×c4, iegūstot atpakaļ bandinieku.

[6]) Nevis tūliņ 23)... Z×e4, jo tad sekotu 24) L×c4, b×c4, 25) Da4+, Ke7, 26) Lb4+ un baltie iegūst dāmu.

[7]) Atdod pretiniekam labu uzbrukumu.

[8]) Ar 29) T×a7+, T×T, 30) D×a7+, D×D, 31) T×a7+ baltie neko nepanāktu, jo melnie draud sist laidni un nomatot.

[9]) Stiprs pārpratums. Baltajiem rādās, ka viņi varētu panākt matu, bet notiek pretējais. Drošāk būtu 32) g3. Uz 32) Df3+ sekotu Tf5 un baltie nedrīkst zirdziņu sist, jo ar D×f2+ melnie pieteic matu 3 gājienos.

[10]) Nepatīkams pārsteigums.

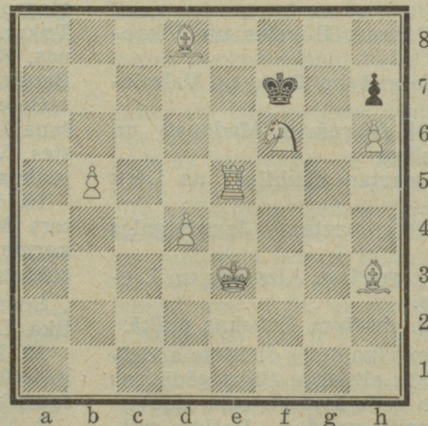
[11]) Labāk būtu 51 Taa7.

[12]) 58) Tb2 nelīdzētu, Da5+ 59) Kb1, De1+ 60) Ka2, De6+ dēļ. Melnie skaisti kombinējuši!

Uzdevums Nr. 9.

No starptautiskās risinājumu sacensības, kuŗai attiecīgos uzdevumus sastādīja Latvijas problēmisti, kā 1934. g. sacensības uzvarētāji.

T. Brieža, Ieriķos.

Baltie: Ke3; Te5; Ld8 un h3; Zf6; Bb5, d4, h6 (8).
Melnie: Kf7; Bh7 (2).
Mats trijos (3) gājienos.

Uzdevums Nr. 10. M. Segera, Briselē.

Baltie: Kf8; Dg1; Tc4 un d1; Lh2; Za3 un a6; Bd5 (8).
Melnie: Kd6; Ta5 un e5; Lb8 un e6; Ze7; Ba4, d7, g6 (9).
Mats divos (2) gājienos.

Šim uzdevumam tiesneši — P. Ķeirāns un K. Bētiņš — „Krustamīklas" divvilču starptautiskā sacensībā piešķīra otro godalgu. I godalgu dabūja K. A. L. Kubbels Ļeningradā, III godalgu — E. Gīze Rīgā un IV godalgu — N. Viesturs Rīgā.

Pasaules meistarības cīņā Dr. Aļechins un Dr. Eive pēc nobeigtās 21. partijas sasnieguši gluži līdzīgu stāvokli: katrs vinnējis 7 partijas, bet 7 beigušās neizšķirti. Cīņa uz laiku pārtraukta Aļechina saslimšanas dēļ. Pēc 26. partijas

radies šāds stāvoklis: Dr. Eive 9, Dr. Aļechins 7, neizšķirtas 10. Par Aļechina neveiksmes iemesliem un lielā mača sensācionālo rezultātu runāsim nākošā nodaļā.

Sacīkstes.

Valsts un pašvaldības darbinieku komandu turnīru, kurš rod arvien lielāku piekrišanu, šogad atklāja 24. novembrī Rīgas pilsētas techn... un amatnieku skolas telpās. Turnīra A - klasē izcīna ministru kabineta lielo sudraba kausu. Piedalās šādas 13 komandas: Latv. dzelzceļnieku biedrība, finanču ministrija, valsts elektrotechniskā fabrika, valsts statistiskā pārvalde, armijas sporta klubs, nodokļu departaments, tautas labklājības ministrija, iekšlietu ministrija, Rīgas pilsētas darbinieki, apvienotie valsts darbinieki, muitas departaments, šoseju un zemes ceļu departaments, un pasta - telegrafa darbinieki. Kā godalgu B - klasei Rīgas pilsētas valde ziedojusi ceļojošu balvu — sudraba kausu. Še piedalās 8 komandas. Bez tam vēl C - klasē spēlē 3 komandas. Turnīra vispārējais dalībnieku skaits sniedzas pie 400. Tā ir ļoti iepriecinoša zīme mūsu iecienītā garīgā sporta progresējošai attīstībai, jo tik grandiozus apmērus nevar uzrādīt neviens cits sporta sarīkojums.

Uz mūsu projektētām tālpartiju sacīkstēm gan iesūtīti daudzi pieprasījumi, bet pieteikušos ir samērā maz. Lai spēli varētu uzsākt ar 1. janvāri, pieteicējiem būtu jāpasteidzas.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 6. Baltie: Kf2; Da1; Lc8; Zf4 un f7; Ba4, g3, h3, h4 (9); melnie: Ke4; Da5; Th6; Za8 un b5; Bb4, b6, c2, d6, f6, g7, g4 (12); Mats 3 gājienos. 1) Lc8—a6, Ke4—f5 2) Da1—d4 (draudot Lc8 mat), Z×d4; 3) Ld3 mat. 1) ... Da5×a6 2) De1+ Kd4 3) D×b4 mat. 1) ... Zc3 2) Dh1+ kā grib. 3) Ze6 resp. Lc8 mat. 1) ... Zc7 2) Z×d6+, Z×Z 3) Ld3 mat. Cits viegli.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 7. Baltie: Kc1; Dg7; Tc8 un f5; Lb4; Zc5 un e5; Bb6, d2, d5, h2, h4 (12); melnie: Kd4; Ta3; Lb3; Za1 un f7; Ba2, a4, b7, c2, d3, h3, h5 (12 kauliņi). Mats divos gājienos. 1) Dg7—g8 kā grib. 2) Tf4, Lc3, Zf3, Dg1 resp. Td8 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: A. Driba un J. Kārkliņš Liepājā, J. Kalniņš un K. Krūmiņš Rīgā, S. Kviļūns un E. Rāviņš Jēkabpilī, S. R. Ventspilī, A. Bumburs Klapkalnciemā.

H U M O R S

Ačuks.

Ak, eglīte!

Svētku sajūsmu bildēs licis E. Rirdāns.

Ja tas tēpat turpmāk ies, kā pēdējās dienās, tad nav nekāds brīnums, ka drīz vien ap Ziemsvētkiem sāks kāpostus dēstīt, bet ap Jāņiem brauks kamanām. Svētku vakarā tad tēvs pamācīs dēlu: „Pēcīt, aizskrej nu pēc eglītes... tepat klēts sienmalā ir, tikai pieraugi, ka zābaki nepaliek dubļos!

Cerēsim tomēr, ka, varbūt, pašā beidzamā laikā nāks sals un sniegi krāsies eglājā. Cerēsim ... lai gan lāga ticības nav.

Tagad jau viss tā savādi ir: eglītē dedzina elektriskās lampiņas, svētku dziesmas dzied ar patafonu, vienīgi vēl dāvanas gan nedala ar mašīnu.

Toreiz bija citādi... Tad visiem bija darba pilnas rokas: ļaudīm pa leju, sniega vīriņiem pa augšu. Pēdējiem svētku vakarā bija jāizklāj dūmakainā debess pār laukiem, norām un eglājiem, pēc tam bija jāsarauj ar ēvelēšanu, lai tiek sniega visiem svētkiem.

Tad tūliņ tāda skaista svētku sajūta!

Birst sniega pārslas kā mīkstas dūnu pūkas un iekaras egļu zaros. Nāk vecītis, kažokā un cirvi aiz jostas; pēc

viņa veļas puisēns kā kamols pa sniegu. Vecīša kaļķītis kūp kā lokomotīves skurstenis pret kalnu ejot. Sniegā paliek iemītas divējas pēdas.

Ganībās, pašā augstākajā eglē sēd vārna un galvu grozīdama noskatās gājējos. Sak, kur tie tik vēlu novakarā? — Citādi nebūs — tie nāk eglēs gulēt. — Jā, jā, nav vis ļaudīm mājās diez' cik labi! — vārna nodomā un paceļas gaisā.

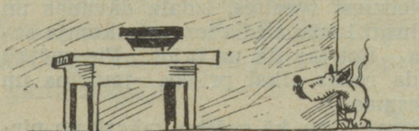
Mežā vecītis atbīda zaķādas cepuri vairāk pakausī un sāk apskatīties pēc eglītes. Pieskaras vienai — nobirst sniegs aiz apkakles...

Un drīz vien abi gājēji, košu eglīti nesdami, čāpo atpakaļ uz māju.

Mājās iet kā kāzu priekšvakarā.

„Ei, kad tik rauši nepiedeg!"

„Uzskati, ka suns nepieiet pie aukstās gaļas!"

„Kas ir — vai bērniem deguni nopulierēti?:

„Anna, uzpletē blūzes!"

„Vai, ku' tad ķīselis! Pirmīt izliku ārā, lai atdziest sniegā... nemaz vairs prātā nebija."

„Vai istabas izmazgātas?"

Otrā mājas galā vīri nododas pašmocībai: skuj bārzdas. Viens sēd apsūbējuša spoguļa priekšā, otrs rāda ar sveci uguni, bet trešais gaida ar siksnu, ka var nazi uzslīpēt.

„Nu, kas ir — ņem labi?"

Tas, kurš patlaban skujas, paskatās asarainām acīm atpakaļ.

„Ņem gan... līdz kaulam. — Vai zini — es labāk ar izkapti..."

„Ko nu muldi! Pā, pā — es vēl uzvilkšu, tad tu redzēsi: ņems kā nātra."

Cits, kurš tāds jaunāks un lepnāks, mēģina iekilēt 43. numura kaklu 37. numura krāgā. Nomocās stundu — nekā. Paņem krāgu rokā, stiepj to garāku — tas pats negals. Beigās jāsauc vēl kāds talkā. Sauktais atnāk, saspļauj rokās un nosaka: „Nu tad... ar' ārā! Šķūņa durvis viens pats ceļu eņģēs, nu tad ar šitādu nieku netikšu galā!"

Bet drīz arī viņš nopūšas: „Nekā. Tak vadzi, ja tu to kaklu ieliktu skrūvbeņķī, tad gan..."

Galu galā ar spēku visu var pievarēt; arī krāgu apjož gan ap kaklu.

Lepnais cilvēks tad staigā sarkans no sejas, jo krāgs neganti žņaudz.

Kura māte vēl nav uzspodrinājusi savus „cibulīšus" uz svētkiem, tā tagad ņem, iemiedz „cibulīti" starp ceļiem un

piekopj spodrināšanas darbus: vienreiz lupatu ūdenī, otrreiz smiltīs un trešo reiz puikam gar degunu. Bērni notaurēties vien nevar. „Nekas, nekas," māte saka, „lai iztīra vien bazūni, tad vēlāk, pie eglītes, labāk skanēs."

Un kad nu viss galā, krēsla nolaižas pār laukiem, tad pāri laukiem un lejām atplūst zvana skaņas. Svinīgs klusums jaužams visapkārt — katrs klausās svētku zvanos.

Tad, sniegam gurkstot un ilkss zvaniņiem šķindot, slīd pajūgs pēc pajūga uz baznīcu.

Šinī vakarā prieka atliku likām, jo pēc baznīcas arī pašiem mājās būs svētku eglīte.

Atgriežoties no baznīcas, istaba visu sagaida ar tīkamu skuju smaržu. Ir arī citas smaršas, par ko vēderam var dot telefonogrammu: „Tev, brāl, arī nupat būs svētki!"

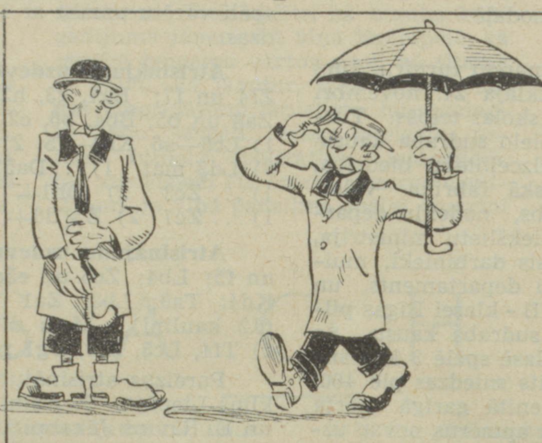
Svētku noskaņa valda viscaur. Sirms večuks, kas pelēkā darba dienā nevienam nepiesolītu tabaku, tagad mīļi pieiet otrējo tēvam un laipni piesola: „Sapravī nu pīpējamos, radiņ! Man tāds kartīgs tabaks. Tā, tā — štapē vie' labi ontalīgi!"

Meičas, svētku blūzēs, sasēžas rindā gar vienu sienu, puiši gar otru. Katram ir laipns skats un sirsnīgs vārds

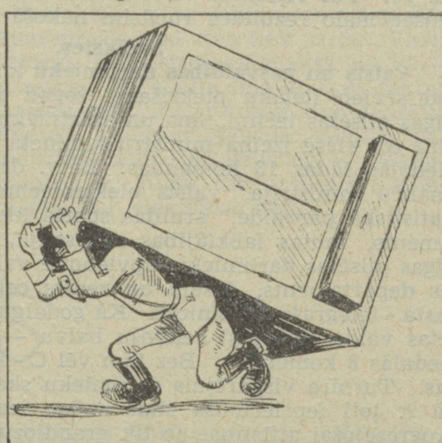
Iekšējā dienesta reglaments illūstrācijās

17. l. p. Sekmīga un saskaņota bruņoto spēku darbība prasa vienu karavīru padošanu otriem.

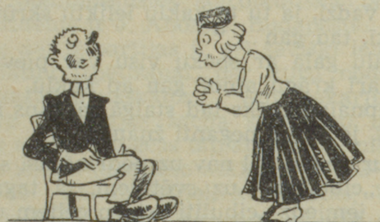
24. l. p. Karavīriem, atrodoties privātā apģērbā, jāsasveicinās, ja tie viens otru pazīst.

25. l. p. Ja sasveicinoties abās rokās ir nesamais, tad sveicina tikai ar galvas pagriezienu.

priekš otra. Vienīgi lepnais cilvēks, tas, ar krāgu, nerunā ne ar vienu.

„Jān," kāda meiča piebada šim, „kāpēc tu ar mums nemaz nerunā?"

„Ko t' nu tā runās, ko!" tas aizsmakušā balsī atbild.

„Kas tev — apsaldējies, kad tāds aizsmacis esi?"

„Ko nu sieviešiem visu tā var izstāstīt!"

Zināms gan. Vai tāds sieviešu cilvēks ko saprot, kā žņaudz krāgs, ka ne lāga paelpot, ne parunāt nevar?

„Nu, nu, meitēni, ņemiet nu kādu dziesmu augšā!" vecākās sieviņas skubina meitas. „Jums jau tā skanīgāk iznāk."

Dziesma sākas lēni un nedroši, bet tad balsis arvien kļūst skaļākas un dziesma košāka.

Dziesma visiem saviļņo jūtas. Pat mātes tādās reizēs saviem nebēdņiem nerausta vis pie auss, bet iebada mīlīgu dunku sānos: „Neņurdi — dzied!"

Kam sirds mīkstāka, tas grib dziesmu vēl vairāk izdaiļot, locīdams balsi uz augšu un leju. Dažs vīra galva rūc tik brīnišķi, ka pat sieva ievēro to un piegrūž savējam: „Ko tu, vecais!"

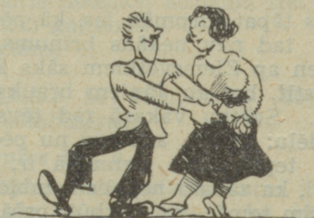
„Kad mana sirds pilna," varoņtenors atsaka, „tad es vis neatkāpšos no būšanām, kas citiem var derēt par piemēru kārtīgai dziedāšanai. To tu zini, vienalga — buksti man sānos vai ne!"

Nodziest svecītes, izdala dāvanas un uz brīdi ļaužu sirdīs iezogas skumja sajūta. Bet tas tik uz brīdi. Pie svētku galda rodas atkal prieks, jautrība un dziesmas.

Parasti jau, kā svētku vakarā un pirmajā svētku dienā nekādas dejas nav piemērotas; priekš tam laika otrā svētku dienā.

Tad atkal citāda jautrība. Sanāk kaimiņi ciemos, sarodas jaunieši, un netrūkst ne deju, rotaļu, ne mūzikas. Vecākās sieviņas nosēžas uz mūrīša un noskatās dejotājos.

„A ta tu redz, ka šomāju Augusts danco! Skaidri kā pipars uz drāti."

„Kas tādam ko nedancot: nupat nopirka pulksteņam jaunu ķēdi, un ziemas cepuri lai licis pagatavot."

Aizrit jaukās svētku dienas, izgaist istabās egļu smarša un pati eglīte iznesta pagalmā pie sētas, kur zīlītes lēkā pa viņas zariem un knābā sasalušos sveču taukus. Tad sākas atkal darba dienas līdz citiem svētkiem.

NO REDAKCIJAS UN IZDEVNIECĪBAS

Godātās lasītājas un lasītājus „Aizsarga" izdevniecība lūdz laikā parūpēties par abonementa atjaunošanu 1936. gadam. Neskatoties uz žurnāla tagad paplašināto saturu un apmēriem, abonēšanas maksa 1936. gadam paliek līdzšinējā: Ls 4,— par gadu, bet Ls 2,50 — pasūtot žurnālu tikai uz pusgadu; uz ārzemēm Ls 8,— gadā. Žurnāla pasūtīšanu lūdzam izdarīt nekavējoties un ar aprēķinu, lai 1. janvārī izdevniecība jau būtu konstatējusi 1936. gadam iespiežamo eksemplāru skaitu. Nauda iemaksājama pasta tekošā rēķinā Nr. 10435., uzrādot abonenta vārdu, uzvārdu un pilnīgu adresi, ko, pārpratumu novēršanai, lūdzam rakstīt skaidri un salasāmi. Visizdevīgāki žurnālu pasūtīt pie vietējā aizsargu nodaļas priekšnieka vai aizsardžu pulciņa priekšnieces.

Abonentu vācējus-jas lūdzam abonentu vākšanas listes iesūtīt laikus.

Vēršam mūsu lasītāju, aizsargu un aizsardžu, uzmanību uz „Aizsarga" 11. numurā izsludināto sacensību par tematiem: „Priekšzīmīgais aizsargs" un „Priekšzīmīgā aizsardze".

Aizsargu dzīves chronikai materiālus lūdzam iesūtīt tā, lai redakcijā tos saņemtu visvēlākais mēneša pēdējā dienā. Par pagājušā mēneša dzīvi vēlāk ienākušos manuskriptus un uzņēmumus nevaram izlietot arī nākamā numurā, jo tad ziņas jau novecojušās.

„Aizsargu kalendāru 1936. gadam" šinīs dienās izsūtām pa aizsargu pulkiem.

Nora Mārtinsone

Aicinājums mazajiem draugiem

Mazie draugi, nāk atkal jūsu gaišie svētki — nāk Ziemas svētki. Gaiss pilns Ziemas svētku smaršas, kas plūst no zaļo egļu mežiem. Tie piepeši izaugši arī lielpilsētas gatvēs, kur neilgi atpakaļ stāvēja tik kailie lapu koki. Jūsu sirdis ir pilnas ilgu un cerību un savās domās jūs lūdzat, kaut Ziemas svētku vecītis jums atsūtītu vai nu to lelli ar zilām acīm un zeltsprogaino galvu, vai, atkal, lielās bungas, šautenı un zirgu, grāmatas, slidas, slēpes vai futbola bumbu. Cik burvīgi šīs lietas izskatītos zem sveču gaismā mirdzošās eglītes... Daudziem bērniem šie viņu sapņi arī piepildās, jo par to gādā viņu vecāki, bet ir arī vēl tomēr pie mums tādi mazi mīļi draugi, kuŗiem viss tas paliek tikai sapnis, kaut gan viņi ar savu krietnumu ir pelnījuši šo sapņu piepildīšanos.

Te nu jūs, mazie draugi, kuŗu vecākiem apstākļi labāki, varat daudz prieka sagādāt tur, kur tas Ziemas svētkos, trūkuma sabaidīts, negrib apmesties. Pilsētās griežaties pie palīdzības komitejas, bet uz laukiem pie pagastu pašvaldībām pēc to bērnu adresēm, kur trūkums vislielāks. Tad palūdziet vecākiem atļaut jums iegādāties nelielu eglīti, dažas svecītes, apskatāties savās rotaļlietu glabātuvēs, vai grāmatu plauktos, gan jau tur atradīsies kaut kas, bez kā jūs ļoti labi varat iztikt, tad dažus saldumus no jums iedāvātiem, un gan jau jūsu māmulītei atradīsies arī kāds lieks salds plācenis. Visu to iesaiņojiet un tad dodaties pēc norādītās adreses. Vislabāk to izdarīt Ziemas svētku priekšvakarā, bet ja neiznāk, ejiet Ziemas svētku rītā. Un tad, pēc tam, spriežat paši, vai jums svētki neizliksies vēl jaukāki un skaistāki.

Nora Mārtinsone

1×1

(Vienreiz viens.)

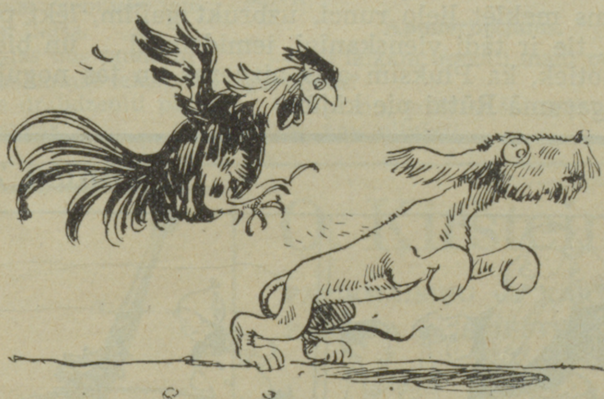
Tas bija tā ap Jāņiem. Tēvs notvēra mazo Rūtu aiz gaišo matu bizītēm un nostādījis to sev pretim, nopietnu seju teica sekošo: „Ja tu gribi, lai ziemas svētkos mūsmājā degtu eglīte, tad tev jāiemācās mazais reizes rēķins un jāiemācās tā, kā to vari izteikt no viena gala un otra gala, krustām un šķērsām, nedomājot un negudrojot, jo reizes rēķins ir visas rēķināšanas pamats un cilvēkam dzīvē nepieciešams. Te būs grāmata." To teicis, tēvs iedeva Rūtai mazu burtnīciņu, pilnu skaitļiem un savā noteiktā gaitā aizgāja uz dzīvojamo ēku.

Rūta nokrita kā no plaukta. Viskaistākā vasaras vidū uzreiz — reizes rēķins! Un ja tēvs ko saka un

pavēl, tad nav joki. Tēvs prasa aizvien krietnu un rūpīgu darba izpildīšanu.

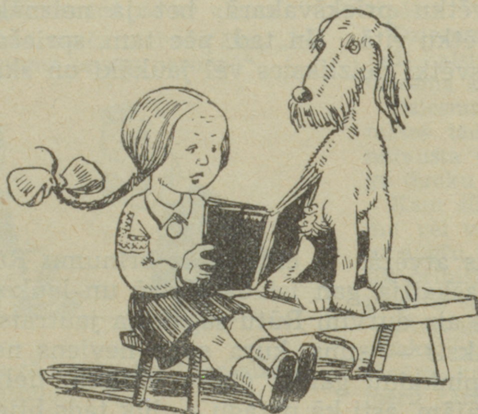
Rūtai bija tikai seši gadiņi un līdz šim tā dzīvoja kā bezbēdīgs sienāzītis. Ikrītus mīļā saulīte to modināja ar skūpstu uz vēl miegā aizlipušām actiņām un kad tās atvērās — cik daudz brīnumu Rūta tad ikdienas saskatīja gan istabā, dārzā un laukos. Tāpat ikrītus aiz durvīm Rūtu sagaidīja jautrais, nebēdīgais Pluksis — suns, kuŗa sugu neviens nevarēja noteikt: pinkainu galvu, gludu vidukli, lielām neveiklām kājām, asti kā pātagu — lūk tāds bija Rūtas lielākais draugs un vienīgais pavadonis visās gaitās. Ar Pluksi kopā tā ķerstīja tauriņus, apbrīnoja puķes un gāja cīņā pret lielīgo balto gaili, kuŗš jau Pluksim

dažu labu reizi bija izcecējis muguru. Lielais zosu tēviņš ar' gan nepiederēja pie Rūtas un Plukša draugiem, tak ar to nebija drosmes ielaisties strīdū, labāk apiet tam ar līkumu. Ak, diena tak bija tik īsa, bet visādu darbiņu (arī nedarbiņu) bija tik daudz, un nu uzreiz vēl šis vienreiz viens. Un jāmācās bija, jo citādi, ak briesmas, brīnišķīgais, burvīgais ziemas svētku vakars būs bez eglītes. Nē, to tik nē! Ziemas svētku vakars taču bija visjaukākais brīdis visā gadā, jaukāks pat par silto vasariņu ar spožo saulīti. Rūtai svētku vīriņš un mazais rūķītis ir tikpat neapšaubāma patiesība, kā mīļā māmulīte, kuŗas gultā visu

Ziemas svētku nedēļu gribas gulēt. Zem mīļo roku glāsta acis vēl pusvirus būdamas jau redz sapņu spožumā tērptas visas tās daudzās brīnišķās lietas, no kurām gan jau kādu tētiņš izlūgs Ziemas svētku vīriņam...

Kāds jaukums braukt Ziemas svētku vakarā, zvaniem skanot, pāri vizuļojošiem sniega klajumiem, cauri klusam noslēpumainam mežam uz netālo dievnamu. Turpu braucot smiekli, joki, atpakaļ braucot tie apklusuši, jo dvēsele vēl pilna jauko Ziemas svētku skaņu un mūžam jaunās prieka vēsts pasludinājuma. Zirgi sprauslo, zvaniņi skan, bet acis veras augšup uz mirdzošām zvaigznēm un skata tur uz eņģeļu spārniem nesto brīnumu — Jēzus bērniņu. Un tad mājās, kad svecīšu gaismā atmirdz izgreznotā eglīte! Sirds aiz laimes stājas vai pukstēt. Dēļ šī neaprakstāmā jaukuma ir vērts cīnīties ar garlaicīgiem līkuloču izliektiem skaitļiem. Un Rūta jau nemācīsies viena — Pluksis tai palīdzēs. Tā nu redzam Rūtu ar saņurcīto reizes rēķina burtnīciņu rokā sēdam zem ābeles, vai arī klēts priekšā uz soliņa un tai blakus

Pluksis, kas skatās Rūtas sejā un nesaprot, ko viņa runā, tādus vārdus, kā šos — vienmuļīgus, paskarbus, viņš nav vēl dzirdējis un nesaprot: tie nav uzmudinājums meklēt lielo runci, uzbrukt gailim, lēkt pār koku, tie ir tādi vienskanīgi, iemidzinoši... un bieži arī notiek, ka Pluksim acis aizveras un tas noguļas visā garumā Rūtai pie kājām.

Vasara pagāja, pagāja arī rudens ar savām drūmām, lietainām dienām un pienāca sen, sen ilgotais Ziemas svētku priekšvakars. Rūtai seja nomazgāta un maigā ādiņa no cītīgas ziepju pielietošanas spīd kā ieeļļota, deguntiņš no uztraukuma nosarcis, matu bizītes sacēlušās stāvus, bet acis vizuļo kā zvaigznītes. Nu saimes istabā ienāk tēvs, atsēstas pie loga uz sola un sauc Rūtu. Kā zaķēns Rūta aizcilpo pie tēva, saprotams, arī Pluksis tai blakām. Dziedošā balstiņā Rūta nober vienreiz vienu kā i neaizmetas nekur, bet tēvs nebūtu tēvs, ja tik viegli laistu cauri. Vēl daži jautājumi krustām šķērsām un tad — Rūtai aizraujas elpa — tēva roka nogulstas uz baltās galviņas. „Nu, tu esi savu Ziemas svētku eglīti godīgi nopelnījusi un mums ar māti sagādājusi lielu prieku ar savu centību. Tavs atalgojums atrodas lielā istabā." Rūta vēl nepaspēj ne elpu atvilkt, kad jau māmulīte, mīļā, labā māmulīte, parādās lielās istabas durvīs, bet viņai aiz muguras zaļa, jo zaļa, greznota vizuļiem un daudzām svecītēm, stāv stalta eglīte. Svecītes aizdedzinās,

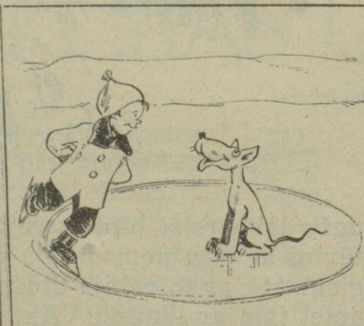

kad pārbrauks no baznīcas un tad, tad sāksies apdāvināšanās un būs tik jauki, kā tikai var būt Ziemas svētkos, kad miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts, kad Dieva eņģeļi nāk ciemoties pie cilvēkiem . . .

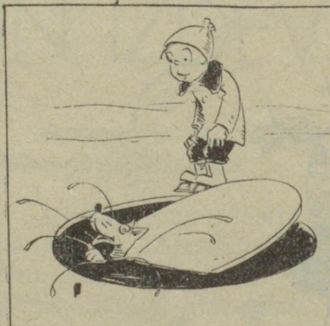
Jānīša Ziemassvētki

Balvu maisu vaļā klāja
Ziemassvētku vecītis ,
„Nurmi" slidas dāvināja —
Godīgs bijis Jānītis.

Kavēts netiek, laiks ir nauda,
Slidām skriet — kāds tas nu prieks!
Duksim, ausainim, ar' bauda,
Jānītim ja līdzgaitnieks.

Jancim jautri, Duksim arī.
Te — kas briesmīgs atgadās:
Jānīts gan tiek laimīgs pāri,
Duksim tomēr jāpeldas.

Tas vairs nava sports un prieki,
Kad nu abi trīcēt sāk.
Labie draugi, bēdulnieki,
Knašiem soļiem mājās nāk.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTABS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».
Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40.

„Aizsargā" № 11 ievietotās — krustām-šķērsām mīklas atrisinājums.

Līmeniski.

1. Vēsts. 6. Apses. 10. Anta. 11. Re. 12. Barometrs. 16. Kad. 17. Aka. 18. Oda. 19. Tara. 22. Krogs. 23. Si. 24. Atis. 25. Skeleti. 29. Te. 31. Un. 33. Skalošana. 34. Šis. 36. TK. 38. Ni. 39. Ansis. 40. Sakas.

Stateniski.

1. Vaba. 2. Ēna. 3. Stratostats. 4. Tas. 5. Inta. 7. Po. 8. Ēra. 9. Seda. 13. Marss. 14. Ēka. 15. Sol. 16. Kautiņš. 20. Ag. 21. Kil. 23. Senāts. 26. Kuš. 27. Era. 28. Ēsma. 30. Elki. 32. Asis. 35. Ina. 37. Ra.

Loģisks secinājums.

— Nāc, puisīt, nebaidies, mans Bobis neko tev nedarīs! Tu tak zini, ka suņi, kas rej, nekož!

— Jā, bet ja nu Bobis pārstāj riet?

Kunga kurpes.

Kundze: „Ja kungs atstāj kurpes ārpusē pie guļamistabas durvīm, tad tas nozīmē, ka viņš grib, lai tās viņam notīra".

Kalpone: „Labi, kundze. Bet ko kungs vēlas, ja viņš kurpes atstāj uz trepēm pie ieejas durvīm?"

Pārtrumpots.

— Mūsu mājai papus piebūvēs jaunu balkonu! — Irmiņa lielās.

— Bet mums uz mājas būs jauna hipotēka, papus manai māmiņai teica! — Anniņa, pārliecībā, ka draudzenīti pārtrumpojusi, nicīgi atsaucas.

Patstāvīgais.

Ziepīša suns nozadzis miesniekam pamatīgu gabalu gaļas. Miesnieks pārskaities un dusmīgi Ziepīšam prasa:

— Vai tas jūsu suns?

Ziepītis redz, ka lieta slikta un atbild:

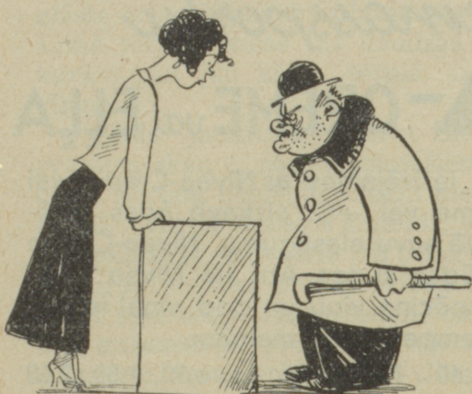
— Agrāk gan bija mans, bet tagad, kā redzu, tas ir uzsācis patstāvīgu dzīvi!

Apmierinājums.

— Tu laikam uzskati mani par pilnīgu idiotu?

— Kur nu, mīlīt — šai grēku pasaulē nekas nav pilnīgs!

Rakstāmlietu veikalā.

— Lūdzu, spalvu!
— Mīkstu vai cietu?
— Cietu: man jāraksta dusmīga vēstule!

Dzīve pēc nāves.

Meistars: „Paklau, Pēter, vai tu tici dzīvei pēc nāves?"

Māceklis: „Nē, meistar, tie ir nieki!"

Meistars: „Savādi! Kad tu vakar aizgāji no darba, teikdamies iet sava vectēva bērēs, viņš pienāca darbnīcā un apjautājās pēc tevis!"

Sliktas izredzes.

Jau pagājušas vairākas stundas, kamēr tiesa izgājusi taisīt spriedumu. Apsūdzētais kļūst jau nepacietīgs un jautā advokātam:

— Cik ilgi tā lieta vēl var vilkties?

— Nu — priekš manis vēl pāris stundas, bet priekš jums gadus trīs, četrus!

Svētdienas mednieks.

— Kādam zvēram tad es esmu trāpījis? — svēdienas mednieks, laimīgi smaidot, jautā dzinējam.

— Es viņam uzprasīju un tas atbildēja, ka viņu saucot Sausiņš!..

Nodrošinājies.

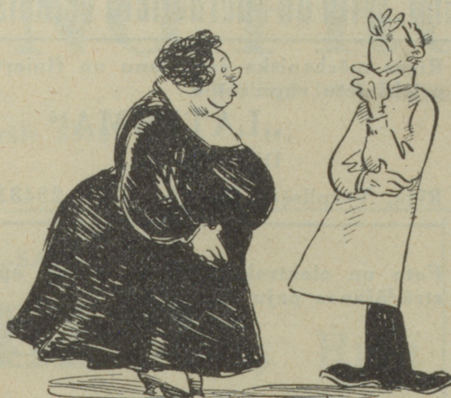
— Vai tev nav bailes atstāt dzīvokli bez uzraudzības?

— Nē, jo promejot es pie durvīm piestiprinu divas vizītkartes: „Emīls Lācis, boksers" un „Pauls Pērkons, slepenpolicists."

Pasažieris: — Stacijas priekšnieka kungs, vai jūs varat pateikt, kādā stacijā mēs pašreiz atrodamies?

Stacijas priekšnieks: — Bez šaubām, es varu. Nedzeniet ar mani muļķīgus jokus.

Diēte.

— Jā, mīļā Zirnīša kundze, ja gribiet palikt tievāka, tad jums jālieto augļi, saknes un sausiņi! — ārsts saka.

— Labi, daktera kungs, priekš vai pēc ēšanas?

Dialogs.

— Atvainojiet, vai jūs esiet Bērzlapiņš?

— Nē tas gan es neesmu!

— Nu ja — tas esmu es, un tas ir Bērzlapiņa mētelis, kuŗu jūs nupat taisaties apvilkt!

Īstais ārsts.

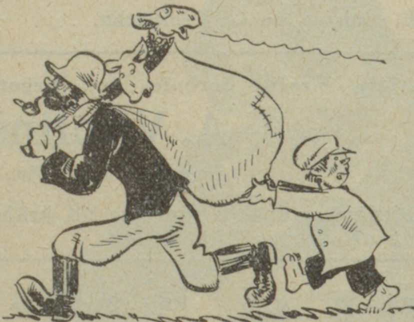
Stabiņš saslimis. Viņš ļoti untumains un nepacietīgs. Piederīgie ataicina ārstu.

— Nu, kas tad jums kaiš, — tas laipni apvaicājas.

— Neko teikt, labs dakteris, — slimais nosprausļojas, — to nu jums pašam jāizdibina!

— Ak, šitā, — ārsts domīgi atsaucas — tādā gadījumā es pēc stundas atgriezīšos ar veterinārārstu — tie ir vienīgie ārsti, kuŗi pasaka diagnozi, neuzstādot jautājumus un nesaņemot atbildes.

Slikta taisnošanās.

Tiesnesis: „... galu galā sakiet taisnību: vai esiet aitas zadzis vai nē?"

Čigāns sit pie krūtīm, dievojas un saka: „Nudien, cienīgs žēlīgs tiesas kungs, neesmu vainīgs un Rudzīša saimniekam aitas neesmu zadzis!"

Tiesnesis neticīgi pavēršas čigānā un jautā: „Vai esiet jau kādrei tiesāts?"

Čigāns: „Nē, kungs, šitā ir pirmā reize, kad man tik dumji iznāca!"

Mēness gaismā viņi apstājas pie dārza vārtiņiem.

„Vēl vienu skūpstu, mīļā!"

„Ja — bet ātri, Pēter — pēc divi stundām nāks papus mājās no darba."

PADOMJU HUMORS.

Apmaiņa.

Vilciens pēkšņi apstājas. Durvju spraugā parādās samiegojusies galva un jautā:

— Kas noticis? Kamdēļ šeit pietura?
— Lokomotīve tiek mainīta!
— Pret ko? Pret maizi vai drēbēm?

Apburtais loks.

— Kādēļ jūs ejiet dzertuvē?
— Tur ir mūzika!
— Tādā gadījumā jūs variet apmeklēt operu.
— Bet tur nav ko dzert!

Draugs.

Pēc vairākiem gadiem satiekas divi draugi.

— Pēter! Tavu prieku! Es domāju, tu jau sen miris!

— Nu, tad tik tu esi man labs draugs, ka pat manās bērēs neesi bijis!

Dubultniece.

Tiesnesis: „Precējusies?“
Lieciniece: „Jā, divas reizes!“
Tiesnesis: „Vecums?“
Lieciniece: „Divdesmit pieci gadi.“
Tiesnesis: „Vai arī divas reizes?“

Tikai birojā.

— Vai jūs birojā strādājiet kopā ar savu vīru?

— Jā, viņš ir mans priekšnieks . . . protams gan, tikai birojā.

Aeridinol'a pastilles Mutes un kakla dezinfekcijai. Aizsargs pret infekciju slimībām, kā: angīnu, influenci un citām. Iestājoties drēgnam rudens laikam, kad ar minētām slimībām visbiežāki saslimst, **Aeridinol'a** pastilles nepieciešamas ikvienam.

Ievērībai!

Jaunsaimniekiem, aizsargu namiem, sabiedriskām ēkām. Izgatavojam Latvijā patentētās VIRAS (eņģes) durvīm, logiem, betona sētas stabiem u. t. t.

Ļoti vieglu un klusu gaitu nedilstošas Labākās atsauksmes. Dabūjamas lielākos, solīdākos veikalos. Priekšstāvniecība Torchiani, Šeidt un Kerkovius Jaunielā Nr. 19.

Metāla apstrādāšanas darbnīca

K. SAULĪTS un I. EDELBERGS

Rīgā, m. Buļļu ielā 11, tāļr. 39393.

Adalb. G. Berg

Rīgā. Šķūņu ielā 22.

piedāvā lielā izvēlē:

pulksteņus, briljantus, zelt- un sudrablietas, galda sudrabu, kristallu.

Rīgas Pilsētas darbinieku Krāj-Aizdevu Kase

Rīgā, Dzirnavu ielā Nr. 42-a.

Pieņem noguldījumus, maksā no 4—6%. Papildatbildība Ls 566.000,—

Darba laiks pirmdienās un trešdienās no ½4—½6 un piektdienās no 5—7.

P. Taškovs, Rīgā

Trikotāžu un adītu preču rūpniecība.

Veikals: Tērbatas ielā 7, Dzirnavu un Tērbatas ielu stūrī, ieeja no Tērbatas ielas.

Latviešu uzņēmums.

AUTO TRANSPORTS Rīgā, Pulkv. Brieža ielā 9, tāļr. 28901, 30995. Uzņemas visāda veida un vairuma kravas pārvadāšanu pa visiem brauc. ceļiem Latvijā un uz kaim. valstīm. Pazemin. pārvad. tarifs firmām un uzņēmumiem partiju un nogāzu precēm un koku mater. Pasūtīj. tiek pieņemti pers. un pa tāļr. no plkst. 8—18.

KR. BARONA TAUTAS AUGSTSKOLA

Rīgā, Skolas ielā Nr. 32.

1) Vispārizglītojošie kursi.
2) Arodu kursi.

Mācības notiek vakaros no plkst. 7—10, kanclejas tāļrunis 93919 (vak.)

Jāņa Pētersona

Kaļķu dedzinātava Salaspils „Lipši"

Tāļr. Salaspils 21.

Noliktava un būvmateriālu tirgotava

Rīgā, L. Ūdens ielā Nr. 9, tāļr. 39301.

ĶĪMISKA RŪPNIECĪBA

„Gauja"

Inž. E. Jākobsons.

Rīgā, Garozes ielā Nr. 1.

REZERVĒTS

mūsu labvēļiem

pas. Nr. 2204.

Ar šo paziņoju, ka esmu pārvedis savu ķemmu un brošu darbnīcu no Brīvības ielas Nr. 91 uz Kurmanova ielu Nr. 10.

Augstcienībā **R. Meierovičs**

T. Likops, Rīgā

Pinguin tinte Nr. 104.

Vislabākā rakstāmā tinte.

Th. Liccop, Rīgā, Tāļrunis 41830.

R E Z E R V Ē T S

mūsu labvēļiem

pasūt. № 2192

Sludinājums.

Stukmaņu savst. ugunsapdrošin. biedrība pieņem apdrošināšanā nekustamus un kustamus īpašumus. Prēmiju aprēķina pēc tarifa Nr. 6 un savus riskus pārapdrošina Savstarpējā apdrošināšanas centrālā savienībā. Biedrības drošības kapitāls Ls 13.908,11.

VALDE.

Firma H. Appeltoffts

Pļaviņās — paša namā — tāļr. 32.

Koloniāl-, materiālu, manufaktūras, lauksaimniecības ražojumu un mašīnu tirgotava. —

Iepērk no lauksaimniekiem labību.

Pļaviņu Patērētāju Biedrība

Pļaviņās, Daugavpils ielā 12.

Pārtikas preču un lopbarības tirgotava. Lauksaimniecības ražojumu uzpirkšana. Valsts cukura monopola cukurbiešu sēklu, mākslīgo mēslu un cukura izdalīšanas punkts.

Lobes dzirnavas

c. Lēdmani

Tāļrunis: Kalkali Nr. 16

PAULS HARDELS

Jānis Dinga

Pļaviņās

Tvaika drēbju krāsotava un vilnas vērptuve. **Valču dzirnavas.** — Tāļr. 24.

Pļaviņu krāj-aizdevu sabiedrība

Pļaviņās, savā namā, pieņem noguldījumus un maksā 6% gadā, kā arī izsniedz aizdevumus līdz Ls 2000,— uz laiku no 3—9 mēn. Pļaviņu krāj-aizd. sab-bas valde sēdes notur ceturtdienās no plkst. 10—15. **VALDE.**